

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

کتاب مستطاب متضمن بشمول وادعیہ و اقوال برزگمان الموسوم بہ

فصل الفوائد

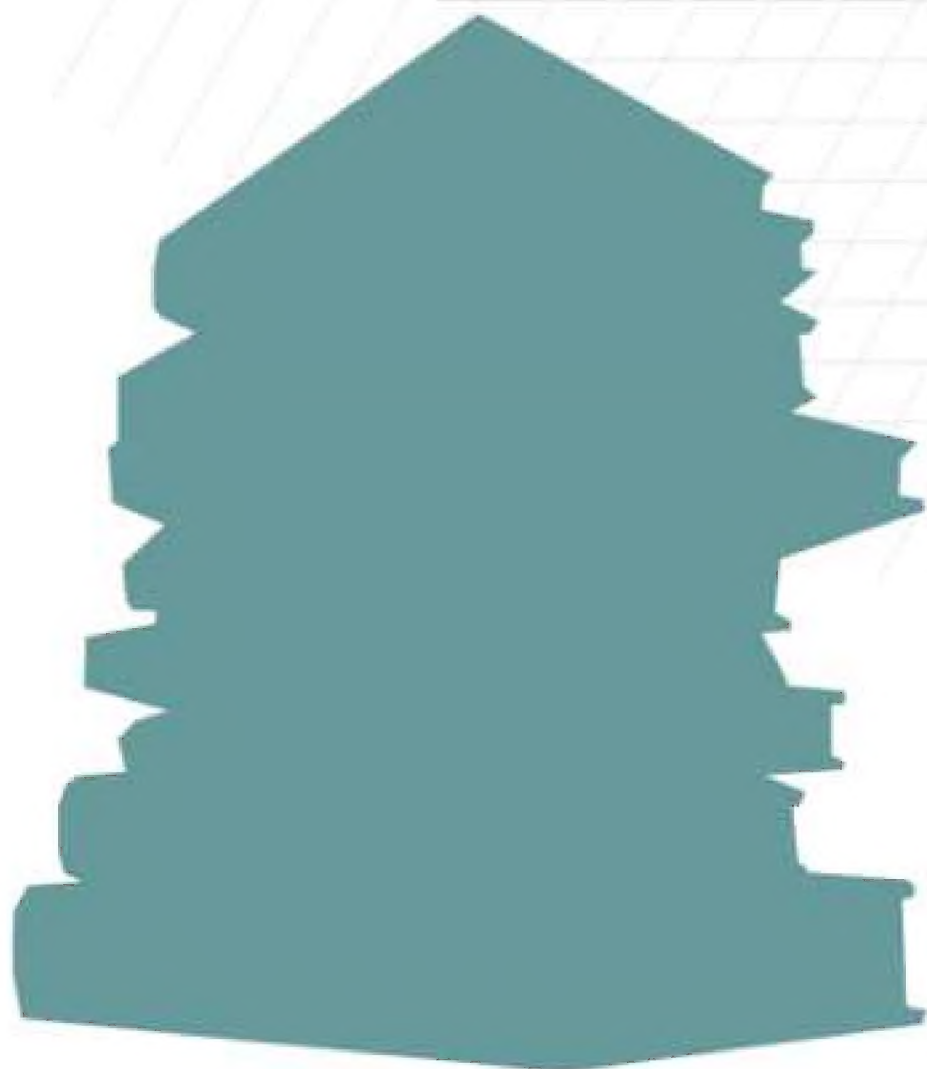
المفوضات قدوة لها لكيين بده العافيين حضرت سلطان نظام الدين ايا محبوبوا ابو قدس سره

مطهر فیضی و محمد علی حسینی طبع

اعلان - چونکہ یہ کتاب داخل جبرگورنمنٹ ہو چکی ہے لہذا کوئی صاحب اسکے ترجمہ و طبع کا ارادہ نہ کریں

**Collection of Prof. Muhammad Iqbal Mujaddidi
Preserved in Punjab University Library.**

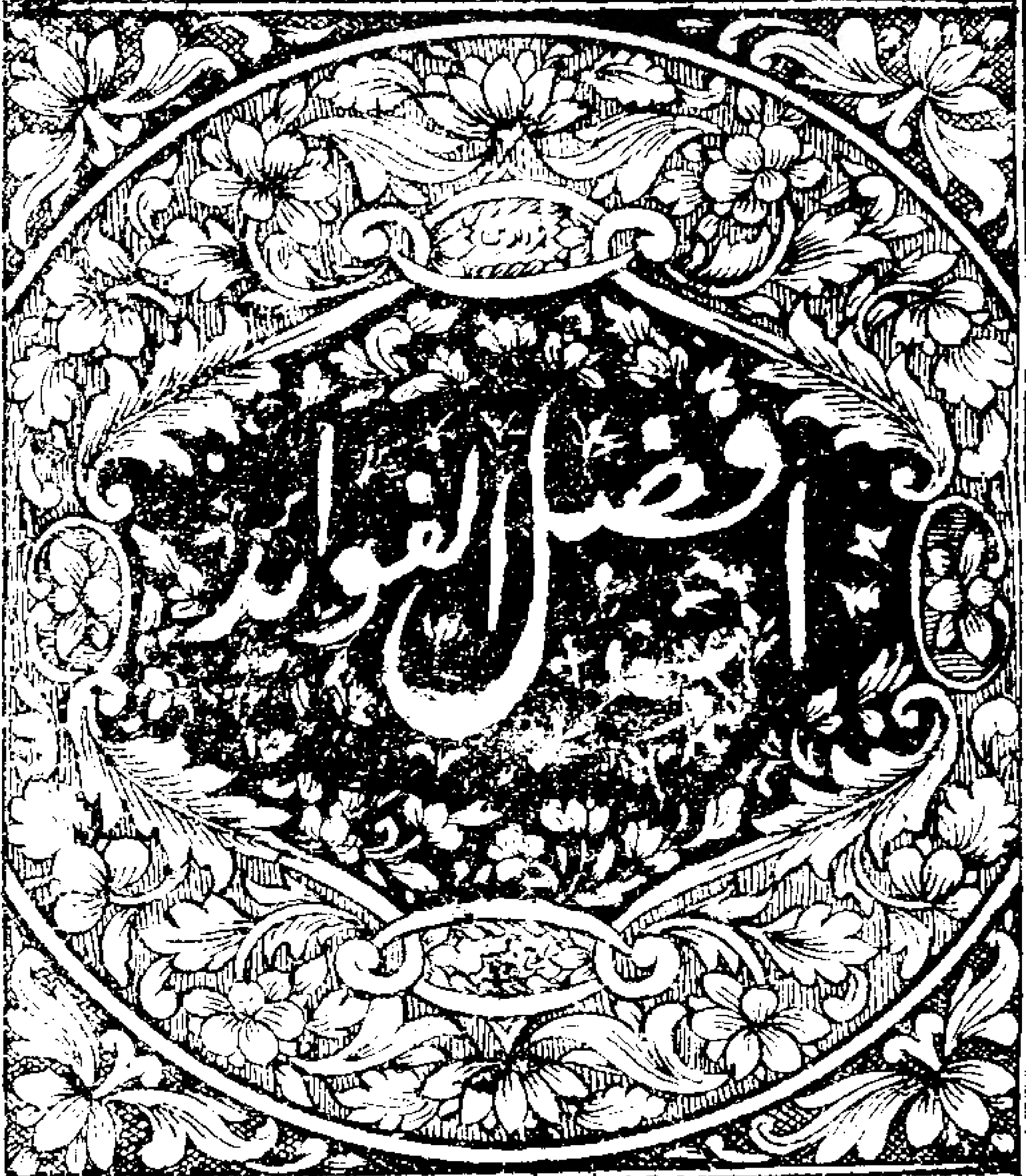
پروفیسر محمد اقبال مجددی کا مجموعہ
پنجاب یونیورسٹی لائبریری میں محفوظ شدہ

معنی کامل و در کمال از اجزای جوهر است معنی واحد کمال نه منقسمی از کل که نگارنده ان تعبیر کفایت
 پس ان معنی نه جوهر است نه عرض و باز جوهر و عرض غیر از معنی مباین از موجود و نباشند نه کلیت
 بنابر آنکه از او کثیره دارد نه جزئی فردی و دیگر پس معنی قول مولات احد از آن ظاهر که بگویند
 حقیقت اوستی خدای یگانه زیر استی مطلق اگر دو باشند هر یکی محتاج مطلق خود باشد
 و مطلق هستی پس مطلق هستی مطلق نباشد و کل اشیا محتاج هستی است و او صمد بی نیاز است
 لم یلد ولم یولد ولم یکن له کفو احد ازینجا واضح زیرا ولد یا والد یا کفو اگر فرض کرده شود پس آیا او موجود
 باشد یا معدوم و معدوم بر دو گونه است یکی معی و ثابت که بنفس موجود است بلکه زود من ماحوذا نه
 موجودی باشد پس از مساوی با ثابت یا در جنبش نشد پس نه والد شدن و نه کفو و معنی و معنی و معنی
 مطلق و او چیزی نیست نه موجود و او خود است در صورت البته او را ملامت هر و شیون عسکوس
 و فاعل و بر این وجه و فی الیه اعتباریه پیدا است که همه با معنی مقید است و از کثرت مظاهر کثرت
 معنی ازین رو ظاهر که منظر و نشان اول قریب بذات وجود و معنی به معنی است و حال و کمال
 روح انسانی است که از حیوانات و جمیع شعاع عالم بسته و ظاهر اول بعد از ذات وجود حقیقی نیست
 انزال السیال ان معنی پس که اشیا هستند موجود پس ازین رو روح همیشه ملازم متعال روح غفله
 منظر محلی است و باز اثر است از روح غفله که از کسور صفات چهار رتبه است پس از آنجا غالب
 روح انظار است و چون روح غفله آن همین و ذانیست که در کثرت مظاهر وجود معنی به ابرار
 نیست پس مانند بدیه که بنابر آن معنی میبایست واجب و ممکن و اول نظر به پیشین اخذ کنند
 که رب و ثابت تقنی وجود و حقیقت عین روح انظار وجود حقیقی لازم است گاهی
 و زانیه معدوم نبود و اشعری که در نظرشان بنظر عالم موجود و جدا گانه از واجب است گفتند
 که واجب وجود متباین است و چون اندین صورت شرکت ممکن با واجب لازم با مخصوص در
 وجود که بفرمان او واجب و حقیقت که همان صفا است و واجب از آنرا که واجب است
 پس ازین قول از در حدیث که ظاهر است که در نظر ملامت هر و شیون عسکوس

145
لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

کتاب ستطاب متضمن بشمولہ وادعیہ و قوال برر گمان المومنین

منقولات قدوة بسالکین بدو العافین حضرت سلطان نظام الدین علیا مجتوب الہی قدس سرہ

مطبع دارالحدیث دارالکتاب دارالاحیاء
دران پور دیوبند

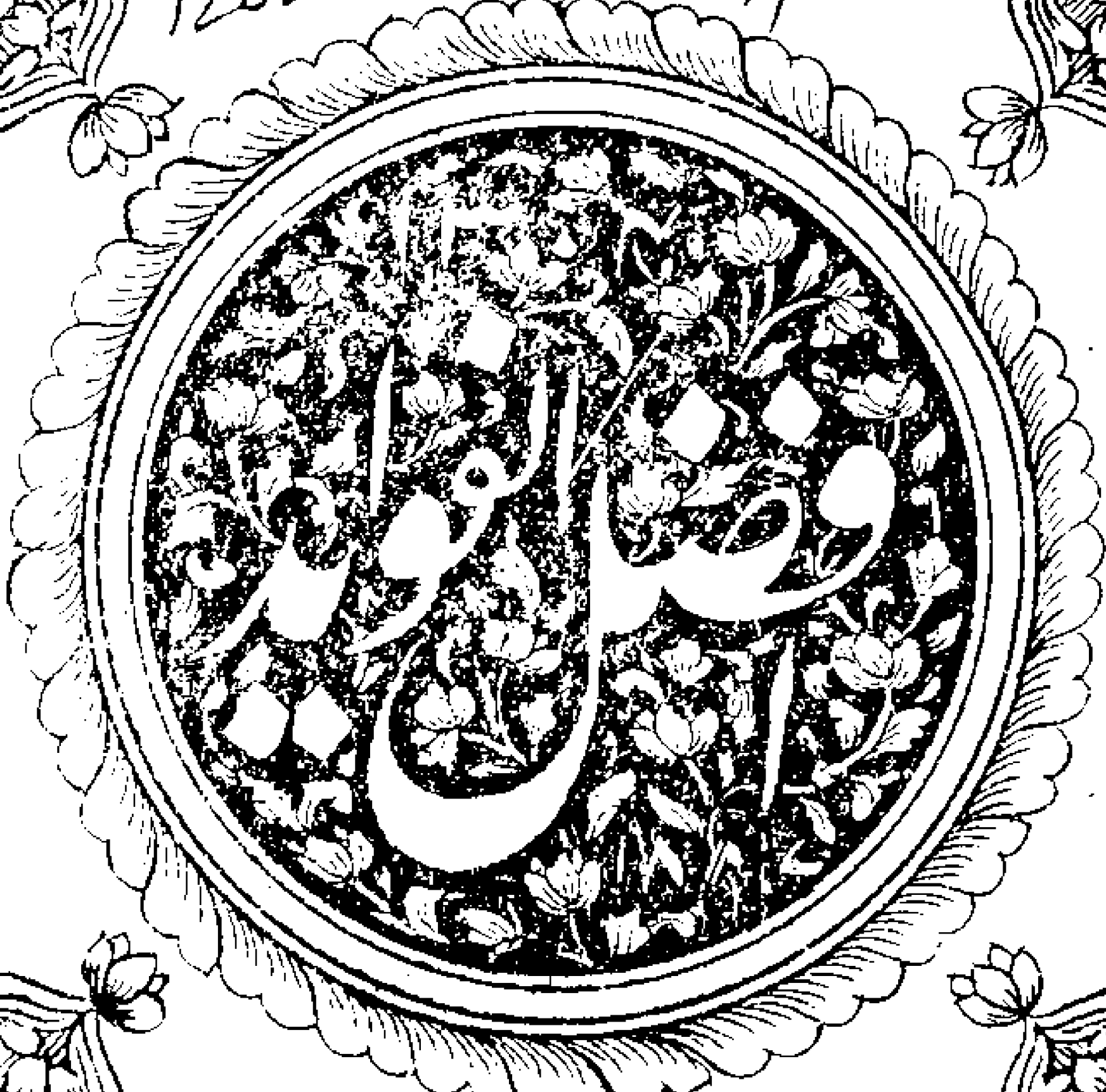
اعلام سرور کہ یہ کتاب احاطہ حبس گورنمنٹ ہو چکی ہے لہذا کوئی صاحب کتب خانہ نہ خرید سکتا ہے

بہ صناعت کمال کا فضل خلائے وزماں نیک

متضمنہ فوائد این ملفوظات حضرت سلطان المشایخ نظام الدین ولیا محبوب الہی
الموسوم بہ

128225

4/

جمع کردہ ملک اکلام مخور شکرین مقال طوطی ہند حضرت امیر خسرو رحمۃ اللہ علیہ

طبع صنوی دہلی بن سیم محمد بن

بسم اللہ الرحمن الرحیم

این گوهر گنج علوم غیبی و این درآثار زوایا ربی از خزانه دل خواجہ راستان ملک المشایخ
 و الارضین قطب الوقت مجمع الاستاد و الارشاد حجتہ اللہ علی العباد و مبین الفرع و الاصول
 الجامع بین المعقول و المنقول علم البلاغتہ لطافہ الحق و الشرح و الدین شیخ الاسلام
 و المسلمین و ارث الانبیاء و المرسلین متع اللہ المسلمین بطول بقائہ و ادامہ علیہا نعمتہ
 لقائہ خص اللہ تعالیٰ اسلافہ بالغفر و الماکرام و الرضوان التام بحرمت محمد علیہ افضل
 الصلوات و السلام آمین رب العالمین جمع کردہ آمد۔ انچہ از زبان شیع جمع ملوک
 از عین لفظ ایشان و معانی آن کہ بسمع رسید بقدر فہم خود درین مجموعہ کہ نام است
 افضل الفوائد بنیشتہ بتتیل بر تواریخ مختلف بہر محلی کہ بخد مت پیوستہ شدہ است
 بتاریخ بیست و چہارم روز یکشنبہ ماہ ذی الحجہ سنہ ثلث عشر و سعمائتہ بندہ
 ضعیف نحیف کہ یکے از بندگان در گاہ ملک المشایخ فی الارضین است خدمہ و ایچین کہ جامع بہر
 دولت پائیوس آن قطب عالم حاصل کرد بہمان زمان کلاہ چہار ترکی پسر بندہ ہساوند
 و بشرف بیعت مشرف گردانیدند الحمد للہ علی ذلک آن روز کہ بندہ بخد مت پیوست
 و در خاطر من بود اول کہیمد ری خواجہ راستان بروم بنشینم اگر خواجہ خود یاد کند و درون
 بطلب بروم آگاہ بیعت آرم آن عرض چون بر آستانہ خواجہ بندہ نواز رسیدم

ہشتم زمانہ برآمد دیدم ہشتم کہ خدمت کار خواجہ است بروں آمد سلام فرمود کہ
 اینجا ترکی آمدہ است۔ فرمان شدہ است کہ درون آید بندہ بر فور برخواست برابر
 ہشتم درون رفت بر زمین ہناد فرمان شد کہ سر بر کفن سر بر کردم تیر لفظ مبارک
 راند کہ نیکو کردی نیک آمدی و خوش آمدے و رحمت و شفقت بسیار فرمود۔ آنگاہ
 ہشتم بیعت مشرف شدم بارانی خاص و کلاہ چہار ترکی عطا شد و آن روز
 این کرامت مکاشفہ ہو کہ بندہ بخدمت بندگی پیوست۔ آنگاہ ملائم این معنی حکایت
 فرمود۔ و سخن در پیوستن بخدمت پیر افتادہ بود بر کلف مبارک راندان روز
 کہ دعا گوئی بخدمت شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس سرہ الغریز پیوست
 شیخ الاسلام روی سوی دعا گوئی کرد فرمود و مولانا نظام الدین مینخواست
 کہ نعمت سجادہ ولایت ہنرستان یکسے دیگر دہم تالف غیب در سر ماند کرد کہ
 نعمت برائے نظام الدین بردا و نے داشتیم او میرسد بدارتابا و از رانی شود بعد
 از ان چندان شفقت و رحمت از رانی میفرمودند کہ آنرا حد نہایت بنود و کلاہ
 چہار ترکی بر سر این دعا گوئی ہناد و این حکایت ہمدرا وقت فرمود کہ طافیہ
 چہار خانہ دارد اول خانہ شریعت دوم خانہ طریقت سیوم خانہ معرفت چہار خانہ
 حقیقت پس پر کہ درین خانہ ہستقامت یافت طافیہ اورا واجبت کہ بر سر ہند خواجہ
 درین حکایت بود کہ مولانا شمس الدین جیمی و مولانا برہان الدین خریب و مولانا محمد الدین
 زراوی در آمدند و سر بر زمین ہنادند ہشتم بعد از ان خواجہ ذکر المتدبایخیر لفظ
 مبارک کاندند کہ کلاہ بر چہار نوعست اول کلاہیت کہ آن یک ترکی می باشد دوم
 کلاہیت کہ چہار ترکی می باشد بعد از ان این را تمثیل فرمودند کہ این کلاہ
 از کجاست و کیاں بر سر ہنادہ اند بر کلف مبارک راند شنیدہ ام از خدمت شیخ
 الاسلام فرید الحق و الشیخ والدین قدس الدسرہ الغریز کہ در تنبیہ خواجہ امام ابواللث

۱۶۵۵
 ۱۶۵۵

کلامیست کہ آن دو ترکی می باشد تو کلامیست کہ شہر ترکی می باشد ہمارا

سمرقندی رحمة الله عليه آمده بروایت خواجہ حسن بصری رحمة الله عليه از رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم کہ روزی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم ہشتاد و نہ بار برگردانے میں تھے کہ ایک شخص نے کہا یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم میں نے آپ سے کچھ سنا ہے کہ آپ نے فرمایا ہے کہ اگر کوئی شخص اپنے آپ کو اللہ کے رسول سمجھے تو اسے اللہ کی قسم ہے کہ میں اسے جہنم میں بھیج دوں گا۔

پھر کالہ جامہ پیش حضرت رسالت پناہ علیہ افضل الصلوات وکمل التحیات والتسلیما تھا دو گت یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمان می شود کہ میں چار پر کالہ زیہشت است این را بر سر خود از ہر کہ را از اصحاب خود بدانی بدہ و خلیفہ خود بگردان پس رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بستیہ و ہر چار پر کالہ را بر سر ہا و بعد از طافیہ اول کہ یک ترکی بود فرد آور دو بر سر امیر المومنین ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ ہا و طافیہ دوم کہ دو ترکی بود بر سر امیر المومنین عمر خطاب رضی اللہ عنہ ہا و کہ این کلاہ تست و طافیہ سیم کہ سہ ترکی بود بر سر امیر المومنین عثمان رضی اللہ عنہ ہا و کہ این کلاہ تست و طافیہ چہارم کہ چہار ترکی بود بر سر شاہ ابیہ امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ ہا و کہ این کلاہ تست بعد از ان فرمود کہ مشایخ طبقات اند و طبقہ جدیدہ رحمة الله عليه گفته اند کہ ما بدین صورت تحقیقت این معنی تحقیق شدہ کہ کلاہ اصل از حضرت ابوبیت است کہ صحابہ علیہ السلام رسید و از وہا چنانچہ خرقہ در شب معراج بعد از ان بر لفظ مبارکہ را اند کہ طافیہ یک ترکی کہ امیر المومنین ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ بر سر ہا و طافیہ ابدال و صدیقان بر سر می ہند اما مراد ازین طافیہ یک ترکی کہ بر سر می ہند نیست باید کہ جز خدا و خاطر اندیشہ دیگر نباشد و از جملہ کار ہا دنیاوی و دنیوی و انکاہ لایق این کلاہ شود کہ بر سر نہند و اگر نہ کذاب و رنج گوی و خاین باشد و حق این کلاہ در ہا پیش است کہ بار آوازی ہا این ایشا بنو معرفت منور باشد و طافیہ و باطن حصول مقصود و تواند بود زیرا چہ چو صاحب طافیہ طالب دنیا و اصحاب دنیا گشت از حق ثناء باز ماند و کذاب بودند صدیق اما طافیہ دو ترکی کہ امیر المومنین عمر خطاب رضی اللہ عنہ بر سر ہا و این طافیہ را عباد و طبقہ او تا و بعضی از منصوبان بر سر ہا و اند و مقصود ازین دو ترکی نیست کہ چہ مردم بر سر نہند اول از دنیا ترک گیرند و اگر باشند و غوازش شغلی حق باغی مشغول نشوند دوم آنکہ اگر چیز ہا ہا از حلال ہا نہ آتا شام نگذاردند ہمہ صرف رسانند و اگر دنیا و دنیا طلبی نکرند و از ایشا دو ہا باشند پس این کلاہ در دو ترکی حق ایشا نیست

که بر سر نهند و اگر نه گرفتار ضلالت باشند اما طافیه سه ترکی که امیر المومنین
 عثمان رضی اللہ عنہ بر سر نهاد و آنست که آنرا زناد و اہل تخیر و مشایخ طبقات و اہل غر و
 بیشتر بر سر نهادہ اند مقصود ازین سلسلہ ترکی آنست کہ اول ترک دنیا کنند
 از حلقہ لذتہا و شہوتہا و ہوا و دھوم دل را پاک گردنند از غل و غش و حسد و فحش
 و پیا و جز آن سیوم از اصحاب دنیا بہر دو با حق موالست گیر و پس چون چنین
 شود این طافیه حق اوست و اگر نہ کذاب باشد در میان طبقہ حنیفہ رحمتہ اللہ علیہ
 اما طافیہ چہار ترکی کہ جناب ولایت مآب امیر المومنین و امام الشہیدین علی مرتضیٰ
 کرم اللہ وجہہ بر سر نهادہ است آنست کہ این طافیہ را اصحاب اہل صفہ و سادہ
 و طبقہ مشایخ کبار بر سر نهادہ اند و مراد ازین چہار ترکی دولت و سعادت است
 و آنچه دریندہ ہزار عالم است درین طافیہ چہار ترکی مرکب گردانیدہ اند اما
 باید کہ از چہار چیز دور باشند تا در سر نهادن این کلاہ چہار ترکی درست آید
 و از اہل صفہ گردد و گرنہ فردا قیامت در میان متقلدان و متفہمان و حریفان
 برا نگیختہ نشود و حاین باشد اکنون بدانکہ مراد از ترک اول آنست کہ ترک الدنیا
 و صحبت الاغنیاء یعنی ترک اول آنست کہ ترک دنیا کند و از صحبت دنیا واران
 احتراز پذیرد و ترک دھوم آنست ترک اللسان عن غیر التزمہ بذکر اللہ یعنی
 نگوید سخن مگر ذکر خدا تعالیٰ و مراد ترک بیہوشی است کہ ترک بصرہ من غیر لکرامتہ
 یعنی دور باشد بر غیری نظر کردن و نہ بیند و غیری تا تا بنیا نشود بعد از ان خواہ
 ذکر اللہ بالخیر بدین حرف رسید چشم پر آب کرد و بگریست چنانچہ در حاضران
 اثر کرد و این بیت بر زبان مبارک راند بعیت اگر بغیر رخت ویدہ ام بکنند
 کشم سحر با بگشت چون سزاش این است و مراد ترک چہارم آنست کہ طہارت
 القلب من حب الدنیا یعنی پاک گردانید دل را از دوستی دنیا و آنچه درست

گزارانیده بود و ہر کہ در روز عاشورہ روزہ دارد ثواب دہ ہزار فرشتہ اور ان
 دہ ہزار حاجی کہ حج کردہ باشند دہ ہزار شہید ہر کہ روز عاشورہ روزہ دارد
 و یا مومنی را چندان طعام دہد کہ روزہ بکشد گویے ہمہ امت رسول اللہ صلی اللہ علیہ
 و آلہ وسلم را طعام داد و شکمہائے ایشان سیر کرد و ہر کہ روز عاشورہ روزہ
 دارد دوست بر شتم ببالد بعد و موئی کہ بر سر آن یتیم باشد در جہ بنام او و پشت
 بر آرد انگاہ بر لفظ مبارک را ند کہ در حدیث آمدہ است بروایت خواجہ
 ذوالنون مصری رحمۃ اللہ علیہ او در دلیل السائلین مینویسد ہر کہ روز عاشورہ
 نفقہ بر عیال خود فراخ گرداند این دتعالی تا سال دیگر روزے بروی فراخ گرداند
 بعد از ان نختی سخن در علم افتاد و فضیلت آن مولانا برغان الدین
 غریب سلمہ اللہ تعالیٰ حاضر بود سر بر زمین نہاد کہ بزرگ نعمتی است نعمت علم فرمود
 کہ آری در آثار ما بعین بنشتہ دیدہ ام بروایت عبد اللہ بن مسعود رضی اللہ
 عنہ کہ اور روایت کو از رسول صلی اللہ علیہ وسلم گفت کہ در علم دو شناخت است چنانکہ
 اگر اہل علم فرومایہ باشد شریف گردد و اگر اہل علم بخیل بود جو انحرش شود و اگر اہل علم
 خوار بود عزیز گردد و اگر دور بود نزدیک گردد بخداے عزوجل و اگر اہل علم تنہا باشد
 آہستہ گردد و اگر زشت گو بود شیرین گو گردد و اگر اہل علم ضعیف بود قوی
 گردد و اگر بے شرم باشد شرم دار گردد و اگر اہل علم بچول باشد معروف گردد و اگر
 ریائے باشد خدائی گردد و بعد از ان خواجہ ادا م اللہ برکاتہ بر لفظ مبارک ان
 کہ در حدیث آمدہ است از رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم کہ بتدکمان خدا
 بخونند علم را اور روز قیامت و رہے اہل علم چون ماہ شب چہار و ہجتم تباد آنگاہ
 ملائیم این سبغے فرمود کہ در کتاب الکافیین آمدہ بروایت
 ابو معاذ سنجرمی رحمۃ اللہ علیہ کہ خدا تعالیٰ روزیہائے بندگان تقدیر کردہ

پیش از آنکه آسمان و زمین را آفرید نیجاه هزار سال عرش بر سر آب بود و قرار میگرفت گفت
روزے طلب کنید آنچه حلالست بگیرید و آنچه حرامست از و دست باز دارید
بعد از آن ملائیم این حدیث فرمود که از خلیفه یحیی معاذ رازی رحمتہ اللہ علیہ
آمده است کہ علماء امت پیغامبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از مادر و پدر مهربان
ترند زیرا کہ مادر و پدر از آتش دنیا و هول دنیا نگاهدارند و علماء امت محمد صلی اللہ علیہ
وسلم از آتش دوزخ و هول قیامت نگاهدارند بعد از آن فرمودند کہ شصتن با علماء
و خوبی ایشان گرفتن از هدیه خداست عزوجل پس سبہ عالم کراند علم اختیار
باید کرد و انگاہ ملائیم این معنی فرمود کہ شنیدم از زبان شیخ الاسلام فرید الحق
والدین قدس اللہ سرہ الغریزہ کہ در حدیث آمده است رسول اللہ صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم فرمودہ کہ من از جبریل علیہ السلام شنیدم کہ جبریل از اسرافیل
و آواز حضرت ایزد تعالیٰ فرمود کہ ہر کہ در طلب علم دو گام رو و بنشیند نزدیک
عالم دو ساعت و بشنود از و دو سخن بدید ایند و تعالیٰ و جنات الجنین و ان المحمد بقدر
علیٰ و لک بتاریخ و ہم ماہ محرم روز پنجشنبہ دولت پا بوس حاصل شد مولانا
شمس الدین یحیی و مولانا فخر الدین رازی و مولانا وجیہ الدین یابلی حاضر بود و
سخن و شش روزہ ماہ شوال بود بر لفظ مبارک راند ہر کہ شش روزہ ماہ شوال
دارد ایند و تعالیٰ بہشت بہشت آفریدہ است فرمان و ہدایت ہر دوری ہزار شارتان
بنا کنند از یاقوت سیخ دور ہر شارتان چیزے آفریدہ است کہ ہر گز بیچ چشم چنان
ندیدہ است و بدان خداے کہ مراجع بندگی فرستادہ است ہر آن بندہ
کہ شش روز از ماہ شوال روزہ دارد و فرشتہ از آسمان آواز دہد کہ ای بندہ
ہمہ گناہان تو آمرزیدم کار از سر گیر آگاہ سخن در ایام بیض و روزہ آن افتاد
بر لفظ مبارک راند کہ چون آدم صلوات اللہ علیہ را از بہشت بدینا فرستادند

بیان روزہ در ایام بیض

پیش گویش خانیہ

ہفت اندام او سیاہ گشت چون خداوند سبحانہ تعالیٰ توبہ اش پذیرفت فرمان داد
 تار و زین و ہیم و چار و ہیم و پاز و ہیم روزہ دار و اول روز روزہ داشت ثلث
 اندام او سفید شد و دوم روز و حصہ از اندامش سفید شد چون روز پاز و ہیم روزہ داشت
 ہر ہفت اندامش سفید شد بعد از اینکہ سر بر زمین نہاد و عرض داشت کرد کہ وقتے
 از زبان مخدوم شنندہ ام کہ مردی نزدیک رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بیامد
 و گفت مرا روزہ فرماید تا ثواب بیشتر یابم رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
 فرمود کہ در ہر ماہ سہ روزہ دار چنان باشد کہ ہمہ سال روزہ داشته باشی
 فرمودند آری بچنان است بعد از ان ہمدین محل فرمودند کہ در او را شیخ
 الشوخ شہاب الدین سہروردی آئندہ کہ از رسول صلی اللہ علیہ وسلم در خبر است
 کہ سہ روز از ہر روزہ دارد گویا کہ پیوستہ روزہ داشته باشد و روز قیامت
 امانا و صدقا اورا با ہفتاد کس از اہل بیت او شفاعت دہند و چون سراز گور
 بر کند روی او چون ماہ شب چار دہ تابان باشد بعد از ان نختہ سخن و فضیلت
 نماز شب عید الفطر افتادہ بود و ہر لفظ مبارک را ند کہ حضرت رسول علیہ السلام
 فرمود ہر کہ در شب عید الفطر دہ رکعت نماز بگذارد و بخواند در ہر رکعت الحمد للہ
 یکبار و قل ہو اللہ احد دہ بار چون از نماز فارغ شود صد بار درود فرماید
 و صد بار استغفار بگوید و صد بار کلمہ سبحان اللہ تا آخر بگوید بعد از ان
 اگر آنکس آمرزش جلد است مرا بخواد خدا تعالیٰ بکرم خود ہمہ را بیاورد و دیدار عرش
 پرکت این نماز آنکاہ ہمدین محل فرمود کہ در او را شیخ سیف الدین باختری
 رحمۃ اللہ علیہ نہشتہ دین ام کہ ہر کہ در شب عید الفطر دہ رکعت نماز کند بسلام
 و بخواند در ہر رکعت الحمد یکبار و قل ہو اللہ احد سہ بار خدا تعالیٰ تا سال دیگر بہر
 روز و روزی عبادت یکسالہ نوید و اگر در ان سال ببرد شہید مردہ باشد و

در بیان نماز شب عید الفطر

در بیان نماز عید الفطر

و نویسنده مرا و را پھر رکعت صد حج عمرہ و کعبہ و ہر آئینہ کہ خواندہ است ثواب بندہ
ازاد کنندہ و نامہ او نویسنده و دعا و مستجاب شود و دل او فارغ گردد و اندوازی
عذاب گور امین بود و فردا قیامت او را سایہ دهند زیر عرش بعد از ان فواید
آید تا او را با اہل او در بہشت برند الحمد للہ علی ذلک بتاریخ دوازدم ماہ محرم
الحرام روز چہ شنبہ دولت پایہ سوس حاصل شد مولانا شہاب الدین میرا ہی
نجد مت حاضر بود ہر بر زمین ہما و فرمود کہ در ماہ شعبان نیز نماز بسیار آید بہت
فرمودند آنگاہ گفت ہر کہ در شب نخستین او ماہ شعبان دوازده رکعت
نماز بگزارد و بخواند در ہر رکعت الحمد للہ یکبار و قل ہو اللہ احد پانزدہ بار حق
بسی نہ تجاے او را ثواب دوازده ہزار غازی کرامت کند و از گناہان چنان پاک
گردد گوی کہ از مادر زادہ شدہ است و اگر در ان سال بمیرد شہید مردہ باشد
انگاہ ملائم این معنی حکایت فرمودند تہدیرین ماہ شعبان بروایت حسن بصری رضی اللہ
عنے و اوروایت کردار علی ابن ابی طالب رضی اللہ عنہ کہ او گفت ہر آن بندہ کہ
گناہ بسیار کردہ باشد و از ان نیشمان شدہ خواہد کہ توبہ کند پس بزواید کہ ہر روز چہ شنبہ
سروتن بشوید چون شب دوشنبہ در آید در ماہ شعبان نماز ختن بگزارد بعد از ان
دوازده رکعت نماز بگزارد و چون فارغ شود ہفتاد بار استغفار بگوید پس توبہ او
قبول کنند و گناہ او عفو شود بعد از ان ملائم این معنی فرمودند کہ در حق بایق نوشتہ دیدم
از روایت خواجہ شبلی رحمۃ اللہ علیہ کہ رسول علیہ السلام فرمود کہ ہر تہمیریل علیہ
درین ماہ شعبان نزدیک من آید گفت خیر یا محمد نماز کن خداوند اسجائہ و کما
و سبحان اندرین شب بزرگ گفتم یا اجی جبریل این چہ شب است گفت یا محمد
اینرا تعالیٰ امشب بیدرد از رحمت خود بخشادہ است یا رسول اللہ امشب
خداوند تعالیٰ ہمہ مومنان را بیا مژد مگر کسی را کہ جاوگرباشد و جزان

بعد از آن رسول علیه السلام بزود آمد در بقعہ غالی برفت نماز میکرد و خدا ایراثنا میگفت
و دعا میکرد تا چهار ساعت از شب بگذشت خبری نیامد و گفت یا محمد سر از سجده
بزدار و سگ آسمان بگر رسول علیه السلام سر برآورد و نگاه کرد و در ماسه آسمان کشاوه
دید و برون آسمان دوم فرشته ندانید و تنگ آنکس که خداوند خود را
امشب سجده کرد و در آسمان سیوم فرشته آواز داد که خنک آنکس که امشب
دعا کرد و در آسمان چهارم فرشته آواز میداد که خنک آنکس که امشب از بیم
خدا اتعالي بگریه و بر طس آسمان پنجم فرشته آواز میداد که خنک آنکس که امشب
خدا ایراثنا و جل ثنا گوید و در آسمان ششم فرشته دید که آواز میکند که خنک آنکس که
امشب خدا ایراثنا و جل یار میکند و در آسمان هفتم فرشته دید که آواز میداد
که امشب هست حاجت خواننده تا حاجت بر داسازم و هست بیج آفرش
خواهنده تا اورا بیا مزم بعد از آن خواجه ادام الدبر کاتہ بر لفظ مبارک
راند که این شبی است که کردار بنده مے خدا بخوانند و پیش خداوند تبارک و
عرض کنند و این شبی است که روزی بیک بندگان را قسمت میکنند پس اینکس
مے باید که در آن شب غافل نباشد و نماز و سبج و تلاوت مشغول باشد تا ازین سعاد
محروم نماند خواجه ادام الدبر کاتہ درین فواید بود که ملک محمد غیاث پوری بآ
نفر دیگر رسید و سر بر زمین نهاد و فرمان شد که بنشین بخت بعد از آن خواجه
ذکر الله بالحق اقبال رافعه و بیا قدر خرپوزه موجود است بیا رویش
ملک محمد بداریا در پیش ملک محمد داشت بعد از آن فرمود قدرت نباشد
و خوا موجود است آن نیز بیا آن نیز بیا در فرمان شد که پیش این
هر سه عزیز بنه چون پیش ایشان بداشت هر چهار نفر برخاستند و هر قدم آوردند
که یافتیم چنانچه میگفتند تا در خاطر این اندیشه کرده بودیم که خدمت محمدیم

اٹھ سار کر و بعد ازان خواجہ ادام التبرکاتہ ہمدین مل فرمود کہ وقتے در خدمت شیخ
 الاسلام فرید الحق والشیخ والدین قدس اللہ سرہ العزیز نشستہ بودیم دیدیم کہ صفت
 نفردیش آمدند و ہر یک ازان در خاطر خود مانڈیشہ کردہ بودند خدمت
 شیخ الاسلام ہرچہ ایشان در خاطر اندیشہ کردہ بودند پیش ہر یکے اکن میوہ و کام
 بداشت صرفت نفردیش اقسار کردند کہ امروز بیت سال است کہ
 در طلب مرد خدا میگردیم هیچ کس را نیاقتیم مگر خدمت خواجہ جیور اجدان خان سخن
 در بزرگی مولانا محمد الدین زاید افتاد فرمودند کہ چہل سال این بود کہ ایشان گندم
 خود آس میگردند و کسے دیگر را نمیفرمودند پرسیدہ شد کہ چندین خدمتگاران شاہک
 حاضر اند چہرانی فرمائید گفت این مقدار ثواب کہ آہنا بر بندہ چراغ و نہیرم بعد ازان
 ہمدین مل از بزرگی او حکایت کردند کہ وقتے در وہلی و مساک باران شد مولانا محمد الدین
 زاید بر سر مسبر نماز برآمد کوزہ در آستین کردہ آرائین بدر آورد و در دست
 گرفت و پہوا برخواست و گویسوی آسمان کرد و گفت کہ الہی تا این کوزہ پر نشود
 فروذیایم چون این مقدار بگفت چندان باران بارید کہ جلد وہلی سہ شبان روز
 در میان آب بود بعد ازان عزیزے بود عرض کرد کہ وقتے بخدمت مولانا شہاب الدین
 اوشی حاضر بودم بسیار در نماز جماعت خلومیگردند کہ نماز جماعت بگزارند بر کف
 مبارک را ند کہ آری پیش ازین تا نماز جماعت نمیکردند و انبوسے دور نماز جماعت
 ثواب بسیار است ہم بلایم این معنی حکایت کردند کہ ہر کہ نماز پیشین جماعت کند
 از دتعالے فرمان دہد روز قیامت کہ کوہاے روسے زمین و دوگان و چہار
 پایان و ہرچہ در آسمان ستارہ است بیارند و در یک پلہ ترازد و خند ثواب نماز
 از ہمہ گران تر آید و ہر کہ نماز دیگر جماعت بگزارد و ہر جائے نماز باشد تا نماز شام
 پیش کند از دتعالے روز قیامت بفرماید تا عیش و کرسی و لوح و قلم و ہمہ فرشتگان

و پیغامبران دیگر را بیارند و یک پله ترازو نهند و در پله دیگر آن دو نماز نهند
 ثواب این دو نماز از همه گران تر آید بعد از آن فرمودند هر که نماز خفتن بجماعت
 بگزارد و بفرماید ایزد تعالی تا هر رکعتی را ده هزار رکعت پذیرد که در دیوان او ثبت کنند
 و آنکس از جمله سیداران باشد بعد از آن ملائیم این معنی فرمودند هر که نماز با ملائمت
 بجماعت بگزارد و بنشیند و بنزد ایزد تعالی مشغول باشد تا افتاب برآید انگاه بر خیزد
 و نماز اشراق بگزارد و فرمان دهد صدق تعالی تا از هر آسمانی ده هزار فرشته بیایند
 جمله مینا و هزار فرشته باشند هر فرشته طبقی از نور گرفته بیایند انگاه ایزد تعالی که چون
 وی بچگونه احسن حکم کند که این بندۀ خاص من بنماز از بر آسمان کرده است برگزیده
 که کرده است در گذشتیم کار از سر گیر و خواجه ادام الله برکاته درین فواید بود
 که شیخ عثمان سیاح و شیخ جمال الدین النسوی و مولانا برهان الدین غیب و حسن مہندی
 بایاران خود در آمدند بر زمین آوردند فرمان شدند بنشینند و زبس بآراحت
 بود سخن در اصحاب سلوک میرفت بر لفظ مبارک راند که چون خواجه ذوالنون مصری
 قدس الله سره بر تائب شد و قتی بکشتی سوار بود و در آن کشتی بازار گمان بود و ندانست
 کشتی نوق می شد خواجه ذوالنون مصری دعا کرد غرق نشد چون کشتی در میان دریا
 رسید و نیاری از میان کشتی گم شد همه با اتفاق گفتند که کسی نستیگر این درویش
 و زبان درازی کرد و ندانست خواجه متحیر ماند و بوسه آسمان کرد و گفت الهی اگر تو بمن
 قبول افتاده باشی دنیا را می پیداشی و تا خلاصی یا هم بر فور ما بیان و ریا را فرما
 که یکان دنیا زرد و دمان کرده بالا بیایند برآمدند چون مردمان این معاینه دیدند
 همه بعذرت درآمدند که ما گناه کردیم خواجه دنیاری از ما ہی بستید بجانب ایشان
 بر تاب گرد و برفت انگاه خواجه ذکر الله بالجهر میرین محل فرمود آن روز که خواص و فضیل خاص
 نائب شدند و ذکر کردند از آن رخت شمشید خلق که در راه زنی گرفته بود و در ایام

کہ تائب شدہ ہر کسے رائے طلبید و اسباب او باز میداد و خوشنودی و طلبید چنانچہ در میان
ایشان یہودی بودیچ و جہنشنود نے شدت خواجہ بسیار معذرت میکرد و او شتوانہ
الغرض خواجہ بر پاپشت نشستہ بود و یہودی و رولسوت خواجہ کرد و گفت اگر از زیر
این پاپشت تو مرا زربد ہی یک مشت من از تو خوشنود شوم خواجہ فیضیل بز فوریت
در زیر پاپشت کرد کہ مشتے زربرون آورد و اورا داد آنروز یہودی و بر فور مسلمان شد
و گفت کہ من در توریت دیدہ ام ہر کہ را توبہ قبول افتد اگر او خاک را در دست
گیرد و رشود مرا حقیقت شما مفہوم شد کہ توبہ توبہ قبول افتاد مقصود آن پاپشت
بنود قبول توبہ بود و آنگاہ نشنود شد خواجہ ذکر اللہ بالخیر و سوسے حسن قوال کرد
کہ عزیزان حاضر اند چیز ی بگو چون حسن سلع آغاز کرد خواجہ عثمان سیاح و شیخ
جمال الدین مانیسوتے بر حیفند و در رقص شدند از چاشت تا نماز پیشین و در رقص و نغز
چون فارغ شدند ہر کس را جامہ عطا شد درین میان بندہ نیز کلاہ سفید یافت
و آن نظم این بود کہ گویندگان میگفتند لطمہ عشقت جز عالم پہوشی آورد
اہل صلاح را بقتح نوشی آورد و بہ عشق تو شخہ ریت کہ سلا عقل را بہ موسی جبین
گرفتہ سچی نوشی آورد و بہ من ناتوان زباوہ کشی کستم ای طبیب نہ آن دار و دم بدہ
کہ فراموشی آورد و بہ بعد از ان نختے سخن در ان افتادہ بود کہ مردم از آن کسی چیزے
بخورد یا آبی اجازت او پیر و جلے از و طلبید بعد از ان خواجہ اہم اللہ بر کاتہ چشم پر تاب
کرد این حکایت ہمہ سین ل فرمود کہ بعد از نقل خواجہ ابو بکر شبلی را در خواب دیدند
کہ خدائے با توجہ کرد فرمود ہمان کرد کہ باد وستان خود کند اما یک عتاب سخت شد
کہ تا این زمان غرق آن عتاب ہم و آچنان بود کہ روزے و خائے شخصے رفتہ بود م
گندم پیش من تو دہ بود یکدانہ گندم برداشتہ بے اجازت آن شخص بدندان
دو پارہ کردم اما خوردم فرمان آمد ای شبلی گندم مردم دو پارہ میکنی بگلہ نگو ای پس

درین میجر آمد کم فواید قیامت چه جواب خواهم داد الحمد للہ علی ذلک شیخ
 بستم ماه محرم الحرام روز نیکشنبه دولت یا نبی صلی اللہ علیہ وسلم شد سخن در نماز نماز
 اوقات چاشت و ثواب آن افتاده بود بر لفظ مبارک راند کہ در آثار اولیا آمده است
 کہ رسول علیہ السلام گفت کہ ہر کہ در ہفتہ سہ خود یکبار نماز تسبیح کند این روز و تہائے
 ہفتا و سالہ عبادت و نامہ اعمال او بنویسد و ہفتاد و سالہ گناہانش بیامزد و تو
 ثواب بسیار و ہنرش بعد از ان ملائم این معنی فرمود کہ از شیخ الاسلام
 خرید الحق و الشیخ والدین قدس اللہ سرہ العزیز شنیدہ ام کہ ہر کہ در ہفتہ این نماز
 کند و چہاے عالی یابد و بہشت و آیین نماز این بہت کہ چہار رکعت نماز یک سلام
 کند و ہر رکعتی الحمد للہ یکبار سورتی کہ داند بخواند و پانزدہ بار سبحان اللہ و
 بار سبحان رب العظیم گوید و پانزدہ بار سبحان اللہ تا آخر بگوید و سہ بار در دو سہ
 بجز بگوید و پانزدہ بار سبحان اللہ تا آخر بگوید پس بچہ و فرود شود بعد از ان
 سبحان ربی الاعلی و دہ بار بگوید و در سجدہ دو و مہم چہین دہ بار کلمہ سبحان اللہ بگوید
 ہم برین ترتیب این چہار رکعت نماز بگزارد کہ در ہر رکعت ہفتاد و پنج بار سبحان اللہ
 می شود چون از نماز فارغ شود ہفتاد بار در دو و ہفتاد و ہفتاد بار استغفار و
 ہفتاد بار سبحان اللہ تا آخر انگاہ از خدایتجا بدین نماز بخشنودی نخواہد بہشت
 نباید خواست کہ این نماز بس بزرگ است انگاہ فرمود کہ در اورا شیخ الاسلام
 خواجہ عثمان مارونی قدس اللہ سرہ العزیز ہفتہ دیدم در نماز نماز ہفتہ در روز
 بروایت ابنے ہریرہ رضی اللہ عنہ آمده است کہ ہر کہ روز شنبہ چہار رکعت نماز
 بگزارد و یک سلام و بخواند الحمد للہ یکبار و قل یا ایہا الکافرون ستر بار و
 از نماز فارغ شود و یکبار آیتہ الکرسی بخواند بنویسد در نامہ اعمال او فرمان این روز و تہائے
 عزوجل بعد ہر چہودے و چہودہ عبادت یک سالہ چنانکہ روز روزہ داشتہ باشد

باز شیخ اسلام

باز شیخ اسلام

و شب بقیام و بچینین باشد که تمام امت محمد صلی اللہ علیہ وسلم فریاد و آزاد کرده باشد
و توریت و انجیل و زبور و فرقان خوانده باشد و خداوند عزوجل روز قیامت ہزار گون بند
در گلوں او پیوستاند با حلقہ ہر کس با پیمبران و شہیدان در بہشت بروی حساب بعد از ان
ملاکیم این معنی فرمود کہ ہمسا بنجا و را و را و خواجہ دین ام ہم با سنا و ابو ہریرہ رضی اللہ
عنه کہ او گفت ہر کہ روز یکشنبہ چار رکعت نماز کند بخواند در کتب الحمد للہ یکبار
و آمن الرسول یکبار بفرماید این دعا تعلق بنویسد در نامہ او بود و حضرت عباسؓ و ترسیاہ
عبادت یکسالہ و ثواب ہزار غرا و ثواب ہزار پیغمبر و ثواب ہزار شہید و مینا او و مینا
دو نوح چنان مسافرت بود کہ ہزار خندق در میان افتد و پہنائے ہر خندق
پانصد سالہ باشد و یکشاید این دعا تعلق برویش بہشت بہشت بعد از ان ہزارین سال
فرمود کہ مروی فاسق بود در ایام خواجہ عبداللہ سمیع تہری نقل کرد کہ خواب
دیدند کہ در بہشت میخوابد سوال کردند کہ تو مردمی فاسق بودی این دولت از
نجایافتی فرمود روز یکشنبہ چار رکعت نماز میکند و ہم فرمان شد کہ ترا در کار این من از
کردم احمد اللہ علی ذالک بعد از ان فرمود کہ در او را و شیخ بھاؤ الدین زکریا
نہشتہ دیدہ ام بروایت عمر رضی اللہ عنہ ہر کہ روز دوشنبہ دو رکعت نماز
بکند و بخواند در ہر رکعت الحمد للہ یکبار و آیتہ الکرسی یکبار و اخلاص یکبار
چون از نماز فارغ شود وہ بار آمرزش از ہر امی مادر و پدر خود و بنجا ہدودہ بار
در و در شد بدند خدا یتعلقے او را کوشکے از مر و اید سفید و ہفت خانہ در ان کوشکے
در از ای آن خانہ و فراخی آن خانہ ہفتصد آرش خانہ اول از تفرہ خام و خانہ دوم
از زر و خانہ سیوم از مر و اید و خانہ چہارم از زر و جد و خانہ پنجم از زیا قوت و خانہ ششم
از زر و خانہ ہفتم از نور در ہر خانہ نختے دید ہر نختے نور العیش ششہ از بالا تا از نو از زعفران
تزو از نو تا سینہ از مشک از فرو از سینہ تا کردن از عنبر اشہب و از ان تا سینہ

نماز ہزار رکعت روز یکشنبہ

نماز ہزار رکعت روز یکشنبہ

از کافور سفید از زکریا مستطیر است و اورا بدیند انگاه ۵ ہدین محل فرمود کہ در اوراد
شیخ قطب الدین تجار اوشی قدس اللہ سرہ العزیز نبشتہ دین ام بروایت
معاذ جبل رضی اللہ عنہ کہ اور روایت کرد از رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
کہ ہر کہ روز شنبہ کہ آن روز است کہ ایند تعلق باران در آن روز
آفرین است و ابلیس بر زمین درین روز آمدن است و در گاہ دوزخ بروے
کشادہ و درین روز ملک الموت علیہ السلام بر جاہلے بندگان مسلط شدہ
و درین روز قایل مزہابیل را بکشت و درین روز ایوب پیغمبر علیہ السلام مبتلا شد
پس ہر کہ درین روز دو رکعت نماز بگذارد و بخواند در ہر رکعت الحمد للہ یکبار
و التین یکبار و اخلاص یکبار و معوذتین یگان بار بفرماید ایند تعلق غر جبل بعد
ہر قطرہ باران کہ از آسمان بارودہ نیکی در بہشت شارتانے بنا کنند از رستہ
شود بروہفت در از دوزخ و بدہم اورا ثواب آدم و موسیٰ و مارون
و ایوب علیہ السلام و بختاید بروے ہفت در بہشت و امین بود از جملہ بلاھا
انگاہ ملائم این معنی فرمودند کہ در سیاق اوراق شیخ بدر الدین غزنوی رحمۃ اللہ
علیہ نوشتہ دین ام بروایت معاذ جبل از رسول اللہ وسلم کہ حق سبحانہ
و تعلقے روشنائی و تاریکی در روز چار شنبہ آفرین است ہر کہ درین روز دو رکعت
نماز کند بخواند ہر رکعت الحمد للہ یکبار و اذا زلزلت الارض یکبار و اخلاص
بار ایند تعلق تاریکی کو قیامت از وہ برد و بنویسند بعبادت بحالہ و نامہ سفید
بدست او دہند انگاہ ۵ بر لفظ مبارک را اند کہ ایند تعلق در بہشت
آفرین است ہر کہ درین روز دو رکعت نماز کند ہر رکعت الحمد للہ یکبار
و اذا جاء نوح بار بخواند چون نماز دیگر روز بکند چہل باقل ہو اللہ احد و الحمد للہ
در بہشت شارتانے و ہر و ہفتاد و ہر را بنی و ہر و ہر شنبہ عبادت

بیان دور کست نماز ہر روز چار رکعت

بیان دور کست نماز ہر روز دو رکعت

یک سالہ بد بند و بعد ہر آیتے ثواب ہزار شہید بعد ازان ملائم این معنی فرمودند بر تو
 معا و جبل سے اللہ عنہ کہ پیغمبر مود صلی اللہ علیہ وسلم ہر کہ روز آدینہ دور کت الحمد کبار
 و آیتہ الکرسی ص بار و قل ہو اللہ احد صد بار پس شنید و گوید یا نور النور یا اللہ یا رحیم
 یا رحمن یا حی یا قیوم افتح ابواب رحمتک و مغفرتک و من علیہ یدخل الجنة اعتقه من النار
 ہفت بار گوید یا مرد او را خدا تعالیٰ ہفتاد گناہ کبیرہ و نو و شش درجہ دہند و
 بہشت اور بعد ازان ہمدین محل حکایت مشایخ کبار افتاد فرمود کہ وقتے رسول علیہ
 السلام از بہت جوہر نیل و رقی مشایخ پر سید جبریل علیہ السلام گفت یا محمد بدانکہ مشایخ
 چراغ امت تو اند خنک آنکسے کہ حق ایشان بشناسد و دوستان حق و اند پس ماگوای
 و ہم کہ آنکس از اہل بہشت است و ہر کہ ایشان را دشمن دارد از اہل دوزخست
 بعد ازان ملائم این معنی فرمود کہ از شیخ الاسلام فرید الحق و الشرح والدین قدس اللہ
 سرہ العزیز شنیدم ہر کہ مرگ مشایخ اند و ہمین نباشد او منافق باشد و بیچ حصی
 بد تر و دنیا از مرگ مشایخ و علما نیست پس ہر گاہ در دنیا عالمی یا شیخی میو ہفت
 آسمان و زمین و ہر در ایشان است بگریند و ہر فرشتہ ہفتاد و روز بر اسے ایشان
 بگرید و او مو من نیست کہ در مرگ مشایخ اند و ہمین نشود کہ از مرگ مشایخ اند و ہمین شود
 خداوند سبحانہ تعالیٰ ثواب ہزار مشایخ و عالم بد بعد بعد ازان ہمدین محل فرمود کہ ہر کہ
 مشایخی را یا عالمی را خوار دارد و آنکس منافق بود لعنت کردہ شود و دنیا و آخرت
 نعوذ باللہ منہا بتاریخ چھار دھم ماہ صفر روز چھار شنبہ دولت پائوس
 مسیر شد سخن در باب بندگان و وزیر وستان افتاد بود بر لفظ مبارک را ند کہ زیر و ستار
 یازدیرا چہ در خبر است از رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کہ روزے مردے نزدیک
 پیغمبر آمد پر سید کہ یا رسول اللہ بزرگان دارم ہر روز چند گناہ در گزارم و عفو کنم گفت
 ہر روز ہفتاد گناہ چون ہفتاد و یکہ شود تدارک کن بعد ازان ہم ملائم این معنی

فرمود کہ مولانا گیتلی بردہ عاگور سیدہ بود طعا موجود بود مبشر را فرمودم کہ بیارا و در
آوردن درنگ نمود چوب خوردے پیش بود در پشت او زدم مولانا گیتلی آہ کر دیچنانکہ
گوئے در پشت او زدم گتتم شمارا چہ رسید کہ آہ کر دید بر فور پیرا ہن از پشت دیکر و
چون نظر کردم عکس آن چوب بر پشت او برآمد بُو و این سخن گفت کہ ایشان را بہ از خود
باید دانست کہ قدرت آن ندارند کہ چہ سزا تو انند گفت بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بخیر
فرمود کہ در آثار اولیا نوشتہ دیدم بروایت مشایخ طبقات کہ زیر دستان ہم
از ان طعام باید داد کہ خود خورد و ہمان جامہ باید داد کہ خود پوشند زیرا چہ ایشان
بہمچو شما گوشت و پوست دارند بعد از ان ملائم این معنی فرمود کہ سلطان محمد لدین
انار اللہ بر ثمانہ راسم بود کہ نیم شب در عبادت مشغول شدی و آن زمان کہ بر خاستے
خواب سندے و وضو کردی میچ کس را از بندگان بیدار کردی تا وقتے کہ ازین حال
سوال کردند فرمود چہ اباشد کہ رخ خود بر دیگرے ہم و ایشان را از خواب بیدار کنم
بعد از ان سخن و بزرگ داشتن پیران افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ رسول اللہ
صلی اللہ علیہ وسلم فرمودہ است ہر کہ بر خوردگان بخشاید و ہر پیران شکوہ دارد
ادرا نیت بعدہ فرمود کہ رسول علیہ الصلوٰۃ والسلام چون در راہ پیرے را بدیدے
خواہ مسلمان خواہ چہ و بسبب حرمت موے سفید او ہرگز از و پیش نہ رفت و فرمودے
کہ ہر کسے نشان نور خدا باشد از و پیش نتوان رفت الشیب نور بعد از ان
بر لفظ مبارک راند کہ خدا تعالی بزرگ داشتہ است پیرے کہ در مسلمانے
موے سفید کردہ باشد انرا شانین بزرگ دارند زیرا چہ در تورات فرمان شدہ است
کہ یا موسیٰ پیران را حرمت دار و پیش ایشان بر خیز چون بیایند و چون بینند کہ جہانمان
پیش از پیران آب میخورند یا پیش از پیران شدہ میروند و ایشان در عقب پس بدانند
کہ برکت و راحت از خلق برگرفته اند زیرا چہ چون چنین بُو خیریت در ان شہر

نباشد انگاہ ملائم این معنی فرمود کہ شنیدم از زبان مبارک شیخ الاسلام فرید الحق والحق
 والدین قدس اللہ سرہ الغریز کہ وقتی بخدمت خواجہ خود خواجہ قطب الدین بختیاراوشی
 قدس اللہ سرہ الغریز نشستہ بودم خدمت خواجہ ہر بار نگاہ بیرون میکرد بر من خواستہ تاؤ
 می شد و می نشست چنانچہ شش ہفت بار بچہن کرویہ بعد از ان عرض کردم بخدمت
 حضرت ایشان کہ ای شیخ ستم و برخاستن چہ حال بود فرمودند کہ بیرون در سر گذشتہ
 بدیدم ہر بار کہ نظر بروی افتاد مراد اجے شد کہ از برای حرمت کوسپید او بر خیزم
 و استادہ شوم سبب خاست من آن بوانگاہ ملائم این معنی حکایت دیگر فرمود کہ
 سلطان معز الدین محمد بن سام را انار اللہ برمانہ رسم بود کہ ہر کہ از پیران پیش او بیاید
 ہر فور از تحت برخاستہ و استادہ می شد و مصالح او باتمام رسانیدے بعد از ان
 از وزراے او عرض کردند کہ این نوع نیکو نیست کہ خلیفہ میکند پیر کی بری خیر و فرمود
 کہ شما میدانید کہ مقصود ازین چیست گفتند نہ خلیفہ بہتر میداند فرمود کہ از سبب آن
 بود کہ بر من خیزم حرمت بران میدارم باشد کہ حشر من بچارہ فرداے قیامت دران
 پیران کنند و از آتش دوزخ خلاص دہند و از برکت آن نور کہ حق تعالی موی سفید
 بنور خود اضافت کردہ است مرا نجات دہند بعد از ان لختو سخن ہمساگی افتادہ
 ہر لفظ مبارک را اند کہ رسول علیہ السلام فرمود کہ جبرئیل علیہ السلام حق ہمساگی را
 مرا چندان وصیت کر کہ گمان بردم کہ ہمساہ را در مال ہمساہ میراث دہند
 بعد از ان فرمود کہ در تذکرۃ الاولیاء نوشتہ دیدہ ام کہ حضرت خواجہ
 بایزید بسطامی را ہمساہ بود و چہود او جائے بسفر رفتہ بود و وزن آن چہود راحل بود
 بچہ آورد و در آن وزن چیزے نہ کہ در خانہ خود چہرے بسوزد و آن خورد کہ از تاریکی
 بگریستی این خبر خواجہ رسید ہر شبی از دوکان بقال روغنی آوردی و بدان وزن چہود
 میدادی چنانچہ مدتے برآمد و آن چہود بیا مدزن او تمام کیفیت آوردن

چراغِ خواجہ پیش او بگفت آن چہود شرمندہ شہ پیش خواجہ آمد و گفت این چہ بود کہ شما
 لطف کردید گفت از سبب حق ہمسایگی کہ حق ہمسایگی بزرگ حقیقی است بتر فوراً آن
 سلاشد بعد از ان ہمدراز محل این حکایت فرمود کہ ہمسایہ خواجہ بایزید چہو کہ بود
 اورا گفتند کہ مسلمان چوائے شوے آو جواب داد کہ اگر مسلمانے این است کہ بایزید
 میکنند من سے تو انم کردو اگر این ہست کہ شما میکنند ازین تنگداری بعد از ان
 ہمدراز محل فرمود کہ رسول علیہ السلام فرمودہ ہست کہ ایمان درست نبود تا ہمسایہ ازوین
 بعد از ان خواجہ اوم اللہ بربکا تہ فرمود کہ بدانند حق ہمسایہ انت کہ چون ہمسایہ
 وام خواہد وام بدہی تو اگر حاجت بتو دارد حاجتش روا کنی و چون بیمار شود
 بہ رسیدن او بروے چون مصیبت رسد تعزیت کنی و اگر پیشو آنچه بہ پیری اورا نصیب
 کنی و اگر میرد بر جنازہ او نماز کنی برابر برکو بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر
 بر لفظ مبارک راند کہ رسول صلی اللہ علیہ السلام فرمود ہر کہ بخدا یتعالی ایمان آوردہ
 و بقیامت بگردد است بگو کہ ہمسایہ را میازار کہ حق ہمسایہ چندان است کہ حق
 ماور و پدر الحمد للہ علی ذلک تبارخ شانزدہم ماہ صفر روز دوشنبہ
 دولت پائیوس محل شد سخن ورق ضیان افتادہ بود بر لفظ مبارک راند
 کہ قاضی و قضایا نیکو خیرے است اگر کردن بدانند و حق آن کنند بجا آور و کہ قائم
 مقام حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم بعد از ان ہمدراز محل فرمود کہ بیداری
 فقہ بنشتہ دیدہ ام بروایت عبداللہ مسعودی رضی اللہ عنہ کہ رسول علیہ السلام
 فرمود انہ قال من جعل ناسخیا ففوج بغیر سکنین یغیبے کار و گشت ہر کہ را
 قاضی گردانید و این حدیث در ان محل بودہ است کہ حضرت رسالت از شہجیج
 باز گشت فرمود کہ چون دوزخ را پیش نظر داشتند بدیدم کہ ہر تا تودہ کردہ اند
 بادستار ما آسگیا آتشین آسگیا کنند پرسید م یا غنی جبریل این سرگاہ کد ام طایفہ است

گفت یا رسول اللہ! میں سرٹائے قاضیان ریاضت مندہ اند کہ در دنیا حکم ریاضت
 کردہ اند آنگاہ خواجہ عالم این حدیث فرمودہ است من جعل قاضیا فقد فرج لی سکرین
بعد از ان خواجہ ذکری اللہ بالخیبر محدثین سل این فرمود کہ امام عظم ابو حنیفہ کوفی را
 قضا میدادند قبول نکرد و گفت من لایق قضا نیستم کہ مراد ہند چون این سخن بگفت
 خلیفہ عصر بود کہ بندش کنند بند کردند یکجاہ در بند بود و ہر روز پیغمبر شد کہ قضا
 قبول کن سخن امام ہمین بود کہ من قضا نتوانم کرد۔ بعد از ان پیش آوردند کہ تو امام
 مسلمانی از تو بہتر و بہتر کسے نیست کہ اورا بدہم قبول کن گفت کہ من حدیثی یافتہ ام
 کہ حضرت رسالت منع کردہ است من چگونہ حدیث را رسولم و ہر چہ سخن حدیث است
 رو نمیتوان کرد کہ موجب عصیان باشد عاصی لایق قضا نیست فقد فرج لی سکرین
 یعنی ہر کہ را قاضی گردانیدند اورا بے کار و گشتند پس شاہ میفرماید چون این حدیث
 بشنید بر فور امام عظم را خلاص کرد **بعد از ان** خواجہ ذکری اللہ بالخیبر چشم پر آب کرد
 برویانت ایشان آتھبان بسیار کرد و ہمہ ان محل حکایت فرمود کہ امام حسنؑ کہ صاحب
 مذہب بود خدمت ایشان تان نخورد و تا دوران آرزو نمیداد و روزے دریغ امام
 مایہ بر سر خمیر بود و ہمہ جا طلب کردند یافتند چنانچہ این خمیر امام رسیدہ بود
 انقض قدر خمیر مایہ در خانہ پسر امام موجود بود و دیوار و در و آئینہ ہاں تنگ بختند
 بنجرت امام آوردند امام پرسید کہ این خمیر از کجا آوردے خادم گفت از خانہ پسر
 مخدوم امام فرمود کہ این طعام گرد آرند و در جلد بیندازند خادم جلد ناہا بستہ درون
 جلد انداخت چون مایہاں بویے کردند درون و ریافتند بیچ مایہی نخورد خادم
 میدید آب موج زو جلد ناہا بیرون انداخت خادم مذکور آمد چنانچہ کیفیت بود
 باز نمود امام احمسہم کرد و گفت اے عزیز طعمے کہ مایہاں دریا نخوردند و آب
 قبول نکند آوردہ بودے تا در حلق من کنی و آن از سبب آن بود کہ وقتے پسر امام

قضاے بخداد داشت و آن خمیس را یہ الفحہ آن روز بعد اذان خواجہ ذکر اللہ بالخیر
چشم پر آب کر د و بگسیت و گفت حال ایشان کہ ذرہ از فرمان خدا حکم بر حق کردن تجاوز
نشو و اینست حال کسانی کہ در حکما ہمہ بے حکمی میکنند چگونہ خواہد بود بعد ازان
طایم این معنی حکایت فرمود کہ خواجہ داؤد طائے قدس اللہ سرہ الغریز ہجرتی وقتے
بیدین قاضی یوسف ترفتی چنانچہ یاران پرسیدند کہ او از یاران اعلیٰ است تا
رفتق مخدوم از چسیت کہنے روند فرمود کہے کہ خلاف پیر است و بکنند معنی قضا کہ
کہ پیر او نکرده باشد ما بیدین او نے رویم بعد ازان از صدق و ہزرگے ابام
قاضی یوسف حکایت کرد کہ امام قاضی یوسف وقتے کہ از مسند برخاستے و خطے بالاسے
دیوار نشسته بود چون ایشان استادہے شدند و و گرازان بالاتر بود دست بالا
میکردند آن زمان کہ دست فرمان خداے عزوجل بآن خط رسید حقیقت طبر شدے
کہ حکماے برحق کردہ و اگر ترسید حمله حکما از سر باز گردانیدے بعد ازان لختے سخن
در تقوے افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ وقتے خواہر بشر حلفے رحمتہ اللہ علیہ بخدمت
امام جنبل آمد قدس اللہ سرہ الغریز سوال کرد کہ یا امام مرا مسئلہ ایست از نماز پیر سیدن
آئم ام امام فرمود بگو گفت وقت از وقتے در نیم شب بالاکام از سبب ماہتاب
ریمان میسریم و قدرے در دشنائی عیان نیز اکنون روا باشد گفت تو بگو کہ از کدام
خاندانے کہ این سوال تقوے میکنی گفت من خواہر بشر حلفے ام امام فرمود ازان
خاندان کہ توئی روا نباشد کہ در دشنائی عیان بریسی آما دیگران را رواست
بعد ازان ہمدین محل بر لفظ مبارک راند کہ روزے و گراہی میگذاشت یکذرہ
پلیدی برجامئہ امام رسید بر فوراً از ابشت امام را پرسیدند کہ برجامئہ غیرے یکدرم
شرعی روا میداری و برجامئہ خود ذرہ پلیدی را روا دارنھے شوئی این چہ حکمت است
امام فرمود این یکدرم در شریعت است اما در تقوے روا نباشد تا بشوئید بعد ازان

فرمود کہ در شریعت خواہ دل حاضر باشد خواہ نہ نماز درست میدارند اما در طریقت
 اصحاب سلوک میگویند تا دل حاضر نباشد و غیر حق در دل بگذرد آن نماز و انیت
 باز باید گردانید کہ فساد و صلوٰۃ است بعد از آن ہمدین محل فرمود کہ شیخ زکالایوری
 بیچ چہ نماز نیامدی چنانچہ ایئمہ و صد و جمع شدند الغرض شیخ بشنید جمیعہ بود کہ نماز
 آمد ہچنین کہ رکعت گزارده بود برخواست و مصلاب رکعت افگند و بخانہ آمد خلق غور
 کرد و خطیب را طلبید چون خطیب آمد شیخ از سوال کرد آن زمان کہ در رکعت اول بود
 در خارجہ گذشت گفت کہ مادیان من کرہ آورده است نباید کہ در چاہ افتد بعد
 آن شیخ رو بسوئے خلق کرد کہ چہ نماز باشد کہ در خاطر او این چنین بگذرد و او پیش حبلہ
 خلق اقرار کرد کہ درون خانہ چاہ بود و گھٹسم چرا محافظت نکردم ہچنین است انگاہ
 نختہ سخن در حق پیوستن اقربا افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ چون خداوند رحم را
 آفرید گفت اے رحم من جیم و رحم را از ان نام خود مشتق کردم پس ہر کہ از تو برو من از تو
 سیرم و تیر کہ با تو پیوند من بد تو پیوند من بعد از ان فرمود کہ شیخ سیف الدین باختری
 رحمۃ اللہ علیہ گفت راست است ہر کہ بر رحم پیوند و دوزخ از و دور باشد ہشت
 نزدیک باشد بعد از ان فرمود کہ در تفسیر کشف بنشتہ دیدہ ام امام ضحاک قول
 بنشتہ است و آیت یحیو اللہ بالیاء و یثبت یعنی چون کسے با خویشان و رحم بہ پیوند
 اگر از عمر او سہ سال مانن باشد خدا تعالیٰ سے سال دہ او زیادہ گرداند و اگر کسے
 از اقربائی خویش برد فرمان شود تا از لوح محفوظ نام او پاک گرداند و از سال باز آرد
 بعد از ان نختہ سخن در بیماریاں افتادہ بود بر لفظ میلک راند کہ شرط بیماریاں نیست
 کہ چون کسے بیمار شود بعد از سہ روز بہ پرسیدن بیمار و ند چون نزدیک بیمار و ند
 بندش دیند کہ خداے مابندہ را کہ دوست ندارد و بیمارے ند بد و این سعادت
 آنکس است کہ بیمارے اور مبتلا میگردد و از گناہ مکرے شود بعد از ان

پہرین محل فرمود کہ در صلوات مسوومے آمدہ است کہ ہر کہ پیرسیدن بیمار برود و خیر
فرمان دہد تا ہفتاد ہزار نیکی در نامہ اعمال او بنویسند و ہفتاد ہزار بدے از نامہ او پاک
کنند و ہر گاہ کہ برگیرد و ہفتاد خدایتعلیٰ یکسالہ عبادت در نامہ او بنویسند چنانچہ
روزی روزہ داشتہ باشد و شب بقیام گذرانیدہ باشد بعد از ان خواہ
ادام اللہ برکاتہم برفظ مبارک راند چون نزدیک بیمار روند بر صدقہ دادن اورا
حرص کنند زیراچہ در حدیث آمدہ است بروایت ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ کہ رسول اللہ
صلی اللہ علیہ وسلم گفت کہ صدقہ دادن بلا را از خداوند صدقہ بگرداند بے آنکہ از ثواب
کم شود و ختم خداوند تعالیٰ بنشانند و گناہات کفارت شود و عوض از خداوند تعالیٰ باز دہد
بعد از ان فرمود کہ شنیدم از زبان شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس اللہ سرہ
الغزیر کہ ماہاراد کشید ہر گاہ بیمار را دارو کنید صدقہ دادن کہ بہتر از صدقہ
بیچ دارو نیست بعد از ان نختہ سخن در عشق افتاد و خواہ ادام اللہ برکاتہم تشریح
کرد این شعر بزبان مبارک کشف کل لک ما عرفنا الہوی کو لا الہوی ما عرفنا الہوی
بعد از ان در غلیات شوق و اشتیاق این رباعی بزبان مبارک راند رباعی
گر عشق نبودے و غم عشق نبودے بہ چندین سخن نعرہ کہ گفتے کہ شنوے بہ و رہا نبودے
سز نفش کہ رکوہ رخسارہ معشوق بہا شوق کہ نمودہ بعد از ان برفظ مبارک راند کہ شیخ شینوخ
شہاب الدین سحرور دے قدس اللہ سرہ العزیز در منس العتاق مے نویسہ کہ اول
خبرے کہ حق سبحانہ و تعالیٰ آفرید گوہرے بود تا ہنک و اورا عقل نام کرد کہ اوّل ما خلق اللہ
العقل و آن گوہر را سہ صفت بخشید یکے شناخت حق و یکے شناخت خود و یکے شناخت آنکہ ہر
پس نبود بعد از ان این را تمثیل فرمود آن صفت کہ شناخت حق تعلیم و انست من
پدید آمد کہ آنرا نیگوئی گویند و آن صفت کہ شناخت خود داشت عشق پدید آمد کہ آنرا
بہتر خوانند و آن صفت کہ نبود پس نبود تعلق داشت خون پدید آمد کہ آنرا اندوہ خوانند

پس این پیر سے از جسم باز پیدا آید اند بعد از آن خواجہ ذکر اللہ بالآخر فرمود کہ جس
 چون در خود نگریت خود را عظیم خوب دید باشستہ در و پیدا شد و جسم از و پیدا آید انگاہ
 خواجہ ذکر اللہ بالآخر بدلیل حکایت فرمود کہ آدمی اللہ علیہ السلام آغاز سچ از بعین صبا
 چون چشم بکشا و نذرش بر جالی عشق افتا و آن جنبش عشق بود کہ طاق در و اق عشق را بر پا زد
 و درین خرابہ سیما انگاہ خواجہ چشم پر آب کرد و فرمود کہ آری سبق عشق در شارتان بہشت
 تکرار نتوان کرد و در ویرانے وحشت باید ساخت تا در عشق ثابت آید بعد از آن خواجہ
 ذکر اللہ بالآخر فرمود کہ ہر کس کہ مردم را بپرسد ازین چشم میرسد خواہ نعمت خواہ بلا این ہر
 و دین در چشم نیکویش دہ اند بعد از آن ملائم این معنی حکایت فرمودند کہ در قصص الانبیاء نوشتہ
 و پیدہ ام کہ ہنر و او علیہ السلام وید آنچه دید عاقبت الامر چندان بگریست کہ گوشت و پوست
 رخسارہ مبارکہ او بریزید گفتہ کہ ای داوود چہ میکنی گفت چکنم کہ این دیدہ مرا برین داشت
 کہ نادیدنے دید پس عذر این دیدہ سم ازین دیدہ میخواہم باشد کہ لباس مغفرت
 در برم کنند آن وقت دگذا رند حق تعالی بکرسم خود ہیامزد چون خواجہ ذکر اللہ بالآخر
 این حکایت تمام کرد حسن علاء بخیری و مجلس حاضر بود سر بر زمین نہاد و عرض کرد کہ مناسب این حکایت بندہ
 را رباعی یاد آید اگر فرمائید بگویم فرمود بگو این رباعی جو من آتش مست و آن لبخ نور ایدیم
 زر گرہ چشم مرغین شد شیمانم چرا دیدیم ازین چشم پریشان بین ہمیشہ این بلا دیدیم مرا گفتند سوے
 او ہمین ترا دیدیم بلا دیدیم بعد از آن خواجہ ذکر اللہ بالآخر بسیار
 استخوان کرد کہ نیکو گفتہ انگاہ ملائم این معنی حکایت دیگر فرمود از آنچه امیر المومنین
 عمر خطاب رضی اللہ عنہ مسلمان شد آئینہ محبت پیش نظرش داشتند و آن آئینہ صورتے دید
 کہ در وصف نیاید و ہمچو رسید کہ تو کیتی بدین زیبائے آن صورت گفت من محبت حق تعالی ام
 گفت بمن کہ رسد گفت آن زمان کہ خرقہ خطا بر سورہ طہا پیش محمد بارہ کنی و اسلام آری
 انگاہ من در تو مرکب شوم انگاہ خواجہ چشم پر آب کرد فرمود کہ من عشق سیرایت کہ در ہر چشمے

کہ بکشد از عرش تا فرش بیچ جابہ نماد و آیین دو نصاب بر زبان مبارک ہمدین محل راند
 عشق آئینہ است کاندہ رنگی نیست بنام و اندازین گل رنگی نیست بتارخ بیت و بیوم
 ماہ صفر و روز و شبہ دولت پاسوس میسر شد سخن در امتان پیشین افتادہ بود کہ از شوی
 مسخ شدہ بود نہ بر لفظ مبارک راند کہ تحقیق نبشتہ دیدہ ام بروایت خواجہ حبیبہ بخادی
 قدس اللہ سرہ الغریز کہ رسول اللہ علیہ وسلم فرمود کہ فردا قیامت نیاید تا
 در امت من مسخ پدید نیاید چنانچہ امتان پیشین مسخ شدند بعد از ان بر لفظ مبارک راند کہ امتان
 پیشین بست و پنج گروہ بودند اول گروہ بوزنہ شدند و دوم گروہ فوک شدند و سیم سو سمار چہارم
 خرس پنجم گروہ فیل ششم گروہ کرہم ہفتم گروہ سگ ہشتم گروہ سیل نہم گروہ زبور و دہم گروہ
 خردک یازدہم ستارہ زمرہ و دوازدهم سہیل سیزدہم مارہای چہار و سیم پانزدہم طوطی شانزدہم
 موش دہشتی ہفتم گروہ عقق سیزدہم عنکبوت نوزدہم موش گیر ہشتم گروہ دلبست و نیم گروہ کجنگ
 خانگی شدند بست دوم گروہ چنگ بست و سیم گروہ زراغ بست و چہارم گروہ کاسہ ہشت بست و پنج
 گروہ موش خانگی شدند بعد از ان خواجہ ادام الدبیر کا تہ چشم پر آب کرد و آنرا تمشیل فرمود آن
 گروہ اول کہ بوزنہ شدند ایشان قوم بودند کہ خدا سے تعالیٰ منع کردہ بود کہ در روز شنبہ ہائی نگیرند
 ایشان بفرمانے کردند حق تعالیٰ ایشان را مسخ گردانید کہ سے شدند آنگاہ چون خواجہ بدیع عرف
 رسید بر لفظ مبارک راند کہ بنگر تا درین امت چند چیز است کہ نہی کردہ است اینز و تھا و ایشان
 آنرا می کنند اما گروہ دوم کہ فوک شدند ایشان قوم ہستہ عیسے بودند کہ بماندہ منکر شدند از دعا
 ایشان را در ان کفران نعمت فوک گردانید اما گروہ سیم کہ سو سمار شدند ایشان مردمانے
 بودند کہ بنیاشی میکردند کفندے مردگان برون مے آوردند و تجربہ آن زمان دعا کرد حق تعالیٰ
 ایشان را سو سمار گردانید اما گروہ چہارم کہ خرس شدند ایشان طالیفہ بودند کہ پیوستہ سخن چینی
 میکردند بر عہد آن پیغمبر و در ان عہد جبر جیس پیہر بود و حکم شد کہ ای جبر جیس فرمان ما بر ایشان برسان
 کہ ازین سخن چینی پرہیز کنند و توبہ کنند چون جبر جیس بر ایشان فرمان رسانید نشید حق تعالیٰ

ایشان را خورش گردانید آما گروه پنجم که پیل شدند ایشان طایفه بودند که پیوسته بر چهار پای گشتند
 و در نماز مبنی سر بر زمین نهادند و دندے حق ایشان را پیل گردانید که سینه های ایشان در زمین
 چون جاروب باشند و گروه ششم که کثوم شدند ایشان طایفه بودند که پیوسته بامردمان در افتادند
 و پشت بخاریدند دندے حق تعالی ایشان را ازین کار منع فرمودند و شیندند کثوم شدند و گرد
 بستم که زنبور شدند ایشان طایفه بودند که با خلق مجاوله و مناظره کردند و در سخن بستریدند
 حق تعالی ایشان را زنبور گردانید و گروه ششم که سنگ شدند اینها طایفه بودند که مار و
 و مار را از راه بردند حق تعالی آنها را خود گردانید و گروه ششم که ستاره زهره شدند
 ایشان طایفه بودند زانی که زنا کردند و سخن کس نشنیدند ایشان را حق تعالی ستاره زهره
 گردانید آما گروه دهم که ستاره سپیل شدند این طایفه بودند که بزبان کرد و ایشان قوم
 صالح پیغمبر بودند ایشان را منع میکرد ایشان نے شنیدند بصد میگردند حق تعالی ایشان را
 ستاره سپیل گردانید آما گروه یازدهم که مار و مای شدند اینها طایفه بودند که سنگ ترازو
 را کم کردند و در وزن کم داشتند حق تعالی ایشان را مار و مای گردانید و اینها قوم بود
 پیغمبر بودند و گروه دوازدهم که راسو شدند این طایفه قصابان بودند که ستم کردند و کم
 دادند حق تعالی آنها را راسو گردانید و گروه سیزدهم که طوطی شدند اینها خاین بودند و در هیچ
 نیات میکردند قوم بهتر اورئیس بودند حق تعالی ایشان را طوطی گردانید و گروه چهاردهم
 که موش دشت شدند اینها دزد دندے میکردند و کالامردم بودند دندے حق تعالی ایشان را موش
 دشتی گردانید و گروه پانزدهم که حقیقت شدند اینها طایفه بودند که شر از خوئی و یهوده گوئی
 کردند دندے حق تعالی ایشان را حقیقت گردانید و گروه شانزدهم که عنکبوت شدند ایشان زانی
 بودند که بیفرمانی شوهر میکردند حق تعالی ایشان را عنکبوت گردانید و گروه هفدهم که
 گیر شدند ایشان طایفه بودند که تیراج داری کردند و دندے و افوس بر خلق خوردند
 حق تعالی ایشان را موش گیر گردانید و گروه هجدهم که ولد شدند این طایفه بودند که

یہ ازار درگرمابہ برقتندی و شرم نکر دے حق تعالیٰ آہار اولہ بگردانید و گروہ نو و دہم کہ
 کج شک شدند ایشان طایفہ بودند کہ رقصی کردند و خود را چون زمان میداشتند و
 پیش خلق برقص رفتند و خشم خدای بر ایشان درآمد ہمہ را کج شک خانگی گردانید و گروہ ہستم کہ چدرک
 شدند ایشان طایفہ بودند کہ پیش مردم پار سائے کردند و پس پشت کالا بر دزدیدند و خشم
 ایشان را چدرک گردانید و گروہ ہست و یکم زراغ شدند ایشان طایفہ بودند کہ بکر کردند و
 حق تعالیٰ آہار ازراغ گردانید و گروہ ہست دوم کہ کاسہ پشت شدند آہا طایفہ بودند مختلف گوی
 حق تعالیٰ ایشان را کاسہ پشت گردانید و گروہ ہست و سیوم کہ موش خانگی گردیدند ایشان طایفہ
 بودند کہ طبانچی کردند و دوران چیز لے انداختند و بفر و ختمدے در ہر وقتے کہ فساد گشتی
 نیکان را پند دندے و خبر کردند و اگر فتنہ ظاہر شدی خود را از میان دور انداختند و
 حق تعالیٰ ایشان را موش گردانید و گروہ ہست و چہارم کہ فوس شدند ایشان طایفہ بودند
 کہ دروغ بسیار گفتندے حق تعالیٰ ایشان را فوس ساخت و گروہ ہست و پنجم کہ کفیل شدند آہا طایفہ
 بودند کہ لواطت کردندے ایشان قوم بہتر لوط علیہ السلام بودند حق تعالیٰ ایشان کفیل
 گردانید بعد از ان خواجہ ذکرا اللہ باخبر چون فواید تمام کرد و مایہ بگریست فرمود کہ درین
 امت خود این طایفہ چندان شدہ اند کہ از نماز گذشتہ اند بلکہ درین امت رسول اللہ علیہ
 السلام فرمود کہ طایفہ پیدا شود کہ زن برن بکند پس رسول علیہ السلام و قسم راند کہ
 بدانید کہ قیامت نزدیک رسید الحمد للہ علی ذلک بتاریخ پنجم ماہ بیج الاول روز چہار
 شنبہ دولت پابٹوس حاصل شد سخن در حکایت ابلیس علیہ اللعنتہ بود و بر لفظ مبارکہ را
 کہ در خبر آمدہ است از رسول علیہ السلام کہ ابلیس علیہ اللعنتہ سید ہزار سال ہر خدا را
 عبادت و سجدہ کرد بیک لعنتہ مردود و ابد گشت و ہمہ طاعت برویش باز زدند و ہمہ کردارش
 خط گشت و از صورت فرشتگان بصورت دیوانہ نش کرد و بیک لعنتہ بیش نبود پس حال
 انکس چگونه باشد کہ خداوند تعالیٰ سہ بار ہر روز بر ایشان لعنت کند و فرشتگان آیین کنند

بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بانجیز نمود کہ این طایفہ ترانیانید و لولیانند پس ہزار و اسے برای ان
 بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بانجیز ملائم این معنی حکایت فرمود کہ در حقایق آمدہ است
 از رسول صلی اللہ علیہ وسلم کہ او گفت قیامت نیاید تا آن زمان کہ از آسمان کثرم بارند و بر کہ
 بیفتد در یک ساعت بگذرد و از زیر آن چنانکہ نمک در آب آید و وقتی شود کہ لواطت
 بسیار شود ملائم این معنی فرمود در خبر آمدہ است از رسول علیہ السلام کہ لوطی اگر خود را در ہفت
 دریا بشوید پاک نشود بعد از ان فرمود کہ وقتی در ذکر مولانا شمس الدین ترک علیہ الرحمۃ
 حاضر بودم ایشان میفرمودند کہ در حدیث آمدہ است از رسول کہ ہر روز قیامت ہر دو
 فاعل و مفعول یکجا شدہ بر خیزند چنانکہ سگان در دنیا سخت شوند تا ہمہ خلق عرصات بدان صفت
 ایشان را بہ میند بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ روزی مردی بزرگی را دید کہ گفت
 ہفت فرسنگ زمین از عقب برفتم ہفت سخن مرا جواب گوئی گفت بگویی پرسید کہ از آسمان
 بزرگتر چیست و از آتش گرم تر چیست و از ہریر سرد تر چیست و از زمین فراخ تر چیست و از سنگ
 سخت تر چیست و از دریا تو انگریز کیست و از یتیم خوار تر کیست آن بزرگ جواب داد کہ از آسمان
 بزرگتر بہتان و دروغ گفتن است و از زمین فراخ تر سخن حق گفتن و از دریا تو مگر ترول خود
 است و از آتش گرم تر دل مرد حریص است و از ہریر سرد تر آنکہ بخوش و اقربا و دوستان
 موافق نباشد و حاجت ایشان نہ بردارد و از سنگ سخت تر دل کافر است و از یتیم خوار تر
 سخن چین است زیرا کہ ہر گاہ سخن او آشکارا شود و در خلعت افتد و از یتیم خوار تر شود و حدیثی
 در کلام مجید فرمان میدہد و اجتنوا الخس من الاوثان و اجتنوا القول الزور یعنی دور باشید
 و پریز کنید از بہتان گفتن زیرا چہ ہر گاہ بے بندہ بکند چون توبہ بکند حق تعالی اعتقاد
 آن بندہ بداند کہ توبہ کردہ است پس او را پیامزد و مگر بہتان گفتن بعد از ان فرمود
 کہ خواجہ شبلی رحمۃ اللہ وقتے یاران خود را بنید میداد و در ان میافرمود کہ یاران
 بدانید کہ از ہمہ گناہان صعب تر و ہولناک تر از بہتان نیست زیرا چہ خداے تعالی

پنهان گفتن را بر کفر یاد کرده است بعد از آن سخن پیوده گوی افتاده بود و بلفظ مبارک را اند
 که آثار او بیا نشسته دیده ام که بزرگی بود و او گفت که باریع بن هاشم رحمۃ اللہ علیہ
 بیست سال صحبت داشتم درین بستان سال بخود خود از و نشیندم روزی مرا گفت پدرت زنده
 و روز دیگر گفت از دین شما تا مسجد چند است آیین و سخن گفت پس زبان را بجایید که خون آلود
 گشت گفت اے ریم ترا این پیو و گفتن چه کار است بیست سال دیگر با کسے سخت نگفت و هم سخن
 نشد بعد از آن ملائم این حکایت دیگر فرمود که خواجه مالک دنیا رحمۃ اللہ علیہ نذر
 کرد که میان یاران هر کس که سخن پیوده گوید نیم دنیا برادریش بدهد چون بیشتر دید یک
 دنیا کرد بعد از آن از پیوده گفتن بکلی برست بعد از آن ملائم این حکایت دیگر فرمود
 که خواجه احسان ابن ابی سفیان رحمۃ اللہ علیہ در کوئی میگذاشت یحیی رواق بلند بدید رسید
 که این که کرده است پس بخود باز آمد گفت اے تن ترا بدین چکار بود بدین سبب پیوده
 که گفته یک سال روز فرامیشت تا پیش ازین نگوئی بعد از آن لختی سخن در توبه افتاد و بلفظ
 مبارک را که دلیل قبول توبه آنست که چون آنکس تائب شود اگر خاک در دست گیرد زر گردد
 بعد از آن محل فرمود که وقتی سلطان ابراهیم اودیم پشماره بنیرم در بازار فرود آورده
 بود مردی از آشنایان میگذاشت طعن کرد که اے خواجه بیچس این کند که تو کردی ملک بلخ
 گذاشته بنیرم کشی میکنی در گذاشتن ملک ترا چه زیادت شد همین که آشنایان سخن گفت
 خواجه بر فرود دست پر پشماره بنیرم کرد و او را گفت که سپین چون اودیا پشماره تمام زر
 گشته بود فرمود که بزرگترین چیزے که مرا عطا شده است از گذاشتن ملک بلخ این است
 بعد از آن ملائم این معنی حکایت فرمود که وقتی خواجه ابراهیم بر سر دجله نشسته بود غرقه را
 بنجیه بنیرم مردی بر و گذاشت طعن کرد که در گذاشتن ملک بلخ چه یافتی بر فور خواجه سوز
 در دجله انداختی اشارت کرد جمله مایان دریا بیکان سوزن زرین بردمان گرفته
 بالا برآمدند خواجه فرمود که بهان سوزن من بیارید ما ہی دیگر در عقب ایشان سر بر کرد

و آن سوزن پیش خوابه انداخت و درون دریا رفت پس خوابه فرمود که کمترین درجه که در
گذشتن ملک بلخ یافتیم نیست بعد از آن هم ملایم این معنی حکایت فرمود که وقتی دیگر
خواجه بر سر جای رسیده بود و دلو فرو داشت ابراهیم پیر و ابراهیم پیر و ابراهیم پیر و ابراهیم پیر
آمد بر خیت بار سیوم اند آبر پیر و آمد تجدید و ضوکر و در نماز شد آنگاه هم از بزرگی ادحکایت
کرد و وقتی در برون بلخ در خطبه نشست بود آواز نوبت برآمد و خاطر ایشان گذشت که وقتی
بنام من هم میزدند و فرشتگان را فرمان شد تا قبل ازین باله سر خوابه در آسمان اول نوبت
زدند چون در هوا نوبت برآمد خوابه فرشتگان را دید که در هوا طیل میزدند گفت از چیست
گفتند که نوبت تو ما را فرمانست چنانکه در ملک بلخ پنج وقت نوبت میزدند با کلاه طیف طیف آسمان نوبت
تو میزدند بعد از آن حکایت دیگر فرمود که وقتی خوابه ابراهیم نیت توکل کرد کعبه بروم روان شد
چون در بادیه رسید دید که بنقاد و نفر برقع پوش سر از تن ایشان جدا گشته افتاده اند از میان
ایشان یک نفر را زخمی مانده بود آواز داد که ای ابراهیم نزدیک میا که ملاک خوابه شد و دور مرد
همجو گردی ابراهیم چون او را زنده دید نزدیکش رسید که ما چرا چیت فرمود که ای ابراهیم
بنقاد و نفر ابراهیم نیت حج برون آمده بودیم توکل که با هیچکس سخن نگوییم تا زیارت خانه کعبه
برسیم چون در بادیه رسیدیم بهتر خضر علیه السلام پیش آمد ما هر چه عهد فراموش کردیم با او گفتیم
شادیم همین که با خضر علیه السلام در گفتگو حکایت شدیم تا وقتی آواز داد که ای کز ابان دروغ گو
عجب چه بود که شما را کرده بودید بهترین معنی از هوا بر آمد سر تا به همه جدا کرد و رفتی که در من باده
که من خاموش بودم از سبب آن زنده مانده ام ای ابراهیم که درین راه قدم نهادی و اول
جان بداد بعد از آن خوابه ذکر الله بالخیر شیم پر آب کرد و بگریست و این دو مصرع نرزان
را ندید داری سرا و گرنه دور از براب ما دوست کشیم و تو نداری سرا به بعد از آن
منچینیک بدخت افتاد و بر لفظ مبارک راند که آنکس که نیکبخت آفریده اند از شکم مادر نیکبخت آفریده اند
و بر که راشقی آفریده اند هم در بطن و شقی آفریده اند آنگاه خوابه این سخن بر لفظ مبارک راند که

نیکیست آفریده اند نعمت دو جهانے در دمر کب کرده اند هر چه در خاطر او میگذرد پیش او
 موجود است و آنکس را که شقی آفریده اند او ازین سعادت مأدور است و هیچ نعمتی در دست
 که او اگر قصد نبرد کند چون نجات نباشد آن همه ضایع است چرا که در اصل او راستی
 آفریده اند بعد از ان خواجه ادام الدبر کاتنه چشم پر آب کرد فرمود که قاضی حمید الدین
 ناگوری را رباعی است که این رباعی پائیم همه اطراف جهان پیود است به گوشم
 همه اسرار جهان بشنود است به از دانش دل بچکے ناسود است به تا بخت نباشد همه
 این پیود است بعد از ان سخن در طایفه دروغ گوینان افتاد بر لفظ مبارک راند
 که شنیده ام از زبان شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس اللہ سرہ الغریر کہ
 شمس الدین ویرلواج قاضی حمید الدین ناگوری پیش شیخ کبیر میگذاشت درین میان خدمت
 شیخ فرمود که از رسول علیہ السلام آمده کہ خداوند تعالیٰ فرشته آفریده است کہ سر او
 بریر عرش است و پائے او بریر ستم زمین خدا تعالیٰ را تسبیح میگوید ندای آید و بدو میگویند
 کہ ای فرشته من از بزرگی من و از بزرگواری من چه خبر داری آنکس کہ بمن سوگند دروغ
 میخورد بعد از ان فرمود کہ ہر کہ بسورت از کتاب خدا تعالیٰ سوگند دروغ خورد ہر شجر
 کہ اندر آن سورۃ باشد اورا ہم چندان پترہ نویسند بعد از ان بہرین محل فرمود کہ قہر
 بزرگی بود اورا ابلیس پیش آمدہ گفت یا ابلیس چه کار پیش تو عزیز تر است گفت سہ کار
 از جلدہ کار نزدیک من عزیز تر اند اول دروغ سوگند خوردن دوم زنا کردن سیوم
 در برابر مومن شر کردن لغو و بالہد منہا بعد از ان بہرین محل فرمود کہ رسول اللہ
 صلی اللہ علیہ وسلم گفت کہ شب معراج در دوزخ قومے را دیدم ناخنہاے ایشان چنان
 گشتہ بود کہ دستہا و پایی تراشیدند گفتم یا اخی جبریل آہا کیا نند گفت اینہا عیب
 کنندگان اند لغو و بالہد منہا تبارخ نجم ماہ ربیع الاول روز شنبہ دولت پائوس
 حاصل شد سخن در بزرگی خواجه بایزید بسطامی قدس اللہ سرہ الغریر افتادہ بود بر لفظ

مبارک راند کہ خدمت خواجہ بایزید ولی اور زاد بود چنانچہ می آرند کہ وقتے مادر او لقمہ
از وجہ شبہ خورده بود و خدمت خواجہ در بطن مادر بود چندان سرور و شکم نبرد تا مادر
او آن لقمہ استفراغ بکرد خدمت خواجہ را قرار شد بعد ازان ہم از بزرگی او حکایت فرمود
کہ وقتے خواجہ بایزید در محراب بسطام بیرون آمد میدید کہ در صحرای حبلہ عشق باریده است
بہر خند خواست کہ پایے ایشان در برف فرو شود و بعشق فرو مے شد بعد ازان
سہرخیل ملائم این معنی حکایت دیگر فرمود کہ بایزید را پرسیدند کہ کمالیت مرد چگونه دانند
گفت چون ہر وہ ہزار عالم را در میان د و انگشت خود بہ بند چنانچہ من مے بینم
بعد ازان سہرخیل حکایت دیگر کرد کہ روزے از خواجہ پرسیدند کہ یک حکایت مجاہدہ
خویش با بگو فرمود مجاہدہ کہ من کرده ام اگر بگویم شہاقت شنیدن نتوان آرید
اما ازین خبرے کہ بر نفس خود کرده ام بگویم اگر بشنوید فرمود کہ وقتے نیم شبے در خاک گذشت
کہ نیم شب رازندہ دارم نفسم مخافت کرد و درین اندیشہ با من یار نشد قسم خوردم کہ
اے نفس تو رہبری کردی کہ با من عبادت یار نشدی ترا یکسال آب ندہم چنان کردم
اور ایکسال آب ندادم بعد ازان ہم ملائم ہمینی فرمود کہ وقتے خواجہ بایزید بر سر در
نشستہ بود از چشم مبارک ایشان خون روان مے شد عاوی حاضر بود و ازان سوال کرد
فرمود کہ این زمان در عالم ملکوت بودم اول قدم کہ بر دم بر عرش رسیدم عرش را
دیدم چون گرگ تہی و مان در عالم فکر ایستادہ بانگ بر عرش زد کہ الرحمن علی العرش
استوے اے عزیز خداے راب تو نشان میدہند چون عرش این سخن بشنید گفت اے بایزید
چہ جاسے این سخن است مراد دل تو نشان میدہند کہ اگر مرے طلبی در دل بایزید
بطلب پسای بایزید اگر آسمانسانند از زمینیان مطلبند و اگر زمینیانند از آسمانیان
مے طلبند چہ جاسے این حدیث کہ تو میگوئی بعد ازان خواجہ ذکر کرد باخیر بر لفظ مبارک
و این حکایت فرمود کہ روزے خواجہ یحییٰ معاذ رازی رحمۃ اللہ علیہ و نان جوین پختہ برآ

خواجہ بایزید فرماتا کہ این را در آب زمزم سرشته ام بکار برید چون خادم بیاد و این
پیغام بگذار و خواجہ جواب گفت کہ آن نان بسر و بلو کہ این کہ گفتی باب زمزم سرشته ام نکفتی
کہ از کدام و چہ بود یا از کدام کشت چون تحقیقت این معلوم نیست ما نخوریم بعد ازان
خواجہ ذکر اللہ بالخیر چشم پر آب کرد مائے بکریست و این سخن بر لفظ مبارک راند کہ
اہل سلوک گفتہ اند اگر بہشت بہشت در کلبہ باشد بکشاید و لغت ہر دوسرا با قطع تمام جا و ہند
یک آہی کہ سحر گاہ بر یاد شوق اوزنیم بلکہ یک نفسی کہ بر یاد او ہر اریحہ با ملک پیروہ ہزار
عالم برابر کنیم بعد ازان نختہ سخن در سلوک افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ روزی
خدمت شیخ الاسلام فرید الحق و الدین قدس اللہ سرہ العزیز و سجدہ بود و سخن بود کہ میگفت
ان سخن این بود کہ فرود آمد و در رخ فرستے چندان فریاد کنم بر یاد شوق تو کہ اہل
و رخ از نالہ فریاد من عذاب خود فراموش کنند بعد ازان این سخن ہم گفت کہ
کسانیکہ پیش از ما بودند ہر کس پیغمبر و سرفرد و آورد ما ہیچکس را سرفرد و نیاوردیم و بکار
خود را فدای دوست کردیم و خود را بر اسے خود بخواییم آنگاہ ہم از غلبات شوق فرمود
کہ اگر یکذرہ از صفت دوست بجز افتادہ صفت آسمان و زمین بر ہم افتد بعد ازان ہمدین
محل فرمود کہ رونے خواجہ بایزید قدس اللہ سرہ العزیز در مناجات گفت آہی تو اگر از من
سپتا و حسنت خواہی زیرا چہ ہر روز ہفتاد ہزار سال است کہ است بر کم گفتہ است و جملہ را
در شور آوردہ از بکلی گھٹن بعد ازان خواجہ فرمود کہ این شورے کہ در آسمان و زمین
ہم از شوق اکت است بعد ازان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ شنبہ نام
ز زبان شیخ الاسلام فرید الحق و الدین قدس سرہ العزیز کہ در لوائی قاضی علی الدین
کوری رحمۃ اللہ علیہ نوید کہ جمہ اعصاب بشر را کہ سرشتہ اند از عشق و محبت شربتہ اند
برچنان ولولہ عشق است کہ در جہان است از روز ازل تا غایت ابد دم آری فی نظر
نہند بعد ازان بر لفظ مبارک راند کہ چون موسی علیہ السلام بدولت نور تجلی مشرف

و در خود بید غمت برد که جز سن عاشق دیگر نیست در ازمان بهتر جبریل فرود آمد فرمان
 که یا موسی نظر در زیر طور سینا بکن چون موسی نظر کرد همه پیران هشتاد و ساله و جوانان نیز در
 را بیدید که در عالم تحیر استاده چشم بر عرش داشته فریاد آری نظر میکنند موسی
 بر فور و سجده افتاد و گفت یا الهی ایشان کیانند فرمان آمد که ایشان امت محمدی
 آخر ازمانند بعد از ان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد و فرمود زبے کرم که هنوز
 نام و نشان با هیچ جا پیدا نبود که حکایت محبت دو لوله پیش دوستان خود جلو میکرد
 بعد از ان هم شکیل فرمود که در آثار اولیا بنشته دیدام از شوق و دوستی خلیل علیه السلام
 که محبت آن بود که بهتر ابراهیم از براس دوستی پس را قربان میکرد در حال فرمان
 که اے ابراهیم تحقیق شد که در دوستی محبت ثابت پس پس قربان کن که براس فدا
 او گو سفدے از بهشت فرستاده ام بر سر او قربانی کن بعد از ان خواجه ذکر الله
 بالخیر فرمود زبے صدق و عقیده آن کو دک زیر اچه و قصص الل بنیا بنشته دیدم ام چون
 بهتر ابراهیم اسمعیل را زیر نا و وان کعبه نعلی پند هر چند کار و بر خلق مبارک میراند
 کار نکرد و بهتر اسمعیل علیه السلام روے سوی پدر کرد و گفت اے پدر مرا بازگو نه
 نبطلان که تو روی منے بینی و مهر شفقت پدری منے جید و دست تو کار نمیکند و این
 محض بفرمایست دوست و پیا من نیز محکم بر بند نباید که در وقت راندن کار من
 دست پائے بجنایم که در ان رضای دوست نباشد من عاصی گردم بعد از ان
 نختی سخن در وفات خواجه جنید بغدادی قدس الله سره العزیز افتاده بود و
 بر لفظ دُوبار راند که چون خواجه جنید بغدادی را وقت تنگ شد و ضو کرد در سجده
 افتاد و بگریست گفتند یا سید طریقت با زیمه طاعت و عبادت که تو پیش فرستاده
 چه وقت سجده و گریه الیت گفت بیچ وقت جنید را محتاج ترازین ساعت نیست
 بعد از ان قرآن آغاز کرد و میخواند مردے گفت قرآن میخوانی گفت ادری ترازین

چہ خواہد بود کہ این ساعت صحیفہ عمر من در خواہند چید بفتا و سبالہ طاعت عبادت
 جو در می بینم در ہوا بود در آویختہ و باوی در آمد آنرا می جنبانید بر یک جانب
 صراطیک جانب ملک الموت و قاضی کہ عدل صفت اوست میل نکند و راہ پیش
 تہا و نمیدانم کہ مرا بکدام راہ خواہند برد و بعد از ان قرآن ختم کرد ہفتا و آیت دیگر
 از سورہ بقرہ خواند کارنگ شد گفتند بگو اللہ گفت مرا فراموش نشدہ است پس
 در تسبیح سر عقد انگشت میگرفت تا چہار انگشت عقد بگرفت سجہ را فرو گذاشت
 و گفت بسم اللہ الرحمن الرحیم و دید باز کرد و جان بدوست داد و غسل وقت غسل
 خواہست تا پنجم خواہ آب رساند آواز آمد کہ دست از دیدہ دوست بدار چہی
 کہ بنام مابستہ است جز بقای ما باز نشود و خواست تا انگشت کہ عقد کردہ بود
 باز کند آواز آمد کہ انگشتی کہ بنام ما عقد کردہ است جز بفرمان ما شادہ نگردد و بعد از آن
 جنازہ برداشتند کبوتری سفید بر گوشہ نشستہ بود ہر چند کہ میرا بدند نیرفت تا آواز
 برآمد کہ خود را و مرا نرخیانید کہ چنگ من مینقار عشق بر گوشہ جنازہ دوختہ اند
 رنج مبرید کہ امروز قالب او نصیب کرو بیان است کہ ہوا با ما پیرد بعد از ان
 خدمت خواہہ چہد را یکی بخواب دید پرسید کہ از دست منکر و نکیر چون رستہ گفت
 کہ چون آن دو ملک مقرب در گاہ رب الخرت با آن ہیت رسیدند گفتند کہ
 من ربک من در ایشان نگرستیم خندیدم و گفتم آنروز کہ پرسیدہ بود کہ آلت برکم
 من بودم کہ جواب او داد مہلے اکنون شما آمدہ اید کہ خداے تو کیست کسی کہ
 جواب سلطان دادہ باشد از غلام چہ اندیشد ہم امروز نربان او را بپایم
 پس از پیش بازگشتند گفتند ہنوز آن عاشق و سکہ محبت است بعد از ان حکایت
 در وفات امام احمد ابن حنبل افتادہ بود و رختہ اللہ علیہ کہ بیست سال کہ لب مبارک
 ایشان را در خذہ ندیدہ بود چون وقت موت آمد بخندید خادمی پیش ایشان بود

سوال کرد فرمود ابلیس را پیش ریتا و ده بیستم چون مرغ نیم سبیل می پدید دست برد
 می مالده و میگوید که ای امام حسن عجل ایمان خود را نیکو از دست من سلامت بردی
 ازین شادی بخندیدم که الحمد لله ایمان سلامت بردم الحمد لله و ذلک بتاریخ دوم
 ماه ربیع الآخر سنه الیوم دولت پائوس صل شد سخن در شریف و سفیه افتاده بود
 بر لفظ مبارک راند که خواجه محیی خالده بر کی رحمتہ اللہ علیہ گفتے کہ چون شریف پارسا
 شود تو اضع بروے نماید و چون سفیه پارسا شود و تکبر و روے پدید آید بعد از ان ہم ملائم
 اینمعی فرمود کہ رسول علیہ السلام گفت در آخر زمان سران قوم کسلنے باشند کہ ایشان نہ از
 خدا ترسند نہ از من یاد کنند ہمیشہ مسلمان را از دست و زبان رنجاند و در اینہاء
 جان ایشان کوشند بعد از ان ہم ملائم این معنی فرمود کہ خواجه عمر کے رحمتہ اللہ علیہ
 گفت روزے در مکہ بودم نزد صفا و مروہ مروے را دیدم بر اشتہر نشسته و
 و غلامان پس و پیش او مروہ را میرنجانیدند انگاہ پس از مدتے باز گشتم
 در بغداد و رفتم روزے بر تل استاده بودم سرو یا بر مینہ دیدم و روے نظر کردم
 و قائل نمودم کہ این کیست آنمزد گفت در من چہ مینی گفتہ ترا مانند مروے می بینم کہ در مکہ
 اشتہر سوار دیدہ بودم و صفت او تقریر کردم گفت من بہان مروہم گفتہ خدایے بر تو
 چکر دگفت کہ من قی قع کردم کہ مردم مرا تو اضع کنند خدا تبعاے مرا خواہد و بچہرست کرد
 بعد از ان ہم بخیل فرمود کہ در کتاب تحفۃ العارفین نشسته دیدہ ام کہ خواجه شہر حافی رحمتہ اللہ
 میویند کہ برا بنگا دنیا بترک دنیا سلام کنند ثلث ایمان از مسلمانان نقصان
 پذیرد و انگاہ ملائم این معنی حکایت فرمود کہ در انیس الانس نشسته دیدہ ام بروایت
 امیر المؤمنین علی رضی اللہ عنہ کہ او فرمود کہ خواہد کہ در مروہ از اہل دوزخ
 بیند اگر پیش او گروہی از مسلمانان و خزان باشند سلام کنند و ابا شد بعد از ان ہم ملائم
 این معنی فرمود کہ انس بن مالک رضی اللہ عنہ گفت کہ سچ پس نزد ما ایشان از

پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم دوست تربو و چون اور ایدندے نہ استاوندے زیراچہ
 رسول خدا کراہت داشتہ است بعد از ان فرمود کہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم
 بعضے وقتہا بایاران رفتہ ایشان را فرمودے تا پیش شدہ بر خود خود میان استوفتے
 تا کہ سے نمیند بعد از ان فرمود کہ فرداے قیامت پیارند مردے را کہ اور اطاعتہا
 بودہ باشند مثل کوہا پس موکلان مظالم بتانند و فرمان شود کہ این کسے است
 کہ مسلمان را بدگفتہ است و مال بنور ستدہ است و خلق را بیارزدہ است پس حلقہ
 نیکہائے او بدیشان دہند و بدیہائے ایشان بد و دہند پس فرشتگان گویند یا رب ان
 حضمان پیارند و دین نیکی نمادہ است فرمان شود کہ اور ابد و نوح اندازند پس بر بک
 دیگران ہلاک شود و بعد از ان خواجہ ادام اللہ برکاتہ ہمدین محل حکایت فرمود
 کہ روزے ما عراحمی رضی اللہ عنہ خدمت حضرت رسول علیہ السلام گفت یا رسول
 من گناہے کردہ ام و پاک گردان کہ نیز نارتکاب کردم رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم رو
 گردانید چچہ دوستہ کرت پھنان کرد پس فرمود تا کوئے بکاوند ماغزا سنگار کردند ہر ایت
 دیگر گفتند کہ او ہلاک شد بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک را نہ کہ خواہ
 گنہ کند و عقلے کہ از و در وقت گناہ جدا شود ہرگز باز نیاید بعد از ان نختے سخن در دل
 مومن و منافق افتاد بر لفظ مبارک را نہ کہ دل مومن در ساعت ہفتاد و بار برگرد و دل
 منافق یک بار حال بماند بعد از ان سخن در سلوک افتادہ بود فرمود کہ در تذکرۃ الاولیاء
 نبشتہ دیدہ ام کہ خواجہ بایزید قدس اللہ سرہ الغریزہ گفت کہ ہمہ دستہا و حق بگر ختم فر
 با دست بلا بگر قتم بکش و ند و ہمہ زمان بار خواستم یار نداوند و ہمہ تہہا براہ رفتہم با قدم
 دل بفرم بنظر لگا ہشت ہر سیدم بعد از ان فرمود کہ فرداے قیامت ہشت ہشت را با
 نیت تمام پیش اولیائے خدا عرض کنند ایشان از بہشت فریاد کنند چنانچہ دوزخیان از دوزخ
 از گاہ ہمدین محل فرمود کہ ہر گئی بود از ملتان بر ما رسید او حکایت کرد کہ روزی سے خدمت

نیکہ گویا
 شکر و سپاس

شیخ الاسلام بہاؤ الدین زکریا قدس سرہ الغریر و غلبات شوق بود بہر بار کعبہ مے نہا و
 و این سخن میگفت کہ عشق درد درآمد کہ ہر چہ دون او کو برداشت و از اثر دون نگذاشت
 چنانچہ من شمار میگویم کہ صد بار در سجدہ شدند و این سخن میگفتند بعد از ان نختہ سخن در نصیحت
 افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ صحبت نیکان بہر کار نیکست و صحبت بدان بدتر از کار بدست
 بعد از ان ملائم تہنیتی فرمود کہ شیخ جلال الدین تہرنری قدس اللہ سرہ الغریر لقمہ است
 کہ یک ساعت صحبت نیک بہ از عبادت صد سالہ است پس ہر کہ صحبت نیک گزید دولت ہر دو سہ
 یافت و ہر کہ صحبت بد گزید او از جملہ سعادتمندان و ہم گشت بعد از ان خواجہ ادا مہر کاتہ چشم آب
 کرد و فرمود کہ اگر صحبت است ہمین صحبت نیک و اولیاست آگاہ این قطعہ بر لفظ مبارک راند
 رباعی بابدان کہ نشین کہ صحبت بد کہ چہ پاکی ترا پیدا کند و افتاب بدین بزرگی را نہ قطرہ ابر نا پدید
 بعد از ان مولانا مائے وجیہ الدین پائلی و مولانا بربان الدین غریب عرض کردند کہ
 اول مقام محبت کدام است خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ اول مقام محبت
 تہجرات بافتقار پس از ان سرور است با اتصال پس از ان فہر و ن است بانباہ پس
 از ان قہاست با انتظار تہجد سہج مخلوقی بالاتر ازین بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بربان
 مبارک راند عبد ربیع الی اللہ و تعلق باللہ و سکر بقرب اللہ فتنی نفسہ ما سوا اللہ فلو قلنا
 این انت و این ترید لم یکن لہ جواب غیر اللہ یعنی چون بندہ بحق ربیع کند و تعلق آن بندہ
 بحق بود و در قرب کر شود ہم نفس خویش و ما سوا اللہ را فراموش کند اگر گویند تو از بجائے
 و چہ خواہی او را جواب خوبتر ازین نباشد کہ گوید اللہ بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر
 فرمود کہ یکے از مقام این است آگاہ ہمدین محل فرمود کہ جلگی مقام محبت بہ مقصد مقام است
 آنکہ کامل است تا بدین بہ مقصد میرسد سخن بیرون نمیدہد اما آنکہ حوصلہ تنگ دارد ہم
 و مقام تہجیر بیرون مے آید و خود را دیوانہ مے سازد و اگر درین میان این سر را مکاشفہ
 میکند کشتہ میشود بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ وقتی بزرگی بر سر خاک خواجہ منصوب

منصور علاج رسید بایستاد گفت میداینده که این روضه کیست همه اصحاب او گفتند نه گفت این روضه منصور دیوانه است که هم در یک جرحه چنان از دست شد که طاقت نبود که این سیرا نگا هدار و چون کشف کرد کشته شد پس ای یاران همچنین است هر که سیر بادشاه کشف کند سیرای او این بود که منصور یافت انگاه خواجه فرمود که اطلاق علی سرن

اسرار نافش سرن و هوا جزاء من افش سر الملوک یعنی او را اطلاع داد و بر سر از اسرار خود پس خراسه او این بود که سر ملوک را فاش کند همین حکم بود بعد از آن بهدین محل فرمود از بزرگی خواجه منصور علاج که او چون دم النامق نزد فرمان شدا و را بند کنند سه روز در بندخانه غایب بود و پرسیدند کجا بودی گفت حضرت حق همین جا بودند چون این حکایت بسمع خواجه جنید رسید گفت کار او کنند که از وقتنه دیگر قایم نشود که او در عالم دیگر افتاده است و خلق از و غافل بعد از آن خواجه منصور بر سر بانزار آوردند فرمان شد که بردار کنند خود قص کنان بر سر دار بر آند و بسوی خلق کرد و گفت که عشق بازی دور کت نماز است و وضوی آن درست نیست الا بخون خود آن بهر دستار رکنان فی العشق لایصح وضو بما الا بالدم بعد از آن خواجه شبلی از و سوال کرد که کمالیت در عشق همین دار است بعد از آن باز پرسید که صبر در عشق چیست گفت آنکه دست و پا ببرند و بردار کنند و از سر صدق سر چوبی از برای محبوب سرخ کنند آگاه باز پرسید که مقام چیست گفت آنکه او را از برای او بکشند و او دم نزنند و دوم روز بسوزند و خاکستر گردانند و سیوم روز خاکستر را در آب روان کنند پس هر که چنین بود و در عشق صادق بود بعد از آن چون خواجه منصور را سنگسار کردند هر قطره خون که بر زمین افتاد نقش انا الله پیدا می شد بعد از آن ذکر الله بالخیه چشم پر آب کرد و ناسه ناسه بگریست و بر صدق محبت ادا استخوان بسیار کرد فرمود که زهر صادق که اول روز کشند و دوم روز سوختند و سیوم روز در آب روان انداختند آگاه مناسب این حال

رباعی بر زبان مبارک راند رباعی آن روز مبارک تو بنیر ارشوم چہ پایا و گز درین چہ پایا
 گر بر سر کویتو مراد ار کنند من رقص کنان بر سر آن دارشوم بعد از ان خواجہ
 بر زبان مبارک راند کہ آن زمان کہ خواجہ ابوبکر شبلی حاضر بود کلی چند دستہ داشت بروی
 و بر خواجہ زو خواجہ منصور آہ کرد شبلی را عجب آمد کہ پندین سنگ کہ مردم میزدند آہ نکردی
 از گل من چاہ کردی گفت اے شبلی اینہا از درد من خبر ندارند بر سنگ اینہا التفاف نیست
 اما این کہ تو از درد من خبر داری و بر من گل زنی این گل از سنگ بتر است بعد از ان این
 رباعی بر زبان مبارک راند رباعی سرگردانم تو کردہ میدانی بہ با این ہمہ کردہ میان
 جانے نہ گر خلق نداند کہ درین دل چہ غم است نہ باری تو کہ در دل منی میدانی انگاہ
 ملائم این مہجی حکایت دیگر فرمود کہ وقتہ خواجہ منصور قدس اللہ سرہ العزیز بخدمت خواجہ
 جنید بغدادی نور اللہ مرقدہ بیامد سوالہا پیچید میکرد و از خدمت خواجہ جواب می یافت
 بعد از ان سوال محبت و معرفت پرسیدن گرفت در عالم سکرافت و خواجہ جنید رولسوع
 حاضران کرد کہ این کوک الہیہ سرچوپی سرخ کند در زمان خواجہ منصور علاج برخواست
 سرور قدم آورد کہ مقصود ازین سوالہا بین بود بعد از ان سرور قدم آورد و عرض داشت
 کرد کہ محبت گیت بر لفظ مبارک انگاہ در صحت و بیماری خزانہ دوست بر زبان او نرود ہمہ در
 فرمود کہ وقتہ خواجہ ذوالنون مصری قدس اللہ سرہ العزیز بیمار شد ہر بار در مسجد شہ
 و این شعر بگفتی شعر یالی مرضت فلم یجد فی ہ عاید منکم مرض فادعوی غیضہ چون بیمار
 نام دوست لبتو و در حال شفا یابید الحمد للہ علی ذالک بتاریخ لستم ماہ جمادی الاول
 روز یکشنبہ دولت پایوس حاصل شد سخن در سلوک افتادہ بود مولانا شہاب الدین میرٹھی
 شیخ ضیا الدین پانی پتی حاضر بود تدعوی کردند من شیخ اللہ صدرہ لاسلام صیت خواجہ ادا اللہ
 برکاتہ بر لفظ مبارک راند کہ چون نظر بر عالم و حدایت والوہیت افتاد از غیر نابینا شد از ہر چہ
 نظر برد افتد بعد از ان ہم ملائم این معنی فرمود کہ وقتہ خواجہ سمون محب قدس اللہ سرہ العزیز

در مسجد مکہ تذکیر میگفت سخن در محبت میرفت خلق را مستمع نیافت و بسوس قنادیل مکہ کرد
 که او قنادیل این سخن محبت آفرینش میگویم همین مقدار خواجه سمنون این سخن بگفت قنادیلها بر یکدیگر
 بر هم زدند چنانچه قطره قطره شدند بعد از آن خواجه ذکر استبالیخ فرمود که این خود دوزمان
 ماضیه بود که همه خلق صاحب در بود و دانا درین وقت مردم خود چلوید اگر صد هزار و عطا بر ایشان
 از احادیث و آثار بگوئی ذره در ایشان اثر نکند بعد از آن سیدین محل فرمود که چون جان
 در قالب بهتر آدم علیه السلام آمد جمله فرشتگان را فرمان شد که سجده کنند همه سجده کردند مگر
 ابلیس لعین که طاعتی و فاسق و مرائی شد او سجده نکرد تا بر آدمی را بید و دانست که
 لایم خبر ابلیس را بر سر آدم و قوف نیست و کسی بر ابلیس را ندانست بگر آدمی پس ابلیس
 ازین قوف یافت که سجده نکرد تا بید که بسر ویدن مشغول بود ابلیس از آن مردود بود
 که بر دیده او گنج نهاده بودند گفت با گنج در خاک نهادم و شرط گنج انیست که یک تن بیند
 المشرش بر نذر تا غازی نخند ابلیس فریاد کرد که هلم ده فرمان آمد که دادیم تا جهانیا ن
 بدانند که شیطان دروغ زن بود و ملعون چنانچه در کلام الله مسطور است که کان من
 الجن فی شق عن مررب بعد از آن فرمود که در کتاب محبت دیده ام که شیخ شهاب الدین بهرورد
 قدس الله سره العزیز نویسد که وقتی رسیدند که عارف را گریه بود فرمود که آنچه در راه اما
 چون بتفاتیق قوت رسد دطمه وصال چشم گریه زایل بود بعد از آن خواجه ادام الله
 بر کات بر لفظ مبارک را اند که شیخ سعد الدین حموی قدس الله سره العزیز گفته است که در کتاب
 محبت نبشته دیدم که روزی خواجه بایزید قدس الله سره العزیز گفت که اگر مرا به بدل خلق
 به آتش برند من صبر کنم از آنجا که دعوی در محبت اوست و هنوز بیخ نکرده ششم اگر گناه من و همه
 خلق را بیا مرز این صفت رحمت اوست هنوز بس کاره نباشد بعد از آن خواجه ادام الله
 بر کات بر لفظ مبارک را اند که توبه از مصیبت یکست و از طاعت بنر این عجب تر از گناه است
 انگاه فرمود که شنیدم از خواجه خود شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس الله سره العزیز

کہ او گفت زہد در دنیا ترک است اگر توانی ایثار کنی اگر توانی خوار داری زیرا چہ راحت و خلاصیست کہ تو
از آرزو ہائے نفس بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر درین فواید بود کہ چشم پر آب کرد و فرمود
کہ چون بہ بیند کہ اہل محبت بکوشید و خاطر بدینا نکرد تو دروے سنگر کہ او مرید طریق
باشد بعد از آن مولانا برغان الدین غریب سلمہ اللہ تعالیٰ عرضداشت کرد کہ
اصل محبت چیست خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود کہ محبت صفائی و وضاحت است زیرا چہ محبان
حق بدینا و آخرت شرف نمکنند مگر بحق المرئوس حق من اجبہ انگاہ بندہ عرضداشت
کرد کہ محبت را چہ ابدا مقرون کردند فرمود از بہر آنکہ تا بہر سفلہ و عوے نمکنند جو ن
بلا و ہند و ہر سمیت شود انگاہ فرمود بزرگی بود کہ او را شیخ بدی گفتند و تو در عالم
فکر بود این لفظ بزبان مبارک راند لیس فی سواک حظ کیف مایلت فاخذنی یعنی
مرا جز تو نصیب دیگر نیست و ولیم بغیر تو ہیچ کس مائل نیست بعد از ان خواجہ ذکر اللہ
بالخیر بلفظ مبارک راند کہ ممنون محبت قدس اللہ سرہ العزیز روزے در محبت
سخن میراند مرغی از ہوا فرو آورد بر سر او نشست باز بردست آمد باز در کنار نشست
پس چندان متعار ہر زمین زد کہ خون از منقار او روان شد بیفا و وجان بداد
بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود کہ ہتہر ابراہیم خلیل اللہ صلوٰۃ اللہ علیہ و آلہ و سلمہ وقت آتش آمد
ہتہر جبریل علیہ السلام بیامد و گفت یا ابراہیم حاجت داری گفت بتو نہ زیرا چہ کہ آن
نفس غایت بحق بود دیگریران دید فرمود کہ چون دوست مے بیند چہ حاجت است
کہ از تو خواہم بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود کہ شیخ بدر الدین غزنوی رحمۃ اللہ
علیہ گفت کہ شنیدہ ام از زبان خواجہ قطب الدین بختیار اوشی قدس اللہ سرہ العزیز
کہ رضا و محبت آن بود کہ اگر دوزخ را بردست راستش بدارند بگوید کہ بردست
چپ مے باید نہاد زیرا چہ اول چیزے کہ بر بندہ فریضہ کردہ اند چہ بود گفت معرفت
و رضا بود و ما خلقت الجن و الاس لا لعیبدون یعنی حق تعالیٰ نہان کرد ہست چیز را و ہر

پیرے از حکمت خویش انگاہ فرمود کہ فرداے قیامت عاشقانرا برنجیر نور بسته بیارند از
پیر آنکہ اگر کشادہ بیارند جملہ قیامت را از اشتیاق حق برسم بزنند بعد از ان فرمود کہ
صبر و عشق آنست کہ فرق نکنند در پنج و راحت بآرام نفس یعنی در ہر دو حالت صبر
کردن نفس است زیراچہ صوفی در محبت با صدق آنکس است کہ صوفی پوشد در
بر صفا دیو او پشاند طعمہ جفا و دنیا را بپند از و پس قفا انگاہ در محبت ثابت باشد
بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بانجیر فرمود ہر کہ دست از دامن مردان اہل سلوک
کوتاہ کند دست بباد دید انگاہ خواجہ ذکر اللہ بانجیر چشم پر آب کرد فرمود کہ
ابلیس لعین داد ریس نبی در علم باطن بود ندیس ظاہر شد کہ ابلیس بر باطل بود و ادیس
بر حق و عدل برداشت و قسمت کرد سخت ہر یک کہ بصدق بعدل تعلق دارد
فردا از صدق و عدل اورا سوال کنند بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ شیخ
معین الدین سنجرى در اوراد خود این اشارت بنشہ است کہ تقویٰ صاحب جمال است
اما قرار گیر و مگر در دل اندو گین و خندہ زن غافل رشت رسمیت او قرار گیر و مگر
در دل اہل نشاط اما عاشقان ازین ہمہ فارغ اند بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ محبان
با خدا مینان خدا اند در زمین و حجت خداوند عزوجل و بندکان او پس ہر کت ایشان
بلار از خلق منقطع کردہ اند زیراچہ بر موسی علیہ السلام فرمان آمدہ بود کیا موسی اگر
در ویشان ماتخہ و ہدایا بت قبول نکردند ہمہ را برین فردا برد بعد از ان فرمود
کہ در کتاب محبت بنشہ دیدہ ام کہ خواجہ شبلی رحمۃ اللہ علیہ فرمودہ کہ دعویٰ محبت
از کسے راست آید کہ از مرادات خویش غانی گردد و بر ادحق باقی شود پس نامش
آن بود کہ دوست نہا ہو و لقب او آن بود کہ دوست خواند و او از بندگی
جواب دہد زیراچہ اہل محبت را نہ اسم است و نہ رسم و نہ جواب اما اہل محبت بجز دوست
بدیگرے مشغول نشوند زیرا کہ ہر کہ بغیر حق شاد شود جملہ اندوہ نزدیک ہو و ہر کہ

در خدمت دوست انس نگیرد او بچله و جنت نزدیک بود و هر که او خاطر آویخته
دوست ندارد و او هیچ بیعت بعد از ان فرمود که شیخ شهاب الدین ذکر یا قدوس
سره العزیز فرمود که در توکل محبت راه است که چون بباداد بر خیزد از شب یا دوش
نباشد و چون در آید از بادادش یا دوش و نگاه خواجه ذکر الله بالخی فرمود که عاقل است
که گوشه بسازد برای سفری که در پیش دارد یعنی مرگ را ساخته باشد بعد از ان
همدین محل فرمود که خوف تازیانه است مریدگان بے ادب را که بران خورده اند
پس بدان تازیانه خوف ایشان را راست کنند بعد از ان خواجه فرمود که چون بابل
محبت چیزے فتوح برسد بگویند که امروز بلا از ما باز شدند و عاقبت جاد و ندیس
ایشان ازین چیز فارغ اند بعد از ان همدین محل ملائم این معنی فرمود که شیخ شیوخ
شهاب الدین سهروردی قدس الله سره را چون فتوح میر سیدے در حال بخلق
خدا دادے که امروز از ما بلا باز شدند بوقت مشغول گردند نگاه خواجه چشمه آب
کرد و فرمود که اہل محبت طایفه ایست که در میان ایشان و حق هیچ حجاب نیست
بعد از ان این حکایت فرمود که روزے درویشے نجدت شیخ الاسلام ہا والدین ذکر یا
بیامد و بشرف بیعت مشرف شد بعد از ان این درویش التماس کرد کہ درخواست
من اینست کہ مخدوم مرا نعمتے بخشد کہ از ملتان تا دہلی بیچ در پیش نظر م حجاب نبود شیخ فرمود
برو چله بدار چون درویش چله بر آورد از ملتان تا دہلی برو بیچ پوشیدہ مانند نجدت
بیامد و آن حال باز نمود التماس دیگر کرد کہ اکنون چنان میخواہم کہ بیچ خیر در زمین و آسمان
از عرش تا اثر بیچ پوشیدہ مانند شیخ فرمود یک چله دیگر بدار آن درویش چنان کرد کہ از عرش
تا اثرے بر بیچ حجابے مانند بیامد نجدت شیخ باز نمود و فرمود کہ ہم بدین بس کن التماس دیگر
کرد کہ چنان خواہم کہ حجاب عصمت پیش نظر م کاشفہ شود شیخ برو تفت شد کہ گو
ہلاک میشوی ہمین کہ شیخ این سخن بگفت درویش نعرہ نزد جان بحق تسلیم کرد و بعد از ان

خواجہ ذکرائی شہر پہ آب کرد فرمود کہ شیخ بہاوالدین آن دید کہ چون او بکمال رسیدہ
کہ داند ازین قدم بگذرد ہم در ان مقام اور اتمام کردند انگاہ ہمین محل حکایت شیخ
جلال الدین تبریزی قدس المدرسہ العزیز فرمود کہ ولایت آن بود کہ شیخ جلال الدین
تبریزی را بود زیرا چہ آنروز کہ خدمت ایشان بطرف ہندوستان غریمت کردند شہری
رسیدند کہ آنجا دیوے بود کہ در ہر شب یک آدمی را میخورد پس خدمت شیخ آن دیو را
گرفت و در میان ابرق بند کرد و قطع آن شہر بند بود چون کرامات شیخ بدید با جملگی کسان
بیامد مہمان شد انگاہ خدمت شیخ چند گاہ آنجا بود فرمود کہ آنجا خانقاہ بنا کنند
بعد از اپروزیک گدا از بازار می آوردند سراومی تراشیدند و دست او می گرفتند و میگفتند
بخدار سائیدم چہ بنیجاہ گدا صاحب سجادہ کرد و ہر یکے را صاحب کرامت گردانید چون
ایشان را در آنجا مستقیم کرد پیشتر شد بعد از ان حکایت شیخ علی کہو کہری در میان افتادہ
بر لفظ مبارک راند کہ بزرگ کسی بود اما چون شیخ علی مرید شد بر شیخ بہاوالدین ذکر یافت
و در غاری ساکن شد چون چند گاہ بر آمد خدمت شیخ بدیدن شیخ علی آمد وقت نماز دیگر بود
در حکایت شد نہ شیخ علی گاہ در دست داشت گفت کہ از برکت شیخ کار این ضعیف بجا رسیدہ است
کہ اگر گویم این کہ زر گرد ہیں کہ این بھمت کہ ز گشت شیخ چون این بدید دہشتم شد
بر وقت کرد و باز گشت بعد از ان بار دوم شیخ بیامد وقت نماز شام بود شیخ علی رو چہان
کرد کہ بامر خدا بسوزد و زمان چراغ روشن شد شیخ را طاقت نماند بر خاست و گفت اے علی
ترا ہم نفس دادیم و ہم شکم شیخ علی از وی بیرون آمد و در میان کوچہ و بازار میگشت و طعام
میخورد و نفس میزد و از طعام سیرے نبود تا مدتے بر آمد شیخ علی ستودہ آمد خواست کہ پیش
جلال الدین تبریزی بروم باشد کہ او دعا کند تا ازین راز بلا خلاصی یابم روان شد در
لکھنوتی بخد مت شیخ جلال الدین آمد سر بر زمین نہاد شیخ بشارت کرد و گفت نیکو آمدی بعد از ان
طعام موفو پیش او داشت شیخ علی تمام طعام را بخار برد بعد از ان عرض کرد کہ دعا

میں نے
میں نے
میں نے

حق من شفقت کنيد باشد که خداي تعالی مرا بتوب بخشد شیخ جلال الدین فرمود تا اجازت براورم
 بها والدین نباشد من دعانتوا نم کرد علی کہو کھڑی را دشوار نمود کہ گھسرو دو کی بیاید بلذ
 شیخ جلال الدین مکتوبی نوشت کہ شیخ علی کہو کھڑی رانده آن برادر است برار سیده اگر اشارت
 آن برادر شود در حق او دعا کنم یمن مضمون مکتوب بنشده در زیر مصلایا و ندود و گانه
 نماز ادا کردند بعد از نماز دست در زیر مصلی کرد و مکتوب برون آورد در پشت مکتوب
 نوشته ظاهر شد کہ اجازت کردیم بکرم دعا کنیدا و را بتوب بخشد شیخ جلال الدین دعا کرد
 حق تعالی باز شیخ علی بچیان گردانید کہ بود الحمد للہ علی ذالک بتاریخ بیست و ہفتم ماہ
 جمادی الاول روز دوشنبہ دولت پایسوس حاصل شد سخن در فضیلت این امت
 افتاده بود چند نفر در ویش از ملک بالا آمدہ بودند سخن در فضیلت امت میرفت بر لفظ
 مبارک راند کہ درخت المریدین آمدہ است بروایت عبداللہ عباس رضی عنہ رسول اللہ
 صلی اللہ علیہ وسلم را پرسیدند کہ یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم مرا خبر کن از فضل این امت
 خود بگو کہ بقیامت امت تو چند گروہ شود رسول گفت علیہ السلام کہ فضل این امت من
 بر امت دیگران چند است کہ فضل من بر پیغمبران دیگر بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود
 کہ رسول اللہ علیہ السلام گفت کہ امت من چہار گروہ شوند بقیامت اما گروہ اول را
 چند ان شفاعت باشد کہ پیغمبران دیگر را و آن عالمان و مشایخ باشند گروہ دوم را احباب
 نباشد بے حساب و بہشت روند و آن شہیدان باشند گروہ سیوم را خداي تعالی حساب
 آسان کند و بہشت فرستد و آن مفتیان باشند گروہ چہارم را من شفاعت کنم بشفاعت
 من ایند و تعالی ایشان را بہشت فرستد و آن گناہکاران باشند بعد از ان خواجہ ذکر اللہ
 بالخیر فرمود کہ روایت کرد امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ کہ روزی رسول علیہ السلام تہنئ
 جماعتی از یہودان بہ نزدیک دی در آمدند گفتند یا محمد صلی اللہ علیہ وسلم امر و زار
 تو سخنہای چند خواہم پرسید کہ خداوند تعالی در جہ کہ ترا دادہ است در تورات

دیدہ ام کہ پیچ پنجمیے مرسل و فرشتہ مقرب را نداده است گفت به پرید گفتند
ما را خبر وہ کہ این وقتاے آن پنج نماز و شبانہ روزی برامت تو پیرا فریضہ کردہ است رسول
علیہ السلام گفت کہ نماز پیشین بدان سبب فریضہ کردہ است کہ آن ساعت پیچ پنجمیت
از خلائق کہ این وقتاے بیا فریدہ است کہ ہم در آن ساعت خدا تعالیٰ را بہ بزرگی
و یگانگی یاد کنند پس امت مرا فرمود کہ نماز پیشین کنند اما نماز دیگر چو آدم را صلوات اللہ
و السلام علیہ بیا فرید و بہان ساعت در بہشت گندم بخورد و از بہشت بیرون آمد قبول
توبہ او بوقت نماز دیگر نزدیک نماز شام بود و این ساعت توبہ آدم قبول کرد برین وقت
شکرانہ اورا سہ رکعت نماز کرد و نماز هفتن آن ساعت است کہ پیچ پنجمی نبودہ است
کہ بدان وقت خدا تعالیٰ را عبادت نکرده است نماز بامداد آن ساعت است کہ ہمہ
کافران بد آن وقت کہ آفتاب برآمد و دن خداے غر و جل را سجدہ کنند گفتند راست
گفتے یا محمد صلی اللہ علیہ وسلم بعد از آن گفتند کہ ثواب آن کس کہ این نمازہ بکنند از امت
تو چیست رسول فرمود علیہ السلام کہ ہر کہ نماز پیشین بگزارد این وقتاے آتش دوزخ
را بر و حوام گرداند کہ این ساعت کہ دوزخ راے تابند اما ہر کہ نماز دیگر را بگزارد ہمہ گناہان
بیرون آید چنانچہ از مادر زادہ شدہ پیچ کہ آدم علیہ السلام مغفور و مان ساعت
شدہ است و نماز دیگر آن ساعت درست کہ توبہ آدم علیہ السلام بپذیرفتند پس ہر کہ
نماز شام بگزارد ہر حاجتی کہ از خداے غر و جل بخواہد روا کند و نماز هفتن پیچ مومنی نبود کہ
بسجدہ و آنرا بقرقدے کہ برگیرد و نہد این وقتاے اورا نور سے دہد تا بدان نور از
پل صراط بگذرد و سلامت از تاریکی گور این بود و از ہول قیامت این گرداند و نماز
بامداد پیچ مومنی نبود از امت من کہ او چہل نماز بجماعت بگزارد خدا تعالیٰ اورا آزاد
گرداند از آتش گفتند راست گفتے یا نبی صلی اللہ علیہ وسلم بعد از آن گفتند یا محمد
تو ریت چہنیں دیدہ ہم کہ سے روزہ برامت تو فریضہ کردہ اند گفت بلے و آیتخان بود

چون ہتر آدم علیہ السلام در بہشت گندم بخورد و سی روز در شکم دے بماند این روز تعلقے سرور و
 بخشش فریضہ کرد و طعام خوردن از فضل خود حلال کرد گفتند راست گفتے یا محمد صلی اللہ علیہ
 وسلم گفتند ثواب آن سے روزہ چیت رسول فرمود صلی اللہ علیہ وسلم میچ بندہ نبود
 کہ این سے روزہ ماہ مبارک رمضان کرامت کند اول ہر گوشتے کہ از عوام بر بدین
 بودیمہ بگذازد و دوم برست خویش نزدیک گرداند سیوم نورے دید کہ بدان نور
 روز قیامت از پل صراط چون برق بگذرد و چھارم بے حساب و بے عذاب در بہشت آرد
 پنجم خور العین دہند ششم چندان ثوابش دھند کہ در ہم و دھم بچکس نگنجد چنانکہ این روز تعلقا
 گفت کہ انما یوفی الصابر و اجر ہم بغیر حساب یعنی روزہ دارانرا چندان ثواب دھم کہ در
 حساب در نیاید گفتند یا محمد صلی اللہ علیہ وسلم ترا بر دیگر پیغمبران چه فضلت رسول
 فرمود ہم پیغمبران را یک حاجت روا بود حاجت خواستند بر اسے خود و من حاجت بران خود
 سخواتم تا روز قیامت شفاعت کنم بر امتان خود گفتند راست گفتی یا محمد خدا تعلقے بر حق است
 و تو رسول او بر حقے بعد از ان بر لفظ مبارک اندکہ در آثار تابعین نبشتہ دین ام کہ وقت
 مر سے علیہ السلام در توریت میدید در وقتے صد نام محمد وید گفت آہی این محمد کیست
 فرمان آمد یا موسے او دوست من است و نام آن دوست خود پیش از انکہ بفت آسمان
 و بہشت زمین یا فریدم ہزار سال بر ساق عرش نوشتم پس اسے موسے بردستے او باش
 در دوستی او میر تا تر افر دابے قیامت برابر او بگریم انکاہ موسے گفت یا رب لغزت اگر
 محمد از ہمہ بر تو دوست تر است و بزرگ تر پیچ اتھے آفریدی کہ از امت من گرامی
 تر آفرمان آمد یا موسے فضل امت محمد بر دیگران چند است کہ فضل من کہ خداوند منم بر بندگان
 بعد از ان خواہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک انکہ ہمہ اہل بہشت صد و بیست صف
 باشند از ان بقا و صف از امت رسول علیہ السلام باشند باقی از جملہ انبیا باشند
 بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ در اخبار آمدہ است کہ ہتر موسے علیہ السلام

بر کوہ طور در مناجات ہو دگفت آہی در توریت امتی می بینم کہ ایشان را بقیامت شفاعت
 باشد کہ ہر کرا بخوابند خداوند اوائشان را بدیشان بخششی اگر چہ مستوجب دوزخ باشند
 ایشان را از امت من گردان فرمان آمد یا موسی ایشان از امت رسول صلی اللہ علیہ وسلم
 اند باز گفت یا بار خدا یا در توریت امتی می بینم کہ ہمہ روز گناہ کنند پس در شبانہ روز
 پنج وقت نماز کنند ہر گناہی کہ کردہ باشند از نماز تانمازی کفارت شود و آمرزیدہ شوند
 ایشان را از امت من گردان فرمان آمد ایشان از امت محمد اند علیہ السلام گفت آہی
 در توریت امتی می بینم کہ قربانی ہکنند پس خود بخورند اول بدیگران دیند ایشان را ثواب
 چندان بدی کہ در شمارینا بد ایشان را از امت من گردان فرمان آمد کہ ایشان از امت
 محمد علیہ السلام اند گفت در توریت امتی می بینم کہ چون حاجت بدیشان رسد کہ ہمارت
 باید کرد اگر آب نباشد بخاک تیم کنند ایشان را از امت من گردان فرمان آمد کہ ایشان از امت محمد صلی اللہ علیہ وسلم
 خدا یا در توریت امتی می بینم یک نیکی کنند بکافات شان وہ میدہی چون وہ معصیت کنند
 مکافات آن یک نیکی سازی ایشان را از امت من گردان فرمان آمد کہ ایشان از امت
 محمد صلی اللہ علیہ وسلم اند گفت آہی در توریت امتی می بینم کہ ہفتاد ہزار کس از ایشان بچسب
 و بے عذاب در بہشت روند ایشان را از امت من گردان فرمان آمد کہ ایشان از امت
 محمد علیہ السلام اند گفت اے بار خدا یا در توریت امتی می بینم کہ اتھوام معروف و غنی منک کنند
 ایشان را از امت من گردان فرمان آمد کہ ایشان از امت محمد اند علیہ السلام گفت
 یا بار خدا یا ایشان را کتابے دہی کہ پیوستہ بخوانند انہا را از امت من گردان فرمان آمد
 کہ انہا از امت محمد اند علیہ السلام گفت یا بار خدا یا در توریت امتی می بینم کہ
 روزہ دارند بدان یک روز روزہ صد سالہ ثواب بنام ایشان در نامہ اعمال نویسی
 ایشان را از امت من گردان فرمان رسید کہ اے موسی ایشان از امت محمد اند
 علیہ السلام نگاہ موسی آرزو کرد و گفت کاشکے من از امت محمد علیہ السلام بودے

و ان کثیرین

الحمد لله على ذلك بتلخيص بستم ماه رجب روز پختنه دولت پایوس حاصل شد سخن
 در فضیلت ماه محرم رجب افتاده بود و بر لفظ مبارک راند که درین ماه هر که یک نیکی کند هزار نیکی
 اورا مکافات کنند آنگاه بر لفظ مبارک راند که مثل آن هر عبادت و طاعتی که این کس
 کند بدله او نیز ارسال عبادت بنام اعمال او بنویسند بعد از آن فرمود که در بیت و هفتم ماه
 رجب نماز سه آمد و است و آن چهار رکعت است و در هر رکعت هر سورتی که داند بخواند
 از برای و رازی عمر پس هر که این نماز بکند حق تعالی او را عمر دراز گرداند بعد از آن
 فرمود که در او را شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس القدره العزیز نشسته دیده ام
 هر که هر شب از ماه رجب صد بار مسوره اخلاص بخواند حق تعالی او را با جمله اقربا یار
 و فردا قیامت بے حساب و بهشت رود بعد از آن سخن در معجزات رسول علیه السلام
 افتاد بر لفظ مبارک راند که هر پیغمبری را معجزات بود بجزی که آن پیغمبران بدان مخصوص
 بودند آن چیز را این دتعالی معجزات ایشان کرده بود اما رسول علیه السلام را از
 هر نوع معجزات بود که دیگر پیغمبران را نبود از آن بر لفظ مبارک راند که هر مبارک رسول
 علیه السلام آچنان که با هر مردی که با ستادے اگر چه آن مرد دراز بالا بود دے از آن
 یک شبر بلند بود و هر جا که رسول علیه السلام بر فتنه همان مقدار ابر بریادے
 و سر مبارک حضرت در سایه بود و دے و آن ابر بر دگر بر فتنه و ویرا سایه داشتے
 بعد از آن خواجه ذکر الله بانچه فرمود که شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس القدره
 سره العزیز نشسته بود حکایت در صفت رسول علیه السلام میرفت فرمود که چشم مبارک
 رسول علیه السلام آچنان که از پیش بدیدے همچنان از پس بدیدے هم ملایم نیکنے
 فرمود که انس بن مالک رضی الله عنه روایت کرد از رسول علیه السلام که یاران
 میگفت که ای یاران من صفها راست دارید از نماز همچنانکه از پیش دے بینم از
 پس همچنان باشد بعد از آن خواجه ذکر الله بانچه فرمود که چون رسول علیه السلام

درپردہ سے شد ہرچہ بودے از درون پردہ بیدارے چنانچہ در اخبار تابعین آمدہ است
 کہ وقتے رسول علیہ السلام خواست کہ زنے را بزنی کنندان زن را نزدیک مایش
 رنے اللہ عنہا فرسا کہ بنگر چون عایشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ ویرا بیدار گفت یا رسول
 نیکو نیست رسول علیہ السلام گفت چگونہ اونیکو نیست کہ دران ساعت کہ خصال
 برنج چپ او بیدار می برخت اندام تو موی ہر خاست از نیکوی جال او عایشہ گفت یا
 رسول اللہ راست گفتی سچ چیزانہ تو پنهان نیست بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بانخیر
 ہدین محل فرمود کہ رسول علیہ السلام را رے بودی کہ ہرچہ در بیداری شنیدی
 بمان در خواب شنیدی چنانچہ روزے چو دے نزدیک رسول علیہ السلام آمد
 گفت یا رسول اللہ از تو چیزے بہ پرسم اگر جواب بلوی بر تو بگردم رسول گفت چیت
 گفت علامت پیغمبری چہ بود گفت یکے آنکے چشم پیغمبران بخشد و ہرچہ گویند اگرچہ آن
 پیغمبر در خواب بود بشنود و دل ایشان بخشد و امتحان کرد و پنهان یافت پس آن جہو
 سلمان شد بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بانخیر فرمود کہ روزے حسین نام اصحابی بود
 رسول علیہ السلام اورا بیدار کہتے را سجدہ میکرد رسول علیہ السلام باو فرمود
 کہ ایمان آر گفت نیارم فرمودند اگر بت تو بر من در سخن در آید بہ پیغامبری من اقرار
 میکنے دین بگروی گفت یا محمد نبیہ سال است کہ این بت راے پرستم و میدارم
 ہرگز با من سخن نگفتہ است اگر گوید بگردم رسول گفت علیہ السلام اے بت من کہ بت
 بت گفت تو رسول خدائی بر حق حسین ایمان آورد و بگروید بعد از ان خواجہ ذکر اللہ
 بانخیر بلفظ مبارک راند کہ روزے ام سلمہ رضی اللہ عنہا خواجہ از پیشانی رسول اللہ
 علیہ السلام پاک میکرد و آزاد ریشہ کرد و پنهان نگاہداشت تا روزے کہ دخترک را
 عروس میکرد پس آن دختر را نزدیک ام سلمہ رضی اللہ عنہا آوردند ام سلمہ از ان
 فوی پارہ برکاو میکردی تا دختر بزیستے اورا حاجت بخشو بنودی و آن بوسے او رفتے

تا آن زن را دختر آید همچنان آن خوشبوی می آمد بعد از آن خواجه ذکر الله بالخیب بر لفظ
 مبارک راند که تا آن زمان که از آن دختر اولاد بودی همه را کو خوش مرکب بودی و خاندان او را
 عطا ز نام کرد و بعد از آن خواجه ذکر الله بالخیب بر لفظ مبارک راند که از انس بن مالک روایت
 آمده است که روزی بار رسول علیه السلام در سفر بود و وقت نماز دیگر آمد و هیچ جا آب
 نیافتند که مروج طهارت کنند پس آن قدر آب یافتند که رسول علیه السلام را کفایت بود و رسول
 علیه السلام دست دراز کرد و در آن نذر فرمود کرد و بچنانید پس گفت بیایید و آبدست
 کنید بیایند و از آن آب آبدست کردند تا آخرین کسی که بود چون دست در آب زد
 بید که آب همچنان بر جبهه بود و آنس بن مالک رخصه المدعنه گفت که آب بیدم از میان
 انگشتان رسول علیه السلام می دوید و آن دست رسول علیه السلام بر سر این خطب
 مالید و عایش کرد و بیست ساله بزیست چون فرمان یافت موسی چند بر سرش سفید
 شده بود و بعد از آن خواجه ذکر الله بالخیب بر لفظ مبارک راند و فرمود که وقتی محدثه نام
 یاری از آن شیخ بها و الدین زکریا قدس الله سره العزیز حکایت کرد که در خدمت شیخ
 بها و الدین بود و او حکایت میکرد که روزی رسول علیه السلام نشسته بود و جابر عبد الله
 رخصه المدعنه نزدیک رسول علیه السلام آمد سر بر زمین نهاد و گفت که چاه کاویده ام
 اما آب آن شور است و ما را بخی می باشد از آن چاه که آبش سخت شور است رسول
 علیه السلام فرمود که طشسته آرند و آب پاره بیاورند پس رسول الله علیه السلام
 پایشان را خود را و آن آب شست و فرمود بپزند این آب را و آن چاه اندازند جابر
 گوید رخصه المدعنه بروم و در آن چاه افکنم آن آب شیرین گشت و شور برفت
 و پائیزه شد بعد از آن خواجه ذکر الله بالخیب ملائم این معنی حکایت کرد و وقتی رسول علیه السلام
 مجلس کرده بود و مردم را بصدقه داد و در عیص میگردانگاه اعرابی در مسجد درآمد و شتر
 بدست گرفته گفت یا رسول الله من آنرا صدقه داده ام از برای ایزد تعالی

رسول اللہ علیہ السلام ویرا دعا کرو پس عمر را رضوان اللہ عنہ گفت یا عمر این را قیمت کن
 تا من یہاں بہم در صدقات عمر رخصے اللہ عنہ شتر را قیمت کرد رسول علیہ السلام یہاں بہا
 چون بخت رفتے بر آن شتر نشستی وقتے از غرابان آمدہ بود شتر را بردستہ بودند رسول اللہ
 علیہ السلام از خانہ بیرون آمد در شب شتر آواز داد و گفت السلام علیک یا زین
 قیامت رسول علیہ السلام سر بر کرد آواز شتر شنید جواب داد علیک السلام شتر گفت
 یا رسول اللہ بدانکہ من شتر کافر سے بودم وقتے شبے از خانہ او گریختم و در میان پیغمبر
 و یوگان گرد بگرد من آمدند تا مرا بلاک گفتند زانی بر آمد یکدیگر گفتند این را از میان
 بر گیریم دیگران گفتند کہ میازارید کہ این مرکب زین قیامت است از آن بہترین
 حلالی محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم پس آن گفت یا رسول اللہ مراد و حاجت است
 بخد مت تو یکے انکہ از خدا بتحائے بخوای کہ تا مرا در بہشت مرکب تو کنند دیگر آنکہ
 اگر من بعد از تو بمانم وصیت کنی تا کہ سے بر پشت من نشیند رسول علیہ السلام ویرا
 اجابت کرو و دعا بکرد و وصیت کرد و فاطمہ رخصے اللہ عنہا گوید چون رسول علیہ السلام
 از دار دنیا نقل کرد من آن شتر را علف میدادم و تعہد میکردم تا او علف بخورد پس
 روزے من بیرون آمدم تا او را علف و ہم شتر آواز داد السلام علیک یا دختر رسول
 علیہ السلام فاطمہ رخصے اللہ عنہا جواب داد علیک السلام آگاہ او گفت یا فرزند
 رسول مرا علف فرو میرود تا رسول از دنیا بیرون شدہ است اکنون وقتے آن آمد
 کہ من نیز از دنیا بیرون شوم و نزدیک سے روم بھیج پیغام خواہی داد بسوے
 رسول پس بدو فاطمہ رخصے اللہ عنہا باز گشت و سر او را در کنار گرفت و میگریست
 تا شتر جان بداد سر در کنار فاطمہ بود رخصے اللہ عنہا پس فرمود تا بجائے بکا ویدند
 و کرباس آورده در آن پیچید و دفن کردند و روز بقیعہ آن کا دیدہ را باز کردند نہ شتر
 دیدند نہ کرباس بعد از آن خواجہ ذکر اللہ بالآخر بر لفظ مبارک راند کہ روز سے

رسول علیہ السلام نشستہ ہو و یاران گرد بر گرد او بودند ناگاه گرگی را دیدند می آمد و ب می جنبایند رسول علیہ السلام دید و فرمود که راه دهید این گرگ رسول و دو گانست و نزدیک من آمده است و یار راه دادند پیش رسول علیہ السلام آمد و سلام کرد و گفت یا رسول اللہ بدانکہ دو گان گرد آمده اند اندرین وادی و مرا نزدیک تو فرستاده اند بر سوئی و گفتند کہ تو امت خود را بگو تا ما را از ستوران لاغر کہ ایشان را بکار نیانید نصیب کنند تا ما را نیز ستوران خربہ امت تو نباید خورد کہ این دو تھالے قوت ما گوشت کرده است و اگر نہ آہم نخواہیم رسول علیہ السلام مریاران را گفت یاران گفتند کہ این دو تھالے آنچه بر ما واجب کرده است از بہت صدقات ما بر خود چیزے ندیم رسول فرمود علیہ السلام شنیدے جواب گفت آری یا رسول اللہ پس گفت یک پیغام دیگر دارم رسول گفت بگو گفت چنین گفتہ اند اگر ما را چیزے ندیند از ستوران ما را با ایشان بگذار و دعائے بد بکن رسول گفت علیہ السلام کہ دعا بکنم پس گرگ باز گشت و دھان مے رسید و میگفت الحمد للہ کہ این دو تھالے ما را از دعائے بد رسول علیہ السلام نگاہداشت بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود کہ آن روز کہ خواجہ ابراہیم قدس اللہ سرہ العزیز قایم شد بر تخت نشستہ بود تلاوت قرآن میکرد و مردی را دید بالائے قصر میگرددید خواجہ پرسید کہ تو کیستی و چه میطلبے فرمود کہ شتر گم کردہ ام آنرا میطلبم فرمود کہ شتر بر قصر چکند گفت او ابراہیم ابن عجب نیست اما این عجیب است کہ خدائے را بر تخت طلبند بعد از ان چون روز شد خواجہ ابراہیم بشکار بیرون آمدہ اسپ را جولان میکرد و از فتر اک آواز برآمد کہ اے ابراہیم بیدار پیش از انکہ برگ بیدار کنند آن نیز نشنید پیشتر شد آہوئی از پیش نجاست و نبال کرد آہو سر پس کرد و گفت اے ابراہیم ترا برائے شکار و بازی نیا فریدہ اند مگر از برائے عبادت چون آہو این سخن گفت ابراہیم بر فوران اسپ فرود آمد

جامہ شاہی برون آورد شبانی بود در بر او کرد و جامہ پشمینہ او خود پوشیدہ راہ حج گرفت
بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بانجیر چشم پر آب کرد و این بیت بر زبان مبارک را رے
شاہ ابراہیم در یکجہ شدمست آنچنان کہ لاری در کشیدہ گرچہ اطلس پوش بود بعد از ان
بہ نعل فرمود کہ در راحت الارواح قاضی حمید الدین ناگوری می نویسند کہ عبد اللہ عباس رضی اللہ
عنه گفت کہ از ابوسفیان حرفہ شنیدہ ام کہ او گفت وقتے برون رفتہ بودم بہ نزدیک
قیصر روم چون باز گشتم بر اسپ سوار بودم آن اسپ بزبان فصیح میگفت لآلہ اللہ محمد رسول اللہ
گفت مرا عجب آمد و ازین عجب اسپ سر بر آورد و گفت خواہی کہ ازین عجب تر بینی گفت
ازین عجب تر آنست کہ ایزد تعالیٰ ترا بیا فرید و روزی ترا میدہد و تو نیدانی و نیگوئی کہ
لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ گفتم این رسول کیست و محمد کیست باری مرا خبر کن گفت
محمد عربی و مامی و مکی است گفتم تو این از کجا میگوئی گفت خداوند تعالیٰ مرا الہام داد و تا بدستم
کہ شردہ ہزار عالم را خدا جزا ندیست و محمد مصطفیٰ رسول اوست برقی ابوسفیان مسلمان
شد بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بانجیر بر لفظ مبارک راند کہ در جوامع الحکایات این حکایت
نہشتہ دیدہ ام کہ روزے سید المرسلین خواجہ قباب قومین محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم نہشتہ بود
و یاران گرد او نہشتہ بودند اعوابی و دان آمد و گفت یا محمد بے غری کہ در کبودی
آسمان و تحت زمین غلطی نیست بر من دشمن ترا ز تو کہ محمدی و من ہرگز نگر و مہر تو
تا سو ساری کہ من دارم تو نگر و در زمان حق سو ساری از آستین برون کرد و گفت این را
گرفتہ ام پیش تو آورده ام رسول علیہ السلام رو بوسے او کرد و گفت یا سو سمار گفت
بیکبار ایش قیامت و یا شرف قیامت گفت تو گرا پرستی گفت یا رسول اللہ من خدا پرست
پرستم کہ خدای خداست در آسمان و زمین نیست بعد از ان فرمود من کیستم گفت تو
محمدی رسول خدائے و ہر کہ ترا بگرد و ترا راست گوید خدا و بدین است و ہر کہ ترا
دروغ زن داند زبان کار است و ہلاک شود و مرد و دابد گرد و پس اعوابی روے

بگردانید و بخندید گفت بخداے آسمان و زمین کہ دران ساعت کہ نزدیک تو آدم بروئے زمین
از تو دشمن بنود و اکنون از همه روئے زمین از تو دوست تر نہ پس گفت من گواہی میدهم کہ
خداے یکیت و تو محمد رسول برحق بعد از ان بعدین محل ہم از صفت سخبرات رسول خدا
علیہ السلام این حکایت فرمود کہ روزے رسول علیہ السلام برپایے خاست و پس پشت
مبارک او درختے بود از غر با و آن درخت خشک گشته پشت مبارک بدان خوب آورد و نشست
مردم را علم دین میگفت روئے بسوئے یاران کرد گفت اے یاران من نیک میرشدہ ام
و ضعیف گشتم اکنون نے تو انم استا و ہ شوم از براے من جایگا ہی سازید تا بران بنشینم
و شمارا بہ بنیم و سخن کنم بعد از ان یاران از ہمت او منبری کردند ستہ پایہ آگاہ رسول علیہ
برآمد و بر پایہ سیو م نشستے چون تمام مرتب شد در مسجد نہادند رسول علیہ السلام بر آن برآمد
و خطبہ کرد و بنالید کہ نالہ از آن خوب برخاست چنانکہ اشتر از ہر چہ بنالہ و نالہ را ہمہ مسلمانان
شنیدند و گریہ از ایشان و از رسول علیہ السلام بخاست کہ دہا کہ باب شد و آن پچنان
نے نہ لید پس چون رسول علیہ السلام از منبر فرود آمد آن چوب را در کنار گرفت چون بیاترا
رسول علیہ السلام گفت یا چوب نے تو انم استا و ہ پیر شدہ ام و ضعیف گشتم اکنون چہ خواہی
تا ترا و عاکم کہ ترا تازہ گردانند خدا تعالیٰ تا بقیامت تازہ بمانی و مردم از تو میوہ خوردند
و اگر خواہی ترا و عاکم کہ ایزد تعالیٰ ترا در بہشت درختے گردانند گفت یا رسول اللہ در
دنیا نخواہم در بہشت خواہم تا دوستان خداے عزوجل از ان میوہ خوردند پس رسول
علیہ السلام باز بر منبر برآمد و دعا کرد و گفت اے یاران من ویرا نہ تو ابست و نہ عقاب
از دنیا میگیریز و شما اولیتہ ید آہنجا را برین چہان بگزینید بعد از ان خواہہ ذکر اللہ یا تحم
بر لفظ مبارک راند کہ اگر معجزات رسول علیہ السلام نبویسم تا صد و بیست سال یکصفت از
معجزہ او نبشتہ نشود اما ہم ہر نیتدار بسند کردیم حق تعالیٰ ما را و جملہ مسلمانان را در زیر سایہ
علم او بدارد و الحمد للہ علی ذالک بتاریخ دہم ماہ شعبان روز شنبہ دولت پائیس

حاصل شد سخن در نیکی و بدی افتاده بود مولانا محمود کبابی و مولانا علاء الدین اندیہی
و شیخ یوسف چندیری وال و مولانا برهان الدین و شیخ عثمان سیوستانی بخد مت حاضر بودند
سخن در نیکی و بدی بود بر لفظ مبارک اندک تقدیر نیکی و بدی ہر دو از خداست عزوجل اما نیکی
را حق تعالی اضافت بخود کرد و بدان رضا داد اما در بدی رضاے حق نیست این کس را
باید کہ چون بدی در وجود آید از خود و از فعل خود و اندر ایراد چہ رضاے خدا در بدی
کردن نیست اما تقدیر برین رفته بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ در آثار تحفۃ الاخبار
آمدہ است کہ غریب پنجم علیہ السلام پر سید از خداے تعالی کہ اے بارخدا یا چون بر
بندگان تقدیر نیکی و بدی نہادے ان گاہ بندگان نتوانند از تقدیر راست تر شدن
و چون معصیت کنند تو بدان بگیری و عقوبت کنی حکمت اندرین چیست در حال ہر دو
وحی آمد کہ اے غریب بار دیگر از من این مسئلہ نہ پرسی و اگر نہ پرسی نام تو از جریدہ پنجم بران
پاک کنم پس اے غریب من باد شایہ ام کہ در مملکت خود چنانکہ خواہم نصیب کنم کس را این
سوال برین نیاید چون و چرا در مملکت مار وانیست بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر مدین
محل فرمود کہ وقتے سفینہ سیلی در گردن خواجہ ابوسعید الخیر نزد خواجہ ہر پس کرد و دیدند
سفینہ بخندید و گفت چہ ہے بینی کہ تو فرمودہ کہ تقدیر نیکی و بدی از خداست عزوجل
خواجہ گفت عجب نیست ہمچنین است اما این ہے بنیم کہ کہ ام بد بخت را بر من گماشتہ اند
و روے کہ سیاہ شد بعد از ان ہمدین محل حکایت دیگر فرمود کہ وقتے قاضی حمید الدین
ناگوری قدس اللہ سرہ العزیز با طاغیہ ابدالان در عالم طیر بود پر سر دریا سے رسیدند
جلہ ابدالان باتا وند و در فکر شدند ہمدین بودند کہ جہاز سی پر از زینت و آراہان
غرق ے شد قاضی حمید الدین ناگوری را در دل آمد و روے سے آسمان کرد کہ آہی
نگاہدار ہمین کہ این سخن بگفت جہاز غرق شد ابدالان شیدند روے سے قاضی
کردند گفتند کہ لے قاضی تو لایق ہما رہ ما نیستی ترا بر تقدیر خدا کار ہے نیست تو برخلاف

بود پس بر که بر خلاف بود در صحبت مانثاید که باشد بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر
 فرمود کہ ہمین مقدار کہ قاضی بے رضاے ایشان سخن بگفت بیست سال از صحبت ابدالاً
 دور افتاد آنگاہ خواجہ ذکرہ اللہ بالخیر ملائم اینچنین فرمود کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ یاران من ہر گاہ
 کہ بحدیث تقدیر برسد و در تراستید و سخن بگوئید بعد از ان فرمود کہ شنیدہ ام از
 زبان شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس اللہ سرہ العزیز کہ وقتی در نیشاپور مغل
 در آمد جملہ نیشاپور را گرد گرد گرفتند خلیفہ آن شہر کسان بر خواجہ فرید الدین عطار فرستاد
 گفت کہ بروید و بگوئید کہ دعا کنند خواجہ فرمود کہ کار از دعا گذشت بلائے خداے را
 ساختہ باید بود و تقدیر برین است خداے را بعد از ان نکتے سخن در نفس درویش افتاد
 دعوت داشتند ایشان بر لفظ مبارک راند کہ درویشان یک کلمہ آتش و یک کلمہ آب دارند
 بعد از ان فرمودند کہ وقتی در مصر درویشے زندہ پوشی در آمدستہ روز در ان شہر
 خواست کرد پیچ نیافت و آن درویش راستہ روز فاقہ بود بعد از ان بر سر دیو
 رفت نشست ناگاہ ماہی از دریا بیرون افتادہ آن درویش دست دراز کرد و آن ہی
 را گرفت و درون شہر آمد پیش ہر دوکانے کہ میرفت کسے آتش نمیداد رفت میان
 شہر ایستاد رو بسوئے آسمان کرد گفت آہی اگر بعدستہ روز ماہی داوے قد آتش
 ہم بدہ ہمین کہ اندرویش بگفت از گرانہ شہر آتش برخاست شورے در شہر افتاد
 شہرے سوخت خلایق آنجا ہمہ بیرون شہر رفت و خلیفہ نیز بیرون آمد تا ستہ روز
 آن شہر بسوخت خلق بستوہ آمدند و عاجز شدند خلیفہ کسان بر اولیاء طریقت فرستاد
 خواجہ ذوالنون مصری و اولیاء دیگر کہ دعا کنند تا این آتش با بقند خواجہ ذوالنون مصری
 گفت کہ مادعا کردیم این آتش دنیا نیست اما این آتش از دل درویش است اورا
 در بید باشد کہ بدعاے او بایستد چون در شہر تقصص کردند دیدند کہ درویشے میا آتش
 اسادہ است و ماہی بریان میکنند این خبر بمع خلیفہ رسانیدند خواجہ ذوالنون

و خلیفہ نزدیک آن درویش آمدند گفتند اے درویش مسلمانان و غاہلے مسلمانان
سوختند از برای خدا و عاکن درویش رو بسوے خواجہ نور النون کرد کہ اے خواجہ
ستہ روز شد کہ در شہر تو آمدہ ام قدر آتش بر اے ماہی طلبیدم کہ بریان کنم و بخورم
کے نداوی و والنون چگونہ بہت کہ شہر سنوز و الخضر ص اندرویش رو بسوے آسان
کرد و گفت کہ آہی ماہی من بریان شد آتش خویش گرد آرد زمان آتش کشتہ شد گوئی کہ
ہرگز نبود بعد از ان ہم ملایم ایمنی حکایت دیگر فرمود کہ وقتے در شہری در شب جمعہ
ہفتاد بار زنا شد حق سبحانہ تعالیٰ فرشتگان را فرمان داد کہ پیش از صبح باید کہ بروند
آتش شہر را آتش زنند تا تمام سوختہ گرد و فرشتگان ساخت نمودند تا بروند در ان شہر
آتش زنند قضا را در آتش شہر پیش از صبح ہفتاد بانگ نماز برآمد در زمان فرمان آمد فرشتگان
کہ زہار مرویدان شہر آمدیم و بخشیدیم فرشتگان گفتند کہ آہی در ان شہر چہ نیکی پیدا شد
فرمان شد کہ ہفتاد بانگ نماز از ان شہر برآمد ہفتاد زنا را بدین ہفتاد بانگ نماز گوینا
بخشیدیم الحمد للہ بعد از ان حکایت در آرد می نفس افتادہ بود بر لفظ مبارک را نہ
کہ اولیاد و دوستان خدا و ہکان سال بنفس آرزو نرسانیدند و نفس از ارزا رکشتہ
بعد از ان خواجہ فکر اللہ بالی بر لفظ مبارک را نہ کہ خواجہ کاکر تھیلے قدس اللہ سرہ الغریزہ
را پنج سال آب سرد و کوزہ نو آرزو بود کہ بخورد و نمیخورد و ہر روز نفس را برین مبد
کہ امروز بدیم یا فردا چنانچہ مدت پنج سال برآمد روزے ہر سر مصداق نشستہ بود
این سخن از زبان بیرون آمد دخترے بود آب را موجود پیش خواجہ آورد خواجہ در نماز
بود خواب غلبہ کرد در سجده خواب شد چنانچہ دید کہ حورے از آسمان با زیورہ
بہشت در خانہ خواجہ فرود آمد و نزدیک خواجہ آمد خواجہ پرسید کہ اے عورت
زیبا تو کیستی گفت من حورم کہ از بہشت آمدہ ام خواجہ پرسید کہ تو کراے و از ان
کیستی گفت من حورم از بہشت آمدہ ام تا این زمان از ان تو بودم اما این بہشت

از آن دیگری شدم خواجه گفت سبب چیست گفت هر که بکوزه نواب سرد خور و من از آن
اونباشم دست برد و کوزه شکست و آب ریخت خواجه بیدار شد و دید که آب ریخته و
کوزه افتاده بعد از آن خواجه ذکر الله بالآخر چشم پر آب کرد فرمود که حال کسانیکه از کوزه
کوزه تو و آب سرد میکنند این است و کسانیکه گرو حمله لذت های دنیا میگردند معلوم شد که
ایشان هیچ بخش از نعمت آخرت نیافته اند و نخواهند یافت انگاه ملائم ایمنی حکایت
فرمود که در جامع حکایات نبشته دیدم که خواجه ابو تراب نخشی که از ایل زاهد بود قدس
سره العزیز را دو از ده سال از زوایای نان سفید و بیضه مرغ بود که بخورد و نفس
را بوعده میداشت چنانچه روزی بوقت نماز دیگر برآی و ضویر و ن آمد کوزه کشته بود
برخواست دست در دامن خواجه و فریاد کرد که این مرد در دست و پیر و زکات من بود
بزور بپتیده است و برده ام روز نیز آمده است که باز چیزی بر د خلق گرد شد هر
کسی چیزی میگفت چنانچه پدر آن کودک رسید مشت در گردن خواجه میزد و میگفت کالائی
که بر ده بیار و باز خواجه آن مشت را می شمرد و تا شصت مشت شد بچنین مردی بیامد
و خواجه را شناخت سر در قدم آورد و روی سوسه خلق کرد که شابر غلط اید این درویش
خواجه ابو تراب زاهد است همه خلق بمقدرت شدند و گفتند ما را بخشید خواجه فرمود
آن زمان که شام میزدید من بجل کرده بودم التماس نمود خواجه را بخانه خود برد نماز
شام شده بود از قوم خود و طعام طلبید قصار امان اسپید و بیضه مرغ برای ایشان موجود
پیش آورد خواجه دست بطعام کرد و دید که نان سپید و بیضه مرغ است دست از طعام برداشت
آن مرد بسیار الحاح کرد که بخورد فرمود که ای خواجه امروز مرا در خاطر بود که نان سپید
و بیضه مرغ اگر باشد مار و زه افطار کنم دیدم که ناخورده بدین ملامت گرفتار شدم پس
اگر بخورم بدایه مبتلا شوم که نتوان گفت نخورد برخاست و برفت بعد از آن
چندین بجل فرمود که حبیب عجمی قدس الله سره العزیز اربع سال آرزو بریان بود

نخور و نفس را برادر رسانید و درے خواجہ در بازار سے میگذشت دید کہ بریان میفرود شد
 و جیل داشت رفت و آن بریان را بستند در آستین
 کرد و روان شد در آشنای راه کو دکان بازی میگردند میان ایشان کودکی بود و او
 آغاز کرد کہ من دوست حبیب عجیبی ام امروز مرا بہفت فاقہ است این سخن در گوش خواجہ
 افتاد و بر فور آن بریان را از آستین کشید و آن کودک را گفت این بریان ترا اولی مرتد داد
 و خود بہفت و آرزو سے بست سال نفس را نداد و بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیبر بر لفظ
 مبارک را ند کہ خواجہ ذوالنون مصری قدس اللہ سرہ الغریر را دو از دہ سال آری و زری
 سکبا بود کہ بنفس نداد و پیر روز بوعده میداشت چنانچہ روز عید بود و خواجہ از نماز باز
 در خاطر آمد آیندہ بیا مدیک سکبا و نانے چند بیاورد و پیش خواجہ بداشت خواجہ تبسم کرد و
 گفت ای نفس تو شاد شدی کہ امروز سکبا خواہم خورد و بغیر و جلال خدا سے را کہ ترا ندیم
 برداشت غیریانی کہ حاضر بودند ایشان را بداد و خود نخورد و بعد از ان ہم تختین شب
 رسول اللہ را در خواب دید گوئی کہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم خواجہ را منت میکنند کہ سکبا
 بہنت من کہ رسول خدا یم تو بخور کہ مرا فرمان شدہ است کہ روید و ذوالنور ابگو تانفس
 را برادر رساند کہ رضای من درین است خواجہ بیدار شد و بگریست و گفت چکنم کہ شفیع لہ نہیں
 شفاعت کردہ است و گرنہ ترا تا باقی عمر سکبا ندای بعد از ان ہم درین بود کہ مرد سے
 دیگر سکبا و نانے چند گرم پیش آورد و بعد از ان خواجہ قدر سے از ان سکبا بکار برد
 بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیبر ہمہ بخیل فرمود کہ خواجہ ابراہیم ادہم رحمۃ اللہ علیہ چہل سال
 میوہ مکہ نخورد و پدیدند کہ میوہ را درین زمین ملاقات نیست از کجاست کہ شامی خورد
 فرمود کہ اے مسلمانان از سبب دو چیز یکی آنکہ در زمینے کہ آن میوہ برے آید آن
 زمین لشکر یافته است دوم اینکہ نفس خود در مناظرہ است کہ این میوہ بتوند ہم او
 میگوید کہ بدہ از سبب آن میخورم آنگاہ خواجہ ذکر اللہ بالخیبر بر لفظ مبارک را ند

درسلوک اولیا این نوشته دیدہ ام کہ خواجہ ابراہیم خواص رحمۃ اللہ علیہ دوازده سال آرزو
انار شیرین میداشت روزے پیش نظر خواجہ داشتند کہ این آرزوے تست بعد از
دوازده سال اگر بکار بریدنیکو باشد خواجہ ابراہیم تبسم کرد و فرمود کہ آن روز کہ درجاء
بودم و امید حیات بود نخوردم این زمان کہ وقت رفتن آمد حاشا و کلا کہ ہرگز نخورم
بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ عارف در طریقت کسے است
کہ پیچو آن باب و کمالیت مرد و پچنین مے باید کہ خواجہ ابراہیم خواص داشت کہ در وقت مرد
ہم نخورد بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ در تحفۃ العارفین نوشتہ دیدہ ام بخط مولانا
علاء الدین بدصوفی قدس اللہ سرہ الغریز کہ خواجہ بایزید بطامی راقدس اللہ سرہ الغریز
سی سال آرزوے سیب بود کہ نخورد و نفس را بدین آرزو نرساند چنانچہ مردے
چند سیب بخد مت بیاورد و خواجہ آنرا بدست گرفت تبسم کرد و بخلق بدار خود نخورد و فرمود
اگر این آرزو و نفس برسانم پس او غالب آید من پیچ نباشم و آن نزد اہل مغنیہ پیچ نیست
کہ نفس را بازورساند و آن بستی محل اقتد بعد از ان ہمدین محل بر لفظ مبارک راند
کہ شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس اللہ سرہ الغریز انگور را از حد دوست داشت
چنانچہ روزے برسد کہ نفس در تفاضا بود کہ مے باید آورد و خواجہ در حالت تفکر بود
قسم راند کہ تا بریم اسے نفس ترا این آرزو ندہم مولانا بدر الدین اسحاق رحمۃ اللہ
علیہ کہ ملازم صحبت شیخ الاسلام بلبل و ہمار بود سو کند خورد کہ تا باقی عمر خدمت
شیخ انگور نخورد بسبب آنکہ تا نفس غالب نیاید الحمد للہ علی ذالک بتا شیخ پنجم ماہ
شوال روز یکشنبہ دولت پابوس حاصل شد مولانا شمس الدین بچی و مولانا نصیر الدین
گیاہ و مولانا وجیہ الدین پائلی و مولانا برٹن الدین غریب ہر مہ بہ خدمت حاضر بودند
مخن و اصحاب اہل تخیرافتادہ بود بر لفظ مبارک راند عارف طریقت کسے است
کہ ہر لحظہ و لمحہ او در عالم تفکر باشد و پیچ چیز از آمدن و بیرون شدن خلق و جہان

و جز آن خبر نباشد و هر زمان از عالم غیب و مہدم حالتی پیدا آید ہمدین محل حکایت کرد
 کہ روزی شیخ الاسلام قطب الدین بختیاراوشی قدس اللہ سرہ الغریز نشسته بود و
 درویشان گرد ایشان نشسته بودند حکایت سلوک میرفت پیمان حضرت شیخ را احوال
 پیدا شد در عالم تحیر افتاد و بہت شبانروز در عالم تحیر بود کہ جز از خویش نداشت و بہر وقت
 کہ وقت نماز می آمد نماز او امیکر و باز ہم در عالم خود مشغول میگشت بعد از آن
 عزیزے بخدمت حاضر بود و سر بر زمین نہاد و گفت کہ وقتے مرا یارے بود از دواصل
 حق او حکایت کرد کہ وقتے در ملک بدخشان بودم چند نفر سیاح در آن ملک بودند اما
 درویشان صاحب نعمت بودند یکماہ آن بود کہ ایشان در عالم تحیر بودند و چشم
 سوی آسمان داشتہ خیرای از آمدن و بیرون شدن خلق نہ اما چون وقت نماز بود
 نماز میگزاردندے بعد از آن خواجہ ذکر المتدبالیخیر بر لفظ مبارک راند کہ شیخ الاسلام
 فرید الحق و الدین قدس اللہ سرہ الغریز را رسم بودے آن زمان کہ در عالم تحیر میشدند روزی
 ہزار بار در سجدہ شدی و بر میخواستے تا آن زمان کہ از چشم مبارک ایشان خون روان شد
 انگاہ در عالم صحو افتادے بعد از آن ہم ملایم این معنی فرمود کہ خواجہ جنید بغدادی
 قدس اللہ سرہ الغریز بیست سال بود کہ با پیچ سخن نگفت و نہ است کہ امروز کدام روز
 است و یا این کدام ماہ است و یا کدام سال است و آن زمان کہ در عالم تحیر شدی
 وہ شبانروز در عالم دیگر بودے و بسیارے استادان پائے مبارک او تر قیدہ
 بودے خون روان شدی بعد از آن نختے سخن در کرامات افتادہ بود بر لفظ مبارک
 کہ وقتے مولانا نجم الدین اصفہانی کہ مجاور خانہ کعبہ بود قدس اللہ سرہ الغریز پیش
 در خانہ کعبہ متعلماں را سبق میگفت و حکایت سلوک میرفت ہمدین میان مولانا مذکور
 را وقت پیدا شد در عالم سگرافتا وہ فریاد کرد کہ مستمستم آواز دادند کہ اے
 نجم الدین این چه فریاد است دم در کش تا حدستان بخوری بعد از آن ہم

بزرگی او حکایت کردند کہ وقتے مولانا نجم الدین رحمۃ اللہ علیہ نشستہ بود و صوفیان کرد او
 و کثرت مولانا نجم الدین سر بالا کرد و بید باز سر فرو کرد و مائے بکسیت چنانچہ در
 حاضران ہم اثر کرد بعد از ان فرمود کہ این زمان نظر سوے آسمان کردم دیدم
 کہ در مائے آسمان کشادہ اند و فرشتہ ہائے مقرب طبقہ ہائے نور در دست گرفته
 منتظر ایستادہ اند ہر بار فرشتہ ہا را فرمان مے شود کہ این طبقہ ہائے نور بر سر مولانا نجم الدین
 و اصحابے ثنائے کیند چون فرشتگان ازین فارغ شدند لب میجنابانید گفتیم الہی ایشان چہ
 لب میجنابانید چہ در من فرو خوانند و از آمدن کہ ای نجم الدین اینہا میگویند کہ الہی بجزمت علم و تقوے
 مولانا نجم الدین ما را بیا مر و این گریہ من ازین بود کہ زبے روے کرم در باب این
 مشتے خاکیانست بعد از ان ہم علیم ای معنی حکایت فرمود کہ سید نور الدین مبارک
 غزنوی نور اللہ مرقدہ و پخشنبہ تذکر میگرد مولانا علاء الدین کرمانی رحمۃ اللہ علیہ
 حاضر بود چون سید نور الدین تذکرہ آفر کرد و روئے سوئے خلق کرد و گفت ای عزیزان
 در پخشنبہ آیندہ ما از چہان سفر خواہم کرد این ہفتہ مہمان شمایم درین میان مولانا
 علاء الدین کرمانی برخاست گفت کہ سچین است کہ سید میگوید روز پخشنبہ نقل سید است
 و روز جمعہ نقل این دعا گوئی است نعرہ از مجلس برخاست آفر پشیمان شد کہ سید مولانا
 علاء الدین کرمانی سفیر مودعہ بعد از ان ہم درین محل فرمود کہ روزے شیخ
 بایزید بسلامی قدس اللہ سرہ العزیز نشستہ بود مردے بیامد سر بر زمین نہاد و
 شیخ را وقت پیدا ہر بار پا فر از گز کردے آور و چنانچہ آنرو نیز کہ آمدہ بود پا فر از کرد
 ہر چند خواست کہ گرد آرد نخے آمد خواجہ برو افتاد فرمود کہ ترا بدین گستاخہا چہ کارما
 دایم دوست ماکہ مارا فرمودہ بود بعد از ان بانگ بر آن مرد نبرد کہ پاگرد آرمین کہ
 این نفس از زبان مبارک شیخ بیرون آمد و زمان پاگذاورد و بعد از ان خواجہ ذاکر
 بر رخصت مبارک را اند کہ وقتے خواجہ ابراہیم دہم رحمۃ اللہ علیہ در مسجد مرجع نشستہ بود

ما تھے آواز داد کہ اے ابراہیم پیش بادشاہان چین نشیند کہ تو نشستہ خواجہ سوگند خور و
کہ بعد ازین پنجونشتم باقی عمو خواجہ ابراہیم را مہج نشستہ کسے ندید بعد از ان سخن در
صفت بہشت افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ در تفسیر امام زاید نوشتہ دیدہ ام کہ ایزد تعالیٰ
بہشت بہشت آفریدہ است و بہشت در فراخی ہر درے چہل سالہ راہ است و چون
خداوند تعالیٰ فرمان دید کہ مومنان را در بہشت ببرد چندین خلق یکبار در روند و بارے
بہشت افتد از بسیارے خلق بعد از ان بر لفظ مبارک راند کہ در تفسیر ماضری لسانی ^{رحمۃ}
علیہ دیدہ ام کہ ایزد تعالیٰ چہار بہشت آفریدہ است اول را عدن خوانند دوم را خلد
سیوم را عینم خوانند چہارم را فردوس خوانند بعد از ان این را تفسیر کرد کہ در ہر یکے
ازین بہشت ہا چندین بہشت آفریدہ است کہ اگر ہفت آسمان و ہفت زمین را پارہ پارہ
کند و ہر پارہ را مقدار دانہ سپند پارہ سازند بعد و ہر یکے از ان پارہ چہار بہشت
بہشت ہا آفریدہ است و فراخی ہاے ہر یکے ازین بہشت مقدار ہفت آسمان و ہفت زمین
است و کمتر کن کہور کہ فردا بہشت خواہند دو ہفت چندان از ان دنیا خواہد بود بعد از
بر لفظ مبارک راند کہ امام مجاہد در تفسیر خود مینویسد کہ در بہشت ایزد تعالیٰ درختان
آفریدہ است تنہاے آن درختان از زراست و بیخہاے آن از سیم و شاخہا آن
از زبرجد و میوہاے شان سپید تر از شیر و شیرین تر از انگبین و نرم تر از مسک و آن
میوہ ہا را پوست نبود اگر بہشت میوہ را آرزو کنند بہ نزدیک درخت بیاید بدل بنید شد
آن میوہ کہ بدش خوش آید و ساعت بر آن در پیش و آید چند انکہ خواہد
بخورد و باقی باز پریدہ بجایے خود شود و بقدرت خدا بے عز و جل ہج کم نشدہ باشد
بعد از ان خواجہ ذکرا اللہ بالخیر فرمود کہ اینکس اگر نشستہ و ایستادہ و خفتہ باشد ہر چہ
طلب کند نا خواستہ پیش او برسد نا گاہ فرمود سایہ آن درختان چندان باشد کہ اگر
سوارے صد سال بر اسبے سوار شدہ بتازد از سایہ یک درخت بیرون نشدہ باشد نا گاہ

خواجہ فرمود کہ امام ابو الیث سمرقندی رحمۃ اللہ علیہ فرمودہ است کہ این درختی سے
سیبے در بہشت آفریدہ است چون مومن خواہد کہ آن دو نیم کند خورے از میان بیروا پید
بحوبی کہ صفت او در تحریر نیاید بعد از ان فرمود کہ در بہشت درختی طوبی نام است کہ بیج غلہ
و موضعی نیست کہ در بہشت از ان درخت در ان جائگاہی شاخی نرفته است و اصل آن درخت
ہم خانہ رسول اللہ است علیہ السلام و در آن درخت ہمہ علمہ ناست و تا بہماست کہ در ہم
و ہم کے بچند بعد از ان خواجہ ذکر اللہ پانچ فرمود کہ مرغ مانند بران درخت نشستہ آواز نا
برداشتہ بالجان مختلف و نفہائے خوش گونان گون بانگ میکنند ہر گاہ کہ ہشتے مرغ آواز
کند از ان مرغ بریان پیش او آید نمی بختہ و نمی بریان چنانچہ خواہد خورد و یک فورہ کم
نشود پس از بران بجائے خود باز شود و فرمان خدا تعالیٰ آگاہ مولانا وجیہ الدین یاملی
سلمہ اللہ تعالیٰ عرضہ داشت کرد کہ در تہیہ امام ابو الیث سمرقندی رحمۃ اللہ علیہ نوشتہ دیدم
و تفسیر خات عد بن یث خلونہا کہ در بہشت حق تعالیٰ جو ران را بیا فریدہ است ہر یکے
از پایہا تا زانو از زعفران تراست و از زانو تا بپہنہ شان از مشک پیدا است و از سینہ تا
گردن از عنبر است و از گردن تا سر ہمہ کافور سفید است اگر یکے از ان خورد دنیا بنگرد و جملہ
تایک بھائے دنیا روشن شود ہر یکے بھت و جملہ پوشیدہ باشد کہ نور ہر طبع نور آفتاب ماند و نور
ساقی شان از بیرون چنان نماید کہ آئینہ و ہر یکے را بھت و گیسو بر طبق بہادہ و آن ہر
ہست بر سینہ بہادہ در ان سینہ خود نبشتہ اند ہر کرا حورائیمین باید گوطاعت کند خدا
عزوجل را و چون بایشان صحبت دارند بکڑے یا بند فرمان خدا تعالیٰ بعد از ان خواجہ
ذکر اللہ پانچ بر لفظ مبارک را بید کہ وقتے شاہ شجاع کرمانی قدس اللہ سرہ العزیز در خواب
دید کہ خورے از بہشت در خانہ خواجہ شجاع فرود آمد و است خواجہ بر خاست کہ در دیا و نزد
آن حورائے ز کرد کہ دامن سبک گیر و کہ او نہ شب داند و نہ روز بجز عبادت خدا تعالیٰ
رکار دیگر مشغول نشود این بگفت و نا پیدا شد شاہ شجاع بیدار شد چہل سال خواجہ

زیت و چهل سال بیچ شبے سخت بعد از ان حکایت بہتر یعقوب علیہ السلام افتاد بر لفظ مبارک
 راند کہ بہتر یعقوب علیہ السلام ہر گاہ گرسنہ شدی نام یوسف بزبان راندے
 سیر شدی چون تشنہ شدی نام یوسف بزبان راندے تشنگی برقتے چنانچہ فرمان آمد کہ ام
 یعقوب فرمان مے شود کہ اگر بعد ازین نام یوسف بزبان راندے از جریدہ پیغامبران
 نام ترا پاک کنم بہتر یعقوب علیہ السلام گفت اے جبریل این مازیانہ ادب آنروز بایستے زد
 کہ دل بہوای یوسف گم شدہ بود کہ ز ہارول بر یوسف نہ بندے بعد از ان بہتر یعقوب
 ہمیشہ گان یوسف را پیش خود طلبیدے گفتے نام یوسف شہا بگریہ مشہوم او نام بہتر یوسف میگفتند
 بہتر یعقوب مے شنید ہمدین چند گاہے خود را شکی میداشت انگاہ خواجہ ذکر اللہ بالخیر
 چشم پآب کرد بکثرت این دو مصلحہ بزبان مبارک راندے گر بیچ نباشد کہ کسے بنام نام
 ترا گیرد و من مے شنوم بعد از ان ہمدین محل حکایت فرمود در انچہ بہتر یعقوب و بہتر
 یوسف یچی شدند و فراق شان بوصول مبدل گشت بہتر یعقوب یوسف را بکنا گرفت
 قوی لاغودید گفت اے جان پدر من در اندوہ فراق تو مبتلا بودم کہ چنین زار
 و نزار گشتہ ام اما تو در مملکت ہزار ناز و نعمت بودی چرا چنین لاغری گفت اے مخدوم
 ہر وقتے کہ خواجہ نعمت پیش من مے آوردند من خواستم کہ طعام بخورم در حال بہتر جبریل
 فرود مے آمد و طعنے میگرد کہ اے یوسف یعقوب را دس فراق تو سالہا برآمدہ است
 کہ نفس طعام نباند ترا چہ چگونہ دل بود کہ انچہمین الوان نعمت خورے آن جملہ نعمت
 مرا از ہر مشہد چنانچہ مکر و زور و زبانتہ میگذشت بعد از ان بندہ سہر بر زمین نہاد و
 عرضہ داشت کہ وہ کہ بہتر یوسف منیر مرسل بود فرزند ان او چہ پیغامبر نشدند خواجہ
 ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ سبب آن بود کہ وزے کہ بہتر یعقوب و بہتر
 یوسف ملاقی شدند بہتر یوسف سوار بود چنانچہ از اسب فرود نیامد بہتر یعقوب اورا
 با اسب در کنار گرفت در حال فرمان شد کہ یا یوسف این بے ادبی کہ تو پیش یعقوب

کرده که از سپ فرو دنیا مدے ہر فرزندے کہ از تو بود او پئمیر نشود بعد از ان ملائم
 این معنی حکایت دیگر فرمود کہ در آنچه بہتر یوسف و زلیخا را در نگار خانہ یکجا کردند بہتر یوسف
 خواست کہ جانب زینب دوست دراز کند و خاطر میل کرد کہ در بستر زلیخا در آید بہتر یعقوب
 دیوار بشکافت و پیدا شد بانگ بر یوسف زد کہ لے یوسف ز او مہ یعقوب زمان کند یوسف
 نعرہ ہر و ہر دن افتاد بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر چشم پر آب کرد و فرمود کہ در
 تفسیر نیشاپوری علما نوشتہ اند کہ چون یوسف و زلیخا و ان روز یکجا شدند ابلیس بعین
 در زیر ہفتم زمین تخت زدہ بنیشت میمنہ و میسرہ جملہ کارکنان ایتادہ فرمود کہ شاید
 کنید امروز من کارے کردہ ام اگر کار با تمام رسد جملہ آل ابراہیم خلیل اللہ را
 علیہ السلام نگوں ارد و دوزخ اندازند انگاہ خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود کہ کسی کہ خدایتجا
 نگاہ دارد اگر صد ہزار سچو ابلیس در کار او دہشتند ذرہ بد و ضرر نتوانند رسانند چنانچہ
 بہتر یوسف را ہر چند دشمن قدیم خواست کہ گرد ملامت بردا من یوسف نشنید چون
 خدا حافظ بود و ناصر ذرہ بد و ضرر نہ رسید و نتوانست کہ برساند بعد از ان تخت سخن
 و حکایت خواجہ بایزید سبطامی قدس اللہ سرہ الغریر افتاد بر لفظ مبارک را اند کہ روزی
 ابلیس را خلق سبطام بر سر محبت خواجہ بردار کردہ دیدند ہر کسے از خلق نزدیک خواجہ
 آمد از حال ابلیس عرضداشت کردند فرمود کہ عہد کردہ است باما کہ زندہ باشی در
 سبطام نیام چون او عہد بشکست و دشمنان را فرمان شد کہ او را بیارند بر سر دار
 کنند تا بروید بگوئید کہ این باز را میکنم اگر بار دیگر آمدے ترا ناگشتہ رہان کنم انگاہ ابلیس
 را بخند چہنیں گوئید کہ تا خدمت خواجہ و زلیات پیچ روزے و شبے گرد سبطام
 گشت بعد از ان بہرین محل فرمود کہ خواجہ داؤد طالی رحمۃ اللہ علیہ را پرسیدند
 کہ از مجاہدہ خویش ذرہ بگو گفت اگر گویم از مجاہد خویش طاقت شنیدن نیارید اما معاملہ
 اگر انفس خود کردہ ام گویم و آنچنان بود کہ روزے نفس را در نماز بطوع طلبیدم کہ

کہ آشب ہزار رکعت نماز بگذارم اگر وقت کئی نکر دسراے این کاہلی اور او سال طعام
نذاوم انگاہ و حیفہ ادخاشاک کردم تا چہانیان بدانند تا آن زمان کہ نفس را بچنین بگشتے دعوی
محبت او برگردست نیامدے الحمد للہ علی ذالک بتا پنج نیم ماہ ذی قعدہ و پیر چہارشنبہ
دولت پایسوس حاصل شد سخن در رویت افتادہ بود مولانا وجیہ الدین پاپلی و مولانا فخر الدین
زرادہی بخدمت حاضر بودند بر لفظ مبارک راند کہ در خبر آمدہ است کہ چون بندگان دیدار
خدایتعالیٰ بہ بیند ہم دیدن سخت و نیز از یہوش افتادہ مانند بعد از ان فرمان آید
کہ سر برکیند چون سر برکنند دوم بار برایشان تجلے شود چارہ ہزار سال افتادہ مانند
کہ خبر از خویش نباشد بعد از ان فرمود کہ فدائے قیامت آئنا و صدقنا ہتر موسیٰ
علیہ السلام و آید دست در کنگرہ عرش زند و فریاد کند مشتاقم بدیدار تو و چندان
فریاد کند کہ ساکنان عرش از دست فریاد او خود را فراموش کنند بعد از ان فرمان
کہ یا موسیٰ باز گرد و عدہ دیدار در بہشت است و تا آنکہ محمد صلی اللہ علیہ وسلم و امتان
او مرا نہ بیند مالکے را پیش از ایشان دیدار نمودنے نیستم بعد از ان خواجہ ذکر اللہ
بانیخیر فرمود کہ در قادی مولانا عمر نے رحمۃ اللہ علیہ نوشتہ دیدہ ام وقتے امام اعظم
رضی اللہ عنہ در محلے میگذاشت کو دکان بازی میکردندیکے از میان ایشان آغاز کرد
کہ بمانید امام اعظم میرسد و این زمان ہر شب پانصد رکعت نماز میگذازد این سخن
در گوش امام اعظم رسید و رخانہ آمد فرمود کہ ان کو دکان را خدایتعالیٰ گویا بندہ است
کہ امام پانصد رکعت نماز میگذازد و وطن ایشان راست می باید داشت چون شب درآمد
امام اعظم پانصد رکعت نماز گذارد بعد از ان روز دوم بانہم در ان محلے میگذاشت کو
رکعت نماز میگذازد چون امام اعظم بجانہ آمد ان شب ہزار رکعت ادا کرد بعد از ان خواجہ
ذکر اللہ بانیخیر بر لفظ مبارک راند کہ آخر کارے بجای رسید کہ سے سال پشت مبارک
ایشان بر زمین نیامد دین سے سال پہچ شے سخت بعد از ان ہم از بزرگی امام اعظم

بانیخیر فرمود کہ در قادی مولانا عمر نے رحمۃ اللہ علیہ نوشتہ دیدہ ام وقتے امام اعظم رضی اللہ عنہ در محلے میگذاشت کو دکان بازی میکردندیکے از میان ایشان آغاز کرد کہ بمانید امام اعظم میرسد و این زمان ہر شب پانصد رکعت نماز میگذازد این سخن در گوش امام اعظم رسید و رخانہ آمد فرمود کہ ان کو دکان را خدایتعالیٰ گویا بندہ است کہ امام پانصد رکعت نماز میگذازد و وطن ایشان راست می باید داشت چون شب درآمد امام اعظم پانصد رکعت نماز گذارد بعد از ان روز دوم بانہم در ان محلے میگذاشت کو رکعت نماز میگذازد چون امام اعظم بجانہ آمد ان شب ہزار رکعت ادا کرد بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بانیخیر بر لفظ مبارک راند کہ آخر کارے بجای رسید کہ سے سال پشت مبارک ایشان بر زمین نیامد دین سے سال پہچ شے سخت بعد از ان ہم از بزرگی امام اعظم

حکایت فرمود که وقتی در راه مبارک رمضان خدمت امام اعظم یکصد و بیست ختم کرد در روز
چهار ختم میگردد بعد از آن فرمود که وقتی امام ابو یوسف رحمه الله شنید که خدمت امام اعظم
رضی الله عنه در روز چهار ختم قرآن کردی خدمت خواجه ابو یوسف چشتی قدس الله سره را
فرمود که ما در مذهب او ایم پس بسے حل بر تقصیر افتد که ما نیز خیرے پیش او بریم که تا فردا
شهر منده در روزه امام خود نشویم آنگاه روزه و بسوی حاضران کرد فرمود که بسے باشد از
شما که با ما موافقت کنند ختم کردن قرآن بچلیس از حاضران آنرا تکفل نکرد خواجه قدس الله سره را
و طیفه کرد که ده بار هر روز ختم قرآن بکند آنگاه بکار دیگر مشغول شود بعد از آن چنان شد
که از صبح تا چاشت ده بار ختم قرآن کردی آنگاه بطاعت دیگر مشغول بسے شدی بعد از آن
نخستے سخن در بزرگی امام شافعی رحمه الله علیه افتاد بر لفظ مبارک راند که امام شافعی کو دک بون
تعلیم میکرد چنانچه هر روز بسے بیامدی بر در امام رحمه الله علیه نشستی هر فتوے که از درون
خانه بیرون آمدی بستی و آنرا بیدی و بآن شخص بگفتے باز گرد امام را بگو در کتاب
مبیند که این موافق مسله نیست آن شخص باز گشتی و بخدمت امام بگفتی چون امام نیکو احتیاط
کردی همچنان بودے که امام شافعی بگفتے بعد از آن فرمود که آن کو دک علامه روزگار
گردد و منفعت بسیارے بخلق خدا رساند بعد از آن ہم از بزرگی او حکایت فرمود که
وقتی در بغداد رسولان قیصر روم پیش تخت بادشاه مارون رشید برلے بحث آمدند
و میعاد میان ایشان برین بود که هر که از دانشمندان در بحث غالب آید آن کس را مال
بدهند چون مارون رشید بیدید که ایشان بیامدند پیغام کرد بر امام شافعی که شمار ابرایشان
بغت باید کرد امام قبول کرد و گفته فرستاد که فردا شاد کرانه و جلد بگوئید تا ما به بحث در آیند
تبله ارکان دولت و صد و روائے آنجا حاضر شوند بعد از آن مایا یم که بحث سازیم
مارون رشید فوراً الله مرقدہ چون این بشنید روز دیگر همچنان کرد که امام فرموده بود
رسولان روم نزدیک تخت نشسته بودند بر بار تقاضاے بحث میکردند مارون رشید

حوالہ بہ امام میگرد کہ این زمان میرسد پیمبران امام شافعی نزدیک مصر رسید بر جماعت مسلمانان
 سلام کرد چادر آب نهاد و میانہ دریافت و مصلاینداخت دو گانه نماز بگزارد و بر سر
 مصلای قرار گرفت و بوسے رسولان کرد و فرمود ہر کہ با ما آزد وے بحث دار
 بیاید تا ما بحث کند ہمین کہ رسولان روم آن کرامات مکاشفہ کردند بفرمانند
 و دستار در گردن کردہ گفتند کہ شما اینجا بیایید کہ تا ما مستغفر شویم امام بر فور از درون
 دریا باز گشت و آنجا آمد کہ ایشان بودند ہر ہمہ سر در قدم آوردند از سر مسلمان شدند این
 خبر بقصر روم رسید گفت الحمد للہ اگر امام اینجا رسیدی تمام خلق روم مسلمان شدی انگاه
 فیصر روم چندان مال فرستاد کہ آن را حد و نہایت نبود بعد از ان ملائم این معنی حکایت
 دیگر فرمود کہ چون کوکبہ علم امام شافعی چنانرا گرفت خلق گرد شدند و گفتند کہ لایق آن شد
 کہ صاحب مذہب شوی چرا بنیاد مذہب کنی امام شافعی فرمود کہ مرا چہ مجالست کہ بنیاد
 مذہب کنم زیرا چہ من در مذہب امام اعظم ہمہ چیز توانم کرد اما این را نمیتوانم کرد چنانچہ
 وقتے شیخ عبدالکریم خانی رحمۃ اللہ علیہ او را گفت یا ابا عبد اللہ چرا خلق را در تصبیغ انگنہ
 بسبب مذہب امام شافعی گفت ای شیخ من مذہب ابو حنیفہ دارم و در اصل و نسب
 من بیچ نیامد و با این ہمہ در علم پنج بر دم اما چون حاصل آمد توکل بخدا کردم تا چہ پیدا
 بعد از ان بندہ سر بر زمین نهاد و عرض کرد کہ قبول کردن مذہب او از نجاب بود چون قبول
 نیکرد پس آخر چہ قبول کرد و خواجہ ذکر اللہ بانیر بر فط مبارک را ند کہ ادشا گردی پیش امام محمد بن کردی
 و شاگرد او بود الغرض وقتے امام شافعی شہری در علم امام محمد مناسب حال او بنوشت
 و پیش برد اما محمد در ان جگریت بشریت در کار بود فرمود کہ آنچه ایشان مسائل
 استاد خود خلاف کردند من نیز در مسائل ایشان خلاف کنم چون این بزرگ شیخ عبدالکریم
 رسید گفت خلاف کسے کند کہ از استاد خویش اجازت یافتہ باشد بعد از ان امام
 دوازده تن را اجازت داد کہ استاد خود را خلا کنند بعد از ان امام شافعی فرما

کہ اگرچہ ازان دوازده نفر نیتیم از امت محمد مختارم کہ او گفته است کہ خلاف امتی حمتہ
 ونیرین خلاف خود را رسم خواستم تا نام من زنده ماند و دعاے باشد از بعد من بعد ازان
 ہمدین محل فرمود و سخن دہشتم بارتعالے بود بر لفظ مبارک راند آنروز کہ در جنگ احد دندان
 مبارک رسول علیہ السلام شکستہ شد چندین ہزار اصحاب گشتہ شدند رسول علیہ السلام
 در میان گشتگان در آمد ہر یکے را میدید کہ میگشتند بچنان جبریل علیہ السلام بیامد و گفت
 یا رسول اللہ فرمان میشود کہ تو نیز در میان اینہا بخلی رسول علیہ السلام بر فور بخلید تا دیکر و باز بجا
 جبریل فرود آمد کہ بر خیز رسول علیہ السلام گفت حکمت چہ بود کہ مرا فرمودے کہ در میان ایشان
 بخل گفت آن زمان خشم خدا بنور برقرار بود اگر تو در میان ایشان نمی غلطیدے ملاک میشدی
 انگاہ ہمدین محل از نقل قاضی ابو یوسف حکایت کرد کہ چون قاضی یوسف را اجل نزدیک
 رسید یاران پر رسیدن آمدند چون او را بدان حال دیدند غماک شدند ابو یوسف
 گفت اے یاران من چہ شدہ میگوئید یاران پیشتر شدند مشکہ پریدند جواب داد
 یاران شاد شدند بیرون برآمدند بنور بر در خانہ نرسیدہ بودند کہ جان بحق تسلیم کرد
 و بخدا پیوست الحمد للہ علی ذلک بعد ازان ہمدین محل بر لفظ مبارک راند و حکایت در
 مناقبت امام حسن رحمۃ اللہ علیہ افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ او امیر المومنین امیر زاد
 بود چندان کتب تصنیف کرد کہ بسیار قاضیان اند کہ نام این کتب نمیدانند و خدمت امام محمد
 بر اے کتاب حیض بقتضد کنیزک خریدہ بود و ولایت ہندی سقلانے بود و کمرچ
 ایشان سرد و تر است و ولایت رومے بودند کہ سرد و خشک اند
 و ولایت از و آلائی ے بودند کہ گرم و خشک اند و ہرچ کس است فراز کرد
 شب و روز رنگ خون ایشان گاہ میداشت تا کتاب حیض درست تصنیف شد و تمام
 کرد بعد ازان ہمدین محل فرمود کہ چون ابو یوسف قاضی رحمۃ اللہ علیہ داماد مارون
 شد و بخل اورا بدانجا رسید کہ روزے سوار ے آمد با ساخت زرد و بنار غلام با نمود و مار

ام از غلطی

زرین و سیمین پیش پیش وے میرفتند محراب حسن پیش آمد خرقة پوشیده بود بر ابو یوسف
 سلام کرد جواب برادر نیافت بشریت در کار بود گفت ابایوسف بدینا غدار خر
 میکنی کہ پایداری نیست این نظم بر مناسبت ابویوسف قاضی فرمود و بدو شهره یابدیم
 رنگ و بوے ۛ آلا تا توانی نہ پیچی سر از علم ۛ چو خواہی کہ از علم خود بہرہ یابی
 سوائے عمل نیست حاصل تر از علم ۛ بعد از ان ابویوسف انسپ فرود
 آمد و محمد را در کنار گرفت بسیار عذر بخواست و گفت ورمیخوا اندم سخن بلند از ان
 نگفتم چنین خطائے رفت و بدانی کہ دنیا را نزد من مقدار می نیست یکے بر حلقہ
 رکاب من نگرید کہ یکے از زرست و یکے از چوب تاہر کہ در رکاب زرین نگر و قدم
 بامید طلب علم و چون در رکاب چو من نگر و دانکہ دنیا عالم را نتواند فریبن و نزدیک
 عالم دنیا را قدر نیست بعد از ان بہیچیل فرمود کہ روزے قاضی ابویوسف
 برپیل سوازمیرفت علمی مست جامہا بطریق گا ذراں برکتف انداختہ از پیش آمد
 و یانگ بر قاضی یوسف بزد کہ مسئلہ دارم بایست و جواب بگو ابویوسف قاضی بالساد
 فرمود بگو علمی گفت اے خواجہ توجہ کردی کہ چنین دولت یافتی و من چہ دم کہ
 چنین پریشانم قاضی ابویوسف گفت کہ من آن کردم کہ جد و پدر تو فرمودند و تو
 آن میکنی کہ جد و پدر من کردہ بود ندیغے درجہ علم حمایہ عیب مائے مرا پوشیدہ خواجہ
 ذکر اللہ بالجبر بلفظ مبارک راند کہ تا چہا نیان بدانند کہ بیچ درجہ بلند تر از درجہ علم نیست
 زیرا چہ در کلام مسطور است قولہ تعالیٰ والذین او توالعلم درجات بعد از ان بہیچیل
 فرمود کہ قاضی القضاات رحمۃ اللہ علیہ گفت کہ ابو حنیفہ رضی اللہ عنہ فقہ را از کتاب
 خدا یتعالیٰ بیرون آورد و از اخبار رسول علیہ السلام نہصد مسئلہ از سورہ بقرہ
 بیرون آورد و از اخبار رسول علیہ السلام پس ہر مسئلہ بسیار مسئلہ بیان کرد
 از گاہ بر خلق خدا شفقت نمود و بجا آمد و ختم و عرض کردن بعد از ان خواجہ روم

مولانا شهاب الدین میر تپی کر دیچ علم او بود و یاران شاخ ادا آن دوازده تن را
 مخصوص کرد و سیریکے را بتشریف مشرف کرد چنانچہ ابو یوسف و محمد ^{اللہ} رحمۃ علیہما خاص
 کرد و فتوے کہ قول ایشان باشد آنگاہ خواجہ ذکر اللہ بانجیر فرمود کہ صورت فتوے
 بر قول و اجتہاد ایشان باشد چون مفتی اصل ایشان را اجازت داد زیراچہ ابو یوسف
 را علم تمام بود و محمد خود یگانہ زمانہ و در تصنیف ہمیشہ مشغول بود چنانکہ ابو حنیفہ گفت
 کہ محمد بن حسن بعد دستارگان آسمان بذات خود مسایل انشا کردہ و ابو یوسف
 قاضی از ہمہ مسایل اورا جواب داد و او دطائی روئے بعبادت ہما و در روزے
 بے حرمتی کرد نام او پیدا نیامد و ابو سلیمان زہد گرفت بعد از ان خواجہ ذکر اللہ
 بانجیر فرمود کہ داود دطائی رحمۃ اللہ علیہ گفتے کہ ادب از خداوند تعالی و رسول علیہ
 السلام باید آموخت از استاد خویش نہ بنی کہ ابو حنیفہ رحمۃ اللہ علیہ حاکمی نکرد
 تا چند ان چوب بخورد و پنج زندان بخشید بعد از ان نختے سخن درستہ عا افتاد
 بود بر لفظ مبارک راند کہ روزے خواجہ حسن بصری رحمۃ اللہ علیہ مجلس مستدعی
 بگذشت از سخن مستدعی کہ بشنید بیست سال اندران بود بآنکہ سخن از ان
 از دل بیرون نکرد بعد از ان خواجہ حسن بصری فرمود کہ ہر چند چہد میکنم کہ این سخن
 از دل بیرون کنم نمیشنود و موترسم کہ نباید این سخن را بگور برم آنگاہ خواجہ ذکر اللہ
 بانجیر بر لفظ مبارک راند کہ تا بتوانید مستدعی را آسید نرنی الحمد للہ علی ذالک
 بتاریخ ہستم ماہ ذی الحجہ بروز چہار شنبہ دولت پانہوس حاصل شد مولانا ^{اللہ} رحمۃ علیہ
 پانکی و مولانا برٹان الدین غویب و عزیزان دیگر خدمت حاضر بود و ند سخن دریا و
 گرفتن قرآن افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ وقتے خواجہ امام حدادی رحمۃ اللہ علیہ
 در مدرسہ نشست بود امیر احمد مغربیاد و سر بر زمین ہما و گفت رحمک اللہ و عاے
 کارے من کنید تا قرآن بر زبان من پھمان نرم شود و یاد کرد و کہ قل ہو اللہ احد

خواجہ فرمود کہ دعا از حد نیکو است پیاس دارم تا تو قرآن را بخوان کہ قل ہو اللہ احد را خواندہ تا پہنچا
نرم شود یعنی تکرار بسیار باید تا قدر علم بدانی کہ علم نیکو ترین نعمتہا است بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالجہر بلفظ
مبارک را اند کہ آوازہ و کوبہ علم اعظم رحمۃ اللہ علیہ جملہ جہان را گرفت و ہمہ لذتہا علم گرفت
چنانچہ تا روز آدم صغی و پس از انبیا و اصحاب کسے را چنان یاد کنند مگر امام اعظم ابو حنیفہ
را رحمۃ اللہ علیہ انہم از نشر کردن علم او بود و بقوت رسول علیہ السلام بعد از ان فرمود
کہ خواجہ قطب الدین مود و چشتی قدس اللہ سرہ العزیز قرآن یادداشت داشت و آخر عمر خود
در خواب دید فرمود کہ ہر روز ہزار بار قل ہو اللہ بترتیب یاد کرد قرآن بخوان چون روز
خواجہ فرمود ہزار بار سورہ اخلاص بخواند بعد از ان ہر روز بخواندی چند روز
گذشت کہ خدمت خواجہ تمام کلام اللہ یاد گرفت الحمد للہ علی ذالک بتالیخ بیست و
پنجم ماہ ذی الحجہ روز شنبہ دولت پایوس مسیر شد سخن دین بود کہ اگر کسی بر یکی ظلم
کند باید کہ جوڑ کشد اورا دعائے بد کنند زیرا چہ کشند کشندہ باشد بعد از ان خواجہ
ذکر اللہ بالجہر بلفظ مبارک را اند کہ چون مظلوم و عابد بد کند برابر گردد و اما آنوقت کہ دم در
کشد دلیل آن بود کہ با نصاب برسد بعد از ان حکایت فرمود کہ وقتے زنی نزد یک
امام اعظم ابو حنیفہ کوئی رضی اللہ عنہ آمد گفت یا امام محمدی مرغی داشتہم کہ چندین بچہ
آوردی کسے آن مرغ بگرفت بچگان او ضایع میشوند و شکستہ می کنند فریادیں امام اعظم فرمود
پیچ دعائے بد کردہ گفت نکرده ام فرمود و نہ ہمارا دعائے بد نکنی برو بر در خانہ بعد از
ساعتی باز آئی تا آن مرغ بتو ہمہ تمان زبان زنی دیگر بیا مد گفت اے امام مسلمانان
پسر کے دارم شکم گرفته است در دیش میکند فریادیں امام فرمود پسر خود را حاضر آر آورد
فرمود اے کوڑک امروز پیہ خوردہ راست بگو گفت یا امام در فلان محلّت مرغی را
گرفته بسمل کردہ خوردہ بودم فرمود بہاے آن بدہ چون مادر کوڑک بہاد آن مرغ
بداد گفت برو نیکو خواہد شد بعد از ان صاحب مرغ باز آمد امام اعظم فرمود کہ

کہ مرغ یافتی گفت نہ فرمود چرا دعائے بدنکنی بہان زمان دعائے بدکرد بعد از ان
 کے دوبارہ آمد کہ شکم آن کو دک بکشا و چنانچہ درو میکرو پس امام بہائے آنحضرت بدو داد
 فرمود کہ بکشد کن بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالآخر ہر لفظ مبارک را اند کہ چون انیکس را
 کہے بیا زار و و چیزے ہر ورستاند باید کہ دعا بدنکنند اگر خواہد کہ اینزد تھائے
 مکانات آن بکند و زندان بردندان افشانند تا مقصود او حاصل آید کہ خدا تھائے
 علیم است بکار بندگان خود بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالآخر ملائم این معنی حکایت فرمود کہ
 وقتی در عہد سلطان محمود غزنوی انار اللہ برمانہ دو نفر زمار دار قماش دستور بار
 در غزنی درآمد پاک باز ان اندیاری بار دستور از ایشان ہر ورستیدند آن زمان
 در ان با چشم گریان باز گشتند در تخانہ آمدند روئے سوئے آسمان کردند کہ آہی
 اگرچہ ما از مسلمانان ہستیم اما آفریدگار ما و جملہ آفریدگان توئی تا ادا ماند ہی ما از بنجا بردن
 نیائیم و سخن یکدیگر نگوئیم در زمان دامن یکدیگر بر بستند و در تخانہ نشستند ہم
 در ان روز سلطان محمود انار اللہ برمانہ را در و شکم گرفت کہ از تحت بر زمین
 و از زمین بر تخت مے افتاد چنانچہ جلد او لپا و حکمتاوی و دعا کرد و نیچ منفعت
 نبود بلکہ یکے بدہ در مے شد الغرض چو ہمہ در ماندند سلطان محمود مرد باکیا
 بود حسن میندی را طلید کہ اسے حسن کار از خلق گزشت چون بنجا کار افتاد و خواجہ
 بہلول دیوانہ برو و فاتحہ درخواست کن باشد کہ صحت یا ہم چون حسن میندی بر خواجہ
 بہلول آمد خواجہ تبسم کرد و فرمود مگر محمود را حاجتست کہ ترا برابر ما فرستاد بگو کہ ہم
 حاجت است کہ ترا برابر ما فرستاد آری کیفیت در و شکم سلطان بن خدمت خواجہ باز فرمود
 خواجہ تبسم کرد و فرمود برو بگو طلبہاے بالاسے قصر او زنند همان زمان نیکو خواہد شد
 حسن میندی این سخن بشنید و باز گشت بن خدمت سلطان آمد کہ گفت فرمود کہ بچنان کنند
 چون طلب بالاسے قصر سلطان ہر روز زمار دار یکدیگر سخن بگفتند شد

کہ سلطان محمود نقل کر دیا کسے اور از حال ماخوذ و اداین شادی نہ ازینجا ست
چون ایشان این سخن بگفتند در زمان در شکم ناپدید گشت سلطان برخاست و سوار
بر خواجہ ہول آمد و معذرت بسیار کرد خواجہ آغاز کرد کہ راہ زنی دیگران کنند و در شکم ترا
خیزد اما پچنین چون ہنگام در دوسے کنند بلا ہر خداوندشان تا فرد شود و کیفیت
آن زناداران تمام سلطان محمود باز گفت سلطان از آنجا باز گشت آن زناداران
را حشو و کرد با غرا و اکر ام ایشان را باز گردانید بعد از ان خواجہ ذکر اسد بالخیمر
چشم پر آب کرد و بگریست و گفت بیگانگان را کہ مے آزارند حال انیست چون یگانہ را
بیار از ند بین حال آن آزارندہ امر و ز فردا چگونہ شود آنگاہ مشنوی خواجہ نطامی
مناسب حال مے نویسند و آن این است مے آہ دل آن دوسہ آرزوہ مرد
بر تن محمود نگتا چہ کرد بعد از ان ہدین محل فرمود کہ وقتے خواجہ ذوالنون مصری
قدس اللہ سرہ العزیز در کوئی میگذشت دو کس را دید از مسلمانان کہ ایشان شطرنج می بازی
روسے روسے ایشان کرد و گفت اسے خواجگان انی مقدار کہ دین بازی عمر خود را
مصرف میرسانید اگر بذکریا تبادلت قرآن بگذر و زہی سعادت ایشان دین سخن
خواجہ مستمع نشدند خواجہ باز گشت چند گامے رفتہ بود و در خاطر مبارک ایشان گذشت
نباید کہ ایشان دین سخن رنجیدہ باشند کہ رنجیدن برادر مومن کہ تواند قبول کرد
بر فور باز گشت ایشان را بسیار معذرت کرد کہ اسے خواجہ گان بہ بخشید کہ من از
سردیوانگی چیزے بگفتم نباید کہ شمار رنجیدہ باشید چون خواجہ این معذرت بکرد آن
جوانان شرمندہ شدند ہم از دست خواجہ از جملہ چیز مایب شدند الحمد للہ بعد از ان
ہدین محل حکایت دیگر فرمود کہ وقتے خواجہ بایزید بسطامی قدس اللہ سرہ العزیز در محلے
میگذشت جوانے مست و در بلے در دست پیش خواجہ پیدا شد خواجہ از سر شفقت برو
رضیعت کرد آن جوان چون مست بود بر فور باب بر سر خواجہ بزد کہ ذرہ ذرہ شد

خواجہ شہزادہ شد کہ من چہ کردم کہ رباب او شکستہ شد الغرض چون خواجہ بنجانہ
 روز دیگر برخواست پنج تنکہ نقد پارو حلوا بستد و بر آن جوان رفت و گفت این مبلغ
 بہائے رباب است و این حلوا برائے آنست کہ در شکستن رباب کامت تلخ شد باشد
 این حلوا بخورتا تلخی کام تو برو چون این جوان از شیخ آن بیدید سرور قدم آورد و از ان
 کا رتاب شد الحمد للہ علی ذالک بتاریخ ماہ محرم روز پنجشنبہ شمس عشرہ صیحاتہ دولت
 بایوس میرشد حسن حضرت شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس سرہ العزیز بود مولانا وجیم الدین
 پابلی و مولانا شمس الدین یحیی و مولانا برہمان الدین غریب و شیخ عثمان سیاح شیخ حسین
 نواسہ شیخ قطب الدین بختیاراوشی قدس القدر سرہ العزیز و مولانا غفر الدین زتراوی
 و مولانا شہاب الدین میرہی و مولانا نصیر الدین گیاہی و حسن علی بھری و عزیزان دیگر
 بخدمت حاضر بودند خواجہ ذکر اللہ بالخیر حکایت بزرگی و اخلاق پسندین شیخ فرمایگفت
 و میگفت چنانچہ در ہمہ حاضران اثر کردہ بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بلفظ مبارک اند
 کہ خدمت خواجہ فریدما قدس القدر سرہ العزیز در پنجم ماہ محرم نقل کردہ بود و آن چنان بود
 آن شب کہ خدمت خواجہ فرید بخدا خواہد پیوست از بندہ یاد کرد کہ مولانا نظام الدین
 حاضر نیت و این ہم میگفت چنانچہ من در نقل خواجہ خود شیخ قطب الدین حاضر بودم
 او نیز حاضر نیت انگاہ فرمود کہ چون نقل شیخ نزدیک رسید بخواست استادہ شد
 از بامداد تا چاشت قرآن پنج بار ختم کرد بعد از ان در ذکر شد چند ان ذکر گفت
 کہ از جملہ موکھائے شیخ فرید خون روان شد ہر قطرہ کہ از ان خون بر زمین سے افتاد
 نقش لفظ اللہ پیدا سے شد و این رباعی میگفت در سجدہ سے بہاد و باز ایستادہ
 می شد سے بوسے خوشقونہ پیرا من سے شنوم و شرح غم تو ز خویش تن می شنوم
 گر میچ نہ باشد کہ کسی بنشا غم نہ تا نام تو میگوید و من شنوم بعد از ان چون از
 ذکر پرواخت بشت خلق گرد بر گرد شیخ بودند و لبوسے خلق کرد کہ شہا پیر و نشین

آن زمانکہ بطلمیہ پانچہ سیر و ن ہشتستند زمانے بود کہ آواز برآمد کہ این زمان
دوست بدوست خواہد پیوست ایشان ہمہ درون آمدند خواجہ رأیدند مشغول بعالم
دیگر چنانچہ وقت نماز ختن شد چہا بار آن شب خواجہ نماز ختن بگزارد بعد ازان
سربعدہ نہاد و جان بحق تسلیم کرد باز آواز برآمد چنانچہ جملہ مردم احوال بشنیدند
کہ امانتے بود در روئے زمین ان امانت بخدا سپردہ شد چون خواجہ این حکایت
تمام کرد نعرہ از مجلس برخاست وقتے پیدا شد کہ بیچ گاہے آنچنان رقت پیدا نمود
بعد ازان ملک یمن الملک بیامد و چند نفر امرائے دیگر سرسبز زمین نہادند فرمان
کہ بنشیند ہشتستند بعد ازان مولانا علاؤ الدین و مولانا کمال الدین درآمدند
فرمان شد کہ بنشیند بعد ازان بست نفر درویش از جانب شیخ کبیر آمدند مر حبا
گفتند خواجہ چند گاہے پیش رفتند و بجا شد بسیار کردند و یک خواجہ ہشتستند گفتند
درویش در میان ایشان از واصلان بود پیش خواجہ حکایت آغاز کرد کہ روزے
در پایان شیخ معکف بود مہ آن شب خدمت شیخ کبیر را در خواب دیدم سردر قدم
آوردم و پرسیدم کہ خدا با شما چہ کرد فرمودند ہمان کرد کہ با دوستان خود کند باز
پرسیدم کہ ماجرا چہ بود گفت آن زمانکہ روح مرا زیر عرش بردند فرمان شد کہ سجدہ
کن سجدہ کردم چون از سجدہ سر بر کردم دیدم کہ خواجہ معین الدین سجری و خواجہ
قطب الدین مختیار و اولیاء دیگر زیر عرش استادہ اند فرمان شد کہ تاج بیارید بر سر
فرید الدین احوال ہی نہید نہادند و محلہ مغفرت در بر پوشانیدند در محلہ ملکوت
مراجلوہ دادند کہ ناشیخ فرید الدین را بیا مرزیدیم کہ بیچ تقصیر در خدمت مانکر و آہ
آن زمان کہ خواجہ این حکایت بشنید نعرہ برد و ٹاٹے ٹاٹے بگریست گفت الحمد للہ
بعد ازان درویش فرمود کہ شیخ کبیر مرا پیغام کردہ است کہ بمولانا نظام الدین بر
و بگوئے کہ این کلمہ بسیار بگوید کہ ہر کرمے کہ در باب من کردند ارفضیت این کلمہ

کردند و آن کلمه نیست بسم الله الرحمن الرحیم یا دایم العزیز والبقایا ذوالجلال والحدود والصلوات
 یا الله یا رحمن یا رحیم بحق ایک غیب و ایک تسعین بعد از ان خواجہ ذکر الله بالجیران
 و عار اور خود ساخت و فرمود کہ درین کلمہ فرمانے است کہ میدانم آنگاہ خواجہ خرقہ
 صوف سبز پیشین درویش آوردند قبول افتاد بعد از ان طعام و حلوا کہ موجود شد
 بود و بروج حضرت شیخ کبیر حاضر آوردند چون مائده فراز شد خدمت خواجہ ذکر الله بالجیران
 ہریکے را بزبان مبارک خود معذرت میکرد بعد از ان چون طعام خج کرد خواجہ رکوع
 حاضران آورد کہ روح شیخ کبیر حاضر است اگر گویند قوالان چیرے گویند ہمہ سر بر زمین
 بہادند کہ زہے سعادت گویند گان آغاز کردند و آن این بود کہ میگفتند سے پخت
 دوست میدارم کہ گر روزے فراق افتد تو صبر از من توانی کرد من صبر از تو نتوانم
 ہم در آغاز قول چنان در خواجہ و حاضران مجلس گرفت کہ خود را ہریکے بر زمین بزدند
 شیخ عثمان سیاح نو اسہ خواجہ قطب الدین و مولانا فخر الدین زراوی و آن درویش کہ
 از پایان شیخ کبیر آمدہ بود و جہتند و در قص شد نہ چندان رقص کردند کہ پوست کف
 پاسے ایشان زردہ گشت و ایشان را از خویش خبر نہ بعد از ان چون سماع فرود
 شد ہر کسے بمقام خود قرار گرفتند خواجہ ذکرہ الله بالجیران فی خاص شیخ عثمان را عطا نمودند
 مثل این بر کپش بخش میشد روز بس راحت بود و ہر کسے سر بر زمین پے بہادند و باز
 میگشتند خواجہ در معذرت بود و ہریکے این سخن میگفت کہ در امان خدا ایتعالے
 غزل بکوشید و غزل این بود کہ گویند گان میگفتند سے عاشقا خیز و گام درہ زن
 عشق خواہی بے بافت اہ زن بد جان در اندازد اہ جانما گیر و برتر از کائنات خمر کن
 جان بکف کردہ در سراچہ عشق و لیس جتے سوے اللہ زن بد مصر خواہی چو یوسف
 کنعان و نیمہ اشکاف در چہ زن بد الحمد للہ علی ذالک بتاریخ بیست و سوم
 ماہ محرم روز شنبہ سنہ الیہ دولت پایوہں بدست آمد سخن در توحید

آندہ بودند بر لفظ مبارک راند کہ توحید یکے گفتن است مر خدا سے عموماً جل را و معرفت
شناختن مراد راست بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ در سلوک اولیا نوشتہ ویدام
بروایت شیخ ابو بکر شبلی رحمۃ اللہ علیہ کہ رسول علیہ السلام گفت چون روز قیامت
شو د خداے تبارک و تعالیٰ ہمہ خلق را کہ بیا فریدہ است بر انگیزد پس فرمان
شو و بفرستگان تا حج کنند بعد از ان ہر گروہے کہ معبودے داشتند بان
معبود خود آنجا کہ فرمان باشد بروند اما یکے گویان و اہل معرفت بمانند پس آید
کہ شما از ہر چہ ماندہ اید گویند الہی ما از ہر پروردگار ماندہ ایم کہ در دنیا ترا پیشتر دیدیم
در غیب تا امر تو بنیاد بخار و یم پس این و تعالیٰ تجلی نور خود پیدا کند ہمہ سر سجده
نہندند آید کہ سر بر کنید اے آنکہ مر یکے گفتہ اید کہ شما ہمہ را پیا مرزیدم و بہشت
بر شما واجب کروم و بید کہ شما ہر یک جہود و ترسار ابد و رخ فرستیم بعد از ان
خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ چون روز قیامت شو و نداوی ند کنند از
زیر عرش کہ اے آنانکہ مر یکے گفتہ اند من شمارا پیا مرزیدم پس بہ بہشت در آید
تا دیدار خود شمارا بنمایم بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر چشم پر آب کرد و این
اشعار بر زبان مبارک راند **فَلْيَسْئَلِ النَّعِيمُ إِذْ رَأَاهُ فَمَا كُنْتَ بِعَمَّتِهِ مَأْسُورًا**
یعنی چون مومنان خداے تبارک و تعالیٰ را بہ بندہ نعمت بہشت را فراموش کنند
زیرا چہ بیچ نعمتے بہو نعمت رویت نیست **انگاہ** خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند
کہ چگونه فراموش نکند نعمتہاے بہشت را کہے کہ بتشریف وصل الحبيب الى الجبيب
مشترک و بعد از ان ہمدین محل حکایت شب معراج افتادہ بودند بر لفظ مبارک راند
کہ در معراج رسول علیہ السلام را دپان روایت کردہ اند کہ او را دیداری معراج بود
و راہل سنت و جماعت روایت کردہ اند کہ رسول علیہ السلام را دو معراج بود یکے
در خواب و یکے در بیداری و این محل چہمت آن کردہ بودند کہ تا بیان احادیث

توفیق کردہ باشند بعد ازاں خواجہ ذکر اللہ بالجبرہ بر لفظ مبارک راند کہ رسول علیہ السلام
فاضل ترین جملہ پیغمبر است و مقتدائے ایشان در رسالت و شفیع امتا است در روز قیامت
انگاہ فرمود کہ چون رسول علیہ السلام پیدا شد جملہ شریعت ہمارا منسوخ گردانید و شریعت
اوتار و قیامت باقی ماند و نبود شیخ او بر شریعت بیچ پیغمبری بعد ازاں خواجہ ذکر اللہ
بالجبرہ فرمود چنانچہ شناخت خدا تعالیٰ فریضہ است و ایمان درست نبود تا تصدیق ایشان
بر دل و زبان ندارد بعد ازاں ہمدین محل فرمود کہ عصمت انبیا از کفر پیش از وحی است
بعد از وحی ثابت است اما از عصیت بعد از وحی امکان دارد کہ ایشان را
در وجود زلتی آمدہ باشد یا نہ بعد ازاں فرمود کہ اعتقادے باید کہ بیچ پیغمبری
جاد و گردوغ گو نبود ہر کہ انبیا را ایچنین بداند او کا فر مطلق است بعد ازاں بندہ
عرض کرد کہ لقمان و سکندر پیغمبر بودند یا نہ خدا تعالیٰ ایشان را در قرآن بنام یاد
کرده است فرمود کہ خبر در روایت صحیح نوشتہ دیدہ ام کہ ایشان پیغمبر نبودند اما اولیا
خدا تعالیٰ بودند و صالح پس خدا تعالیٰ ایشان را دوست گرفت انگاہ فرمود کہ
اورا ذوالقرنین کہ میگویند درین قوہا بسیار است اما یک قول آنست کہ بر سر او دو گیسو
بودند بدان سبب ذوالقرنین میگویند و قول دیگر آنست کہ ابھرو گوشتہ زمین رسیدہ
بودند بدان سبب ذوالقرنین میگویند و قول دیگر آنست کہ او خواب چنان دید کہ
کہ نزدیک آفتاب شدہ است و یکدستہ ہر دو قران آفتاب راست یعنی مشرق و مغرب
پس چون این خواب بر فبق خود گفت اورا ذوالقرنین گفتند و قول دیگر آنست کہ ہشتا
بود اورا بخدائے دعوت کردہ بود او نشیند بر ہر دو جانب سر او تیغ گزار کرد بیشترین
خلق ازاں سبب اورا ذوالقرنین گویند بعد ازاں سخن در ان افتاد کہ امیر المؤمنین
ابوبکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ را صدیق از کجا گویند بر لفظ مبارک راند کہ او
فاضل ترین جملہ یاران پیغمبر بود اما اورا صدیق ازاں گویند درین دو قول است

یکے آنکہ چون رسول علیہ السلام از شب معراج باز گشت ہر چہ فرمود آنرا تصدیق کرد و
 استوار داشت و قول دیگر آنست کہ صدق او بسیار بود بدین سبب صدیق گویند بعد از
 فرمود چون رسول علیہ السلام بدولت رسالت مشرف گشت اول کسی کہ پیش آمد ابو بکر
 بود کہ برسات رسول صلی اللہ علیہ وسلم تصدیق آورد کہ رسول برحق ہستی در آخر زمان یک
 سخن ایمان آورد بگفتگو نیتا و اورا بدان سبب صدیق گویند **از ان** از برگگی او حکایت
 کرد کہ نام امیر المؤمنین ابو بکر صدیق بر قرص آفتاب نوشتہ اند آن زمانکہ آفتاب بر بام کعبہ
 میرسد از انجا میگذرد چنانچہ فرشتگان بنام امیر المؤمنین سو گند میدہند آنگاہ آفتاب
 از انجا میگذرد بعد از ان غزیرانی کہ حاضر بودند از میان ایشان یکے پرسید کہ
 امیر المؤمنین عمر رضی اللہ عنہ را فاروق باز گویا گویند فرمود از سبب آنکہ او فرق کردی در میان
 حق و باطل و امیر المؤمنین عثمان را رضی اللہ عنہ ذو النورین از ان سبب گویند کہ
 دو دختر رسول علیہ السلام نکاح کردہ بود بدین طریق ہر یکے را در نکاح آوردہ بود چون
 او ب رحمت حق پیوست بعدہ دوم را در نکاح در آورد بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ
 مبارک راند کہ رسول علیہ السلام در داماد امیر المؤمنین عثمان معاشرت کردہ است چنانچہ کرات
 فرمود کہ اگر ہفتاد دختر بودے و ہر یک بمرکز دیگرے را بشان دادے و امیر المؤمنین
 علی رضی اللہ عنہ اسد اللہ از ان گویند کہ اورا خطاب آسمانی است علی شہین است کہ
 اورا شیر پروردگار گفتند **انگاہ ۵** ملایم این معنی حکایت کرد کہ امیر المؤمنین علی رضی اللہ
 عنہ اگر قتی نعرہ زوی ہر چہ زندہ و پرنندہ و درندہ کہ در روی زمین بودے از ہیبت
 نعرہ او ہلاک شدی بعد از ان ہمدین منے فرمود کہ وقتے پیش رسول علیہ السلام
 حکایت محتردا و میگفتند علیہ السلام از بافتن زرہ آہنی کہ چون در دست بگرفت موم شدی
 رسول علیہ السلام تبسم کرد و گفت آن زمان کہ واؤ و آہن بر دست گرفتی خواستی کہ
 زرہ با فد نام امیر المؤمنین علی رضی اللہ عنہ بگفتی تا آہن بر دست او موم شدی آن گام

ہم ملائم ایمن حکایت کرد کہ قتی امیر المؤمنین علی رضی اللہ عنہ برف شام شکر کشی کردہ بود آنجا در
ماندہ بود و نعرہ بر دہانچہ در جملہ ملکوت نیز افراتناد و فرشتگان از تسبیح باز ماندند حاجات نمودند
کہ الہی این چہ آواز بود کہ ما از دست شدیم فرمان آمد کہ این آوازہ نعرہ علی است خبیہ افتد
عنہ از مایاری میطلید بروید اورا یاری کنید بعد از ان نختہ سخن در معرفت افتادہ بود
بر لفظ مبارک راند کہ اول نشان معرفت آنست کہ خاموشی در و بیا بود اگر قتی سخن گوید
بقدر حاجت گوید انگاہ ہدین معنی فرمود کہ از بزرگی شنیدہ ام کہ او گفتہ کہ ہر کہ عاقل
نفس خویش شد کہ وحد و خواری برو عاشق شد بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود
کہ کلید ہمہ چیز صبر است در موضع ارادت تا آن گاہ کہ ارادت درست شود پس چون
ارادت درست شد و بر کتہا بر توکشاہ گردہ انگاہ ملائم این معنی فرمود کہ خواجہ
جنید بغدادی قدس اللہ سرہ العزیز فرمود کہ مراقبہ آنرا باید کرد کہ بیچ چیز از
نظر او غایب نباشد و شکر کہ را باید گفت کہ قدم از ملک سلطنت او بر گزیر و نہ
بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر چشم پر آب کرد و فرمود چہ مردم بود آنکہ ہم از
آغاز عشق باخیر گرد پس در روز دوم و سیوم از بیچ نماند و فاپید اگر و دیس انجمن
کس سہل بود اما آنکہ کامل است از آغاز عشق و انجام عشق بر پا ایتا دہ باشد و فریاد گل
من فرید زندان گاہ ملائم این معنی حکایت دیگر فرمود کہ قتی خواجہ جیہ معاذ را نری
رحمتہ اللہ علیہ بر خواجہ بایزید بنطامی رسیدہ فرستاد کہ چہ میگوی در باب مردے
کہ بیک قوح شراب محبت از دست شود خواجہ جنید رحمتہ اللہ علیہ گفتہ فرستاد کہ اینجا
مردیست کہ قدہما از ازل تا ابدے نوشد و گل من فریدے زندان این سخن تنگ
حوصلگانست کہ بر ما نوشتہ انگاہ خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند آنکہ در راہ
محبت و معرفت کامل است از دوزخ عالم باطن و ظاہر بیچ چیز پوشیدہ نیست و نماند
بعد از ان ملائم این معنی حکایت فرمود کہ چون خواجہ ذوالنون مصری رحمتہ اللہ

علیہ بحالیت رسید وصیت آوازہ او ہمہ چنانرا گرفت ہر بار نظر بر آسمان کردی از
از عوش تا فرش از عظمت او بیچ پوشیدہ بنودے و چون نظر در زمین کردی از اول
زمین تا تحت الثرے بیچ چیز در حجاب بنودے بعد از ان ازین حال خواجہ پرسیدند
کہ مردم بدین مرتبہ بچہ چیز میرسد فرمود کہ چون اینکس از ہمہ بیگانہ شود یا حق یگانہ
میکرد و دجلگی مملکت و آنچه در دست بر وایشار کنند بیچ از و دروغ نمیدارند بعد از ان
در ہر چہ او نظر کند فرہ از و پوشیدہ نیست بعد از ان سخن در سماع افتادہ بود و غریزے
از خالو اوہ چشت حاضر بود عرض کرد این چہ حالت است کہ مردم آرمیدہ باشند
چون سماع مے شود در و اضطراب پدید مے آید خواجہ ذکر اللہ بالجیر بر لفظ مبارک راند
کہ چون حق تعالی آدم علیہ السلام را در خدمت کردن میثاقی کرد کہ اگست بترتکم ہمہ
ارواح مستغرق شدند این خطاب گردید پس چون این زمان در عالم اضطراب مے آید
و این جنس سماع از ہنجاست بعد از ان ہمان غریز عرض کرد کہ میان مراقبت و حیافرق
حسیت خواجہ ذکر اللہ بالجیر فرمود کہ مراقبت انتظار غایت است و حیافرجلت از مشاہد
انگاہ باز پرسید کہ صوفی گراتوان گفت بر لفظ مبارک راند کہ صوفی اور اتوان گفت
دل او چون دل ابراہیم سلام یافتہ بود از دوستی دنیا و بجا آرندہ فرمان حق و تسلیم
او تسلیم اسمعیل بود و آندوہ او چون آندوہ داؤد بود و فقر او چون فقر عیسی بود و
و صبر او چون صبر ایوب و شوق او چون شوق موسی و اخلاص او چون اخلاص محمد رسول
اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بود بعد از ان ہمہ درین محل فرمود در جواب آنکہ مولانا
برہان الدین غریب عرض کرد کہ از ان تصوف حسیت بر لفظ مبارک راند آنکہ ظاہر ش
تگیری و آتش پیوستی کہ ستم کردن بود بر و سے زیر اچہ اہل سلوک میگویند کہ بلاء و صیف
تذکرہ ما کا وصف کہ یعنی بے وصف باشی تا وصف را در یابے بعد از ان فرمود
کہ عارف را ہفتاد مقام است اما یکے از ان مقامات نہ یافت مراوات این مقامات

بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر چشم پر آب گرد و فرمود کہ ہر کہ دم محبت و دوست
زند و آخر ان زن کند یا علم نویسد پس بدانید کہ او پیرے نیست و از پیچ نیاید
او مدعی کذابت بعد از ان ہم در غلبات شوق خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند
کہ جملہ علم علامد و عرف نارسیدہ است اول تصحیح ملت دوم تجرید خدمت آگاہ ملائم انیمین
فرمود کہ کرات از زبان شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس اللہ سرہ العزیز شنیدہ ام
کہ این سخن بگفت و بیہوش شدی کہ چیزے نیست از دور گور خفتہ بہ آن سخن این بود کہ
فرمودی ہر چشم کہ بغیر حق تعالی مشغول شود یا دنیا بہ و ہر زبانی کہ بذکرش مستغرق نیست
لنگ بہ ہر گوشے کہ بشنیدن حق مست نیست کہ بہ و ہر تنے کہ بخدمت او بکار نیست فرمود
بعد از ان ہمدیگر فرمود کہ وقتے دیگر از زبان شیخ الاسلام فرید الحق قدس اللہ سرہ العزیز
شنیدہ ام کہ روزی شیخ الاسلام قطب الدین بختیاراوشی قدس اللہ سرہ العزیز در عالم
سکراں بفرمود ہر کہ در راہ حق بقدم رفت او بہر لگا ہر رسید و ہر کہ بے زبان خدمت
او بگفت بہ نعمتیاے وصال رسید و ہر کہ بچشم جمال و دست بدید بنیائے ابد گشت و ہر
بے و مان شراب محبت او در کشید مرد کامل گشت بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر
بدیخرف رسید ہائے ہائے بگریست گفت آنکہ مرد کامل اگر چہ در خلوت پیچ و مود سا
نیست کہ او ستون عرش رائے جنباند و غلغلہ او در عالم ملکوت نیست بعد از ان بفرمود
سر بر زمین نہاد و عرض داشت کرد کہ نظم از گفتہ خواجہ نظم می یاد آید ہ است اگر بگویم
فرمان شود و غرض دارم فرمود بگوہ چوست خلوتش گشتی فلک را نیمہ بر ہم زن ہ ستون
در جہان طناب آسمان در کش ہ طیش بے قدم میرود پیش بے زبان میگوہہ جالش بے
ہ بین شرابش بود مان در کش ہ بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند
مردم تا ہمچنین نباشد او را مرد کامل نحو توان گفت بعد از ان ہمدیگر فرمود کہ
خواجہ علی سہیل رحمۃ اللہ علیہ نامہ نوشت بجانب خواجہ جنید از مقصود باز

برداؤد وحی شد و گفت دروغ است آنکه دعوی محبت ما کند و چون شب در آید بخیبید چون
 خواجه جنید این نامه بیدید پس پشت آن جواب نوشت که بیداری ما معالمت ماست در راه
 حق و خواب ما فعل حق است بر ما یعنی هر دو محبت را یکسانست والنوم مویبۃ الله
 الحسین یعنی نیام عینی و لایام قلبی راه محبت نیست بعد از ان سیدین محل فرمود
 که وقتی دیگر بزرگی بر خواجه جنید رحمة الله شست که بحال آنند که اگر حق تعالی ایشانرا
 نیک کند سیاهشت دوزخ ایشان دوزخ را اختیار کنند از آنکه هشت مراد ایشانست و دوزخ مراد
 دوست هر که اختیار دوست بر اختیار خود بگزیند محبت او باشد خواجه جنید گفت که
 خیر ایشان کو دے کنند اگر مرا خیر کند من اختیار کنم گویم بنده را با اختیار چه کار چاک
 فرستی بروم مرا اختیار نیست اختیار من آن باشد که تو خواهی بعد از ان در
 بزرگی خواجه جنید رحمة الله علیه فرمود که بعد وفات خواجه جنید بزرگی حکایت کرد که
 روزی رسول علیه السلام را در خواب دیدم که نشسته اند و خواجه جنید پیش او حاضر
 یکے فتویٰ یاوردی و خواہد کہ رسول علیه السلام را بدید حضرت فرمود کہ بمنید بن تا
 جواب گوید جنید گفت یا رسول الله در حضور تو چون بدیگرے دہند فرمود چند آنکہ
 انبیا ہمہ را ہمہ امت خود مباحات بود مرا محبت تو مباحاتست بعد از ان
 سیدین محل فرمود کہ خواجه جنید را رسم بودے کہ ہمہ شب اللہ اللہ بیا گفتے دامن
 بیت خواندی شعر من لم یکن الموصل ابلاۃ فکل احسان لہ ذنوب بہ بعد از ان
 سخن در خرقہ افتادہ بر لفظ مبارک راند کہ خرقہ را بیع اعتبار نیست اگر در خرقہ اعتبار
 بودے ہمہ خلق خرقہ پوش شدی اما اعتبار در مردانست کہ او خرقہ پوشدا اگر
 حق خرقہ بجا آورد خرقہ او را اعتبار باشد و اگر در کار تقصیر شود گرفتار آمد باشد و خرقہ
 را بیع و قرماند زیرا کہ این تشبیہ بزرگانست کہ ایشان پوشیدہ اند در کار خدا و
 در طاعت بیع تقصیر نکرده اند بعد از ان سیدین محل بر لفظ مبارک راند کہ وقتی

خواجه جنید بغدادی را پرسیدند که در خرقه پیچ اعتبار هست گفت خرقه چنانکه بسیار فرقی
 پوشانند که از ایشان علمای قبیح در و رو دارند که فردا بمان خرقه برایشان مدعی گرد و دین
 مستوجب و فرج گردند و بسیار قبا پوشانند که از ایشان همه کارگای نیک در و رو می آیند که پیش
 از خرقه پوشانیده باشند و ندانند پس معلوم شد که در خرقه پیچ اعتبار نیست اما خرقه را از
 اینکس اعتباری هست از آنکه چون اوقی خرقه او می کنند او را در خرقه هر کس بواجبی و مستمندی
 بعد از آن فرمود که در قول امیر المومنین علی رضی الله عنه آمده است که لا اعتبار فی الخرقه
 یعنی نیست اعتبار در خرقه بعد از آن هم ملایم انجمن حکایت فرمود که در تخته العارفین
 نوشته دیده ام که وقتی خواجه عیسی معاذ را از رحمتہ الله علیه نشسته بود و اصحاب گرد او مردی
 قبا پوش بیامد سر بر زمین نهاد و نشست هر بار که خواجه عیسی نظر بر روی میکرد تبسم میفرمود
 چون دوستی کرت برآمد روی خودی حاضران کرد و فرمود که آنچه ما در خرقه پوشان می جستم در
 قبا پوشان یافتیم بر فور آمد بر غایت سر در قدم آورد خواجه فرمود که مرد تو بودی
 که برین لباس نعمت بدیش از خرقه پوشان بودی و بمقام رسید الحمد لله رب العالمین
 بتاريخ دهم ماه صفر روز پنجشنبه سنه الیه دولت پایوس بدست آمد سخن در
 آفرینش آسمان و زمین افتاد و بر لفظ مبارک راند که انیر و تعالی مرا این آسمان و زمین
 را و آنچه در آن میانست در میان شش روز بیا فرید چنانچه در تفسیر امام مجاهد آمده است
 بر حکم کلام الله قوله تعالی هو الذی خلق السموات والارض فی ستة ايام بعد از آن
 خواجه ذکر الله بالخی بر لفظ مبارک راند که روزی که آسمان و زمین را آفرید چنانچه
 در کلام الله مسطور است و آن بود که در یک کاف ستة مما تعدون بعد از آن خواجه
 ذکر الله بالخی بر لفظ مبارک راند که اول چیزه که حق تعالی بیا فرید لوح بود و هر چه
 بودند از ابتدا آفرینش آسمان و زمین را عالم قبل از امر گردیده بنویس از بهشت
 از پس آن عرش بیا فرید و از پس آن کرسی و بعد از آن آسمان و زمین بیا فرید

بعد از ان خواجه ذکر الله بالخير درين حرف رسيد بلفظ مبارك راند كه ابتداء آفرينش اول
روز يكشنبه كرد و روز ادينه تمام گردايند در روز شنبه پنج نيا فرید انگاه فرمود كه حضرت
صديت اگر خواستى در طرفه العين اين و چندين صدها رابيا فریدی كه قادراست بر همه
چيزها ليكن اين نمودار بند گانست تا در همه كارها تاخير نمانيد و شتاب كنند بعد از ان
خواجه ذكر الله بالخير بلفظ مبارك راند كه در تفسير امام زاهد نوشته ديد ه ام كه چون اين
آيت بر رسول فرود آيد چو دان دانا جمله يكى شدند و از پنجمه عليه السلام تفصيل خواستند
مارا آفرينش آسمان و زمين و آنچه در و است بگو بعد از ان رسول عليه السلام جواب
فرمود كه روزيكشنبه و دوشنبه زمين آفرید و آنچه در و است در و سه شنبه كوهها آفرید
و آنچه در و است در و چهارشنبه درختان آفرید و آنچه بندگان را بكار آيد در و پنجشنبه
آسمانها را بيا فرید و آنچه در و است و روز شنبه ماه و آفتاب و انجم را بيا فرید و آنچه در
و است پس چون جمله چيزها در شش روز بيا فرید جهان آراسته شد اما روز شنبه كه مدت
او هزار سالست و هفت هزار ديگر گردش افلاك و بقاى آدم صفي صلوٰه الله و سلام
عليه و آدميانها و اين جمله چهارده هزار سال مى شود از آفرينش قلم تا روز قيامت
بعد از ان هديرين محل فرمود كه بختايق نوشته ديد ه ام بر روايت خواجه حسن بصرى
رضى الله عنه چنين آمده است كه گردش افلاك تا ظهور سيد كاينات محمد مصطفی صلي الله
عليه و سلم شش هزار گذشته بود كه رسول عليه السلام پيدا شد بعد از ان سخن در واد
رسول عليه السلام افتاده بود بلفظ مبارك راند كه چون رسول عليه السلام تولد شد
جمله بان سرنگون شدند و افتادند بهر دو كف رسول عليه السلام بقبلم نور نوشته بود
لا اله الا الله محمد رسول الله درميان آن دعاء مهربوت بعد از ان بلفظ مبارك راند
آن زمانكه رسول عليه السلام بر زمين افتاد و حيره چنان روشن شد گوئی كه صدها هزار مشعل بر
كرده اند از نور وى مبارك رسول عليه السلام انگاه هديرين محل فرمود آن شب كه

رسول علیہ السلام در دنیا خواهد آمد بعد از شب ابوطالب عم مصطفیٰ علیہ السلام در خواب دید گوی که از آسمان شمع فروخته یا فرشتگان در خانه عبد اللہ پدر رسول علیہ السلام فرود آمده است ہر کس از اقربا و اہل قریش تا آنجا کہ ایشان را اسلام روز سے بود چراغ سے فروختند از ان شمع سے سوزند و در خانه خود کبرند ہر چند کہ من چراغ خود را از ان شمع میخوام کہ بر کف شمع از من دور میگردد و چراغ من در گرفت چنان بیدار شدم شنیدم کہ در خانه عبد اللہ پسر تولد شدہ است آنکا ۵ خواہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ ابوطالب انچہ کردنی بود کرد اما چون او را اسلام روز سے نبود از ان نعمت محروم ماند بعد از ان فرمود کہ رسول علیہ السلام نخست بسیار کوشش نمود کہ ابوطالب سلام آرد اما چون خواست خدا یتعالیٰ نبود ان کوشش سونداشت چنانچہ می آرد کہ رسول علیہ السلام روز سے در کوچہ با ابوطالب ملاقی شد ہر چند حضرت فرمود کہ اسے عم یکبار پیش من یگانگی خدا و بہ پیغمبری من اقرار کن تا فردا سے قیامت مرا محبت باشد ترا از آتش و دوزخ خلاصی شود ابوطالب ہر چند کہ کوشید کہ بگوید نتوانست گفت بعد از ان گفت اسے جان ہم ہر بار کہ میخوام کہ کلمہ طیب را بر زبان رانم گوئے صد ہزار قبل بر دامن من نہادہ اند از گرافی نمیتوانم گفت بعد از ان ہدین محل حکایت در ولادت امیر المومنین علی افتاد کہ م اللہ و جہیز زبان مبارک راند کہ چون امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ تولد شد در کنار رسول علیہ السلام داوید کہ بدست مبارک خود این را غسل بدہ چون رسول علیہ السلام اورا غسل داد و در کنار ابوطالب داد و بگریست ابوطالب گفت اسے جان ہم این زمان وقت شادست گریہ از لجاجت فرمود کہ اسے غم غسل اولیٰ علی را من دادم و غسل آخرین من علی خواهد داد این گریہ من ازین است بعد از ان پختہ سخن در بندگی شیخ جنید بغدادی افتاد قدس سرہ الغریزہ بلفظ مبارک راند کہ وقتے خواہہ جنید در بغداد در مناجات بود میگفت روزگار سے چنان بر من گذشت کہ اہل آسمان و زمین از ان بگریستند پس آنچنان

شدم کہ من برایشان میگرم اکنون چنانم کہ نہ از خود خبر دارم نہ از ایشان بعد از ان سال
دریا بانی بودم و دل را بنگاہ ششم تا دہ سال مرا دل نگاہ داشت اکنون بیت ساست
کہ از دیگر خبر نیست بعد از ان گفت کہ حق تعالی بیت سال بزبان جنید سخن گفت و جنید
در میان نہ و خلق را خبر نہ بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر ہمدین محل فرمود کہ ہر بار کہ
محبان را در نماز اندیشہ دنیا در دل بگذرد نماز را باز گردانند و ہر بار کہ اندیشہ آخرت
افتد سجدہ سہو بجا آرند بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود کہ وقتے خواجہ جنید را
قدس اللہ سرہ الغریزہ گفتند کہ اے پیر طریقت چہ بود اگر بر اے رضاے ما مرقع در
پوشی گفت اگر بدانم کہ از مرقع کارے خواهد آمد از آہن و آتش قبا سازم اما ہر روز
در باطن ماند می کنند کہ لیس اعتبار بالآخرۃ و انما الاعتبار بالآخرۃ بعد از ان ملائم انیمعی
حکایت کرد کہ وقتے خواجہ ذوالنون مصری رحمۃ اللہ علیہ در سفرے بود مردے پیش
آمد از سوال کرد از غایت محبت گفت اے بطل محبت را غایت نیست بعد از ان
نختہ سخن و حکایت را بعبہ بصری افتاد بر لفظ مبارک راند کہ فرداے قیامت چون ندا کنند
یا رجال اللہ اول کسے کہ در صف مردان خدا پایا بیرون نہد را بعبہ باشد انگاہ ہم از او
او حکایت فرمود کہ در کار محبت پھچو او در ان عہد ثانی بنو و چنانچہ خواجہ حسن بصری رضی اللہ
عنہ گفت کہ وقتے یک شبانروز پیش را بعبہ بصری بودم سخن در محبت میرفت نہ بر خاطر من
گذشت کہ من مردم نہ بر خاطر او گذشت کہ من ندانم آخر الامر بر خاستم خود را مخلص یافتم
و او را مخلص بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر سلمز عقیقہ و صدق او حکایت دیگر فرمود
کہ روزے در مناجات بود گفت بار خدا یا اگر مرا فرداے قیامت بدو نوح فرستے سرے
کہ از محبت تو کہ در درون من است بدو گویم کہ دوزخ ہزار سال راہ بگیرد بعد از ان
ہمدین مقام گفت ابھی اگر ترا از ترس دوزخ می پرستم در دوزخ مرا بسوزد و اگر با مید
ہشت می پرستم بہشت بر من حرام گردان و اگر از بر اے تو می پرستم جمال باقی از من

دریغ مدار بعد از ان ہدین محل حکایت دیگر فرمود کہ وقتی کعبہ استقبال را بچہ کرد
 فریاد بر آورد کہ من تقرب الی بشر بقرب اللہ دروغا گفتم اسے کعبہ مرا اوے باید بحال
 تو چہ شادی کنم بعد از ان ملائم این معنی حکایت فرمود کہ شیخ علی ترمذی رحمۃ اللہ علیہ
 میگوید کہ را بچہ بصری وقتی روئے در باد یہ نهاد و ہفت سال پہلومی غلطید و میرفت
 تا بعرفات رسید انگاہ یافتہ آواز داد کہ اسے مدعی این چہ حاجتست کہ دامن تو گرفتہ
 اگر مارا میطیلی با یک تجلی در حال نگذاری را بچہ گفت یارب الغرت مرا بدین درجہ سزا یہ
 نیست اما فقط فقر مینخواہم نہ آمد کہ اسے را بچہ نہ سرفرو و آری چند سال خشک قہر ماست کہ
 بر مردمان نہاد و ایم چون یکسر موسے پیش نہادہ باشد کہ ایشان بحضرت وصال ما خواہند
 رسید کار برگردد فراق بدل شود و تو ہنوز در ہفتاد و حجابے از روزگار خود تا از تحت آہنجل
 بیرون نیائی و قدم در راہ مانہ نہی و این ہفتاد و مقام نگذری بحدیث لفظ فقر توانی رسید
 ولیکن باللہ اگر را بچہ بگریست دریا سے خون دید در ہوا معلق یافتہ آواز داد کہ ای را بچہ
 ہمہ خون دیدہ عاشقان ماست کہ در راہ آمدند و در منزل اول فرود شدند کہ نام ایشان
 و ایشان در دو عالم از پیچ مقامے بر نیامدہ است را بچہ گفت یارب الغرت یک صفت
 از دولت ایشان بہن علیے در حال خون عذر زمان پدید آمد تا تلف آواز داد کہ را بچہ
 مقام اول ایشان اینست بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر چون برین عرف رسید انگاہ
 چشم پر آب کرد بگریست و گفت کہ ہفت سال پہلو دو تا کلونخی را زیارت کنم چون این
 نزدیک آن کلونج برسد ہم بعلت او راہ بر او فرو بند و ہدین محل بود کہ حسن علاء سنجر
 و خواجہ غزیر بیگ ندیم خاص بیامدند و سر بر زمین نہادند خواجہ در غلبات بشوق بود بسیار
 شفقت بر ایشان فرمود گفت بشنیدہ انگاہ خواجہ ذکر اللہ بالخیر خواجہ غزیر بیگ را گفت کہ
 یک غلامی باید خواند کہ حق تعالی شمارا بوقت رسانیدہ است خواجہ غزیر چون غلامی
 پر دہ سیومی آغاز کرد خواجہ غزیر و آن مجلس را چنان رقت پیدا شد کہ در وہم و نہم کس

نکند خواجہ ذکر اللہ بالآخر جامہ خاص خواجہ غریب را درم حسن عطا کردند و روزی پس با راحت بود
 کہ سعادت بر سعادت مشرف می شد و آن غزل آیت است کہ خواجہ غریب خواندہ گریہ کردہ
 بر کشتی از آن روی در بہشت پردشن شود بر اہل نظر حال خوب و زشت و گل را صفت کنم
 مہ و خورشید یا کریم اے ہر کہ خوب خوب بہ بیش تو زشت زشت و رضوان اگر بہ بیش
 ورت کند و جملہ نگار خانہ فردوس خشت خشت کاغذ گر بہ تر شد و خامہ ز آہ سوخت و
 حال دل فراپ بگو چون توان نوشت و کشت امید کشتیم و تو ابر رحمتی و مگذار کشت زار کہ
 زار است کشت کشت و چندین حسن بر شہ جان دل چہ بستہ و سہلست اگر گشت ازین
 تن سرشت زشت و الحمد للہ علی ذلک بتاریخ ہجری ۱۰۵۰ صفر روز یکشنبہ دولت
 پایوس حاصل شد تفسیر امام زہرا پیش بود سخن و فضیلت سورہ منزل افتاد بر لفظ مبارک راند
 کہ امام شافعی روایت کرد از امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ و او از حضرت رسالت صلی اللہ
 علیہ وسلم کہ در بیت و ہفتم ماہ مبارک رمضان حضرت رسالت علیہ السلام در مسجد مدینہ
 باصحاب نشستہ بودند حکایت پیغمبر ان گذشتہ میکردند همچنان جبریل و میکائیل با یک
 لک و بیست چہا ز ہزار فرشتہ مقرب کہ گرداگرد عرش می باشند سورہ منزل را بر کاغذ حیر
 بقلم نور نوشتہ بیاوردند رسول علیہ السلام پر خاست و ایستادہ شد آنرا با عواذ و اکرام
 بردست گرفت بوسید و بر سر ہا و ند گفت یا اخی جبریل چہ فرمان مے شود گفت فرمان
 میشود کہ اگر این سورہ در عہد پیغمبر ان پیشین میفرستادیم مکتب از ایشان از برکت این
 سورہ عاصی نشدی و ہمہ را از برکت این سورہ مے آمرزیدم پس محمد صلی اللہ علیہ وسلم
 ہر کہ از بندگان خدا و انامتان تو این سورہ را بعد از نماز فریضہ بخواند بعد ہر عرصہ
 کہ درین سورہ است صد ہزار بدی از نملہ سیاہ او پاک گردانند ہمان مقدار نیکی در
 تائبہ اعمال او ثبت فرماید و در بہشت برابر تو کہ محمدی صلی اللہ علیہ وسلم آن بندہ
 برو دیا محمد خواندہ این سورہ را در بہشت ہزار کوشک از مرد سہربد ہند

و ہزار کو شک از محل بدیند و ہر کو شکے ہزار در ہزار نور العین بدیند بعد از ان رسول
 علیہ السلام خطبہ کرد کہ اے امتنان من مریاید کہ این سورہ را در خود سازید و ہر روز
 ختم این سورہ دہ بار است پس ہر کہ این سورہ را در روز سے دہ بار بخواند حق سبحانہ
 تعالیٰ از شرحلہ آو میان بدو از آفت درویشی اورا نگاہدارد و ہمیشہ در پناہ عصمت
 باری تعالیٰ بود و پیکس اورا گزند نتواند رسانید از برکت این سورہ و ہر کہ این سورہ
 را ہر حاجت و محمی کہ بخواند آن ہمہ بہم و حاجتش روا گردد و ثواب این سورہ آسمانیان و
 زمینیان و آنچه در آسمان و زمین است اگر ہمہ بنویسند نتوانند نوشت از بزرگی و عظمت
 این سورہ بعد از ان ہمدین محل بر لفظ مبارک راند کہ چون دعا گوئی در مبداء حال جہنم
 شیخ الاسلام فرید الحق والدین پیوست بعد از ادت مرا فرمود کہ بسورہ منزل ملازمت
 بسیار کنی و این سورہ را بسیار بخوانی آخر چون در تفسیر فضیلت این سورہ بدیدم گفتم کہ
 مقصود شیخ الاسلام در ملازمت کردن این سورہ بر اے من این بود یعنی از سعادت محروم
 نمانم بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ رسول علیہ السلام فرمود کہ در شب جمعہ حضرت
 ذوالجلال این سورہ را بے کام و پے زبان نخواند پس ہر کہ درین شب این سورہ
 را ملازمت کند بچنان باشد گوے باقی تعالیٰ ہم سخن شدہ است بعد از ان بر لفظ
 مبارک راند کہ خواجہ حسن بصری در تفسیر این سورہ منبثہ است ہر کہ این سورہ بخواند
 اگر در میان صد ہزار دشمن جاسد و جادوگر و ظالم و بداندیش باشد و آہنا خواہند کہ
 بروایند اے رسانند ذرہ از برکت این سورہ نتوانند رسانید و ہمہ از پیش او مقہور باز
 گردند بعد از ان ہمدین محل این حکایت فرمود کہ امام شعبی رحمۃ اللہ علیہ گفت
 کہ وقتی خلیفہ عصر بر من ظلم آغاز کرد و خواست کہ مرا ہلاک کند روزی نشستہ بودم بطلب
 من کیسے آمد چون مرا پیش بردند سورہ منزل را خواندہ بودم و بر خود میدیدہ ہمین
 کہ پیش او رسیدم روئے او زرد گشت و از تحت فرود آمد و در پای من افتاد

و مرا بخلعت مشرف گردانید گفت اے استاد این زمانکہ تو در آمدی بیدیم دو از دریا دهن باز کرده اند و از پہلو تو برآمدند و گفتند کہ اے خلیفہ دست از شعبی بدار و گرنہ ترا بفرمان خدا یتعالی ذرہ ذرہ خواہیم کرد پس اے استاد این کرامت از کجا یافتی گفتیم در ملازمت کردن سورہ فرمل حق تعالیٰ مرا این درجہ از زانی داشت بعد از ان خلیفہ این سورہ را ملازمت نمود با دشانے کہ سرکشی میکردند و مال نیکم دادند ہمہ مطیع و فرمان بردار شدند و اقلیم را راضی کرد بقوت و برکت این سورہ بعد از ان سہدین محل فرمود کہ امانم بفضل رحمۃ اللہ علیہ درین سورہ شش قول نبشتہ است اول آنست کہ ہر کہ این سورہ را متواتر بخواند ہمیشہ در پناہ باریتعالیٰ باشد و پیچ بلاے گرد آن بندہ نگرند و این بود از جلگی آفات دینی و دنیوی و عزیز بود در میان ملوک و بزرگان و قول دوم آنست کہ ہر کہ بخواند این سورہ را در روز یکبار و یا در شب یکبار حضرت عزت منادی کند بفرشتگان گواہ باشید کہ من این بندہ را بیا مزید م و از اولیای خود گردانیدم و بر ہمہ دشمنان مظفر و منصور گردانیدم و قول سیوم آنست کہ ہر کہ این سورہ را بخواند و بر سنگ و عجیب نباشد کہ آن سنگ زر گردد بعد از ان ہم ملائم این معنی فرمود کہ وقتے شیخ عبداللہ مبارک رحمۃ اللہ علیہ را با گناھے در بغداد بند کرده بودند مدتی بود بعد از ان پیش آن خلیفہ آوردند فرمود کہ اگر تو درویشے سنگے کہ پیش تست بگو کہ زر شود تا ترا خلاص دہم شیخ عبداللہ وقتے این قول در تفسیر نبشتہ دیدہ بود و بر فور سورہ فرمل را بخواند و بران سنگ و مید فرمان خدا یتعالیٰ آن سنگ رزگشت خلیفہ چون آن کرامت شیخ بدید در زمان از عجلہ کار ہمہ بردست شیخ تائب شد آگاہ خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ بند داشتن شیخ عبداللہ مبارک بردست خلیفہ ہمہ براسے این بود تا اورا از کار ہائے بد تائب گردانید بعد از ان فرمود کہ قول چہارم آنست ہر کہ این سورہ را بخواند و با خود دارد و پیچ آفتے بر دزدان میان مردمان و بگاہ خدا یتعالیٰ عزیز بود

قول ختم آنت کہ خوانند این سوره را زیر کار کنند و جادو دروے اثر نکند و از جمله بلاها ایمن بود
 و قول ششم آنت هر که این سوره را بر آب روان بخواند بفرمان خدا ایتعالی آب بالیتد و اگر
 بر کوه بخواند پاره پاره گردد و بر مرده بخواند بفرمان خدا زنده گردد و اگر به نیت زندانیان
 بخواند غلامی یابند بعد از ان بهر نحیل فرمود که مولانا بدرالدین اسحاق رحمۃ اللہ علیہ حکایت
 کرد کہ وقتے برابر شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس اللہ سرہ الغفر نیز در سفر بودم خدمت
 شیخ دمن بر سر آب دریا رسیدیم آنجا کشتی بنود که بگذریم حضرت شیخ رو بهوے من کرد و فرمود
 کہ تخلین سن و نو دبست گیر تا ما بگذریم چنین نزدیک آب رسیدیم گفت چشم پوش چشم
 پوشیدم خود را و شیخ را برگذر آب ایستاده دیدم بیت حضور شیخ در من اثر کرد و شیخ
 نتوانتم گفت همچنان در منزل رسیدیم محل نیک بود از ان حال عرض نمودم فرمود کہ سوره
 منزل بخواندم بر تو بر خویش دیدم راه پیدا شد بگذشتیم آنگاه ہم ملایم انمعنی حکایت دیگر
 فرمودند کہ شیخ سلیمان سمرقندی پیری بزرگ بود وقتے اورا حجاج یوسف بند کرده بود و تیار
 او در بنجر و تخته بند محکم کرده گفت مرا فضیلت این سوره یاد آمد بر فوراً آغاز کردم تمام نشده بود
 کہ حبلہ سلاسل و اغلال من افتاد و در زمان مردم میآمدند و مرا خلاص دادند آخر معلوم شد
 ترویک بود کہ فرشتگان عذاب اورا ہلاک کنند بعد از ان بہرین محل فرمود کہ امیر المؤمنین علیہ السلام
 اللہ عنہ صد و ہفتاد مصاف بقوت این سوره کرده بود و مظفر و منصور بازگشتہ و باب
 خمیر را بہ برکت این سوره برکنده و امیر المؤمنین ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ گفت کہ بعد نقل
 رسول اللہ علیہ السلام را در خواب میدیدم بہ برکت این سوره بعد از ان بہرین محل فرمود کہ امام عیسی
 عاذراری رحمۃ اللہ علیہ میفرماید کہ خوانندہ این سوره را فردا چندان ثواب دہند
 کہ حملگی خلق متحیر گردند و روے او چون ماہ شب چارہ تابان باشد و بر براق نور
 سوار اورا کنند و در بہشت نرسند آنگاه ہم ملایم انمعنی حکایت دیگر فرمود کہ در
 تفسیر خواجہ شتیق بلخی رحمۃ اللہ نبشتہ دہدہ ام کہ او فرمود کہ من بقتصد استاد را

شاگردی کردم چندین فضیلت که در خواندن این سوره بیان کرده اند مرا گمان شد که اگر
 همه عمر ثواب و فضیلت این سوره بنویسم نتوانم نوشت الحمد للہ رب العالمین بتاریخ پنجم ماه
 ربیع الآخر و زحار شبہ دولت پایوس بدست آمد مولانا وصیم الدین پاملی و مولانا
 نصیر الدین گیاهی و مولانا برهان الدین غیب سلمه حاضر بودند سخن در آخر الزمان افتاد
 بر لفظ مبارک راند که این همه علامتهاست آخر الزمان است که در عالم دمیدم پیدا میشود
 و مردم ازین علامتها غافل اند بیدارین محل فرمود که در خبر است از رسول علیه السلام که از
 فرزندان آدم کم براهیند و زنان با مردان شرا بپاخورند و برایشان سوار شده کوچ بگویند
 گردند و دف زنان بسیار گردند و علمای بے عمل بسیار شوند و پادشاهان ظلم آشکارا کنند
 بعد از ان بیدارین محل فرمود که امیر المومنین علی رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمود بدانید که
 چون زنان بر اسب سوار شوند و در بازار ماروند بدانید که نشان قیامت است بیدارین
 محل فرمود که خواجه حسن بصری رضی اللہ عنہ در علامت آخر الزمان نوشته است که وقت رسول
 علیه السلام نشسته بود امیر المومنین ابو بکر و علی رضی اللہ عنہما پسیدند که در دنیا باقی
 آدمی هفت روز است اصحاب و تنگ شدند بعد از ان رسول علیه السلام فرمود که
 هفت روز از روز ماے آخرت یعنی هر روزے از روز ماے آن جهان هزار سال
 باشد همچنین هفت هزار سالے شود بعد از ان خواجه ذکر اللہ بالحق فرمود که رسول علیه
 السلام گفت که ناخوش زندگانی که امتان مرا باشد پس از مرگ من و خوش زندگانی
 بد آنکس باشد از امتان من که از دنیا بیرون شوند بعد از ان بر لفظ مبارک راند
 که امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ گفت بعد وفات رسول علیه السلام در شصت سال فتنه
 خیزند در ہندوستان و ترکستان یکے یکی پر داز و ہر یکے بگوشت و پوست یکدیگر افتد
 بعد از ان خواجه ذکر اللہ بالحق چشم پر آب کرد و فرمود کہ رسول علیه السلام فرمود کہ
 در آخر الزمان عالمان بسیار شوند برکت اندک و مرد دویشتان را از بیت المال

چیز سے نرسد و زمان اندر خانہا دست باز رکافی کشانید و میخورند آشکارا و مال مطربان
 و مسخرگان دہند و زمان پلا بہ کا بکشانید و پادشاہان و لایہا بگیرند و فساد نکند
 و پارسیا نرا عقوبت مفرمانید و زاید انرا بکشند و بے خوارگان مشغول شوند و جهان
 را دیران سازند و ہمہ خلق از دست ایشان درویش گردند و بے کار شد و ہا کنند
 و زمان بگاہ را بیارند و با کسان خود فساد نکند بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر
 فرمود کہ در آخر الزمان زمانہ آید بر امت رسول علیہ السلام و آن این زمانہ است کہ معنی
 و مطربان و مسخرگان و اہل فساد و چشم اہل و نیلغونیز گردند و قیمت قرآن خوانان و عالمان
 بنود و مردان ہمہ جاہاے رنگین پوشند و کودکان را چون زمان بیارایند و زمان
 و مردمان یکجا میخورند و لو اطلت کردن پیشہ گیرند و حاکمان حکم فبر و شد و بے دینتی
 میان خلق پیدا گردد و از بر اے مال دنیا حق را ناحق کنند داد و عدل در میان
 نماند و بازارگان در خرید و فروخت دروغ گویند و از بر اے بچہ درم گواہی دروغ
 دہند پس چون چنین در عالم پیدا شود و حقیقت بدانید کہ قیامت نزدیک رسید و برکت
 نباتات از زمین برگیرند و باران از آسمان کمتر آید و اگر بار دیوقت مبارک بعد از ان
 خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ و تجال لعین لغتہ اللہ علیہ در عہد رسول علیہ
 السلام زادہ شدہ است و آنچنان بود کہ روزے ہستہ عالم نشستہ بود کہ یکے بیامد و گفت
 یا رسول اللہ چیز عجیب پیدا شدہ است زن یہودی بچہ زادہ است از بامداد تا چاشت
 بسوخت آمدہ و تا نماز پیشین بزرگ شدہ است و تا نماز دیگر ریش بر آوردہ و تمام مرد شدہ
 چون این بشنید گفت ہذا علامت اہیامتہ از جاے خود برخاست و قصد او کرد تا او را
 بہ بنید چون نزدیک حجرہ او رسید مرد تجال لعین را خبر کردند کہ پیغمبر خدا آمدہ است
 بدیدن تو و تجال نشست پیغمبر بروے اسلام عرض کرد آن ملعون جواب نداد و انگاہ
 پیغمبر را گفت صعب جادوے کردہ کہ مرا عاجز کردی مرا پیاموز پیغامبر علیہ السلام گفت

اے ملعون من جاو و گزشتیم بلکه پیغمبری خدا سے عزوجل ام کہ بر تو آئندہ ام تا بگوئی لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ امیر المؤمنین علی رضی اللہ عنہ حاضر ہو و گفت یا رسول اللہ فرماندہ تا این ملعون را ریزہ ریزہ گردانم و بکشم و در حال شمشیر کشید و آن ملعون بانگ صعب بر آورد ہم اندر ساعت ناپیدہ گشت پیغامبر علیہ السلام غناک گشتہ بایاران گفت کہ اورا شیاطین بشارستان شامھا بردند بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود آن روز کہ بیرون آید و ان سال قحط صعب بود و نم از آسمان باز آیتد و نبات از زمین کم رود و این ہمہ خاصیت بیرون آمدن آن ملعون باشد بعد از ان فرمود کہ چون آن بیرون آید لغتہ اللہ علیہ دعوی پیغمبری کند در آخر الزمان و چون قوی گردد و لشکر بہرساند دعوی خدائی کند خاک بدمان او بدین نوع گفتن نشان آن ملعون آن بود کہ میان پیشانی او نوشتہ پیدا شود ہوا کافر باللہ اعظم و بر فرشتہ بود و آن خوراک نام زرین باشد پس ہر کہ اہل فساد بود متابعت او کند و خضر علیہ السلام بادی بود میگوید کہ دروغ زن است این ملعون پس مسلمانان را از راه برد و بسیار مسلمان کافر کردند و آن ملعون گرد ہمہ عالم بگرد و در کھفتہ بجلد اقصا سے عالم بگرد و بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند رسول علیہ السلام گفتہ است در آخر الزمان غافل نہ باشید کہ در ساعت ساعت علامتھا و حالتھا ظاہر گردد کہ در مانند پس بخدا ایستائے باز گردید و توبہ کنید بعد از ان ہمدین معنی حکایت فرمود کہ روزی رسول علیہ السلام نشستہ بود و یاران گرد او امیر المؤمنین ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ از ہتہ عالم سوال کرد گفت یا رسول اللہ این آفتاب ازین زمین ہی بر آید گفت بلے یا ابا بکر کلر گردش او بر آتش است اگر شبار و زکیبار گذار او بر آب بنودے بسیار خلق را بسوختی و این ہمہ کو اکبھا کہ در آسمانست مر خدا سے را عزوجل تسبیح میگویند خاصہ کہ این آفتاب ہر روز از خدا تعلقے دستوری میخواید کہ بار خدا یا مرا فرمائے تا نام ہمہ کافران و عاصیان بسوزم بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ در آخر الزمان روزگار سے آید

کہ درازی سال چون ماه بود و درازی ماه چون ہفتہ و درازی ہفتہ چون روز پس دران ایام مسلمانے سخت عزیز بود از کوتاہی عمر مردمان اندران روز تمام یک نماز تواند کرد بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالآخر چون بدین حرف رسید چشم بر آب کرد و بگسست و این حدیث بر لفظ مبارک راند کہ رسول علیہ السلام فرمودہ است کہ امت من بعد ہجرت پنج طبقہ میشوند در دنیا ہر طبقہ تا دامن صد سال آگاہ خواجہ ذکر اللہ بالآخرین را تمییل کرد فرمود کہ طبقہ اول تقوی و عمل صالح باشند چنانچہ دامن صد سال اما طبقہ دوم اہل تواضع و ترحم باشند تا صد سال و طبقہ سیوم قتالی کنند یا یکدیگر و عمل ایشان ہمہ نار با طمع آویختہ باشند تا چہار صد سال و طبقہ چهارم طایفہ باشند کہ صلہ رحم سائبند و از یکدیگر روئے برگردانند و در ماندہ را فریاد نرسند تا پانصد سال و طبقہ پنجم طایفہ باشند کہ ظالم و عاصی و طاغی باشند تا ہفتصد سال بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالآخر بر لفظ مبارک راند چون ہفتصد سال برآید زلزہ بسیار شود و علمائے باعمل فوت شوند امر معروف و نہی منکر یکے شود و خونہا کوچہ بکوچہ شود و تا ہفتصد و بیست سال بعد از ان میان خلق حیوان بسیار شوند و غالب باشند چنانچہ میان اینہا کسی نتواند کہ بگذرد و نبات در زمین کم روید زراعتہا از آفت خراب شود و مسلمانے نماند و خلق یکدیگر در گوشت و پوست خود افتد و کاروائے زشت بکنند دے خورد بے شرمی بسیار شود و مسلمانان بیگناہ خود کشتہ گردند و مسلمانان با مسلمانان از سبب مال دنیا تیغ کشند و اسلام خوار گردد و مشایخ ناحق کشتہ شوند و خیر و برکت از میان برگیرند و فساد و آشکارا گرد و تا ہفتصد و سے سال بعد از ان درندگان دشتی در شہر ہا در آیند و روز روشن فرزند گان مسلمانان را ببرند و امر او ملوک ظالم و عنف پیدا شوند چنانچہ از ایشان شہر ہا خراب گردند و مسلمانان را از ازار بکشند و اسلام در شہر ہا کمتر باشد و علما بسیار بے عمل گردند و یرقنہ کہ دران ایام بود از علمائے بے عمل و مشایخ

ریائے پیدا شود در سیر ولایتی و شہرے پادشاهی و ملکی برخیزد اسلام و مسلمانان
و آن شہر ما از ایشان خراب گردند و مسلمانی ضعیف شود و دوستان دشمن گردند
و ہر کہ از دنیا چیزے ببیند و رہند آن شود کہ از او ہر مایید و او را ہلاک کنند
و مسلمانان مفلس شوند خبر نفس و دومان پیچ نباشد و ظلم آشکار گردد و خلق از فساد نہ اندیشد
در روز شب دروغ و غیبت و حد و خش و ہول و لعب و قمار و مطربے و در کار بد مشغول باشند
تا ہفتصد و چهل سال بعد از ان شہوت و زنا ن غالب شود کہ پیچ زنیے بر یک شہر
قناعت نکند بلکہ از صد پیش بگذر و زنا بے شرم گردند و کوچہ و بازار از ایشان فتنہ
آلود شود چنانچہ مردان یکدیگر از برے ایشان تنہا کشند و ولایتها آبادان نہانند
و شہر بشہر خراب بود کہ ازین شہر تا بان شہر بد شواری برہند و اہل علم کشتہ گردند
و مشایخ و درویش راعوت نہانند و کسے ایشانرا پرسد و تیمان و بیوگان خوار گردند و از
گرنگی بمیرند ولایت متمدن گردد و سادات و دانشمند و درویش و علما معصف را ہدیہ
برند کسے از ایشان پچیزے نخر و قحط و از زانی دم بدم پیدا شود و مے خوران
بسیار شوند و مے خوردن و فساد کردن فخر کنند و اہل فساد و مسخرگان راعوت بود
اہل صلاح خوار باشند و دوستی زبانی بود مسلمانان کج دست و زبان و ول و گزشتہ
و خیانت بسیار شود و راہزن و بداندیش بسیار شوند و ہمہ عالم از فتنہ پُر شود و باہفتصد
و پنجاہ سال بعد از ان چون آفتاب برآید در مطلع او خون باشد و جملہ کنار ہا
آسمان تا بقیاس و ونیزہ بمحو خون گردد و سہ ساعت در آن روز ہا در مطلع آفتاب
خون باشد نصف جن و انس در یک روز بمیرند و ہلاک گردند و باد و سخت باشد و مرگ
بسیار شود و طوفان ہا و علامتہا و مہدم خیزد و در شہر ہا آتش بسیار افتد تا ہفتصد و
سال بعد از ان باران بیارد و قطر ہا سے او برابر سیفہ مرغ باشد و در ان سال چہ دین
ہزار مولیشی در زرع ہلاک شوند تا ہفتصد و ہفتاد سال بعد از ان قرآن رفع شود

و آفتاب از مغرب برآید و در تو بہ بستہ شود بعد از آن تو بہ قبول نشود و آن روز کہ آفتاب از مغرب برآید تا وقت زوال برقرار باشد بعد از آن همچنان فرود آید تا مقتصد متجاوز و حال بعین بیرون آید و نشانی خلیق پیدا شود ہر کہ مومن بود و پیشانی او نقش یا ن پیدا آید و ہر کہ منافق است و پیشانی او نقش کافر بنشتہ پیدا شود نحو ذی اللہ منہا بعد از آن خواجہ برین حرف رسید ہائے بگرت بر لفظ مبارک راند کہ خداوند کہ بعد از آن چہا پیدا شود و قیامت کے آید الحمد للہ علی ذلک بتاریخ ششم ماہ جمادی الآخر و ز شنبہ دولت پاموس بدست آمد سخن و بزرگی اولیاء افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ ذکر الاولیاء منزل راحت یعنی ذکر کردن اولیاء منزل راحتست بعد از آن ہدیچیل فرمود کہ از زبان شیخ نجم الدین صغری رحمۃ اللہ علیہ شنیدہ ام کہ در منازل امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ ذکر الاولیاء عبادۃ یعنی ہر کجا کہ ذکر اولیاء رود محل عبادت و ثواب عبادت در نامہ اعمال رو نویسند بعد از آن ہدیچیل فرمود کہ نقل وقتے امام جعفر صادق رضی اللہ عنہ از ابو حنیفہ سوال کرد کہ عاقل کیست گفت آنکہ تمیز کند میان شر و خیر حضرت امام جعفر صادق فرمود اے ابو حنیفہ ہایم یعنی چار پایانیہ تمیز توانند کرد میان آنکہ ایشان را میزنند و میان آنکہ ایشان را علف دہند ابو حنیفہ گفت پس نزدیک تو عاقل کیست گفت آنکہ تمیز کند میان دو خیر و در میان دو شر تا از دو خیر خیر الخیرین اختیار کند و از شر شر الشرین بگزیرد بعد از آن ہمدین محل فرمود شے سخن در ذکر خواجہ اولیس قرنی افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ چون رسول علیہ السلام وفات میکرد صحابہ عرض نمودند کہ یا رسول اللہ مرقع تو کرا دہیم فرمود ہاویس قرنی بدہند بعد از آن چون امیر المومنین عمر رضی اللہ عنہ بخلافت نشستہ بکوفہ آمد بر منبر شد و خطبہ گفت اے اہل مسجد بخیرید کسے از قرن میان شما ہست گفت ہست فرمود پس پیش من فرستید جمعی را پیش فاروق فرستادند خبر او پس رسید ایشان گفتند اورائے شایم عمر گفت رسول خدا شان دادہ است

کہ سخن او ہرگز خلاف نباشد بعد ازاں یکے گفت کہ او حقیر تر از آنست کہ امیر المؤمنین
 میگوید کہ او دیوانہ و احمق است از خلق و شتی وارد و در آبادانے نیاید و با کسے صحبت نکند و آنچه
 مردمان خوردند و خورد و غم شادی ندارد و چون مردمان بگریند او بخندد و چون مردمان
 بخندند او بگریند امیر المؤمنین عمر گفت او کجاست گفت او در وادی عنہ شتر پیچاند بعد ازاں
 عمرو علی رضی اللہ عنہما بدان وادی شدند و او را در نماز یافتند و حق تعالی فرشتہ را کما
 بود تا شتران اورا نگاہ میداشت چون او بسین جنبش آدمی دید نماز کوتہ کرد پس عمر رضی اللہ
 عنہ سلام کرد و جواب سلام باز گفت امیر المؤمنین عمر پرسید کہ نام تو چیست گفت عبد اللہ عمر
 بگفت ما ہم عبد اللہ ایم نام خاصہ تو چیست گفت او بسین عمر گفت کہ دست بمانا نمود آن
 نشان کہ پیغمبر علیہ السلام گفتہ بود دید پس عمر گفت اے او بسین پیغمبر خدا علیہ السلام
 سلام رسانیدہ است و گفتہ کہ امتان مراد عاکن او بسین گفت یا عمر تو بدعا کردن اولتر
 کہ بدینا مردے عزیز تر از تو کسے نیست عمر فاروق گفت من خود اینکار میکنم اما وصیت
 پیغمبر علیہ السلام بجا آر او بسین گفت یا عمر بہتر ازین در کوہ نگاہ کن نباشد کہ او بسین دیگر باشد
 عمر رضی اللہ عنہ گفت نشان تو داده است پیغمبر علیہ السلام او بسین گفت اول مرقعہ رسول
 علیہ السلام بمن دہید تا دعا کنم ایشان مرقعہ رسول علیہ السلام باو بسین دادند و گفتند
 در پوشش پس عاکن او بسین گفت صبر کن کہ اول حاجت خواہم پس باز از ایشان دورتر شد
 و آن مرقعہ بہاد و زاری نمودہ بر لے امت محمد از خدا ایستاد و از لے شنید کہ
 اے او بسین مرقعہ در پوشش کہ چندین ہزار امت محمد را بتو بخشیدیم او بسین گفت در پوشم
 تا جملہ را نہ بخشی کہ پیغمبر خود اجابت کردہ است عمر و مرتضیٰ گفت رسول از ایشان کار خود
 کردند اکنون یک کار مانده است آوازے شنید کہ چندین ہزار بتو بخشیدیم در پوش
 او بسین گفت تا ہمہ را بمن نہ بخشی پوشم و مرتضیٰ اینجا بیاد او بسین گفت اگر تو نمی آوری
 این مرقعہ پوشم تا جملہ است محمد را نہ بخشی بعد ازاں خواہ ذکر اللہ بالجہ

بر لفظ مبارک راند کہ این حکایت کسانیت کہ در ہر محلہ و در آیند کس نشان پر سد و از محلی کہ
 بیرون روند کس نشان ایشان نہد بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ امیر المومنین عمر رضی اللہ
 عنہ گفت کہ بدیدم او پس لکھے از پشتم شتر پوشیدہ سراپا بر منہ کہ تو نگری ہر دہ ہزار عالم در ان گیم داشت
 انگاہ عمر دل از خود و از خلافت ہر گرفت و گفت کبیت کہ این خلافت را از من بگیر و
 مرا خلاص کن و پس گفت کہ اسے عمر کسے کہ فل نیا بد چین گوید اینجا خود فروشی نیست این را بیند
 ہر کہ خواہد بگیرد و خرید و فروخت در میان چہ کار دارد بعد از ان عمر رضی اللہ عنہ بسیار
 بکسیت و خواست کہ خلافت بگذار و صحابہ جمع شدند گفتن چیسے کہ صدیق اکبر قبول کرد و توان
 گذاشت کہ یک روزہ عدل تو بر شصت سال عبادت شرف دارد بعد از ان خواہ
 ذکر اللہ بالخیبر بر لفظ مبارک راند کہ زہار تا در خاطر کسے این بگذرد کہ مقام او پس مقام امیر المومنین
 عمر عالی و اولی بود این چین نیست دیگر خاصیت او پس نیست کہ بیچ چیز دل نہ خواست
 پنچاںچہ سید عالم در خانہ پیر نے رفتے و گفتے محمد را بد عایاد و اریس عمر گفت یا اویس جو ایام
 بلا زمت حضرت بدیدن رسول علیہ السلام گفت شما اورا دیدہ اید گفت بے گفت چہ
 اورا دیدہ اید ابرو پیوستہ بود یا کشادہ بیچ نتوانست کہ بگوید پس گفت شما دوست
 محمدید گفتند بے گفت اگر دوست صادق مے بودید آنروز کہ دندان مبارک شکستہ
 بر حکم موافقت چہ دندان خود شکستید کہ شرط دوستی و موافقت نیست پس دندان
 خود نہ بود کہ ہمہ دندان شکستہ بود گفت من اورا بصورت ندیدہ بودم این از موافقت
 دین است کہ من کردہ ام انگاہ دانستند کہ منصب او بلند است کہ نا دیدہ رسول
 را موافقت کردہ بود بعد از ان امیر المومنین عمر گفت کہ یا اویس مراد کان گفت در نمازی دعا کن
 اگر شما ایمان خود و سلامت بگور برید خود دعا کن شمارا در یابد و الا من دعا ضائع نگاہ بعد از
 ہمدین محل فرمود کہ امام محمد احمد را چندین سال کسرخندہ ندید وقت نقل ایشان را
 نزدیک رسیدتسم کہ حاضران سوال کردند کہ وقتے لب مبارک شما در خندہ ندید ایم

در وقت نزاع تبسم از چہیت فرمود کہ بدیدم ابلیس لعین را خونین پستاده است دست بردست
 میرند و می مالد گفتم چرا افسوس میکنی گفت ای امام نیکوایمان خود را از من سلامت بردار شادی آن
 تبسم کردم کہ الحمد للہ بارے از و ایمان سلامت بردم انگاہ درین محل فرمود وقتی امیر المؤمنین ع فرمود
 اللہ عنہ بر خواجہ اویس آمدہ گفت مرا وصیت کن گفت خدایا شناسی گفت شناسم گفت اگر غیر خدا
 کسی را شناسی ترا بہتر فاروق گفت خدا میداند گفت اگر خدای تعالی ترا دیگر نداند بہتر
 بعد از ان فاروق خواست کہ چہیرے بوی و پداویس در صیب کردیم بر آورد گفت این از شتر بانی
 حج کردہ ام اگر تو ضمان میشوی کہ چندان درم کہ این ست بخورم و بدیگر محتاج نشوم انگاہ از تو چیز قبول
 کنم بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالغیر بر لفظ مبارک راند کہ خواجہ اویس این بخت و آہم فرمود کہ رنجہ میشوید
 و باز گردید کہ قیامت نزدیک است انگاہ در قیامت دیدار باشد کہ فراق نباشد من اکنون بساختہ
 قیامت مشغولم انگاہ عمر علی رضی اللہ عنہم باز گشت بعد از ان ہم درین محل فرمود ہم از برگی او کہ وقتے
 ہر مرز رحمتہ اللہ بکوفہ رفت در کنارہ فرات خواجہ اویس قرنی را دید کہ دهنومی ساخت از صفت
 او بشناختم سلام کردم جواب داد چاک یا ہر فرین بر چیا گفت چگونہ شناختی و ترا کہ رہنمود من گفتم
 یا اویس نام من و پدر من چگونہ دانستی گفت بنا فی العلم الخیر آنکہ هیچ از علم او سیردن نیست مرا خبر کن
 و روح ترا شناختم کہ روح مؤمنان بایکدیگر آشنا اند گفتم خبری روایت از رسول علیہ السلام کن گفت او ظاہر
 بنہ یافتہ اما حدیث او را از دیگران شنیدہ ام و بخواندم کہ محدث باشم و بذکر مرا خود مشغول است
 کہ برین نمی پردازم گفتم از قرآن آتی بر خوان تا بشنوم گفت اعدوا للشیطان ایچیم پس زار بگرایست
 انگاہ گفت کہ حق تعالی میفرماید و ما خلقت الجن و الانس لا یعبدون و ما خلقنا السماء و الارض ما یعبودنا
 لا یعبدون و ما خلقنا ما الا بالحق و لکن اکثر ہم لا یعلمون ان یوم الفصل متقا الہم جین یوم الیوم یعنی حق تعالی
 شیاء و لا یم یصرون لا من رحم اللہ انہ ہوا الغریر الرحیم بر خواند انگاہ نفرہ ہر و چنانکہ گفتیم رفت ہوشا بد
 گفت ای پسر چہ چیز آورد ترا گفتم منی خواستم با تو انس گیرم و از تو بیاسایم گفت ہرگز ندانستم
 کہے را کہ خدای را ساخت با غیر انس گیرد و از غیر او بیاساید بعد از ان ہر مرز بیان گفت کہ مرا

ویتہ کہ گفت کہ مرگ زیر پای این کہ چون بخسی و بریزی و در خوری گناہ منگ و بزرگی آن نگر
 کہ در وی عامی میشود کہ اگر گناہ خورداری خداوند بخورد داشته باشی بعد از آن ہرگز گفت کجا میفرم
 مقام کنم گفت بشام گفتم اینجا معیشت چون باشد گفت ای پسر چنان چون آدم و حوا نوح و ابراہیم و
 و داؤد و محمد علیہ السلام بردند من تو از جملہ مردگانیم گفت و ہیئت من آنست کہ کتاب خدا را صلح را
 در پیش است و یک ساعت از مرگ غافل مباش و چون بقوم خود بری ایشانرا پند و ہیئت از خلق
 خدا باز گیری و یک قدم از موافقت آن امت کبشیدہ نداری تا انگاه بدین نشوی و بدان در روز
 بافتی پس عاگرد و گفت باز گرد ای پسر چنان مرا بدعا یاد داری کہ ترا من بدعا یاد دارم بعد از آن
 خواجہ ذکر اللہ بالخیبر بلفظ مبارک راند کہ در راحت الارواح نبشتہ دیدہ ام بیع شام رحمۃ اللہ
 علیہ گفت یکبارہ زیارت او پس قتم نماز یاد دگر از روتہ بود با و را مشغول شد گفتم صبر کن
 تا فارغ شود از نماز تا نماز دیگر نخواند همچنین سہ شب از و زانتظار فرصت میکردم نیا قتم درین
 سہ روز و شب بیچ خورد و سخت شب چہارم ساعت چشم او در خواب شد در حال بیدار گشت
 گفت خداوند پناہ میجویم تیر از چشم بسیار خواب و از شکم بسیار خوار یا خود گفتم مرا این بند تمام است
 باز گشتم و او را زحمت ندادم بعد از آن خواجہ ذکر اللہ بالخیبر فرمود کہ چنین شنیدم کہ در عمر خود
 بیچ شبہ سخت گفتہ شب رکوع است و تا بامداد در رکوع بود و او را گفتند کہ شبہ تا بامداد در سجہ
 چون بسرمی بری گفت در سجہ سہ بار سبحان ربی الاعلی گفتن است من خود ہنوز یکبار تمام
 گفتن نمی یابم کہ روز دیگر دو گفت این از آن میکنم کہ میخواہم تاشل آسمانیان عباد کنم بعد از آن
 غریزی بود و عرضند اشت کرد کہ شروع چیت در نماز گفت اگر تیر در پہلوی تو بزنند ترا
 از آن تیر خبر نباشد بعد از آن ہمیدین محل فرمود کہ از شیخ سعد الدین حمویہ پرسیدند
 کہ چگونه گفت چگونه باشد کہ بامداد بر خیز و نداند کہ تاشب چگونه خواهد زیست گفت کار
 تو چگونه شدہ است گفت باہ و زاری بعد از آن خواجہ ذکر اللہ بالخیبر بلفظ مبارک راند
 و چشم پر آب کرد کہ اگر تو خدا پرستی سعادت آسمانیان و زمینیان او قبول نکند تا باورش

نداری بنده عرض داشت کرد که چگونه باورش داریم گفت ایمن باشی بد آنچه بر آ تو پذیرفته اند قانع نبوی
راستش بعد از آن خواجه ذکر الله بالخیبر همدین محل فرمود که سه چیز را دوست دارد و درخ
از رک کردن او نزدیک تر است یک آنکه طعام خوش خوردن دوم آنکه لباس خوش پوشیدن
سوم با تو انگرانشتن بعد از آن همدین محل فرمود که روزی پیش خواجه اولیسی فی
گفتند مردی هست که سی سال است پادگور فرو برده است و بران گون نشسته و کفن در گور
آویخته از خدا مشغول کرده و بدین هر دو باز مانده و این هر دو پادگور آویخته و ایم میگیرد
اولیسی گفت مرا آنجا برید بردن چون آمد در این صفت بدید گفت ترا سه سال است تا گور کفن
ترا از خدا مشغول کرده است و بدین هر دو باز مانده و این هر دو بت را آراسته
آمد چون در خواجه بید حال بروی کشف شد نعره برد و جان بداد در گور افتاد بعد از آن
خواجه ذکر الله بالخیبر بر زبان مبارک را انداختیم پر آب گرد و فرمود که اگر گور و کفن حجاب است
دیگر بنگر که چیست بعد از آن خواجه ذکر الله بالخیبر همدین محل فرمود که مریدی بود و خواجه
ابو تراب نخشی را قدس الله سره الغریز چون کار بکمالیت رسید هر بار که آن مرید پیش
خواجه میامدی فرمود که ترا پیش یانیریدی باید رفت تا نعت باقی از و بر تو مکاشفه
کرد و آن مرید چون بکمال حال بود و دشوار می نمود که بر خواجه یانیرید برو و آن عرض بود
گفتگو بسیار شد گفت سخن پر دگر نمی باید کرد بر خاست روان شد در نیمه راه رسید و بود که
خواجه یانیرید قدس الله سره ملاقی شد همین که چشم یانیرید از آن و چهار شد آن مرید نعره
برد و بیفتاد چون بدیدند جان بحق تسلیم کرده بود و بقی باقی نعت بروی مکاشفه شد
طاقت نیارست آورد جان بداد بعد از آن خواجه ذکر الله بالخیبر همدین محل فرمود که مریدی
که زیر کامل خواجه یانیرید بود که کمالان دیدن روئے او طاقت نداشتند نگاه ایهم
فرمود که چون مردم بکمالیت رسند همه اوصاف حق داری مرکب گرد پس نیکو کسی
بود که در اوصاف باری تعالی یگانگی تواند کرد بعد از آن همدین محل فرمود که بزرگوار بود

کہ سہ شبانہ و زخیر بخورده بود روز چہارم نیار می زردید بر داشت میگفت از آن کے
 افتاده باشد بعد از آن گو سفندی دیدم آید قرضی در دمان گرفته پیش او نہا و نگرفت
 مگر از کسی آورده باشد پس آن گو سفند سخن آمد و گفت من دانم تو بندہ اومی بتان روز
 حلال است چون آن بزرگ دست دراز کرد کہ مان بستد گو سفند نا پیدا شد بعد از آن
 فرمود کہ خواجہ ابوالقاسم رحمۃ اللہ علیہ میفرماید کہ وقتی خواجہ اولیس قرنی رحمۃ اللہ علیہ
 میگفت کہ ہر کہ خدا پر است شناخت پذیرے بروی پوشیدہ نہا شد از معنی و دیگر بتوان دانست کہ
 خدا پرانہ بخدا می توان شناخت کہ خدا پرانہ ہمہ چیز را بداند بعد از آن خواجہ ذکر اللہ
 با نخی بر لفظ مبارک راند و چشم پر آب کرد و فرمود کہ سلامتی مردم در تنہائی است و
 تنہائی آن باشد کہ فرو بود و در وحدت آن باشد خیال غیر در دل او نگنجد تا سلامت
 بود و اگر بصورت نگری درست نہا شد بعد از آن خواجہ ذکر اللہ با نخی فرمود کہ پر تو
 ادا و بدل تو یعنی دایم دل حاضر داری تا بخیر و دوری را بدینا نچہ خواجہ اولیس قرنی رحمۃ اللہ
 علیہ فرمود ہست طلبت الرفقہ فوجدتہ فی التواضع و طلبت الریاستہ فوجدتہ فی الصعۃ و
 طلبت المروۃ فوجدتہ فی الصدق و طلبت الفرح فوجدتہ فی الفقر و طلبت اللہ فوجدتہ فی
 التقوی و طلبت الشرف فوجدتہ فی القناعۃ و طلبت الراحة فوجدتہ فی الزہد الحمد للہ
 رب العالمین بیست و ہفتم ماہ جمادی الاخرہ دولت پایوس بدست آمد آنروز بندہ
 چند خبر کاغذ کہ الفاظ و ربانہ گشتاد خواجہ رستمان در قلم آورده بود پیش نظر مبارک مخدوم
 عالمیان بداشت عرضداشت کرد کہ امر در آہست کہ این بیچارہ ہر چہ از زبان مخدوم شنود
 تا آنجا کہ در ادراک و فہم یاری میدہد آنرا می نویسم و افضل الفوائد نام کردہ ام چون بندہ
 این عرضداشت کرد بہ دست مبارک گرفت بشر مطالعہ شرف داد و در محلے کہ میرسد میفرمود
 کہ نیکو نشستہ و نام نیکو بناوہ و آنجا کہ سخن از بندہ ترک شدہ بود بہر دست مبارک خود
 آنجا میسجد بعد از آن روسے سوی حاضران کرد و گفت از خسر و بیاراست کہ اینقدر

فوائد در قلم آورده است بسبب آنکه همه وقت آن در بحر معانی از سر تپای عرق است اما
حق سبحانه تعالی همه اعضائے خسر و العقل و فضل سرشته است زیرا چه همه روز و در بحر معانی
شامیکند صد هزار در معانی می آرد و آنرا می نویسد بعد از آن خواجه ذکر الله بالخی
بنده نواز شکسته پروری کرده بنده بر قفا سر بر زمین نهاد و گفت این همه معانی که در فهم
این بیچاره بنحاجت می دهد از برکت قوت اکر ام مخدوم عالمیان ست که بنظر مبارک این بیچاره
را پرورش میدهد الحمد لله علی ذلک بعد از آن خواجه ذکر الله بالخی کلاه خاص و پیر سر
خاصه بر بنده عطا کرد بعد از آن سخن در بزرگی شیخ معین الدین سجری قدس الله سره افتاد
حکایت فرمود آن روز که شیخ معین الدین بخدمت خواجه عثمان مارونی نور الله مرقدہ پیوست
و بیعت آورد او نیز هر فواید که از زبان شیخ می شنید آنرا قلم می آورد چنانچه این حکایت و بزرگی
شیخ حسن بصری رحمه الله علیه در آن فواید ایشان بنشسته دیده ام که مادر خواجه حسن بصری
از موالے ام سلمه رفته الله عنها ابو دیس مادرش بکار مشغول شدی خواجه حسن بصری بگریسته
که هنوز شیر منجور دام سلمه پستان خود در دامن او نهادی تا بمیکیدی قطره چند شیر پدید
آمدی بعد از آن خواجه ذکر الله بالخی بلفظ مبارک راند که چندین هزار برکت که حق تعالی
در وی پدید آورد آن از برکت او بود و انگاه خواجه ملایم انمعنی فرمود که چون مرید بخدمت
پیر طاعت نماید آنچنان از زبان پیر بشنود آنرا بکار برد یعنی آنچه در عبادت سخنی بود آنرا بکار
رساند و هر چه در نپید و نصیحت و فرمان آنرا در قلم آورد پس حق سبحانه تعالی بفرجه که در
کتاب درج کند در بهشت بنام او قهری بنام کند بعد از آن فرمود هر نعمتی که مریدان
راست از برکت پیر است زیرا چه هر چه بشنود گوش و هوش بدان مقتضی دارد تا فرمود
از آن نعمت از وفوت نشود بعد از آن فرمود که شیخ الاسلام فرید الحق و الدین قدس
القدس سره الغریر شنیده بود که دعا گوئی بهتر از زبان شیخ فواید و فرمان می شنود می نوش
پس هر وقت که دعا گوئی یک لحظه از مجلس غایب بود آن زمان که برفتی فرمود که کجا بودی

ہر فواید کہ پیش فرمودہ بودی باز آنرا بیان کردی و اگر اثر خفیت در دعا گوئی بدیدے
 روئے سوئے دعا گوئی کردی و گفتہ حاضر ہستی بعد از ان سخن در برکت یافتن خواجہ
 حسن بصری رضی اللہ عنہ حکایت فرمود کہ خواجہ حسن طفل بودے روزے در کوزه پیغمبر علیہ
 السلام آب بخورد رسول علیہ السلام پرسید کہ ازین کوزه آب کہ خورد گفتند حسن فرمود نہ
 چنانچہ ازین کوزه آب بخورد علم بروئے سرایت کند ہمدین محل ام سلمہ حسن را در کنار
 رسول علیہ السلام واد رسول علیہ السلام او را دعا کرد پس ہر چہ یافت او از برکت
 کوزه رسول علیہ السلام و از دعایافت بعد از ان حکایت در ان افتاد کہ بعضے از
 درویشان کہ در مجلس سماع می باشند در وقت رقص نعرہ میزنند و بانگہا ثوبی ہنجاری
 برے آرند خواجہ ذکر اللہ بالجبر بر لفظ مبارک راند سخت بد میکنند بل سماع اینچنین نکرده اند
 و این کار کاملان نیست ہر جا کہ ملہوسان فضول بوند از ایشان چنین در وجود اید
 زیر آجہ خواجہ حسن بصری رضی اللہ عنہ فرمودہ است کہ در سماع ہر کہ بانگ برآرد یعنی فریاد
 و نعرہ زندہ حقیقت بدانند کہ آن شیطانی است کہ از شیطان میراید اما انچہ روحانی
 است او در عالم ملکوت است کہ در وقت سماع برکت جس عمت نیست در بحر آشنائی
 شامائے میکنند و از ہر دہ ہزار عالم در آنوقت اورا خبر نیست چنانچہ در پوتہ میگذازد
 اہل سماع پہچان در عالم تحیر بگذازند بعد از ان ہم ملائم این معنی حکایت فرمود
 کہ وقتے خواجہ حسن بصری بمجلس وعظ میگفت حجاج باد بد بہ و کو کبہ تمام درآمد تنہا بر کشیدہ
 بزرگی آنجا حاضر ہو و گفت امروز حسن امتحان کنم پس حجاج نبشت یکذره بوی التفات
 نکرد از سر سخن خود و نرفت تا مجلس تمام شد آن بزرگ گفت کہ بر ہستی چہن حجاج پیش رفت
 و باز وے حسن بگرفت و گفت اگر منہو امید کہ در مر و بیند در خواجہ حسن بیند بعد از ان
 ہمدین محل حکایت حجاج یوسف افتاد بر لفظ مبارک راند کہ وقتے حجاج را در خواب دیدند
 در عرصہ قیامت افتادہ گفتند چہ منہو اہی گفت انچہ مؤحدان منہو اہند ان سخن پیش خواجہ

حسن بصری گفتند گفت زہار اورا اعتبار نہ دارند کہینخواہد بدین طراری آفت ہم ہر با ید
بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک راند کہ این سخن او از ان بود کہ
در حالت نزوح مناجات کردہ بود الہی بدین تنگ ہو لگی آن نمائی کہ تو غفاری واکرم الا کرتی
کہ جلد متفق شدہ اند کہ مرا خواہی آمرزید و فرو خواہی گذاشت و سیرت ایشان آبروے
من بایشان نمائی فانت قیومی فعال لمابرید۔ انگاہ خواجہ ذکر اللہ بالخیر چون در این حکایت
رسید چشم پر آب کرد فرمود کہ ظلم حجاج چہاںرا معلوم است تا بچہ حد بود آپنچان ظالم را میگردان
آمرزش است پس آنکس کہ روز شنبہ در گفتن سبحان ربی العظیم مشغول است او امیدوار
نراست تا مرزش خویش انگاہ فرمود کہ چون حق سبحانہ تعالیٰ خواست کہ حجاج را بیدار ببلد
کند آخرین کسرا کہ بکشت برادر ابو سعید ابو الخیر بود قدس اللہ سرہ الغریر مدق بر نیامدہ
کہ حجاج را ببلد در شکم مبتلا کردند ہفت شب از روز در ان در د مبتلا بود کہ از سخت بزرین
بود و از زمین بر تخت پمچان برد بعد از ان اورا در خواب دیدند کہ خدا تعالیٰ توجہ کرد
فرمود کہ از بدل ہر نفری یکبار بکشتند و از بدلہ برادر خواجہ ابو سعید فرمان شدہ است
کہ این را تا قیامت می کشند و باز زندہ می گردانند تا آن زمان کہ صور بدہد و در عالم انگاہ
ملا یم این معنی حکایت فرمود کہ امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ بمصر آمد ہمار شتر را در میان
بستہ ستہ روز بود فرمود کہ مبارک بکشدند و نہ کرانرا منع کردند بعد از ان بہ مجلس
خواجہ حسن بصری آمد قدس اللہ سرہ الغریر و از و سوال کرد گفت کہ تو عالمی یا متعلم خواہی
گفت ازین دوگونہ پیچ نہ ام اما این سخن کہ از پیغمبر علیہ السلام رسیدہ است باز میگویم
اورا منع نکرد گفت جواب نیکو گفتمی پس علی مرتضیٰ رضی اللہ عنہ برقت حسن بصری است
اورا بشاخت در عقب اورفت دریافت گفت از بہر خدا مرا ہمار شتر بیا موز قحطی
علی رضی اللہ عنہ فرمود تا آب آوردند حسن را وضو ساختن بیا موقت انگاہ باز رفت
در میان نختہ سخن در امساک باران افتادہ بود بر لفظ مبارک و این حکایت ہم درین محل فرمود

کہ وقت در بصرہ قحط سال افتاده بود بقدر دویست ہزار آدمی بیرون آمدند و خواجہ حسن بصری را گفتند دعا کن گفت اگر میخواہید کہ حق تعالی شمار ابارانی رحمت فرستد مرا از بصرہ بیرون کینہ تاقی تعالی شمار اباران بفرستد آنگاہ ملائم این سخن حکایت در خوف افتاده بود بر لفظ مبارک راند کہ برزگی بود آنرا تا کہ خوف بروے غالب بودے گفتے کہ چون نشستم باشم گوئی در شہلا و نشستم ام آنگاہ فرمود کہ در اخبار است پیچسپ او خدا ان ندید و در بزرگ داشت بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ روزے قرء را دیدند کہ میگرفت گفت چرا میگرفتی گفت بہ مجلس محمد قبلی شدم رحمۃ اللہ علیہ میگفت کہ مردے باشد از مومنان ہزار سال در دوزخ بماند ازین میگرم خواجہ حسن گفت کاشکے آن مرد من باشم کہ بعد از ہزار سال خلاص یا ہم نقل است کہ روزے خواجہ حسن بصری این حدیث را میخواند کہ آنہ قال آخر الزمان ضربت من امی سبعین الف ننتیجہ خواجہ السبکی کہ از دوزخ بیرون آید از است من بعد از ہشتاد ہزار سال آنگاہ ہمدین محل حکایت فرمود کہ دفعۃ شیخ سیف الدین باختری قدس اللہ سرہ الغریر شبے در خانہ خود چون در دمندان مے نالید بآدا و خلق پر سر برن آیدند گفتند یا امام دوش نالیدن تو از چہ بود گفت از ان مے ترسم کہ مایکے علم من کار میرفتہ باشد یا قدم جائے نہادہ باشم کہ آن بدر گاہ حق پسندید نہا شد پس گویند مرا برو کہ ترابزر گاہ من قدر نیست و بیع طاعت تو قبول نخواہد بود پس شیخ آنگاہ حکایت در خندہ افتاده بود بر لفظ مبارک راند کہ خندہ تہقیکے از گناہ کبیرہ است بعد از بر لفظ مبارک راند کہ روزی شیخ قطب الدین بختیاراوشی قدس اللہ سرہ الغریر بر جہتے بگذشت کہ مخذیدند گفت عجب دارم از شما کہ بختید و شمارا مگر از مرگ خرنیت آنگاہ ہمدین محل بر لفظ مبارک راند کہ را دیدند کہ در گورستان نان میخورد برزگی برگذشت گفت تو منافق گفت سبب چیست گفت بسبب آنکہ کہے کہ پیش مردگان طعام بخورد و بخندہ گوئی باختر و مرگ خرندار و این نشان منافق است بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ چون وفات خواجہ حسن نزدیک رسید من بختید و کہے او را در خندیدن ندیدہ بود در اشغال میگفت کہ ام گناہ

و جان بداد آگاه پیری اورا در خواب دید گفت در حالت حیات پیر گزلب مبارک شمارا در خنده
ندیده بودند در حالت مزاج چه بود که خنده کردی گفت این زمان که ملک الموت در قبض کردن
جان من آمد آواز می شنیدم که ملک الموت میگفت که هنوز یک گناه مانده است مرا از ان
شادی خنده آمد گفتم کدام گناه همدین جان بداد م بعد از ان همدین محل حکایت شیخ
الاسلام فرید الحق والدین قدس الله سره العزیز فرمود که آن شب که خواجه بر حمت حق پیوست
بزرگی بود در اوج دین او بخواب دید که در ملک آسمان کثایه اند شادی ندا میکند که
خواجه فرید الحق بخدا از او خوشنود است الحمد لله فی ذالک بتاریخ ششم ماه
رجب روز چهارشنبه دولت پایوس حاصل شد سخن در ذکر خواجه مالک دنیا رحمته الله علیه
افتاده بود بر لفظ مبارک رانده که او را مالک دنیا را زمین گویند که مالک در کشتی بوده چون
در میان دریای کشتی رسید فرد از او بطلبیدند گفتند ما را هم گفتند پاسبان بگیرد و در دریای اندازد
ما بیان یار افران شد تا هر یک دیناری بدین کرده بیرون آمدند بستید و بدیشا
داود پاسبان در دریای نهاد برقت بدین سبب نام او مالک دنیا شد بعد از ان بر لفظ
مبارک رانده که سبب توبه او آن بود که شبی بتماشای بیرون آمده بود و مطرب مشغول شده
بباز میزد چون یاران بختن آن رباب در آواز آمد مالک آن زمان توبه کرد او گفت چرا توبه
نمیکنی چون بشنید به مسجد آمد از ان کا ذاتیپ شد بعد از ان خواجه ذکره الله ما خیر
بر لفظ مبارک که آخر دژ او بحدی رسید که روزی در سایه دیوار میخفته بود و مار شاخ نرگس
قدمان داشت و گس از او میزد آگاه همدین محل فرمود که مالک را چندین سال از دور
غزا بود که بکند تا با قاق روز جنگ شد مالک راتپ آمد در خواب شد تا قافله از راه
که اگر امروز تو در عرب می رفتی اسیری شدی و ترا گوشت خوک میدادند چون گوشت خوک
من خوردی کافری شدی بعد از ان مالک از خواب بیدار شد شکر خدا بجا آورد و گفت
الحمد لله مراتپ شد و آن عظیم تحفه بود آگاه سخن در برکت دست بوسیدن بزرگان

افتادہ بود فرمود کہ وقتے بزرگی را باد ہرے مناظرہ افتادہ بود دور و دراز کشید ہر یک
چہرے میگفت تا بر این اتفاق کردند کہ دست ہر دو بہ بندند و آتش اندازند دست
ہر کہ بسوزد باطل باشد چنان کردند ہر دو نہ سوختند و آتش بگریخت گفت ہر دو بر حق اند
آن بزرگ در گونہ شد بخانہ آمد و روئے بجاک نهاد کہ باد ہرے بر آبر کردیم ہاتف آواز
داد کہ ندانستی کہ دست تو با دست دہرے یکجا کردند دہرے اگر تنہا بودے حال خود
بدیدے بعد از ان ہمدین محل دیگر فرمود کہ سالہا شدہ بود کہ مالک دنیا ترشے
و شیرینی نخوردہ بود ہر شبے نان از طبخ بخریدے روزہ کشادی چنانچہ مالک بیمار شد
آرزوے گوشت نمود چند گاو صبر کرد روزے پایچہ خرید در آستین کرد و بموضع رسید بیرون
آورد گفت اے نفس پیش اگر توا زین آرزو باز گردی ہانا کہ میدہم آن ہم
نخواہم داد بر فور آن پایچہ بدوستی داد خود نخورد ان گاہ ملائم این معنی فرمود کہ در ویشی
بود کہ او گفتے ہر کہ چہل روز گوشت نخورد عقل او ناقص شود اما مرا بیست سال است
کہ نخوردہ ام عقل بر عقل زیادہ میشود بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ وقتے در بصرہ آتش
گرفتہ بود مالک دنیا رنعلین برداشت و پیام برآمد نظارہ میکرد از مردمان
بعضے سے سوختند و بعضے می جفتند و بعضے سے کشیدند خلق در رخ مالک گفت در
روز قیامت ہچنین خواہد بود ان گاہ ملائم این معنی حکایت دیگر فرمود کہ روزے بزرگی
عبادت پیارے آمد نگاہ کر و اجلس نزدیک رسیدہ بود کلمہ بروے عرض کرد نتوانست
گفت و میگفت دہ و یازدہ و دوازدہ پس آن بزرگ از کشف تھص کرد کہ حال تو چیست
گفت چون میخواہم کلمہ بخوانم کوہ آتشین پیش می اندازند کہ اگر گفتے ترا برین بسوزیم لغو ذالہم
بتاریخ پنجم ماہ شعبان روز پنجشنبہ سنہ مذکور دولت پایوس صلفد بخورد بزرگی
شیخ الاسلام قطب الدین بختیار ادشی قدس اللہ سرہ العزیز افتادہ بود بندہ عرضداشت
کرد کہ خدمت خواجہ را قطب الدین بختیار کانکے از کجا گویند بلفظ مبارک راند کہ وقتے

خواجہ قطب الدین قدس اللہ سرہ العزیز باجمیع یاران بالاسے حوض سلطان بودند
وقت باراحت بود یاران روسے بر زمین آوردند گفتند اگر در چنین ہو آب کو گرم بر
چہ نیکو بود خواجہ قطب الدین قسم کرد گفت اگر برسد چہ کنید گفتند بکار بریم خواجہ قطب الدین
نور اللہ مرقدہ بر فوراً از انجا برخاست درون آب رفت دست در آب میگرداگرد گرم
بیرون سے آورد بجانب یاران می انداخت از انجاست کہ خواجہ را بختیار کا کے گویند
بعد از ان ہم ملایم اینہی حکایت دیگر فرمود کہ وقتے مردی را در پایان خواجہ دفن
کردند باشد کہ آمد و فاسق بود شب ہمانہ در خواب دیدند کہ در بہشت میں خرم و خلق
تعجب آمد از سوال کردند کہ این دولت از کجا یافتی گفت این زمان کہ شما مراد دفن
کردید فرشتگان عذاب آمدند تا مرا عذاب کنند خواجہ قطب الدین قدس اللہ سرہ العزیز
اتجا حاضر بود خاطر مبارک اوشان پریشان شد در زمان فرمان آمدای فرشتگان دست این
بندہ بدارید کہ از برکت آنکہ در پایان دوست ماشیخ قطب الدین جایافتہ است و
خاطر او متعلق است مابد و بخشیدیم و اورا بیا مرزیدیم بعد از ان ہم از بزرگی شیخ ما
السلام فرید الحق والدین قدس اللہ سرہ العزیز حکایت فرمود کہ وقتے چند نفر مسافر خدمت
شیخ الاسلام از مقامے آمدند کہ خدمت شیخ را ہر چہ سوال میگردند بطریق امتحان میگردند
چنانچہ پیش پشارہ ہینرم افتادہ بودیکے از میان آن درویشان گفت کہ وقت
ذات درویش تا چہ حد باید خواجہ قدس اللہ سرہ العزیز بر فور ہر دو دست بر
پشارہ ہینرم زد کہ بدینحد بود کہ اگر بگوید این پشارہ ہمہ زر گردد ہوز از زبان
شیخ این سخن بیرون نیامدہ بود کہ پشارہ ہینرم زر گشتہ بود آگاہ ملایم این حکایت
شیخ عثمان مارونی فرمود کہ باجمیع یاران در جماعتی نہ نشتبہ بود چند نفر درویش درآمدند
روسے بر زمین نہادند فرمان کہ بنشینید نشتبہ حکایت در سلوک میرفت کہ اہل سلوک
طایفہ اند چون ایشان در عالم تحیر مستغرق گردند اگر صد ہزار تیغ بر سر ایشان بزنند

درویشان را انتیج خبر نباشد آنگاه خواجه ذکر اللہ بالخیر چشم پرتاب کرد فرمود کہ آن زمان کہ
 مردم در عالم تحیر ہواے دوست متحیری باشند اگر صد ہزار ملک مقرب در ساعت در گوش
 او آیند و از گوش دیگر بیرون روند خبرشان نباشد آنگاه آن درویشان اتناس کردند کہ
 مارا خرجی از خدمت شیخ تعین شود تا مار و ان شویم و آن روز بر شیخ و در جامعہ خانہ شیخ چیرے
 بنو و شیخ بر فور مستی خاک پیش بود بر دست کرد و ایشان را بداد و گفت در گرہ بندید آنجا کہ
 پنج شویید ہما نجا خج کنید بعد از ان درویشان روے بر زمین آور دند باز گشتند چون بیرون
 جامعہ خانہ آمدند و آن گرہ باز کردند تمامی خاک زر گشتہ بود خواجه ذکر اللہ بالخیر بر لفظ مبارک
 راند آنکس کہ کامل ست خاک چہ باشد ہر چہ بر دست گیرد زر کرد الحمد للہ علم ذالک بتلخ
 پنجم ماہ مبارک رمضان روز چہار شنبہ دولت پایہوس بدست آمد مولانا فی نحر الدین
 زرا دی و مولانا فی وجیہ الدین بانی حاضر بودند سخن در فضیلت مہتر یونس پیغمبر علیہ السلام
 افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ چون خدا تعالیٰ مہتر یونس را علیہ السلام عتاب کرد و او را
 راد شکم ماہی در آور دھیل شبانہ روز او را بدینجا باند داشت آن ماہی دمان باز کرد او را
 پھچنان فرو برد خدا تعالیٰ بدان ماہی وحی کرد کہ لے ماہی یونس برگذین ماست و ما او را
 روزے تو نکر دہ ایم کہ گوشت پیغمبر ان علیہ السلام بر جانوران حرام است ولیکن شکم ترا
 زندان او گردانیدہ ایم کہ استخوان او را نیازاری و شکستی و گوشت او تباہ کنی چون ماہی
 این ندا بشنید چھل شبانہ روز طعام نخورد و آب نیز نخورد و با جفت خود صحبت نکرد پھچنان دمان
 باز کردہ بے بود بر اے حرمت یونس علیہ السلام اندر شکم ماہی بنماز ایستادہ بود
 و جگر آن ماہی را قبلہ خود ساختہ بود و آن ماہی در قصر دریا ہمیرفت و یونس را با خود بھی برد
 خدا تعالیٰ پوست آن ماہی تنک گردانیدہ بود تا ہر چہ در دریا عجب بود یونس بہ بیند
 و تسبیح جانوران محشیند و آن ماہی یونس را از دریا بدریا بھی برد و یونس علیہ السلام اندر
 شکم ماہی نماز می گذارد و مرا نیز دعاے را شنائی گفت آواز تسبیح او با آسمان میرفت

فرشتگان گفتند یا آواز تسبیح می آید بسیار شنیده ایم و شناخته ایم که این آواز یونس
 پیغمبر است گفتند یا خدا یونس در میان دریاچه کند بعد از آن جواب آمد که ما اورا باز دهم
 و شکم ما بی زندان او گردانید ایم فرشتگان همه شفاعت او کردند و عاف از وی کردند خدا تعالی
 شفاعت پذیرفت و بر آن ماهی وحی کرد تا بکناره دریا آید یونس بیرون آمد بطاعت مشغول
 شد الحمد لله فی ذالک بتاریخ هشتم ماه شوال روز سه شنبه دولت پایوس بدست
 آمد سخن محمد حبیب پیغمبر علیه السلام بود و خواجه ذکر الله بالجیر بر لفظ مبارک راند که بے نظیر قصه است
 از آن جبرئیل پیغمبر اما در از است آنگاه بر لفظ مبارک راند که در عهد جبرئیل ملکی بود و جبار
 و ستمگار و بت پرست ملکی بتی داشت نام او اقلون بود و بجو اهرش یار است بود و ندو خلق
 به پرستش و میخواند هر که به پرستیدی اورا بگذاشته و اگر نه اورا بکشتی روزی ملک بصحرای
 بیرون آمده بود و اهل ولایت خود را جمع کرده و آن بت را بیار است و مردمان را میفرمود
 که اورا سجده کنند نزدیک آن آتش افروخت تا هر کس که سجده نکند در آتش اندازند
 چون جبرئیل علیه السلام آن بدید اند و بگین شد و بنیدلشید که از بر اے رندے خدا تعالی
 یک کارے بکنم از آن بهتر نباشد که جان خود بسیل کنم در راه خدا تعالی و آن بت پرست
 را منع کنم و اسلام عرض کنم هر چه بر من کند روا دارم بر او خوشنودی خدا تعالی آنگاه
 خواجه ذکر الله بالجیر بر لفظ مبارک راند که آنچه مال داشت جمله صدقه و او چیزے نماند هر
 ملک آمد و گفت این چیست که تو بر بندگان خدا تعالی ناحق میکنی تو یک بنده ضعیف ترا
 خدا است قاهر و قادر چنانچه این مملکت ترا داده است چرا شکر نمیکنی و به بندگان اورا
 میرنجانی و بت پرستی میکنی سنگ را که خدا را خویش نگوید خدا اے کریم است و رحیم است
 و قدیم است از کفر و معصیت تو میداند و اے کریم خویش می پوشد عظمت و بے بخروی که بندگان
 و باری تو از کدام مرغانه که بانگ مینوی ملک چون این بشنند فرمود تا هر چه جبرئیل
 را گفت متصل و چوب استاده کرد و در پهنه کردند و میهمانے آینهی بزرگ چنانچه پوست

او برخواست خون روان شد و او ثنا میگفت خدا ای تعالیٰ غرور جل افصل کرم بدو نجی نمیند
 بعد از آن منج آنہی گرم کردہ ہوتا کہ او نہا دند تا دماغ بیرون شود اور خدا تعالیٰ پیچ
 رنجی نمی رسانید چون مردمان چنین بدیدند بہان و آشکارا بیگانگی خدا بگردید بعد از آن
 خاصان او آغاز کردند کہ بے ملک راز دست بشد و قند قایم شد کہ آنرا فرو تو ایم نشاند
 فرمائیے تا این مرد را برندان کنند تا او را کہے نمیند بہا نجابیر و انگاہ جرجیس را برندان
 گفتند کہ این را عذاب باید کرد تا با سچا سچ سخن نگوید جرجیس اچھا منج کرد پس ستون بکین یا ورنہ
 برشت او نہا و ندر روز و شب دزدان تہ سنگ بود خدا تعالیٰ را یا و میکرد حق تعالیٰ فرشتہ را
 فرستاد تا آن سنگ را از او محو برداشت و او بسلامت بیرون آمد فرشتہ با بہتر جرجیس گفت کہ
 خداے غرور جل سلام باد و بر تو فرستاد و ترا پیغمبری داد و فرمود کہ صبر کن و محنت و رنج
 دنیا و دشمنان مرا پیش بخوان و متہرس کہ ترا چار بار خواہد گشت و من ترا چار بار زند خواہم
 کرد پس از آن شہادت کرامت کنم و بہ بہشت برم جرجیس علیہ السلام خدا را حمد و ثنا گفت چون
 روزے آن ملک را و جرجیس آمد ملک گفت من ترا در زندان کردہ بودم ترا کہ بیرون
 آور و جرجیس گفت آنکس کہ زمین و آسمان بفرمان اوست بعد از آن ملک فرمود تا آ رہ بیار
 کہ گوشت اورا پارہ پارہ کنند و بدارند ملک را بہفت شیر خون خوار بودند در یک خانہ
 پیش ایشان انداختند ایشان گرسنہ بودند سر بر زمین مالیدند بخوردند چون شب درآ
 خدا تعالیٰ فرشتہ را فرستاد تا او را از آن خانہ بیرون آورد و طعام داد و گفت
 صبر کن بر محنت دنیا چون رد شد ملک خلق را جمع کرد و گفت شادی کنید بعد از آن
 بر ملک آمد ملک تو جرجیس مستی گفت آ رہے گفت من ترا کشتہ بودم جرجیس گفت بکشتن
 چہ بینی زندہ گردانیدن خدا تعالیٰ بہ بین چنانچہ ما را زندہ گردانید ہم
 خلق را زندہ خواہد گردانید ہمہ متحیر ماندند یکی گفت کہ ای جرجیس یک چہ
 درخواست میکنم اگر بکنی خداے تو بگردم جرجیس گفت خداے قادر است بر ہمہ

گفت ما چارتن ایم بر کرسیہا نشسته و پیش ما طبقہای مختلف از چوبها و دیگر دخت نخاوه خدای
 خویش را بگو تا این چوبها را سبز گردانند و میو ما بسیر و آن جرجیس دعا کرد خداے عزوجل آن کرسیہا
 را سبز گردانید و بیخ گرفتند و شاخها پدید آوردند آن مرد که درخواست کرده بود و گفت این مرد
 جادو گراست این را بمن ده تا عذاب کنم آن مرد صورتی کرد از میانہ تھی و جرجیس را در میانہ
 افکند و سترش محکم کرده چند روز در آتش را ننداختند تا آتش در آن صورت افتاد و جرجیس بسوخت خدا تعالی
 خشم بر ایشان گاشت جهان ہمہ سیاه شد و پارہ پارہ آتش پا ریدن گرفت از هوا مخلق تمام
 بیہوش شد جرجیس چون از صورت بیرون آمد از خشم خدا ساکت شد بعد از چند روز جرجیس
 وحی آمد کہ نزدیک ملک رَوَد اورا از عذاب من بترسان جرجیس علیہ السلام باز در بارگاه
 ملک رسید و پند دادن گرفت از ندیمان یکم گفت کہ میان ما و تو یک کار مانده است اگر خدا
 تو مردگان را زنده کند ما بخداے تو بگرویم نزدیک ایشان گورستان کہنہ بود و جرجیس
 علیہ السلام دعا کرد تا ہفتہ نفر نفرمان خدا بقای زنده شدند نہ مرد و نہ زن و نہ
 کودک خوردان گور ما بیرون آمدند میان ایشان یکم پیری بود و جرجیس پرسید شیخ
 ترا چہ نام گفت لو مائل نام گفت کی مرده بودے گفت در فلان زمان حساب نمودند
 چہار صد سال شدہ بود ملک متحیر شد کہ این مرد جادو گر نیست جادو گر مرده را
 زنده نہ تواند گردانید و اورا چندین شدت نمودیم هیچ مضرتی نہ رسید این کار آسمانی
 ہست آن مرد پرسندہ گفت من گرویدم بخداے جرجیس و پیرا شدم از بتان
 شما ملک را خشم آمد و اورا پارہ پارہ گردانیدند او بر حمت حق سہو ست ملک گفت باندیمان
 کہ چہ کنم از شر اینمرد باز برسم یکے گفت در خانہ درویش بدارید تا از گر سنگی ہلاک شود
 پہچان فرمود و پیر زنے درویش بود یک پسر داشت بیمار و کور معیوب و بے نان
 و جامہ در مانده چنانچہ در شہراز و در مانده تر نبود جرجیس را در خانہ آن پیرن
 افکندند و موکلان بر در نشستند تا کہے تانی و آبی بد و نفرستد تا بجزاب گر سنگی

و تشنگی بمیر و جبرئیل علیہ السلام در گوشہ خانہ نماز مشغول شد و ہمہ روز روزہ داشتی چون
 شب درآمد وقت روزہ کشادن بودے گفتی اسے پیر زن در خانہ تو خیرے خوردنی هست
 گفت نہ اسے جوان من زنے درویش و پسر پیا رسیدن ضعیف پیچ پیر نھے یا ہم در خانہ نہ
 آن پیر زن نستونی بود کہ خانہ بدان بنا کردہ بود و نہ جبرئیل علیہ السلام دست بدان
 ستون نہاد و نہ اسے بخداے خود بل بخواند در وقت آن ستون سبک گشت و بیخ اندر زمین
 فرو برد و شاخہا بر آورد و میوہ پدید آمد کہ ہرگز کہے چنین درختے ندیدہ بود و جبرئیل علیہ السلام
 ازان میوہ بخورد و پیر زن را گفت خدایا ایشاس و آن بت پرست بود مسلمان شد الحمد للہ
 علیٰ والک زن گفت ترانہ نزدیک خدا این قدر مست کہ درخت خشک بر اسے خوردن تو سبز گردانند
 و عاکن تا پسر مرا عافیت شود و جبرئیل علیہ السلام نزدیک پسر آمد و اندر چشم او خیرے بخواند
 و بدید پسر و چشم پر آب بنیاشد و آن پیر زن بجا بت بیشتر کرد بعد ازان ہشتر جبرئیل
 چند روز در ان خانہ بماند روزے ملک میرفت ہر در خانہ رسید درخت سبز دید کہ شاخہا
 ان درخت پر ہوا رفتہ و برگہا سہ گوناگون اندر و آویختہ ملک گفت من اینجا ہرگز درخت
 ندیدہ ام گفتند آن جادو گر را در خانہ پیر زن باز داغشتہ اند این درخت او پدید
 آورده است ملک در حال فرود آمد و فرمود آن درخت را بر کشید و آتخانہ را ویران کند
 بحکمت آہی آن درخت پیمان ستون گشت کہ بود و ملک فرج جیس را بیا و بیجا منج آہی
 در وونی بسا تختند بزرگ و گران و بہ زیر آن گرد دے بر نشاندند و بخوابا بندند
 دو ستہا و پاپہا بش بر زمین دو تختند تا اندام او پارہ پارہ گشت پس فرمود معتہدان
 خود را تا اندام او را بسوختند و آن خاکستر را بر جاے نہادند و مہر کردند پس فرمود
 معتہدان خود را آن خاکستر پر نہ و پیر و سے دریا فورہ درہ اندازند تا پدید شود
 و از رخ او باثر ہم پیمان کردند کہ ملک فرمود ہو و چون آن خاکستر را بکنارہ دیوار
 پراگندند آواز سہ شیندند کہ ای باد ملک آسمان و زمین میفرماید کہ ذرہ مارا جمع کن

کہ مابین را باز زندہ خواہم کرد در وقت با و آمد و آن در تاراج کرد و بر آب تودہ کرد چنانکہ معتقدان
 ملک نظارہ میکردند زمانی بود تودہ خاک بمجید جریس علیہ السلام از میان پیدا شد بفرمان
 خداے خود جل جلالہ پروردگار را میگفت آن قوم باز گشتند بسوے شہر آمدند جریس علیہ السلام
 از میان ایشان پیش ملک درآمد نگاہ کرد گفت مردہ بودے خاکستر شدہ باز زندہ چلو نہ شدی
 پیش آوردند ملک گفت اے جریس مرا معلوم کہ تو راست میگوئی و خدا تو قادر است و بتا
 ما عاجز اکنون اگر تو بگویم مردمان سز نش کنند گویند کہ ازین یک مرد تنہا پس نیامدہ اکنون یک
 کار ماندہ است کہ نیکی من و تو اندرین بہت کہ تو یک باران آن بت مرا سجدہ کنی تا گفتگوئی مردمان
 از پیش بر خیزد و نگاہ من بخداے تو بگویم و از بت نیز ارشوم و بت را بشکنم جریس خواست بگفت
 خدا طاہر کند گفت رواست ملک شادمان گشت روسے و چشمہا بوسید گفت امروز و شب
 بر من باش تا معلوم کرد مردمان را کہ مرا و ترا آشتی شد و نگاہ ہر دو در بخانہ رویم و تو
 یکبار بت پرستی کنی بعد از ان بہرچہ تو گوئی آن کنم جریس علیہ السلام آنجا با ستاد و شب نماز
 مشغول شد زنی از پس او بنماز ایستادہ مے شیند جریس دید و مسلمانے بر و عرض کرد و دعوت
 مسلمان شد مسلمانان عناک شدند یہودان شادان آمدند و خلق بہرتخانہ روسے بہاد
 ملک با جریس بیرون آمد و بہرتخانہ بہت بود ہمہ را بہ مروارید آراستہ و بہر تختی شستہ جریس
 علیہ السلام نگاہ میکرد در میان مردمان آن زن را دید کہ می آمد یک لپک را بر گردن گرفتہ
 جریس آن لپک را آواز داد کہ اے فلان در وقت زبان کشادہ گفت لبیک یا بنی امت
 گفت از گردن مادر فرو داکے فرو دآمدہ پاسے روان شد پیش جریس با ستاد جریس
 گفت دروان روتبان را فرمان رسان کہ جریس پیغمبر خدا میخواندیم بتبان نگوں از مالمان
 آمد بہر جریس پاسے بر زمین زد و جہد بتبان فردوز میں شدند ملک گفت بفریتے مرا و
 خدایان مرا ہلاک کردی جریس علیہ السلام گفت از بہر آن اینچنین کروم تا شمار معلوم گردد
 کہ انہا خداے نفیدہ شیخ متوانند از پس البیس را میان ایشان گرفت گفت اے ملعون

این چیست که تو میکنی خودیلاک شدی و خلق را نیز پلاک میکنی خود بد و زخ رفتی و بندگان خدا ایرا
 نیز بد و زخ میبری ابلیس گفت که ندانی یک آدمی را از راه بیرون عزیزتر است بر من
 از همه چیزها گفت نیدانی ای جبرئیل خدا تعالی فرمود فرشتگان را تا آدم را سجده کنند و گفتند
 مگر من که دوزخ را اختیار کردم آدم را سجده نکردم آنگاه زن ملک جانب ملک نگه کرد
 و گفت چه ماند اکنون از حقوتهاست خدا تعالی و کدام محبت بود که بنمود و بگو آنکه دعا کند
 شمارا فردا در ملک خشم شد گفت که از جادو و او فریفته شدی بیست سال است
 که بن میگوید هنوز مرا فریفته نگرفته است پس زن ملک مسلمان شد ملک او را پلاک کرد
 زن روئے سوئے جبرئیل کرد گفت دعا کن دعا کرد فرشتگان اندر هوا با و طهارت
 گرفته منتظر شدند تا جان او را ببرند بعد از آن جبرئیل علیه السلام گفت خداوند مرا بر نذر
 تا ایشان را در زمین پیش من فرو بری همین که جبرئیل این دعا کرد در حال صاعقه برخاست
 جمله جهان تاریک شد و زلزله از زمین برخاست و زمین بشکافت آن ملک را بسپاه بی فرما
 در زمین فرو برد که نام و نشان ایشان بر نیامد الحمد لله علی ذلک تبایخ بیستم ماه جمادی
 الاول روز سه شنبه مذکور دولت پایوس بدست آمد سخن در فضیلت اولیاد و مشایخ
 کبار افتاده بود همچنان مولانا شمس الدین عجمی و مولانا بایران الدین غریب و مولانا فخر الدین
 زرادعی بیامدند سر بر زمین نهادند فرمان شد که بنشینید نشستند بعد از آن خواجه
 ذکر الله بالخیفر فرمود که وقتی بزرگی نیست حج کرد که بزیارت خانه کعبه برود چون به بغداد رسید
 شبی در خواب رسول صلی الله علیه وسلم را دید گفت باز گرد حج در خانه داری پنهان داری و اگر
 برو حق او بجا آر که ترا بهترانج است و رضا او بطلب آگاه آن بزرگ باز گشته بخدایت
 مادر آمد آن سعادت را عنایت داشت بعد از آن خواجه ذکر الله بالخیفر بر لفظ مبارک اند
 که اگر کسی مادر پدر را بر گردن کرده تمامی عمر در خانه کعبه برود و بیاید حق یک بشمار که برای
 او خواب خوش تلخ کرده اند نگزارده باشد آنگاه شصت سخن در حکایت رابعه بصری رحمت الله

علیہا افتاد بر لفظ مبارک رساند کہ رابعہ بصری در مجلس خواجہ حسن بصری خاموش بود و در مجلس سخن نگفتی بعد از ان بر لفظ مبارک رساند کہ آن شب کہ رابعہ بصری را ترا و ندجامہ نبود و در خانہ پدرش چندان نبود کہ چراغ بسوزد و در پارہ جامہ بہ پیچید مادرش گفت پیش فلان ہم سایہ روغن چراغ بہ طلب پدر را بیچید ہم سایہ رفت دوست بر در نہاد باز گشت گفت ایشان خفتہ اند در باز نکردند پنهان ملول خاطر بخت در خواب دید کہ رسول علیہ السلام اورا گفت ملول مباش کہ این نعمت تو رشید خواہد بود کہ ہفتاد ہزار کس از امت من در شفا یافتند و خلاص خواہند شد پس گفت بر عیسی بن داود در تو کہ امیر بصرہ است و اورا بگوئے کہ شب صد بار صلوات بر من میدہی و شب او مینہ فراموش کردی و چہار صد رکعت نماز میگزاری کفایت آن صد دنیا رہن دہ چون پدر رابعہ پیدار شد زاریگریست و خواب بر گانہ کرد بر امیر بصرہ رسانید او دہ ہزار درم صدقہ داد و بشکرانہ آنکہ رسول علیہ السلام اورا یاد کردہ بود گفت بعد ازین ہم ہر چاہی کہ بودہ باشد مرا بگوئی تا حاجت ترا روا سازم بعد از ان سہدین معنی فرمود ہم از بزرگی او چون رابعہ بزرگ شد مادر و پدرش ہر دو در بصرہ قحط افتاد و خواہران او متفرق شدند رابعہ بدست ظالمی افتاد اورا بچند درم بفروخت روزی نامحرمی بدبخت خواست دستش بگیرد و روئے بر خاک نہاد گفت آہی غریبم و یتیمم و از شکستگی دست و رنجائی دیگر هیچ غم نیست رضای تو مینخواہم تو از من راضی هستی بیانہ آوازے آمد کہ غم مخور فردا قیامت ترا جاکے رسانم کہ مقربان در گاہ بتو نیازند تا از انجا رابعہ در خانہ شد روزی در مناجات بود کہ میگفت آہی روز روزہ و شب قیام کنم و ہم خدمت حضرت تو کہ پروردگار می چنانچہ شبہ خواجہ ادا از خواب در آمد و آواز مناجات شنید برخواست نگاہ کرد کہ رابعہ سر بسجده نہاد میگفت آہی تو دانی ہوا دل من موافق تست و روشنائی چشم من در خدمت در گاہ تو غایب نشود از من ساعے اما چکنم نگاہ تبدیلی دید از نو ہر سرا و آویختہ و ہمہ خانہ روشن شدہ چون روز شد خواجہ

رابعه را بنواخت گفت ترا از کدام اگر اینجا باشی ما همه خدمتگار تو هستیم اگر میروی فرمان تر است
 رابعه بر رفت گویند در مطرب افتاد بعد از آن توبه کرد بعد از آن در خوابه مقام ساخت مدتی
 آنجا عبادت نمود آنگاه خواجه ذکر الله بالخی بر لفظ مبارک اند که رابعه در شبان روزی هزار رکعت
 نماز گزاردی و به مجلس حضرت خواجه حسن بصری قدس الله سره الغفر نشدی و آنچه از وی
 شنیدی آنرا بگردار رسانیدی بعد از آن در خوابه مقام ساخت مدتی آنجا عبادت نمود و بعد از آن
 عزم حج کرد خری داشت رخت بروس بخاد عزم حج کرد میرفت که در بادیه خرا و بر د
 اهل قافله گفتند که ما رخت تو برداریم با یا رابعه گفت شما بروید من بتوکل خدا مانده ام
 قافله روان شد رابعه تنها ماند گفت الهی باد شاه جبر چه کنی با عورت عاجزه مرا آنجا نه خود
 خواندی پس در میان راه خرم میرانده دریا بان مرا تنها بگذاشتی در حال که این
 سخن بگفت خوش زنده شد بار بر و خاد بر رفت بعد از مدتی دیدم که آن خرم را
 فروقت بعد از آن بهر شغل فرمود که چون رابعه بعراق رسید گفت الهی دلم بگرفت
 بجاروم من کلونی را چکنم و آن سنگی است مرا دیدار تو می باید حق تعالی بیواسطه
 برویش خطاب کرد ای رابعه در جست و جوی بشو و هزار عالم میروی ندید که موسی علیه السلام
 از من دیدار خواست ذره تجلی بر کوه افکنیم کوه چهل پاره شد چه جاس این سخن است
 که تو میگوئی بعد از آن بهرین محل فرمود که وقتی دیگر بکه میرفت در بادیه کعبه
 را دید که استقبال کرده می آید گفت مرا استطاعت کعبه نیست به جمال کعبه چه شادی
 نمایم مرا رب البیت می باید کعبه را چکنم الحمد لله علی ذلک بتاریخ هفتم ماه شوال
 روز پنجشنبه دولت پاپوس حاصل شد سخن در سماع و اهل سماع افتاده بود در میان
 شخصی بیامد حکایت گفت که جماعتی اکنون در فلان مقام از یاران مخدوم جمیع کرده اند
 و مرا میرسم در میان است خواجه ذکر الله بالخی یعنی شنیده فرمود من منع کرده ام که
 مرا میرسم در میان نباشد هر چه کرده اند نیکو کرده اند درین باب بسیار غلو فرموده

تا بدین حد کہ گفت کف دست بر کف نزنند کہ آن بپھومی ماند پشت دست بر کف دست نزنند یعنی
در منع و تنگ چندین احتیاط آید است در منع مزامیر بطریق اولی و بعد از آن فرمود اگر کسی
از مقام بیفتد باری در شرع افتد مبادا اگر از شرع بیرون افتد پس اورا چه ماند بعد از آن
فرمود کہ سماع مشیخ کبار شنیده اند و آنکہ اہل این کار اند و کسی کہ صاحب ذوق است
و در دور و است بیک بیت از گویندہ کہ شنود اورا وقتی پیدا شود اگرچہ در میان مزار باشد
یا نباشد اما آنکہ از عالم ذوق خبر ندارد اگر پیش او گویندگان باشند و از ہر جنس مزار باشد
چہ شود چون او اہل درو نیست پس معلوم شد کہ این کار تعلق بدرد دارد نہ ہر مزار بعد از آن
فرمود کہ مردم را ہمہ وقت حضور کجا میسر است اگر در روزے وقتی خوش دریافتہ شود
ہمہ اوقات تفرقہ اورا در اتباع آن روز باشد و اگر در جمعی صاحب ذوق و صاحب درو باشد
جملہ اشخاص در پناہ آن شخص باشند بعد از آن فرمود کہ در ایام ماضیہ قاضی بود در او جوہر
و ایما با خدمت شیخ الاسلام فرید الحق منازعت نمودے تا وقتیکہ از غایت خصومت در میان
رفت با صد و دہمہ گفت کجا روا باشد کہ یکم در مسجد بنشیند آنجا سماع فرماید و گاہ گاہ
برقص باشد ایشان گفتند این واقعہ کیست کہ میکند گفت شیخ فرید گفتند ما باو بیچ توانیم گفت
بعد از آن خواجہ ذکر اند باخیر فرمود ہر کس سماع شنیدہ ام اسے یو منا بحق فرقہ شیخ
کہ انہم براوضاع و اخلاق پسندیدہ شیخ عمل کردہ ام تا وقتہ در حال حیات ایشان
در جمعی حاضر ہوئے گویندگان این بیت میگفتند ۵ محرام بدین صفت مبادا کہ چشم بدست
رسد گزند و مرا اخلاق پسندیدہ شیخ و اوصاف بزرگی ایشان یاد آمد چنان دامن
گرفت کہ وصف نیامد قوال خواست تا ابیات دیگر گوید من بین گویندیم خواجہ پیرین حرف رسید
در گریہ شد و فرمود بعد از آن پسے بر نیامد کہ حضرت ایشان رحلت نمودند آنگاہ فرمود
کہ تحمیل و تاویل ایمنی کہ فردا قیامت یکم را زندان شود کہ تو در دنیا سماع شنیدہ گویندیم
فرمان رسد کہ ہر شیے کہ ہے شنیدے آنرا براوصاف ماعل میگردی گوید آری فرمان رسد

کہ اوصاف ماحولہ ماقدیم حادث بہ قدیم چگونه روا باشد گوید خداوند از غایت محبت میگفت
 فرمان رسد کہ چون از محبت میگفتی مابتوحمت کردیم بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخی فرمود
 کہے کہ مستغرق محبت اوست این عنایت است دیگر انرا چہ خواهد گفت آنگاہ سہرین محل فرمود
 کہ وقتے خواجہ ابراہیم اہم را سوال کردند کہ تو اسم اعظم یاد داری بگو کہ ام است او
 جواب داد کہ معده را از لقمہ حرام پاک دار و دل از محبت دنیا خالی کن بعد از ان
 ہر اسمی کہ خوانی اسم اعظم است الحمد للہ علی ذلک بتاریخ پنجم ماہ ذی قعدہ روز
 دوشنبہ دولت پایوس بدست آمد سخن در نماز و اوجیہ افتاد مولانا شمس الدین بچہ و مولانا
 وحیم الدین پائی و مولانا نصیر الدین گیاهی بخدمت حاضر بودند بر لفظ مبارک راند کہ
 رسول علیہ السلام ہر آجلہ بہات صلوٰۃ السجودت بگزاردی و آن ہمہ باتمام رسید
 بندہ سر بر زمین بہاد و عہدداشت کرد کہ این نماز را دقت معین است فرمود کہ آری
 بعد از فریضہ نماز خفتن کہ دو رکعت سنت میگزارد آنگاہ این چہار رکعت صلوٰۃ السجود
 بیک سلام گزارد و بہر رکعت الحمد یکبار و آیتہ الکرسی یکبار و تا انزلناہ سہ بار و اظلال
 پائزہ بار بعد از سلام سر بسجده نہد سہ بار یا حی یا قیوم ثبثی علی الایمان گوید
 آنگاہ سخن در بزرگی اولیا افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ وقتے خواجہ ابراہیم اہم
 نیت کرد کہ ہر کہے در کعبہ پیامبر و من بیدہ میروم و ہر گاہ کہ من بہاد دو گانہ نماز میگزارد
 چنانچہ بدین منوال بعد چہارہ سال بخانہ کعبہ رسید کعبہ را بر جانید متحیر ماند تا فعی آواز داد
 کہ اے ابراہیم کعبہ زیارت را بچہ بصری رفتہ است گفت الہی کجا روم باز آواز آمد
 کہ بیچ جامروئے آید بعد از ان خواجہ سہرین محل فرمود کہ پیش شیخ کیے خبرے داشت
 در میان بازار گرفت مراد رہہ شیخ گفت ساکت باش گفت منے باشم شیخ در خشم شد و آ
 از کف برداشت و بر زمین زد تا منے بازار پر ز شد فرمود اکنون حق خود بردار
 پیش بردار و گرنہ دست تو خشک خواہ شد آمد حق خود برداشت چون زیادت

برداشت دست انوشک بعد از ان خواجه ذکر اللہ بالخیبر بر لفظ مبارک راند کہ ہر کہ با
 در دیش در افتد از پنج بر افتد نعوذ باللہ منہا تبارک و تعالیٰ ہم ماہ قمری قدر روز یکشنبہ
 دولت پایوس بدست آمد مولانا شمس الدین یحییٰ و مولانا برالدین غریب و شیخ یوسف
 چندیری و مولانا فخر الدین خراوی و مولانا شہاب الدین میرتی و شیخ عثمان سیاح و شیخ
 ضیاء الدین یانی تپی و مولانا وچہ الدین پاکلی و غویزان دیگر بخدمت حاضر ہو و ندر روزے
 پس با راحت ہو و مولانا شرف الدین و نجم الدین ستامی ہمین روز سر در قدم آورد و ند
 و بکلاہ چہارتر کی مشرف شدند و بندہ نیز ہمین روز کلاہ یافتہ ہو و بخشش برہر کی میشد
 بعد از ان خواجه ذکر اللہ بالخیبر روے سوے حاضران کرد کہ چنانچہ امروز یکجا ایم
 و فرد ایکجا خواہیم خاست آنگاہ چون خواجه این سخن بر لفظ مبارک راند بندہ غویزان کہ
 روی بر زمین آورد و ند عرض نمودند کہ مولانا ثانی شہاب الدین میرتی انصاری کہ یکے
 از بندگان معذوم است یتے نوشتہ است اگر فرمان شو و بگویم فرمودہ من از تو بیج
 مراد و گرنہ خواہم ہمین قدر بکنی کہ خودم بدان کنی با تمام رسید ملفوظ افضل الفوائد حضرت
 سلطان المشائخ شیخ نظام الدین اولیاء رحمۃ اللہ علیہ جامع وے حضرت امیر خسرو دہلوی

رحمۃ اللہ علیہ و مطبع رضوی واقع دہلی

حسن سعی احمد الزمن سید محمد حیرسن

مالک مطبع موصوف در ماہ مبارک

والہجہ ۱۳۰۳ لہ بحبری و

قدسی رونق الطباع

پذیرفت

+

افضل الفتاوید جلد دوم

بسم اللہ الرحمن الرحیم

این انوار و اسرار الہی و این آثار و اخبار باطنی از انفس متبرکہ خواجہ راتان صاحب الکلام
فی الارضین ختم المشایخ و الاولیاء وارث اہل السلوک و الانبیاء تاج المحققین برمان العاشقین
نظام الحق و الشیخ و الدین آدام اللہ تقوہ چنانچہ خدمت پیوستہ شدہ است بتاریخ مختلف
درین فتاوید دیگر نشتہ آمد فہرست بتاریخ روز و شبہ ہستم ماہ رجب قدر سنہ تسع و
عشر و سبعمائتہ سنہ در ذکر آفرینش ہتر آدم و فتاوید دیگر افتادہ بود بندہ گنگار
امیدوار رحمت پروردگار خیر و لاپین کہ یکے از بندگان سلطان المشایخ و اولیائے
بتاریخ مذکور و وقت پایوس حاصل کرد و غریبان اہل صفہ خدمت حاضر بود و ندیخ
انبیاء گذشتہ میرفت بر لفظ مبارک راند تا چہ ایام ہمارت بود کہ قطب الدین حضرت ایشا بود و ندیخ
خواجہ ذکر اللہ بالیہ و خیر رسید بندہ برخواست روی بر زمین آورد و ایستادہ عرضد
کرد خواجہ بندہ نواز رحمت فرمود و بر لفظ مبارک راند کہ نشین ہرچہ گفتارست بگو بر حکم فرمان
بار دوم بندہ روی بر زمین آورد فرمان شد کہ بگو اتماس کردم کہ پیش ازین بندہ از
زبان مخدوم بندہ نواز ہرچہ شنیدہ است آنرا در قلم آورده است و جلدی مرتب کردہ
نام افضل الفتاوید کردہ بشرف نظر منظور گشتہ پس درین وقت نیز اگر رحمت فرمان شود
ہرچہ از زبان مخدوم شنیدہ شود آنرا در سلک تحریر کشیدہ آید تا دو جلد مرتب گردد
اما اگر دین جلد بیشتر سے حکایت انبیاء و سلوک بود خاطر بندہ جمع کرد و دہمین کہ بندہ
این عرضداشت کرد و فرمود کہ نیکو باشد تبسم کرد کہ دعا گوئی بعد آمدن نماز ہمین ذکر

انبیا آغاز کرو ہم ازین سبب کہ در خاطر شما حکایت انبیا بود بعد از ان سہرین محل فرمود
 اسے درویش غریب بنو چون حق تعالیٰ خزانہ بلا را آفریدہ خصوصاً از ہر اسے انبیا و
 اولیاء بیا فرید فرشتگان چون آن خزانہ بلا را بدیدند ہر جہہ از ہمت آن بر خود
 بگذاختند سہر جہہ ہذا و ند کہ الہی این خزانہ ہر اسے کیا نیت فرمان آمد کہ اسے
 فرشتگان شما ازین نعمت فارغید اما این نعمت نصیب خلیفہ کردہ ایم کہ در زمین خواہیم
 آفرید یعنی آدم صلوات اللہ و سلامہ علیہ فرزندان او کہ مہمان من اند و ایشان
 بر اسے این بلا امتحان خواہیم کرد ہر کہ در محبت ما ثابت خواہد بود این بلا بر وارزانی
 خواہیم داشت و بلکہ این نعمت بلا بر ایشان نخواہیم فرستاد ایشان باز و خواہند خواست
 انگاہ ملائم این معنی فرمود کہ اسے درویش این طائفہ کہ در عشق دوست مستغرق اند
 از روز تا شام بلا را باز و خواہند زیرا چہ بلا کہ از دوست باشد آن بلا نیت آن
 نعمت است کہ از دوست بدوست میرسد بعد از ان این حکایت فرمود کہ قتی
 عاشقی بود ہر صبح نہایتے و فریاد کردی کہ الہی زرق من ہمین سبب است انگاہ
 از ویرسیدند کہ این چہ سخن است کہ تو میگویی گفت آری چون افتان دوست
 در بلا باشد اگر ما باز و نخواہیم پس ما در میان اہل سلوک ثابت نباشیم انگاہ چون
 خواہ برین حرف رسید چشم پر آب کرد و این رباعی بر لفظ مبارک اندر رباعی ہر جا کہ بلا
 تست بر جانم باد و چون در رضائے تست بر جانم باد و گریہ سر عاشقان بلا نایا شدہ
 آنجملہ بلائے تست بر جانم با و بعد از ان فرمود کہ چون بہتر آدم علیہ السلام را
 در عالم وجود پیدا کردند روح در قالب آوردند بر خاست نشست غاستن بہان بود
 کہ عسلہ آمد گفت الحمد للہ مہتر جبریل پیش ایستادہ بود گفت ہر حکم اللہ انگاہ
 بر فرشتگان فرمان آمدی ملائکہ آسمان شما میگفتند کہ ایشان فساد نکند و خونہائے
 ناحق بریزند دیدید کہ نیکو نخواستہ بود کہ مرا حمد و ثنا گفت قولہ تعالیٰ

وَيَسْأَلُكَ اللَّهُ مَّا وَتَعْتَ بِهِ كَيْدَكَ وَتَقْدِرُ لَكَ أَهْلًا ۖ فَرُشْتَكَانَ بَارِئِينَ سَجْدَةٍ
 هَذَا وَنَدُو كَقَوْلِهِ تَعَالَى إِنْ أَشَاءَ مَا لَا قَنَطُونَ ۚ يَعْنِي أَيْخَهُ تَوَدَّ أَنْ يَمْنَعَ فَرَا
 شَدَ مَهْتَرَجِيْلَ وَيَسْكَائِلَ وَاسْمُ رَافِيْلَ رَاكِهِ شَمَادِ بَشْتِ بَرُوْدِ جَبْرِئِلَ حَلَهُ بَشَانَدُو
 بَرَاقِ مِيكَائِيلَ وَتِلَاجِ اسْمِ رَافِيْلَ بَرَكِيهِ وَچُونِ اِيْشَانِ بِرَحْمِ فَرَاغِ بَرُوْدِ فَرَاغِ شَدَ
 كِهَ حَلَهُ دَرِ گَرُونِ مَهْتَرِ آدَمَ كَنِيدِ وَتِلَاجِ بَرَاوَنِيْدِ وَبَرِ بَرَاقِ كَنِيدِ وَدَرُونِ بَشْتِ تَحْتِ
 بَشَانِيْدِ بَعْدَ اَزَانِ چُونِ مَهْتَرِ آدَمَ بِرَقَّتْ شَسْتِ جَلَهُ مَلَكُوتِ رَا فَرَاغِ شَدَ كِهَ بَرُوْدِ
 آدَمَ رَا سَجْدَه كَنِيدِ قَوْلَهُ تَعَالَى وَادْعُنَا لِلْإِسْلَامِ إِنَّا سَبِّحُكُمْ وَإِلَٰهَكُمْ فَسَبِّحُوا
 اِلَّا اِبْلِيْسَ ۚ اَبُو اِسْتَنْبَكِهِ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِيْنَ ۚ پَسِ جَلَهُ فَرُشْتَكَانِ سَجْدَه كَرُونَدِ مَرِ
 اِبْلِيْسَ عَيْنِ سَجْدَه نَكِرِ چُونِ اِبْلِيْسَ عَيْنِ رَا نَدَه شَدَ جَلَهُ فَرُشْتَكَانِ بَا آوَا زِ بَلَنْدِ كَقَوْلِهِ
 لَعْنَتُ بَرِ اِبْلِيْسَ بَا وَچَا نِيْچِهَ جَا رَعَالَمِ بِرِ لَعْنَتِ كَرِ دَا نْگَا هِ اَوَا رَا نَدَه شَدَ بَعْدَ اَزَانِ
 خَوَاجَه ذِكْرِ اَمْتِدَا نِيْچِهَ چُونِ بَرِيْنِ عَرَفِ رَسِيْدِ چَشْمِ بِرِ آَبِ كَرِ دِ بَرِ لَيْتِ وَاِيْنِ سَخْنِ بَلْغَتِ كِهَ اِي
 دَرُوِيْشِ اَوِيْكَ لَعْنَتِ مَرُوْدِ وَاَبَدِ كَشْتِ دَرِيْنِ زِمَانَه بَعْضِ مَسْلَمَانِ اَنْدَكِهَ اَزِ فَعْلِ قَبِيْجِ
 اِيْشَانِ كِهَ دَرِ وَجُوْدِ اَيْدِ رُوْزِ هَزَارِ بَارِ لَعْنَتِ بَرِ اِيْشَانِ اَزِ پَرُوْدِ كَا رَعَالَمِ مَنْتَرِلِ
 مِيْگَرُوْدِ وَاِيْشَانِ رَا اَزَانِ لَعْنَتِ جَزِيْعَتِ غَا فُلِ اَنْدَ بَعْدَ اَزَانِ بِرِ لَفْظِ مَبَارَكِ رَا نَدِ
 كِهَ چُونِ مَهْتَرِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ دَرِ جَنَّتِ الْمَا وَاقَرَارِ كَرِفَتِ دَرِ جَلَهُ مَلَكُوتِ اَسْمَانِ وَساكِنَا
 جَنَّتِ اَعْزَا زِ وَاَكْرَامِ اَوِيْدِيْدِنْدِهِيْمَه رَجُوْعِ بَدُو كَرِ وَنَدَ بَعْدَ اَزَانِ بِفَرُشْتَكَانِ فَرَاغِ شَدَ
 سَمَپَشِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ سَبْقِ كِيْرِنْدَا زِ بِيَا فَضْلِ وَكِرَامَتِ اَنْگَا هِ فَرَسُوْدِ چُونِ مَهْتَرِ
 آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَا نَخِيْرِ كَرِ وَنَدَكِهَ بِرِ چِهَ بَشْتِ نَمَتِ مَاسْتِ نَخُوْرِيْ مَكْرُكَنْدِ مَنَخُوْرِيْ اَمَا
 چُونِ خَوَاسْتِ حَقِ دَرِيْنِ بُوْدِ كِهَ اَوَا بَا زِ دَرِ وِيَا آيِدِ لَوْ اَعَشَقْ وَآتَشِ مَحَبَّتِ دَرِ سِيْنَهِ اَوِ
 سَجُوْشِ اَمِيْدِيْ كِدَا نَه اَزَانِ كَنْدِ مَنَخُوْرِ وَتِلَاجِ اَزِ سَرِ بَرِفَتِ وَطَلَهِ بِرِ پَرِيْدِ بِرِ نَهَنَه كَشْتِ
 اِلَهِيَا دَه شَدَ آوَا زِ دَرِ وَدَرِ خَتِ بَرِ اَمْدِ قَوْلَهُ تَعَالَى فَكَلِمَتُهُمْ اَقْبَدَتْ كِهَ هَا سَوَا اِيْهَا وَطَفِيقًا

يُحْيِيَانِ هَٰؤُلَاءِ مَرَّةً وَاحِدَةً وَنُعْطِي الْأَمْرَ لِمَنْ يَشَاءُ ۚ لَعْنَةُ بَيْرُوتِ رَوَا
 عاصی کہ این جائے تو نیست پس آدم علیہ السلام پیش ہر دختے کہ میفت و برگ میخواست
 آواز پیش برے آمد کہ تو عاصی شدی اما عاصی را برگ ندیم چنانچہ رسید پیش دخت
 انجیر او دو برگ داد فرمان آمد کہ تو چرا برگ بدادی گفت غرت اول او کہ دیدہ بود
 و آخر ہم همچنان غرت می بینم از آن دو آدم پس فرمان آمد ای انجیر ما ترا عزیز گردانیدیم میان
 خلق چنانچہ آدم را غرت داشتی چون آدم علیہ السلام از بہشت بیرون آمد و در
 کوہ سرائید رفت ہفتاد و بیصد سال برین ذلت بگریست چنانچہ گوشت پوست رخسار
 مبارک بریزید کنجشکان بیامدند در رخسارہ مبارک حوصلہ کردند او را خبر نمود چندان
 کہ خاشاک برآمدہ بود از گریہ ہتر آدم علیہ السلام از زمان کہ سجده کردی کسی ندید
 کہ آدم اینجا ہست یا نیست بعد از آن خواجہ دین حرف رسید چشم پر آب کرد کہ آری
 آغاز صبح اربعین صبا چو ن چشم بکشا و نظر بر جمال عشق افتاد آخر بہمان شعلہ اثر کرد
 و بشارت آن بہشت تکرار توان کرد مگر در خرابہ و ویرانہ دنیا تا تہمت اشد البلاء فی الاولیاء داشت
 فی الانبیاء درست کند آنگاہ خواجہ ذکر اللہ تعالیٰ بالغیہ چشم پر آب کرد فرمود کہ آری
 عاشقان بلا را باز زد و دوست بہر از صرع و زاری خواستہ اند آنگاہ فرمود و اصل
 زبان شدہ اند المحبت فی المحبین بعد از آن بر لفظ مبارک ماند کہ اول کسی کہ در جہان
 محشق و زید و بلا و عشق قبول کرد آدم صفی اللہ علیہ السلام بود زیرا چہ آدم علیہ
 السلام را انبیا بہشت آفرید اگر در خاک ہتر آدم علیہ السلام سر رشته عشق نبود
 پس در اہل سلوک عشق مرکب نبود پس چون اول عشق از او بود و در فرزندانش
 چنان کردند آنگاہ فرمود کہ ولولہ اشتیاق و شوق کہ در اولیای خداست ہم از
 آدم صفی است ہمین کہ خواجہ دین حرف رسید چشم پر آب کرد و این رباعی بر لفظ مبارک
 راند رباعی از بہر خ تو مبتلا می باشم و ندغم عشق تو بلامی باشم و در یاد جمال تو

چنان مدہوشم کہ خود خبرے نیست کجا می باشم بعد از آن فرمود کہ تو بہ بہتر آدم
 علیہ السلام قبول کروند فرمان آمد یا آدم در ہر مہی سکہ روز روزہ بدار سیر و نیم و پھار نیم
 و پانز و نیم تا تو بہ قبول کنم تو بہ بہتر آدم علیہ السلام بعد از سید سال قبول کروانگاہ
 فرمود کہ ای درویش بعد از مدتے از بہتر آدم علیہ السلام سوال کروند کہ وقتے خود را بمراد
 خود یافتی گفت در نیوقت نہ اما در آن سید سال کہ در بلا مبتلا بودم ہر روزے کہ برین
 میگذشت خود را بمراد خود میدیدم و ہر لے و خرے کہ برین در آن وقت میگذشت سر
 ہر اقلیمی برین کشادہ میگذشت خواجہ ذکر اللہ بالیہ درین فواید بود کہ شش نفر درویش
 جوالتی در آمدند پچ قیلے و سلے نکر و ندیمہ و صحن جماعت خانہ اشباع در دادند و رقص
 میکردند و دیری بعد از آن فروداشت کردند ہر یکے ازین درویشان صرفہ زبان نہ شنید
 ہر چہ از زبان ایشان بیرون می آمد میگفتند بچان خواجہ ذکر اللہ بالیہ خلعے کہ در آن
 بود مولانا فخر الدین زراوی و بندہ بندہ زادگان را فرمود کہ ہر پدیش آن عزیزان
 بدارید تا تناول کنند آنگاہ ہر چہ مطلوب ایشان خواہد بود آن نیز خود داد و از مغذ
 بسیار کنند سین کہ بندگان بر حکم اشارت مخدوم بندہ نواز این طعام بردیم بر فور ایشان
 آن طعام نہ پسندید وقتا بکردند کہ ہر چہ از زبان ایشان بیرون می آمد گفتند ہا پیشرا
 ایستادہ حیران کہ پیش خواجہ خواہیم گفت الغرض چون این معنی بخدمت خواجہ تحقیق
 گردید برخاست زلہ طعام بردست گرفت و چہار زلہ دیگر باز آورد پیش آن درویشان
 بیامد سلام کرد و بچکس از ایشان خواجہ اتعات نکردند خواجہ ذکر اللہ بالیہ ایستادہ
 معذرت میکرد و ایشان در بد گفتن بودند چنانچہ ویری بر آمدانگاہ خواجہ ذکر اللہ بالیہ
 روئے سوئے درویشان کرد کہ اسے خواجگان این طعام چہ افخوریہ آخر از آن طعام کہ در
 قرن خوردہ بودید این طعام صد ہزار درجہ دار و بس ہیں کہ خواجہ این سخن بر افظ مبارک
 راند و ایشان برخاستند کہ درین ہاوند و یک پاسے ایستادند کہ از آن مستعضر شدیم

لما بنشیند تا طعام بخوریم کہ ما ترامہ یافتیم چنانچہ خواستیم بعد از ان خواجہ باز گشت بندہ
 و مولانا فخر الدین ز رادی بعد از طعام از ان درویشان سوال کردیم کہ مارا روشن شو
 کہ شما تحمل از کجا شدید گفتند اسے خواجہ ماجانب قرن مسافر بودیم چون در آن مقام
 رسیدیم سہ روز این بود کہ مارا طعام نرسیدہ بود لابد ما گرسنہ روز در میان بیگشتیم
 ہمیکہ آنجا رسیدیم کہ خواجہ اویس قرنی ہر سہ دو دندان خود را فرو دآوردہ بود
 در زمین کردہ آن مقام را چون دریافتیم زیارت کردیم پیشتر شدیم چہ نیم شتر سے مردہ
 افتادہ است و گندہ شدہ و پوستی و استخوانی ماندہ و گرمہ خاک شدہ یافتیم با ہم یکدیگر
 بگفتیم گرسنہ روزہ ایم ہلاک خواهیم شد قدرے گوشت از ان شتر مردار بر گرفتیم بآتر
 بریان کردیم و خوردیم پس امر وز خواجہ نظام الدین آن شتر را مکاشفہ کرد و از ان
 ما آیدیم کہ درویشے ہمین است کہ خواجہ نظام الدین دار و بعد از ان فرمود کہ شنیدم
 از زبان خواجہ یسینہ شیخ الاسلام فرید الحق و الدین قدس اللہ سرہ العزیز کہ وقتی
 جانب بغداد مسافر بودیم در مسجد کوفہ خدمت شیخ اوحد کرمانی و عزیزان دیگر حاضر
 بودند سخن درین بود کہ از کجا است کہ مردم یکدیگر نرسے مانند ہر کسے را طریق و شہر
 دیگر است از گاہ خدمت شیخ اوحد کرمانی قدس اللہ سرہ العزیز بر لفظ مبارک راند
 کہ در آثار الانبیاء نبشتہ دیدہ ام بروایت عبد المتدعباس رضی اللہ عنہما روایت کردہ
 از بارگاہ باجہ محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کہ رسیدم از احوال آدم صلی
 صلوات اللہ وسلامہ علیہ کہ ایزد تعالیٰ اورا چگونہ آفرید فرزندان او یکدیگر نمیانند
 پس پیغمبر علیہ السلام بر لفظ مبارک راند کہ اسے عبد المتدعباس حق سبحانہ و تعالیٰ
 روے آدم را از زمین آفریدہ و سہ اورا از خاک بیت المقدس پوست اورا از خاک بہشت
 و نیچ و شارب اورا از حوض کوثر و شرکان و چشمہ و را از خاک دنیا و پرو پاے اورا
 از خاک زمین ہندوستان آفریدہ است و اعضا اورا از خاک جزیرہ سراندیپ و سر اورا از

زمین شہد آفریدہ است پس اسے عبداللہ اگر آدم را از یک خاک بیافریدے روئے
 از فرزندان یکہ گزیدانتی و یکس از یکہ گزشتانتی آنگاہ ہمدین محل فرمود کہ چون بہتر آدم
 علیہ السلام بدنیاء بر سر کوہ سرائندیش بہت و از غم بہت بگریست چنانکہ سنگہا و کوبہا بناید پس غارتھا
 فرمود تا خانہ از بہشت میاوردند از یکپارہ یاقوت سرخ پس آنجا نہادند کہ مر و ز خانہ کعبہ بہت وان خانہ
 دو در بود یکے شرقی و یکے غربی و اندران خانہ سہ قندیل بود زمین و پختہ نور آن قندیلہا فروغ میزد و
 فرشتگان گرد ہر آن خانہ صف زدہ می ایستادند آنجا کہ آن خانہ بود امر و ز خانہ کعبہ و آنجا کہ قندیل با بود
 امر و ز آنجا زیارت می کنند خانہ کعبہ را پس خدا نے تعالیٰ فرمود آدم را تا آنجا بیاید و زیارت کند و
 فرشتگان مرا و را حج کردن آموختند و ہر سال یکبار آن خانہ را زیارت کردی اکنون آن خانہ
 را بر آسمان چھلوم برابر کعبہ داشتہ اند و فرشتگان گرد ہر کوہ خانہ طواف میکنند و ہر روز ہفتاد ہزار فرشتہ
 آنجا شمار میکنند و گرد خانہ طواف میکنند تا قیامت بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ چون درویشے را با کمالیت
 پیسید ہر جا کہ خزائن بلاست بر و نامہ میکنند باز برای اثبات فقر اورا کہ او طاقت بلائی ما خواہد آورد و یا نہ
 پس چون ویش کار خود در راہ روند و کمالیت رسانیدہ است جملہ بلا را طعمہ خودی سازد بلکہ فریاد میکند
 کہ بل من مزید آنگاہ ہمدین محل فرمود وقتے بنجدت شیخ الاسلام فرید الحق ملحدین قدس اللہ
 سرہ العزیز حاضر بودم فرمود کہ روزے در طرف بخارا در غارے بزرگی را در عبادت دریافتم تا
 از حد بزرگ و صاف دل و صاحب نفس ہو کہ بدان عظمت و ہیبت هیچ بزرگی را ندیدہ ام
 الغرض چون سعادت پایوس حاصل کردم فرمود بنشین شستم برابر کہ نظر بردے مبارک او میگویم
 نورے از وسطع می شد آنگاہ آن بزرگ فرمود اے فرید امر و ز شست ساست کہ درین
 غار من ساکنم و بیچ روزے و ساعتے نیست کہ از عالم بالا بلا بر من منزل نمیشود و من این بلا
 را طعمہ خود می سازم و بلکہ آرزو کہ بلا بر من منزل نیگردد باز و می خواہم زیراکہ چون خواست
 دوست و امتحان دوست در پکا دوست چرا باشد کہ باز و نتخواہم پس فرمود اے
 فرید راہ راستان است کہ درین راہ قدم بصدق نہاد و دعویے محبت دوست کرد

ہر جا کہ بلاے ست بد و گارند پس صادق می باید تا در آن صبر کند بعد از آن خواب
 این حکایت تمام کرد و بگریست و این رباعی بر لفظ مبارک رساند رباعی در عشق سیر و در جفا
 و ندره عاشقی بلانا باشد پس مرد سہمست در در عشق پیکر او پیوست عشق و جفا باشد
 بعد از آن ہمدین محل بر لفظ مبارک راند کہ خواجہ بایزید بسطامی قدس اللہ سرہ الغیرہ
 را بریدند کہ خدائے تعالیٰ براولیا در دنیا چہ معاملہ کند گفت بفعل اللہ یولیا ید فی دار
 الدنیا ما یفعل اللہ باعدائہ فی الآخرة العسیۃ یعنی خدائے تعالیٰ باولیا خود
 ان کند در دنیا کہ با دشمنان در آخرت خواہد کرد یعنی در بلا و عذاب دارد و آنگاہ فرمود
 کہ وقتی خواجہ شبلی قدس اللہ سرہ الغیرہ از زوب بود کہ ابلیس را بہ نیندشجہ اورا
 بدید ترید ابلیس گفت مترس کہ منم ابلیس پس خواجہ شبلی اورا از غریب سوال کرد
 یک سوال این بود کہ وقتی سراولیا دوست یافتہ گفت نہ مگر وقتی کہ ایشان در سماع
 باشند ان وقت دل پہوش میشود و بیدل گردند آن زمان تو انم کہ بدیشان برسم
 بعد از آن ہمدین محل فرمود کہ آردن دل مومن آردن خداست و اول پس
 اسے در پیش مومن انگس است کہ اگر او دوستی باشد و در پاسے بر او مومن در مغرور
 خاری غلیظ او بشود آردن او را در دے باشد آنگاہ فرمود وقتی بزرگی از ہتر خضر
 علیہ السلام رسید آردن مومن چگونه است فرمود کہ آردن او آردن حضرت
 صمدیت است کہ من وقتی بخدمت رسول علیہ السلام آردم اگر ان مبارک ایشان
 شنیدہ ام کہ آزار مومن آزار منی آزار حضرت عزت و دیکہ چنان باشد کہ باری کہ
 باشد در خراب کردن خانہ بعد از ان سخن در صواب افتادہ بود و لفظ مبارک کہ
 کہ بزرگترین جملہ فعلیہ ہے تبج فعل غازی است کہ کہے کند آنگاہ ہمدین محل فرمود ان روز
 براہر ان ہتر یوسف علیہ السلام را در چاہ کردند گرگے را بگرفتہ پیش ہتر یعقوب
 علیہ السلام آوردند کہ این گرگ یوسف علیہ السلام را ہلاک کردہ یعقوب علیہ السلام

پرسید کہ گر یوسف مرا ہلاک کر دے گفت خیر گفت حالا بدانی کہ او کجاست گفت اے مہتر
 یعقوب علیہ السلام کعبہ مادرند گانیم و خون خوارا ماخو اہم کہ غمازی کسی بکنم
 انگاہ فرمود کہ آن شب کہ حضرت رسالت را معراج شد نظر مبارک رسول صلی اللہ علیہ وسلم
 سوے دوزخ افتاد طایفہ را دید کہ زبانہاے ایشان سوراخ کردہ اند و در رکھاے
 دوزخ آویختہ اند پرسید کہ یا فخری جبرئیل آن طایفہ کیانند گفت یا رسول اللہ این طایفہ
 غماز است بعد از ان این حکایت فرمود کہ در خانہ کعبہ سنگی است کہ از حجر الاسود میگویند
 رسول علیہ السلام آن سنگ را بوسہ زدہ است و لب مبارک رسول علیہ السلام بر آن
 سنگ رسیدہ انحضرت را روایت است ہر کہ روی مبارک رسول علیہ السلام دیدہ است
 ہفتاد سالہ گناہ او پاک کنند بعد از نقل رسول علیہ السلام ہر کہ از امتان رسول آن
 سنگ میبندد حق تعالی ہفتاد سالہ گناہ از نامہ سیاہ او پاک میکند پس دانستی کہ آن سنگ در
 خانہ کعبہ از بہت نیست انگاہ فرمود کہ اے عزیز و قوی ابلیس! پرسیدند کہ سبب را ندن
 توجہ بود گفت آن روز کہ حق تعالی دوزخ پیا فرید من برابر ہفتاد ہزار فرشتہ پرور و بیدین
 دوزخ بر رفتے و دوزخ منبری بود مالک را پرسیدم کہ منبر از ہر اکیت گفت از
 برای فرشتہ کہ عزایل خواہد اورانندہ خواہد شد بر فور بر خاستم بران منبر ختم کہ مگر آن عزایل
 خواہم بود حق تعالی از پنجان بر زد مرا براند و آن منبر من شد سبب را ندن من این بود
 بعد از ان ہمہ دین محل فرمود کہ وقتے بہتر ایوب صلوٰۃ اللہ وسلامہ علیہ در مناجات
 بگفت الہی مرا دواز دہ ہزار زبان بدہ تا در جملہ زبانہا تسبیح بگویم حق تعالی دعا او مستجاب
 کرد اورا بہ بلاے کرمان مبتلا گردانید پس دواز دہ ہزار زبان کرمان بر زبان محتمہ
 ایوب تسبیح می گفتند انگاہ خواجہ ذکر اللہ بالخیر شیم پر آب کرد فرمود کہ انبیاء و اولیاء
 بلا را بہ آرزو خواستہ اند انگاہ بدر گاہ عزت و قرب یافتہ اند بعد از ان فرمود کہ وقتے
 بہتر زکر یا صلوات اللہ وسلامہ در مناجات گفت اہی دین قدم ہرگز بدر گاہ

قرب تو توان رسید مگر بلائے تو در حال فرمان آمد که فرستادیم و آن چه بود آره هزار
میخی بزنارک راندند آنگاه به مقام قرب رسید و قتی محتر ابراهیم صلوات اللہ علیہ و آلہ و سلم
یا ذکر که الہی مہمان طعام بسیار اندام مہمان جان کو فرمان آمد کہ اے ابراهیم تا بر تحقیق بلا
نہ نشستی ندانم کہ تو محنتی پس ہے درویش درین راہ ہمہ بلا و جاست مردے باید کہ در بداد و
ثابت قدم باشد آنگاه ہمدین محل فرمود کہ وقت و اصلی از بلایا بید فرمان آمد کہ تو طاقت این
نعت نداری دست از بندارتا مادر گرون دیگر کنیم و تو موم بعد از ان خواجہ ذکر اللہ
بالنخیر چشم پر آب کرد فرمود کہ این بیت از زبان بزرگی شنیدہ ام بیت داری سرما
و گرنہ دور از سر ماہ ما دوست کشیم تو نداری سر ما آنگاہ فرمود کہ اعرابی با چھار
بچہ رہنہ در گرنہ شکم بالشت چسپیدہ سنگھا در دامن کردہ پر غضب درآمد گفت کہ خانہ
کعبہ خواب خواہم کرد و گرنہ مرا و فرزندان مرا مان بدہ در حال سنی از باہم خانہ کعبہ بیرون
آمد بایزارد نیاکہ بستان بیرون انداخت گفت این را چکنم در حال دو مان کردہ پید
ان بستہ و بخورد و بفرزندان ہم داد آنگاہ سوال کردند کہ و نیار نہ سندی نان
چراستدے گفت مقصود زرنداشتیم مقصود نمک داشتیم یعنی نان بخوردیم باشد کہ حق آن
گذاروہ شود آنگاہ خواجہ ذکر اللہ بالنخیر بلفظ مبارک راند کہ بزرگ حقست نمک مردم پر باید
کہ حق آن تواند نگاہداشت آنگاہ حکایت در پردہ پوشی افتاد بلفظ مبارک راند کہ و نشستی
در عمد محتر شعیب علیہ السلام مردے دراز گوی کہم کردہ بود و بندست محتر شعیب
علیہ السلام باز نمود خدمت ایشان ہفت شبانہ روز دعا کردند آن دراز گوش پیچ چایدا شد
در حال جبیل علیہ السلام فرود آمد گفت یا شعیب علیہ السلام فرمان میشود کہ ما پردہ
پوشیم نخواہیم کردہ کہے بدریم پس دست از دعا بردار کہ این دعا مستجاب شدنی نیست
آنگاہ خواجہ ذکر اللہ بالنخیر چشم پر آب کرد این معنی در درویش باید کہ درویش نیز پردہ
پوشی کند کہ افضل ترین جملہ عبادت ہمین پردہ پوشی است اگرچہ مردم عیب کہے چشم خود بینند

باید که کند بگذرد و پیش کسی نگوید که این صفت باری تعالی است بعد از آن سخن درین آیت که
 که آفتاب مابتاب را که رویا می کنند از نجاست فرمود نشسته دیده ام بروایت عبد الله بن جبر
 رضی الله عنه که آن شب که رسول علیه السلام را معراج شد در زیر قبه فلک دو کس را دید
 که از امت گله میکردند که البی ما از گناه کردن ایشان عاثر شدیم فرما شد تا ایشان را ملاک کنند
 پیمبران فرمان آمد که ما از شما بنیاد و اناتیم هیچ چیز از محضیت ایشان برین پوشیده نیست
 و با مرزیدن غفاریم شمارا بدین کار چه کاریم که رسول علیه السلام این خطاب بشنید
 بر فورگی سوسه ماه و بعد آفتاب را گرفت و بنظریت ایشان نگریست روی ایشان سیاه شده
 مالک آنجا حاضر بود رسول علیه السلام ایشان را بر دست مالک داد که ببر در گرد فلک
 بگردان که رسم است در جهان که هر که نمازی کند روزه او سیاه کنند بگردانند انعم
 چون رسول علیه السلام از معراج بازگشت ایشان دست در دامن رسول علیه السلام
 زدند و خلقی که متر است توانی در حق ما دعا کنی که این نور با تمام باز دهند که ما مستغفر شدیم
 باز دیگر گوئیم انگاه رسول علیه السلام فرمود که بعد از نقل من هر سال نور از شما بستانند
 روی شما سیاه کنند تا عالمیان بدانند که نمازی کند روزه او فردای قیامت پیمین سیاه کنند
 چون رسول علیه السلام این بگفت ایشان روزه بر زمین نهند و بگویند که یا رسول الله
 آن روز که شما نباشید در حق ما که دعا کند گفت مرا امتان باشند از ایل بیت ما بنظر ایشان
 را با ما باشد بالاس با ما بر آیند و برین صلوة گویند حق تعالی از هر کس صلوة نور شما باز دارد
 بعد از آن خواجه ذکر الله بالخی فرمود در حدیث دیده ام که هر یک بار بر رسول
 علیه السلام صلوة گوید حق تعالی جمله گناهای او بیا مزد و با صبر گرداند و او را نصیب دهد
 که از پل صراط بگذرد بعد از آن همدین محل فرمود این حکایت کرد آن روز که هتیر آدم
 علیه السلام موجود کردند نور رسول علیه السلام در پشت او پیدا آید و از پس فرشتگان
 را فرمان شد که در نماز بدو اقتدا کنند درین معنی مفسران گویند که سجده کردن فرشتگان

ہمین نور محمد صلعم را بود لغرض آدم علیہ السلام مناجات کرد کہ الہی اگر آن نور را
 من بہنیم بہتر بود پس آن نور را در پیشانی پیدا کرد و در جملہ دوران بہشت از آن نور
 اختیار کردند و شبانہ روز در عشق آن نور پیش آدم افتادہ مے بودند بعد از آن بہتر
 آدم باز دعا کرد الہی آن نور را جابے مسلط گردان کہ من بہنیم گاہ در انگشت مہجہ
 او پیدا کردند چہ گاہ بر آمد آدم در خواب رفتہ بود کہ آن نور پیداکشت ہمین کہ آدم
 بیدار شد آن نور را ندید و روانہ شد و سرگردان گشت در بہشت یطلبید و میگشت چون
 نزدیک درخت گندم رسید گفت پیرے شکل آن محب خود درین می بینم و حال بستید و
 بخوردند اند کہ مقصود رسیدے اکنون در دنیا برد کہ آن دوست تو آنجا خواهد بود پس
 آدم علیہ السلام در دنیا آمد مفسران نوشتہ اند کہ یک سبب بیرون آمدن آدم علیہ السلام
 از بہشت این رسم بود کہ نوشتہ آمد الحمد للہ علی ذالک بتاریخ شب
 بہشت ہفتم ماہ جب قدر رسیدند کو رخن در در بہتر نوح صلوٰۃ اللہ علیہ و آلہ و سلم
 دیگر و جزان و فواید و فضیلت ماہ جب افتادہ بود و دولت پاموس حاصل شد مولانا
 فخر الدین زراوی و مولانا برمان الدین غیب و غیر ان دیگر در خدمت حاضر بودند
 بر لفظ مبارک راند کہ چون بعد از بہتر آدم بہتر نوح علیہ السلام را پیدا کردند و ہزار و
 سالن اورا و دو و درین بہتر اصل ہفتاد نفر از قوم او مسلمان شدند چنانچہ در قصص معلوم
 کہ روزے انبوت قوم بگرفت چندان ہشت و سنگ بزدند کہ ساق مبارک او در خون و نگین شد
 در مناجات بنالید بہتر جبریل علیہ السلام فرود آمد گفت یا نوح فرمان مے شود ہمارے
 کہ در جہان آفریدہ ام از برے انبیاء و اولیاء آفریدہ ام اگر طاقت بلا را با باری خود قدم
 بیشتر زن و اگر نیست رواد رسالہ تہ ناما و گردن کسے کنم کہ او طاقت بلا و نوح ما تواند آورد
 خواہ ذکر اللہ یا بخیر بر لفظ مبارک راند کہ روایت کرد و اندازان باز کہ این بستید و متے
 دم نکشید بلکہ ہل بن فرید فریاد میکردی بعد از ان سہدین محل فرمود کہ بہتر نوح

را علیہ السلام کہ تو کہ ہمہ شب ہزار رکعت نماز بگذار و بعد از فراغ سربسجہ نہادہ گشتہ
 الہی علیہ السلام چنان کہ در دم کہ شایستہ تو باشد و بیچ سجدہ نایق حضرت تو بجای نیامد و ہمہ پیش
 نیت نماز کہ در ایام نجات حال من چگونہ خواہ شد چون ازین مناجات فایز شدی چندان ذکر گفتی
 کہ از ہر روز کہ از آن بودی و در آن روزی و ہر قطرہ کہ بر زمین افتاد و نقش آن
 زمین بر زمین برآمد و پس روزی ہمہ وقت در دعوت بودی و ہر روزی را خداے خواندی
 و ہر سالت خود و شب و طاعت و عبادت گذارند ہزار سال و ہر بدین شرح گذشت انگاہ
 عزیز و حاضر بود سوال کرد کہ اصل دریا ہما از کجاست فرمود اصل دریا از طوفان نوح است
 و آنچنان بود کہ چون خشم خداے تعالیٰ بر قوم نوح آمد ہمہ غرق شدند قولہ تعالیٰ
 قُلْنَا إِنَّا لَبِالْسَّمَاءِ بِكَاءٍ مِّنْهُم مَّوْجٌ فَجَعَلْنَا الْوَادِعَ عَيْنًا ^{فَالْتَفَتَ الْمَاءُ عَلَىٰ أَصْحَابِ قُلُوبِهِمْ}
 پس تحت زمین چہرہ بر کشادہ چنانکہ در کلام اللہ مستور است و چنانکہ اَلْأَرْضُ عَيْنًا و آن چنان
 بود کہ از کہہ زمین آب بہین و وید تا رحم آسمان بر زمین نرسد و زمین سلامت مانہ چون
 ہر سال بار و آب از زمین تدریجاً از قطرات باران زمین قطرہ قطرہ شدی و ہر چہ بناتے نرسید
 پس ہمہ دنیا آب گرفتنی و از کوہ ہما چہل ریش آب گذشتہ بود چون چہل روز تمام شد وحی آمد
 آسمان کہ آب خود را باز گیر قولہ تعالیٰ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ الْأَقْلِبُ وَ عَنِضُ الْمَاءِ وَ قَضَىٰ الْمَلَأُ
 عَنِ الْجَوِّ وَقِيلَ لِلْقَوَاطِیْ مِنَ الْظَّلْمَانِ زمین آب خویش را فرو برد و آن آب کہ از آسمان آمدہ بود
 بر زمین توانست آن آب را فرو برد و ن کہ تلخ بود و تلخی آن از خشم خدا تعالیٰ
 بود پس کہے تواند کہ از آن بخورد و ہر جا کہ رسد ریش کند اصل دریا از انجاست انگاہ فرمود
 کہ قوم بہتر نوح علیہ السلام در چون عاصی شدند مناجات کردی ارباب اَلْهُمْ عَصَوْنِي اِنْ
 قوم از من عاصی شدند فَاَتَّبَعُوا مِنْ لَّدُنِّي ذُرِّيًّا وَلَوْ كَانُوا اِلَاحًا اِنَّ اِثَانَ مَتَابَعَتِ اَتَمَّكَانِ
 میکنند کہ مال ایشان را بکشند و فرزند ان ایشان را خیر نبود جز بکار کاری از ہمان پس
 بہتر نوح علیہ السلام از دست ایشان ستوہ آمد گفت وَ لَوْ كَانُوا اِلَاحًا لَّكَانَ

یعنی آن قوم کافران و ظالمان گمراہ شدند مرا طاقت نماند منفران در تفسیرے نویسند
 کہ چون خداے تعالیٰ خواست کہ طوفان بر ایشان بفرستد امر کرد بر ہشتر نوح علیہ السلام
 ما ایشان را در آب غرق خواہم کرد و از بر اسے خود کشتی بساز گفت الہی من چہ دانم کہ کشتی
 چگونہ سازند فرمان آمد کہ جبریل ترا تعلیم خواہد کرد کہ صد و بست و چہار تختہ بساز نام
 پیغامبران نوح گفت ملکات نام پیغامبران ندانم جواب آمد کہ اسے نوح از
 تو چوب تراشدن و از من نامہ پدید آوردن و نگاریدن بعد از ان چون تختہ اول
 تراشد نام آدم صلوٰۃ اللہ و سلامہ علیہ پدید آمد دیگر تختہ کہ تراشد نام ہنوح
 شعب علیہ السلام پدید آمد سیوم تختہ کہ تراشد نام نوح علیہ السلام چہارم تختہ
 کہ تراشد نام ادریس علیہ السلام پدید آمد پنچینم تختہ کہ تراشد نام پیغامبران
 پدیدے آمدند تا آخرین تختہ کہ نام محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پدید گشت
 و حال ہشتر جبریل فرود آمد و گفت الان تمت سفینک اسے نوح
 کشتی تو اکنون تمام شد کہ نام محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم پدید آمد کہ او ختم پیغمبران
 است و چراغ اولیا و انبیاء ہست صد ہزار و بست منج آورد و در جہ منجی نام پیغمبر
 بنیشتہ و جبریل علیہ السلام گفت ملک تعالیٰ میگوید و میفرماید چون این تمام شود
 دیگر ترا نشود علم ما آمدہ است کہ چہار تختہ دیگرے باید کہ کشتی تمام شود و نوح علیہ السلام
 گفت یا رب محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم خاتم النبیین است چہار تختہ دیگر چیست
 کہ می باید در حال جبریل علیہ السلام فرود آمد و گفت یا نوح علیہ السلام خدا تعالیٰ عالم
 میفرماید کہ محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ السلام را چہار نفر یارانہ کہ بے نام ایشان کشتی
 راست نیاید گفت ایشان کدام اند فرمان شد ابو بکر رضی اللہ عنہ و عمر رضی اللہ عنہ
 عثمان رضی اللہ عنہ و علی رضی اللہ عنہ چہار دیگر باز نام چہار نفر یار کار کہ ایشان
 مختشم دنیا و آخرت اند تا کشتی تو تمام شود اگر نام محمد صلی اللہ علیہ وسلم و یاران

اورضوان علیہم اجمعین در کشتی نباشد ترا ازین طوفان و کشتی سالم نگذارند بعد از ان
فرمود که چون طوفان نزدیک پیداو م در میان صفا و مره و فن بود چیر میل گفت یا
نوح فرمان میشود که بوتے بساز و آدم را بتا بوت بنه و بالائے کشتی بر بعد از ان
پا بر زمین نهی همچنان کرد بر کشتی برآمد حق تعالی آب را از زمین پیدا کرد و همچین گویند
که سی و شش ارش آب بالا برفت تا آنجا که بجای نه بود همه را غرق کرد و بعضی روایت
است سه روز آب بر قرار خود بعد از ان کم شد همه را غرق کرد مگر کسانے را که هست
نوح علیہ السلام دعا کرد و در بعضی روایت است همین که قرآن خبر میدهد باینکه
و هو الذی کہ یارب پیامر مرا آدم و حوا را و من و خلقتی مؤمنان و انکسانیکه دین من و آیند
و نمانکه در کشتی انداز مومنان و آن همه دعا است که قوم او را بپلاک گردانید و ممان
را بر نهانید و این حمد دعا است مراد از امت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم و المؤمنین
و المؤمنات تا در قیامت ایشان بران در فرخ خلاص دید و بهشت رساند آنگاه فرمود
کہ در تفسیر غشته دید و ام کہ چون طوفان آب در آمد کشتی بر آب شد ابلیس بیامد
بهتر نوح علیہ السلام او را برون کردن گرفت فرمان آمد کہ ابلیس را بیرون
کن کہ او را تا اقرض عالم عمر و حیات داده ایم بدین حکم رفته اما غرض بهتر نوح
علیہ السلام آن بود کہ او دشمن است باشد کہ غرق کرد و لیکن خواست حق چنین بود
کہ او بپلاک نشود بعد از ان سخن در حکایت ابو طالب عم رسول علیہ السلام افتاد
کہ همچنان گویند فردا قیامت او در فرخ نباشد فرمود آری وقتے خواجہ شفیق بلخی رحمتہ اللہ علیہ
با بهتر خضر علیہ السلام ملاقی شد از سوا اہل سہ غریب کرد یک سوال از ایشان
این بود کہ گفت یا خضر شنیدہ ام فرداے قیامت ابو طالب در در فرخ نباشد
فرمود کہ آری زیرا چہ من ہذا زبان خواجہ عالم شنیدہ ام صلی اللہ علیہ وسلم کہ ابو طالب
فرداے قیامت در بہشت رود خواجہ شفیق بلخی پرسید چہ دلیل گفت یک دلیل

این است اواز آنرور که نقل کرد و بے ایمان رفت ابلیس غناک شد قوم او پرسید کہ
 چرا غناکی گفت از سبب آنکہ او از جهان بے ایمان رفت پس او خیاںکہ بوی ایمان رفت دلیل
 آن بود کہ فرداے قیامت او ایمان آرد و در پشت رود دلیل دیگر آنکہ وقتے از رسول
 علیہ السلام شنیدہ بودم آن روز مہتر علیہ السلام در آخر الزمان در دنیا فرو
 آید حق تعالیٰ اورا معجزہ دادہ است بر سر گور مردہ کہ رسد آواز دہد آن مردہ زندہ گردد
 پس بیاید بر سر گور عم من الوطالب بایستد آواز دہد حق تعالیٰ اورا زندہ گردانے چون او بیرون
 آید ایمان آرد و بگوید کاشند ان کلالہ الا اللہ محمد کاشفک لہ و انشد ان محمد عبدا و رسولہ
 پس ایمان آرد و دولت ایمان روزے شود و در پشت رود بعد از ان خواجہ و کرام اللہ
 بالخیر فرمود کہ معجزات رسول علیہ السلام و نفس او در باب او بسیار کوشش بحق کردیت
 رسول علیہ السلام آواز زندہ گردانند ایمان آرد و پشت رود حکایت در قیامت انساو
 بود بر لفظ مبارک راند کہ پچس نداند کہ قیامت کے آید کہ این معنی را کہے شرح نداد و گفت
 اما در روایت است کہ وقتے مہتر خضر علیہ السلام را پرسیدند کہ خضر قیامت کے آید او
 پنج انگشت اشارت کرد پرسیدند کہ تحقیق نمیشود کہ شایدین پنج انگشت چه اشارت
 کردید فرمود کہ پنج سال ماندہ است فرمود کہ روزے بخدمت رسول صلی اللہ علیہ
 را پرسیدند کہ یا رسول اللہ قیامت کے آید فرمودت عمر پنج سال ماندہ است چون
 بمیرم بدانند کہ قیامت آمد زیرا کہ در شب علاج شنیدہ بودم کہ یا محمد صلی اللہ علیہ
 میرد قیامت او آید الموت قیام القیامت پس اسے یاران قیامت بین مرگست کے
 خواہد شد کہے شرح نداد من چگونہ دیم اما این مقدار در شب معراج شنیدہ بودم
 کہ یا محمد صلی اللہ علیہ السلام تو در زمین نمائے چون من بمیرم دلیل بود کہ دنیا آخر آید آگاہ
 ہمدین محل غریبے سوال کرد کہ مردم چون در نماز میباشند ہرچہ در خاطر او فراموش
 میباشند آن ہمہ یاد می آید از کجاست فرمود کہ حدیث یافتہ ام الصلوۃ تنور

یعنی نماز روشنائی است کہ در آن هیچ چیز نہیہاں نہ توان کرد و نہیہاں نہ اندیش مردم
چون در نماز میباشند ہرچہ اورا فراموش شدہ است در روشنائی نماز ہمہ را می بیند و یا د
مے آمد این تفاوت جمال بسبب روشنائی نماز است انگاہ ہمدین محل فرمود وقتے خواجہ
شقیق بلخی پرسیدند کہ کَلِّمُوا نَوَافِیْتَ چیست فرمود نماز روشنائی است کہ از شرق تا غرب
چیز بد و پوشیدہ نماند چنانچہ آرد وقتے بزرگی بود او فرمود کہ آن زمان کہ من
در نماز مشغول میگردم ہرچہ در حجاب عیلت است و یا تحت الثری پیش من معانیست
و هیچ چیز از روشنائی نماز بر من پوشیدہ نماند انگاہ گفت کہ در سیر دہم و چہار دہم یا نہ دہم
ماہ رجب المرجب و در بست و ہفتم ماہ مذکور نماز خواجہ اولیں قرنی رحمۃ اللہ
علیہ آمدہ است ہر کہ در اول ماہ نگذازدہ باشد در آخر ماہ بگذارد ہم روا باشد و از دہ رکت
نماز است بسمہ سلام در چہار رکت قرات معین نیست بعد از فراع ہفتاد بار بگوید کَلِّمُوا نَوَافِیْتَ
الْمَلِئِیْنَ ہرچہ داند بخواند یا چہار رکت میانہ فاتحہ یکبار اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ یُکَابِرُ و بعد از
فراع ہفتاد بار بگوید اقو سے معین و اھد کدیل بھو اَیَّاکَ کَعْبُدُ و اَیَّاکَ نَسْتَعِیْنُ پس چہار
رکت آخر گذارد و بخواند فاتحہ یکبار و اخلاص سہ بار بعد از فراع ہفتاد بار سورہ شہح
باسم اللہ الرحمن الرحیم بخواند و دست بر سنبہ فرود آرد و حاجت خواہد بیشک روا گردد
بعد از ان فرمود شنیدہ ام از زبان شیخ الشایخ قطب الاسلام فرید الحق والدین
قدس سرہ العزیز ہر کہ در شب بست ہفتم ماہ رجب دو از دہ رکت نماز بگذارد و روز اول
روزہ دار ہرچہ از خدا بخواہد بیاید و در روایت دیگر آمدہ است کہ در روز مذکور چون نماز
پیشین بگذار و چہار رکت نفل بخواند در ہر رکت فاتحہ یکبار و قلْ اَعُوْذُ بِکَ الْفَلَقِ
و قلْ اَعُوْذُ بِکَ النَّاسِ ہر یکے یگان بار و انا انزلناہ سہ بار و قل ہو اللہ احد پنج بار
چون سلام نماز گوید مقابل قبلہ نشستہ باشد تا وقت نماز دیگر شود ہرچہ از خدا تعالی
خواہد بیاید بعد از ان فرمود کہ شنیدہ ام از زبان شیخ الاسلام فرید الملت والدین

قدس اللہ سرہ العزیز کہ در ریاضین بنشست صاحب ریاضین بر کہ در روز بستیم مہما جب
 دو از وہ رکت نماز بگذار و بیک سلام ہر چہ داند از قرآن بخواند بعد از ان صد بار سبحان اللہ
 تا آخر بگوید و صد بار استغفار گوید و صد بار کہ فرود بگوید ہر چہ از حق بخوابد آن بندہ
 بیابد بعد از ان فرمود کہ اولیاء در این شب خصوصاً خالصاً للہ تعالیٰ بیدار گشتہ
 از برائے آنکہ باشد کہ ما را معراجی باشد زیرا چہ معراج رسول صلی اللہ علیہ وسلم درین
 شب بود پس اسے درویش چندین اولیاء کہ امشب رایافتہ اند سعادت این شب رسیدہ
 و معراج ایشان را روزے شدہ است پس مردم را محو باید کہ این سعادت را غنیمت
 باشد کہ سعادت این شب را دریابد آنگاہ ہمدین محل فرمود کہ در روزگارے و صلی
 از و اہل ان حق در ہر سالے این شب را زندہ داشتی برآمد آنکہ باشد کہ سعادت
 و دولت آتش روزے شود چنانچہ چندین سال خود را بدین شوال بداشت و عمر
 خود بدین نوع صرف کرد چون وقت نعمت آمد شبے از شبہا بیدار بود در بختاند و حجاب
 عطیہ تحت الشترے مکاشفہ کرد ہر چہ در عالم موجودات نہان بود مکاشفہ گشت آن
 و اصل برخواست اسادہ گفت اہی چون چنین نعمت معاینہ کردی و دولت این شب
 روزے گردانیدے پیش مرا بودن در بنجر اہم مقصود نیست بنو زنی کو این سخن گفتہ بود
 جان بہ دست تسلیم کرد آنگاہ فرمود آرسے چون مرد بکمالیت رسد اورا جائے بودن
 نباشد کہ در دنیا بگذارند بعد از ان خواجہ چشم پر آب کرد و این بیت پر لفظ مبارک را اند
 بیت چون جان محبان ز چہان برگیرند آنگاہ ملک الموت کجایا بد جائے بعد از ان
 فرمود اسے درویش چون اہل تحیر در غمجاہ و غریب قدرت و عمت خدا مستغرق اند
 زبان ایشان را از ہیچس و انچہ در عالم موجود است یاد نہ آید آنگاہ فرمود کہ
 وقتے واصلے بود در ایام ماضیہ کلام اللہ میخواند در سورہ نوح رسیدہ بود
 درین آیہ کہ قال کہ لا ترجو للہ و قال پس درین آیت فرمان میشود کہ آنچہ شمارا

رسیدہ است و شما آفرینیدانید و بزرگواری خداے را امید ایند پس چرانے ترسید
 از بیست خدایتعالیٰ غرور جل و دہاے شما ترسانیت و قد خلقکم اظواءً امراہ کہ سیا فرید
 احوال شمار از حالی پس حالی از آب گندہ سیا فرید و آن در پشت شما نطفہ گردانید از نطفہ علقہ
 گردانید و از علقہ مضغہ گردانید و از مضغہ استخوان و گوشت و پوست و رگ دے
 و خون آفرید **لَا تَرَوْكَ كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَهَمِينَ يَنْهَمِينَ** کہ چون آفرید
 خداے غرور جل آسمان را یکد گرد و یکجا پیوستہ تا شمار ہنوز قرینیت کہ خدایتعالیٰ آسمان را از زمین
 برویانید زمین آفرید **وَجَعَلَ الْغَمَامَ رِجَالًا** او ماہ را اندر آسمان متجلی گردانید و ماہ را از نور
 آفرید و از نور ماہ صمہ تاریکی را روشن گردانید **وَجَعَلَ الشَّمْسُ رِجَالًا** و آفتاب را چو رخ گرد و شبنامی
 از تاریکی **وَاللَّهُ أَنْتَبَكُمْ مِنَ الْأَمْرِ ضَبَاكًا** و خدایتعالیٰ برویانید شما را از زمین پیر آدم
 را و بنا تھا را برویانید از زمین **تَرَعْبِيدًا كَرَفِهَا** پس باز برو شمارا در زمین و بحر
جَعَلَ رِجَالًا و بیرون گردانید شما را از زمین قیامت پس چنین کہ این واصل تا اینجا رسید غمرہ زدہ
 بسفا و چنانچہ شبانہ روز افتادہ بود چون بہوش باز آمد در عالم تحیر افتاد بعد از ان بحین
 گویند کہ وقفہ کہ آمد رویش را نقل نزدیک رسید کسے در عالم صحت دید مگر ہمدان تحیر بعد از
 فرمود کہ چون آن درویش را نقل رسید عاری بود بیرون بخدا و نزدیک و جلد درون
 آن غار سر بسجده ہنہا و جان بداد آنگاہ خواجہ ذکر اللہ بالحق چشم پربا کرد و چنانچہ دہم
 حاضران اثر کرد و این بیت بر لفظ مبارک را ندہیت چون جان غمان ز جہان بر گیرند
 آنجا ملک الموت کجا یاد جائے بعد از ان فرمود کہ اے درویش آنکس اوالہ خود گردانید
 جلد قدرت و عجایب ملک غیب آفرینش تلموشش فرش مکاشفہ کند و او را در عالم تماشا آفرینش
 خود گردانید تا او را محبت عشق زیادہ کرد و بعدہ چہ شود پیمان کرد کہ آن درویش شد
 و در تاریخ مذکور کہ خواجہ درین فواید خود در عالم سکر بود و نہ برخواست استادہ شد خلق باز
 آگشتند و بندہ نیز الحمد للہ طے ذلک بتاریخ دوم روز پنجشنبہ ماہ شعبان سنہ ۱۰۲۸

ابراہیم خلیل صلوٰۃ اللہ وسلامہ علیہ افتادہ بود و فواید دیگر دولت پایوس حاصل
شد مولانا کیرمان الدین غریب مولانا شمس الدین سجی وغیران دیگر خدمت حاضر
بودند بر لفظ مبارک راند کہ حق سبحانہ و تعالیٰ این سعادتها کہ مارا داد و بھیکس راندا و
اول آنکہ از امت حضرت رسالت گردانید الحمد للہ دویم آنکہ از امت ابراہیم خلیل اللہ
گردانید سیوم آنکہ در مہربانامہ عظم ابو حنیفہ کوفی گردانید چہارم آنکہ مسلمان آفریدہ
گویندہ این کلمہ لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ بعد از ان فرمود کہ حق سبحانہ و تعالیٰ
مہتر ابراہیم را در دنیا پیدا کردینے تولد شد از ترس غم و لعین پدر او را بردہ
در غارے انداخت باز آمد حق سبحانہ بعلم و قدرت خود از نر انگشت او شیرید اگر دلمہ
او آن گردانید چنانچہ مہتر ابراہیم چہار دہ سالہ شد و درون غار شبے از شبہا مہتر ابراہیم از
غار برون آمدہ نظر او بر ماہ افتاد و گفت آفرینندہ من از ان جہانت خواست
تا اورا سجدہ کند زمانے چون فرگوش شد گفت گردند خداے را شاید پس مگر
جویم کہ این را بیا فریدہ است چنان روز شد و آفتاب برآمد گفت اگر بہت یا نیست
آفرینندہ من ہمین بہت باز در خاطر اندیشید کہ یہ بینم چون باز ثانی در آفتاب نیز تفکر فرمود و رانید
گردش گفت این نیز خدای را نہ شاید چون از مہمہ مبرا شد گفت کسے را جویم و پیرتم کہ
آفرینندہ آسمان زمین و ماہ و آفتاب است پس مہتر ابراہیم در پیرتش حق جل و علا
مشغول شد ہمد خانہ آوری پذیر خودے بود چنانچہ مدتے برآمد و قبض عبد اللہ عباس
رضی اللہ عنہ مویسید چون آوزیت تراش بتان تراشیدے بردست مہتر ابراہیم داد
کہ بفروش و بتان مہتر ابراہیم نہ پسند دین و گردن ایشان کردی کشان کشان و بیان
بازار بروی و بفروخت و سیاوردی ابا برین نمط چنان رین خبر مہر و لعین رسید کہ پیرت ابراہیم
نام آوزیت تراش را کہ بتان مارا بچنین خوار میکنند و ربازاری اور دو میفرود شد چون فرو
لغین این بشنید گفت کہ غل ملک سن ازو باشد کہ از شنیدن نام او درونہ سن ازو

مے افتد او نیکو نیست الغرض در قصص مسطور است کہ وقتے عید نمرود بود بتخانه و تہان آذر
از روزیور آراستہ بود و نمرود بزیارت آمد و آذر ہتر ابراہیم را گفتہ بود کہ نشستہ
باشی تا آن زمان کہ من بیاہم چون ہتر ابراہیم پیش بتخانہ نشست غیرت پیغامبر سے
در کار بود تہر و پیش داشت سر مے جملہ تہان برید . ہی بزرگ بود میان ایشان
تہر بر دست او داد و خود نشست بچہان کہ آذر بیامد دید سر مے ہمہ تہان بریدہ
بتہر در گردن کردہ استادہ است آذر رسید کہ اے ہتر ابراہیم این چہ حال است کہ
تو کردی گفت نکر دہ ام اما دیدم کہ ابن بت بزرگ برخاست و سر مے ہمہ بریدہ و در
مقام خود نشست گفت او جان ندارد چگونہ این حرکت تواند کرد گفت پس چون این بقتل
تواند کرد ہیچ قدرت نباشد او را پرستیدن چگونہ روا باشد ہمین کہ ابراہیم بگفتہ است
کہ این پیغامبر است کہ مادر کتاب خواندہ ایم بعد از ان چون حق سبحانہ و تعالیٰ جبریل
را بر ابراہیم فرستاد رسالت در گردن او کرد فرمان آمد کہ برو نمرود را بخداے
بخوان و بگو تا ایمان آرد چون ہتر ابراہیم برو نمرود رسالت خود را آشکار کرد و لرزہ
ہتر ابراہیم در میان یہودان و کافران افتاد کہ اے نمرود فتنہ قائم شد کہ مارا و ترا
خلل ازین مرد باشد بعد از ان نمرود کہ چون مسلمانے آشکارا کرد و ہتر ابراہیم
قوت گرفت انگاہ نمرود گفت اے ابراہیم اگر تو معجزہ نبھائی یا بتو ایمان آری ہم ہتر ابراہیم
گفت چہ میطلبت گفت اگر خداے تو مردہ را زندہ گرداند یا ایمان آری ہم ہتر ابراہیم گفت
صبرے را اختیار کن تا قدرت و حکمت خداے من بہ بین گفت چہار مرغ را بر یکدیگر
یکجا کن و بکوب تا بمیزد بعد از ان زندہ شوند یا ایمان آری ہم ہتر ابراہیم مناجات کرد
فرمان شد کہ بکن چہان بگردہ ہر چہار مرغ را یکجا کرد و بکوفت بالاے کوہ نہاد حق سبحانہ
ہر چہار مرغ را زندہ گردانید چنانچہ بودند چہان شدند نمرود گفت اے ابراہیم نیکو
سخن آموختہ و آنکسایکہ از کافران و انابودند بعضے مسلمان شدند نمرود داشت الغرض

چون فرود از ابراهیم شوه گشت گفت چگونه ما اورا ہلاک کنیم گفتند اورا بگیریم و در آتش اندازیم
تا بسوزد و ناچار گرد و راوی روایت کرد کہ خدا آتش کردند کہ آنچه در ہوا سے پرندہ
بودند تاشت کرو ہر پرندہ و جز آن سوختہ شدند انگاہ ہتہر ابراهیم را و بنحیق نہادند
و جانب آتش در انداختند جملہ ملکوت آنچه در آسمان و زمین بودند در تماشائی ابرہیم
بودند اینک عاشق صادق بچنان جریرل فرو دآمد و گفت اے ابراہیم یارے طلبہ گفت
از تو نہ گفت بل از کہ گفت کسے کہ مرا اینجا انداخت ہتہر جریرل برفت و سر سجدہ نہاد
و گفت الہی صدق کہ در محبت تو ابراہیم را دیدم سچکس را ندیدم راستی و صدق کہ اورا
در محبت الغرض چون ابراہیم این سخن بگفت فرمان آمد بر آتش یا نار کو بی برد او سلاما علم
ابراہیم اے آتش سرد باش برابر ابرہیم و سلامت بدار آتش سرد گشت و تمامی آن مقام
بوستان شدے باز روے باغ و بہستان تاز شد صبح را از بوی گل جان تازہ شد
تختے پیدا شد بران تخت نشست چنانچہ دختر فرود پیدا بدید برابر ابرہیم پیغامبر را آورد
ہتہر ابرہیم اورا خواست بعد از ان خواجہ ذکر اللہ بالخیر چشم پرآب کردہ فرمود آن زمان
کہ بر آتش این ندامد اگر خطاب سلامتہ بنودے ہتہر ابرہیم از سردی بمردی انگاہ
فرمود چون ہتہر ابرہیم از انجا بیرون آمد فرود گفت نیکو سحر آموختہ کہ ہلاک نمیشوی
بعد از ان چون مدتے بر آمد حق سبحانہ و تعالیٰ فرود را بہ بلار شہ مبتلا گردانید و ہم
بدان ہلاک شد بعد از ان فرمود کہ شنیدہ ام از زبان شیخ الاسلام فرید الحق والدین
آن روز کہ بر شکر مرد و فرود شکر پشہ نامزد شد کہ در پیشانی چشم و خد م فرود نیش
مینزدند بقدرت کہ فیکون ہمہ ہر جا سے مردند و ہلاک مے شدند اے درویش جہانگیر
بدانند کہ در قہر بار تعالیٰ کہ مبادا از شرق تا غوب ہمہ را ریز ریز گردانند
بعد از ان فرمود کہ در قصص انبیاء بنشتہ دیدہ ام کہ فرود را بہ پشہ کہ ہلاک کرد پر و
یکپا سے نہ داشت لنگ بودہ و ان چنانست کہ پرو پا سے او در روز آتش کہ ہتہر ابرہیم

را انداخته بود سوخته شده بود او بدرگاه اینرو بی نیاز مانیده بود فرمان آمد بر پشته
 منال که با ترازو فروسله کنیم و بلاک او بر دست تو بود آنگاه فرمود که اسے درویش مرغان
 کے رات ترازو بخانہ دمن کے رات ترازو نزد مسوز کے رات ترازو نزد دلاک کے مجھے
 ترازو بلاک نکند دیدے آنچه فرود کرد همان یافت کہ در مثل است کشت موکارندہ راست
 یعنی ہرچہ جاری همان بدریدے بعد از ان فرمود کہ چون مہتر ابراہیم خانہ کعبہ تمام
 کرد فرمان آمد کہ اسے ابراہیم کے را کہ از جملہ چیز دوست میداری قربان کن در ان شب
 بخواب دید کہ ابراہیم دوست ترین جملہ چیز از اسمعیل و دیگر چیزے نیست ہون را اورام
 من قربان کن ہمین کہ از خواب بیدار شد برخاست تجدید وضو کرد مہتر اسماعیل را
 بہ رسید و کار و راستین کرد زیر زبان خانہ کعبہ رفت خواست کہ اورا قربان کند
 و حال جبریل فرود آمد گوسفند از ہشت آورد و قربان رسانید کہ یا ابراہیم فرمان میشود
 کہ یاقیم را صادق در محبت آنچه حق محبت بود آن کردے اکنون قربانی اسمعیل ہمین
 گوسفند است بعد از ان فرمود کہ اول در خانہ مہتر ابراہیم اسحاق تولد از حد مہتر
 ابراہیم شاد شد گفت الحمد للہ کہ پسر تولد شد تا چہ فرمان شو و چنان جبریل آمد سلام
 پروردگار عالم رسانید گفت یا ابراہیم فرمان میشود این پسرے کہ در خانہ تو آمد پیغامبر
 مرسل شود از پشت او ہفتاد ہزار پیغمبر ان پیدا کنیم و ترا صاحب ملت کردیم قولہ تعالیٰ
 ملتہ ابراہیم - مہتر ابراہیم ہمین کہ این بشنید برخاست تجدید وضو کرد و دو گ
 شکر گزارد کہ الحمد للہ کہ پسر داد پیغامبر داد و ہفتاد ہزار پیغمبر از پشت او پیدا کرد
 الغرض بعد از ان مہتر اسمعیل تولد شد از ما جبرہ مہتر ابراہیم از حد شاد شد گفت
 پسر تولد شد تا ازین چہ نعمت در وجو د آید ہمدین بود کہ مہتر جبریل علیہ السلام فرود آمد
 گفت یا ابراہیم ازین پسر کہ در خانہ تو آمدہ است بیچ پیغامبری پیدا شود و اما خود پیغامبر
 مرسل باشد مہتر ابراہیم از حد و قنک شد کہ از پسر چندین پیغامبر و از یکے بیچ فرزندان

جبریل علیہ السلام بار دوم فرود آمد فرمان آورد گفت یا ابراہیم چرا دل تنگ می شوی تا او پشت
 این پیغامبری بروں آریم هر چیز از دنیا و آخرت دوستی او پیدا کردیم و این پیغمبر که باشد محمد
 آخر الزمان علیہ السلام است چون بهتر ابراہیم این سخن بشنید شکرانه هزار بار گفت و
 هزار رکعت نماز گذارد بعد از آن خواجہ ذکر اللہ بالخیبر بر لفظ مبارک راند کہ ای درویش بایدانی کہ
 پیچکس در جهان از سعادت خالی نیست هر چه کہ در جهان آمده است البته در او سعادت
 نهاده اند خواه دینی و خواه دنیاوی اما نوش وقت آن کسے کہ در ایشان هر دو چیز
 داده اند بعد از آن ہمدین محل فرمود کہ چون دوستی و محبت حق سبحانہ و تعالیٰ در دل
 بهتر ابراہیم علیہ السلام ممکن گرفت بهتر جبریل علیہ السلام با متحان او فرود آمد بر بام خانہ کعبہ
 بالیتاد و گفت اللہ ابراہیم ہمین نام دوست شنید نعرہ برد چون بہوش باز آمد چپ و راست
 بدید تا بہ بیند کہ کیست چون نگاہ کرد بالا و بام خانہ کعبہ مر و را دید ایستادہ ذکر میگوید
 بهتر ابراہیم را عبرت آمد گفت سیدم کہ تنہا منہم در بیت این ذکر دیگر ہم پیدا شد اغرض
 نزدیک تر شد گفت ای دوست خدا یکبار دیگر نام دوست بگو بهتر جبریل گفت یے
 شکرانہ نگویم گفت ہر چه مال و ملک بہت فد ا کردم گفت اللہ ہمین کہ بار دوم بگفت
 بهتر ابراہیم بگفت اگر یکبار دیگر بگوئے ہر چه دگر باشد بدہم بگفت چہ دی گفت جان ہتر
 جبریل ہمین کہ شنید از پیش نا پیدا شد در مقام خود باز گشت سر سجود ہذا و گفت کہ
 آہی میگویم و صدقے ابراہیم است پہچانکہ فرمان شد ہ بود پہچان یافتیم بلکہ از ان صدق
 چندان مزید بعد از ان سخن در مہر نبوت رسول علیہ السلام افتاد ہ بود بر لفظ مبارک راند
 کہ مہر نبوت را یک نظریہ بیند حق تعالیٰ آتش دوزج برو حرام گرداند زیرا چہ در نہ بہت
 آن روز کہ ابوہل عیینہ بار رسول اللہ علیہ السلام کشتی طلبید رسول علیہ السلام را فرمان
 شد کہ جامہ پوشیدہ بزمبارت کن تا نباید کہ او مہر نبوت ترا بہ بیند و آتش دوزخ
 بروے حرام گردد از برکت مہر نبوت دیگر فرمود چون رسول علیہ السلام نقل کرد و

مبارک پیغامبری شتند ہر نبوت بر پشت مبارک بنو و سلتے دیگر شد گفتند کہ ہتہ جبریل علیہ السلام آنرا بر گرفت و بیدار ان در تائے آسمان و زمین ہر کرد تا پیش بر زمین چون محمدی نیاید و از آسمان جبریل علیہ السلام فرو دنیا مد انگاہ غریزے حاضر بود سوال کرد کہ بعد از انکہ در تائے آسمان و زمین را ہر کردند جبریل فرو آید یا نہ فرمود کہ شنیدہ ام کہ ہر شب جبریل پر بام خانہ کعبہ با گروہ جملگی فرشتگان مقرب کہ خداے تعالیٰ را چون بندگان عبادت بسیار میکنند فرو دے آید بچمتہ امت محمد آمرزش خواہند ہمین کہ خواجہ این فواید تمام کرد برخاست بدولتہ خواجہ مشغول شد خلق دیگر افتادہ بود دولتہ پایکس حاصل شد مولانا شمس الدین عجمی و مولانا فخر الدین زراوی و مولانا برٹان الدین غیب و غزیران دیگر خدمت حاضر بودند سخن در ذکر ہتہ اوریس و اسحاق و انبیاء دیگر افتادہ بود و فواید مختلف بر لفظ مبارک راند کہ حق سبحانہ تعالیٰ علمی کہ ہتہ اوریس علیہ السلام را دادہ بود میان انبیاء پیچ پیغامبری راندادہ است و نبو و انگاہ فرمود کہ علم رل ہم بود بعد از ان فرمود کہ ہر بزرگی کہ در ان ایام بود پیش ہتہ اوریس علیہ السلام پیدا شدہ است بعد از ان فرمود کہ قصص انبیاء برواتیہ عبد اللہ مسعود آمدہ است کہ حق تعالیٰ در چہان چہار پیغامبر را عہد دادہ است اول اوریس علیہ السلام را و بہشت دوم علیہ السلام عمر ابد دادہ است و چہارم آسمان سیوم ہتہ خضر علیہ السلام را عمر ابد دادہ است و در تری داشتہ است چہارم الیاس را عمر ابد دادہ است و در خشکی داشتہ بس حق تعالیٰ تا الفرض عالم این چہارہ عمر ابد دادہ است چون دنیا آخر آید این نیز میرند بعد از ان فرمود کہ چون ہتہ اوریس را علیہ السلام در بہشت بردند فرو آوردند کہ مقام تو ہمین است اینجا باش و خداے تعالیٰ را عبادت میکنی چنان در عبادت مشغول شد روزے جملہ

کارخانهاست پیش عرض کردند در هر قصر که میرسیدی نرسید از آن کیست چنانچه
رسید پیش قصر رسول الله علیه السلام و چهار نفر یار غار او آنجا بایستاد گفت پیش
خوبتر و زیاتر از این قصر نیست یا رب این قصر از آن کیست زمان آمد این قصر از آن
محمد پیغمبر صلی الله علیه و سلم آخر الزمان و از آن یاران اوست پس مهتر ادریس علیه السلام
مناجات کرد آلهی کاشکے کہ ادریس یکے از امت محمد صلی الله
علیه السلام بودے بعد از آن ہدیرین محل فرمود کہ چون مهتر ادریس را درون
بهشت آوردند زمان شد یا ادریس عبادت تو ہمین ہست کہ پیوستہ در طاعت باشی دیگر
زمانی بے از آن غافل نباشی انگاہ حکایت مهتر اسحاق افتاد چون از سارہ مهتر اسحاق
تو شد آن شب ہر جا کہ بتھے بود در خانہ چو دآن ہمہ گلوں سارا افتادند و فریاد از آن
تہان برآمد لا الہ الا اللہ الحق بنی اللہ بعد از آن مهتر اسحق علیہ السلام بزرگ
شد و روار رسالت در براو کردند پیوستہ در طاعت و نماز بود کہ بیچ وقتے از خوف حق تعالی
غافل نبودے ہر وقت از ترس خدا در لرزہ بود چنانچہ در قصص انبیاء مسطور است
چون شب در آمدے زنجیر در گردن خود بستنی و پشت بستنی تمام شب خود را بچہان
گذرانیدے چون روز شدی کافران را بخداے خواندی را وی روایت کرد
کہ عمر و یحییٰ بنی اسرائیل گشت انگاہ فرمود کہ وقتے مهتر اسحاق طاعتے از
وظیفہ او فوت شدہ بود بدین یک سبب ہفتاد سال بگریست کہ گوشت و پوست
از رخسارہ او بردند و آن زمان کہ در سجدہ افتاد و تا یک سال و با پیشانی پاک و سجدہ
بودے بعد از آن از او پرسیدند کہ مهتر اسحاق چندین گریہ نیم کہ کند کہ تو میکنی گفت ای
مسلمانان از ترسندگی فردا قیامت کہ حضور مهتر ابراہیم خلیل اللہ کہ پدر منست مرا
بایستاد بگویند کہ این پسر تو بود کہ از وظیفہ طاعت فوت شدہ بود پس این رویان

انبيا چگونه نمايم بعد از ان خواجه ذكر الله بالخير چشم پر آب كرد فرمود كه آرنى انبيا
 و اوليا بيك تقصير خدمت از ايشان در وجود آمدے و آن مبادا كه از ايشان باستعمل
 بكنيم و نسيان اگر شدي بويچنين نوحه دزاري ميكردند تا از ان مكفر شوند پس اسے دريش
 مردم را همه حال در خوف و رجائي يابد بود و از خوف و رجائي نيايد بود بعد از ان
 فرمود كه چون رسول عليه السلام نماز فرض بابداد بگذارد و از او را دفاغ شدي
 و ركايت انبيا و اوليا بويچين و بگفتي هر كه حكاييت انبيا و اوليا بگويد حق تعالى آتش
 و روح بروي حرام گرداند و فردا قيامت برابر ايشان برانگيزد و هم برابر ايشان ميشت و
 همين كه خواجه ذكر الله بالخير درين فوايد رسيد كه بانگ نماز برآمد خواجه ادام الله الفاس
 مشغول شد بنده خلق باز گشتند الحمد لله على ذلك بتارخ هفتم ماه رمضان روبرو
 سنه مذكور دولت پايوس حاصل شد سخن و ذكر فضيلت ماه مبارك رمضان
 مهتر يعقوب و مهتر يوسف عليه السلام و فوايد ديگر افتاده بود بدو خواجه ذكر الله
 بالخير و جماعت نشسته بودند همين كه بنده روبرو زمين آورد فرمود كه نيكو كردي كه آمدى و افضل
 بنده بار دوم روبرو زمين نهاد فرمود و نشستن ستم مولانا شمس الدين بچي و مولانا محمد الدين زراعي
 و مولانا شهاب الدين مذكور و عزيزان اهل صغيمه حاضر بودند سخن و فضيلت ماه رمضان
 بر لفظ مبارك راند كه ماه رمضان بزرگ ماه است ديني همه حجت و برکت است زيرا كه در خيال
 بروايت ابن عباس رضی الله عنهما كه رسول الله عليه السلام فرمود در تمام سال همان حجت و برکت است كه
 كه در يكروزه ماه مبارك رمضان نگاه فرمود كه خدمت شيخ الاسلام خواجه عثمان روني راجحه اليه
 رسم بودي چون ماه رمضان بيايد از جمله كار دفاغ آمدی و از خلق غولت گرفت و فرمود كه ماه رمضان
 رحمت و غنيمت است چنانچه لشكر مردم و غنيمت اقتدار از هر طرف نعمت يابد ماه رمضان مبارك
 همه سعادت و غنيمت است پس مردم را بايد كه در ماه رمضان مشغول باشند انگاه
 فرمود كه شيخ الاسلام فرید الحق و الشيخ والدين قدس الله سره العزيز بر شمس

بعد از تراویح در دو رکعتہ تا صبح ختم قرآن بکردی و ہم بدان وضو نماز بامداد بگذاروی
 تا مدت بیست سال چنین بکرد بعد از آن فرمود کہ در ماه رمضان چو مردم افطار میکنند
 فرمان میشود کہ اورا با ایل بیت او از آتش و وزخ خلاص دادیم و بیا مرزیدیم بعد از آن
 سخن در ذکر ہتیر یعقوب پیغامبر علیہ السلام افتاد ایشانرا آتش بگریزدہ دو از دہ پسر از آن
 ہتیر یوسف علیہ السلام اما از ہمہ پسران ہتیر یوسف را دوست داشتی و عزیز ترین
 جملہ پسران ہون بودہ و دل ہتیر یعقوب علیہ السلام بیشتر آونختہ محبت ہتیر یوسف
 بودے ہر وقتے کہ بیان علم کردی روزے بر یوسف ہادہ بگفتی و از ہمہ پسران ہون
 دوست داشتی و از خود جدا نکردی چنانچہ برادران ہمہ یکدیگر جمع شدند و گفتند کہ حیل کنیم
 اورا از پیش پدر دور کنیم باشد کہ وقتے بر ما پیر دازد کہ مارا نینخواہد و ہمہ وقت برو
 مے باشد بعد از آن شبی از شبہا ہتیر یوسف در خواب دید کہ کوئی اقباب و مہتاب
 کو اکب تمامی اورا سجدہ میکنند ہمین کہ او این خواب دید چون روز شد برخاست
 پیش پدر گفت ہمین کہ ہتیر یعقوب این بشنید آہستہ بدو گفت اسے جان پدر زہار
 برادران نگوئی کہ گفتن پیش ایشان نیکو نیست قولہ تعالیٰ اذ قال یوسف لا بیہ بیت
 انے رایت احد عشر کواکبا و الشمس والقمر را یتہم لی ساجدین قال یا بنی لا تقصص
 رویاک علی اخوتک فیکیدوا لک کیدان الشیطان بلا انسان عدوین الکاہ فرمود
 ای یوسف شہر قدیم شیطان جہم زد کہین است اگر گفتی خود را بر باد دادے الغرض ہتیر یوسف
 کو دک بود روزے پیش برادران حکایت خواب خود بگفت یہود ابراوہر بزرگ یوسف بود
 یکدیگر گفتند کہ البتہ بہ باد شای برسد و پدر چون این خواب بشنو دیشتر از ان دوست دارو
 کہ میدشت بعد از ان روز پیش ہتیر یعقوب علیہ السلام ہمہ بیامدند کہ مادرشکار میروم اگر برابر
 یا یوسف را بفرستی نیکو باشد ہتیر یوسف حاضر بود چون ہتیر یعقوب سخن ایشان بشنید گفت
 چرا بفرستم چون الحاح بسیار شد گفت بل چون میرید اما از گرگ نیکو نگاہدارید ایشان این سخن در

در گره بستند که اگر مالور آلف بکنیم بگویم گم گرگ برد سو گنبدت بعد از آن خوابه ذکر الله بالخیر
چشم پر آب کرد که آری چون وقت بکام منزل باشد هر چه باشد در پیش مردم هست آن خبر از و پوشید
کرد و حق با و نیاید تا بد و بلا منزل کرد و اگر بهتر یعقوب علیه السلام در رفتن یوسف را بخدا
سپرد می هرگز بلاء و فراق بتلا گشتی اما چون به پسران خود سپردند عذاب از فراق یوسف
بدید الغرض چون ایشان در شکار رفتند همین که وقت بازگشتن شد بهتر یوسف را درون
چاه انداختند و خود باز گشتند بهتر جبریل علیه السلام را فرمان شد که ای جبریل یوسف را در
چاه کرده اند آنجا تنهاست برو دل بده که زنهات را دل بندازی که مایا را تو ایم و
پسیر اینست بود از بهشت در گردن او کرد و در روایتی اینست که خرقة اصل آن
بود که در چاه یوسف علیه السلام یافته بود الغرض چون پسران
بهتر یعقوب بیامدند گرگ را آوردند که پیشتر بودیم یوسف علیه السلام
عقب ماند او را اگر گم بود هر چند که طلب کردیم نیاقتیم همین که بهتر یعقوب این
بشنید نعره برد و بیفتاد گفت ای خود کرده را چه درمان
پس که مخلوق را بپار و جز خالق همین بار آورد که مرا آورد اگر وقت رفتن من اورا بحق داد
هرگز او را از من جدا نمیکردند بر سر ایتا ده شد گفت رضینا بقضا الله تعالی گفت الهی هر چه
قضاست من بر آن رضا دادم و راضی شده ام الغرض بهتر یعقوب چندان بگریست که
هر دو چشم نمایین گشت و خانه را بیت الاخران نام نهاد و چهل سال این بود که نه روز داشت
و نه شب که در فراق یوسف گذشت بعد از آن خوابه ذکر الله بالخیر بر لفظ مبارک اند
چشم پر آب کرد و می بگریست نعره برد و بیفتاد و این رباعی بر زبان راند رباعی
یعقوب چهل سال بجز بگریست نمایینا شده ز در و چندان بگریست داد نور دل و کسی چه داند که
چه بود و غم او داند و آنکس بجز بران بگریست انگاه فرمود و بیرو که بهتر یعقوب علیه السلام گرسنه
شدی نام یوسف بر زبان راندی سیر شدی و اگر تشنه بودی نام یوسف بر زبان

راندى سیر آب شدی بخانچه هتتر جبریل علیه السلام بیامد و این طعنه کرد که ای یعقوب اگر
 آفریننده یوسف بود چه عجب بود که از همه فارغ آمده بدوستی یوسف مشغول شدی
 گفت اے جبریل این تازیانه ادب همدران روزی بایستد زد که دوستی یوسف در دل من آغاز
 کرد گفت اے یعقوب زنیهار دل بدوستی یوسف کم کن این زمان چه سود دارد که کار او
 از سر گذشت بعد از ان خواجه ذکر الله بالخیر چشم پر آب کرد فرمود در عهد خواجه جنید
 بغدادی قدس سره الغر نر نبشته دیدم که ایشان در قصص هتتر یوسف نبشته اند که اهل سکو
 قولے گفته اند که اے درویش هر که مشغول گردد و از اولیا و انبیاء و دعو محبت حق کند
 بدون حق کافیه یا بدو دیگرے دل بند و حقیقے بدان که او را به بلا سے
 مبتلا گرداند که صعب ترین بلا باشد خانچه هتتر یعقوب را علیه السلام زیرا که دعو محبت
 حق کرد بعد از ان بدوستی فرزندان فرو گشت ضرورت همین بار آورد چهل سال در
 فراق برآمد فرمان آمد که اگر نام او بر زمان رانده نامت از جریده انبیاء دور کنیم ای
 درویش این خطاب را خبر هتتر یعقوب دیگرے طاقت نتواند آورد بعد از ان فرمود
 که چون هتتر یوسف را علیه السلام در قعر چاه فرو آوردند و خود باز گشتند ظالمین
 سودگران در مصر میرفتند قضا را بر سر آن چاه رسیدند تشنه بودند و او آوردند
 و فرود کردند یوسف دلو را دست زده بگرفت هر چند که ایشان خواستند که
 بیرون آرند نتوانستند چون ایشان درون چاه نظر کردند که آدمی افتاده است
 بر فور یوسف را بیرون آوردند گفتند تو کیستی گفت از فرزندان بنی آدم
 حادثه من و راز است چه گویم زانی قضی طول دانت ملول راوی روایت کرد که
 آن زمان که یوسف را از چاه بیرون آوردند یوسفی رو سے یوسف کنعان بیانت
 برادران او اگاشده گفتند مگر یوسف را از چاه بیرون آوردن چنانچه
 بیرون آمدند قضا را چون بدیدند که یوسف را که غیرت ماه تابانست از چاه

بیرون آوردند چنانچه جنگ در دامن یوسف زدند پرسیدند که تو غلام ایشان گفت
آری غلام ایشانم سودگران گفتند اگر بفروشد ما بتائیم ایشان چون بدو حسد داشتند گفته
فروقتیم هر چه دیند بدید چون سوداگران گردن خویش برآمدند هفتده درم قلب برایشان
بود ایشان گفتند که بیارید که ما بدین بها فروقتیم یوسف بگریست که سبحان الله یہاں
ہفتده درم شد کہ این مقدار کا سود نو میدی پیش آورد فرمان آمد کہ اے یوسف
چون خود را بیع دیدے باش تاہا تو بتو نائیم بعد از ان فرمود کہ وقتے ہتر کوف
آئینہ بدست داشت رکو خود را میدید گفت سبحان اللہ یہ آفریندہ کہ مرا آفرید
بدین خوبی اگر مرا در بازار بر ند قیمت من کسے نتواند کر دیس اگر ویش چون یوسف بخود
دیدے کہ بہاء او ہفتده درم قلب شد پس ہر کہ خود را پیرے داند بہا و قیمت
او ہمین باشد کہ یوسف را شد اما چون انکس خود را بیع داند قیمت وہاء او جز حق دیگری
ندانند چنانچہ آرنکہ چون سوداگران یوسف را بتیڈ روان شدند ہمین کہ در مصر رسیدند
یوسف علیہ السلام را بیمار استند تا در بازار بر ند ہمین کہ در بازار آوردند اندا کہ دن گرفتند
جملگی بازار گمان مصر جمع شدند ماہاء خویش بیاوردند ہنوز بہا یوسف زیادہ مے شد
چنانچہ این خبر بفرز بادشاہ مصر رسید او با جملگی کارکنان خود در بازار آمد و گفت ۵
بازار حسن جملہ خوبان شکستہ رہ نیست کہ تو بیچ خریدار بگدر وہ بہا نیک خریداری
کرد ہر چه در خزانہ عزیز بادشاہ مصر بود از جنس زر و مال و نقد تمامی بداد بہا یوسف
بر آن ہنوز زیادتی بخدا عرض چون یوسف بدید کہ آن خرمنہاے زر بہا من شد
در خاطر مبارک اندیشید کہ دیغ امر و زبردان مانشد تا بہا من بدیدندے ہمین
کہ بمعنی در خاطر خطرہ کرد بر فروختہ تبرئیل علیہ السلام فرود آمد گفت اے یوسف بہاے تو
ہاںست کہ پیش برادران تو شد اگاہ خواجہ فرمود کہ آری ای درویش این خطاب
برو بان سبب بود تا خود را نہ بیند و غورے دروید الشو و بعد از ان

خواجہ فرمود کہ آری آنکھے کہ حق را یا بدبین خطاب کند کہ بر یوسف کرد بعد از ان فرمود
 کہ چو حق سبحانہ تغافل بہتر یعقوب بوصول یوسف نزدیک نماید بہتر یعقوب در راہ گذریو بابت
 با ہر فوجی کہ میرسد بہتر یعقوب از غایت شوق میگفت کہ یوسف من ہمین است چنانچہ فوجها
 بگذشت ہمین کہ بدو لنگہ کو کبہ فوج یوسفی رسید بہتر یوسف خواست تا از اسپ فرود آید
 بہتر یعقوب بدو ید با اسپ ہم از غایت اشتیاق در کنار گرفت فرود آمدن ندا و همان زمان
 بہتر جبریل فرود آمد گفت اے یوسف فرمان مے شود ہمین کہ تو این مقدار بے ادبی کردی
 یسے بچہ جبریل پیش پدر فرود نیامد یسے ہر فرزند ی کہ از تو بر آید بچہ ہر مرسل نباشد الوض
 چون بہتر یعقوب یوسف را در کنار گرفت از عدلانویافت گفت اے جان پدر این یعقوب
 بدو فراق تو مبتلا بود نفس افغان و آب نمیدانست تو کہ در مملکت فرمانروا راحت بودے
 پر اچنین لانوی گفت اے مخدوم من چنین است کہ شامے فرمانید اما ہر وقت کہ من نیواستم
 دست طعام زخم یا خیرے تناول کنم جبریل بیامدے بگفتی کہ اے یوسف یعقوب از در فراق
 تو مبتلا نفس افغان و آب نداد تر اچگونہ شاید کہ طعام بخوری اے مخدوم آن جملہ طعام
 زیر شدی بمثل آن تا امروز بچین افتادہ بود بعد از ان بر لفظ مبارک را ند کہ حق سبحانہ
 و تعالیٰ خوبی را بہت خواہ فریدہ است از ان نوزدہ خبر و خوبی بہتر یوسف را داد
 و یکوز خوبی ہمہ عالم را آگاہ فرمود کہ چون بہتر یوسف علیہ السلام طعام و آب بخورد
 عین در خلق او بمودے بعد از ان ہمدین محل فرمود کہ وقتے در مصر قحط افتاد چنانچہ ہندہ
 دو از دہ سال بر آمد خلق عاثر شد غلہ مصر نماند در معرض ہلاک شدند بہتر یوسف علیہ السلام
 نجات کرد جبریل فرود آمد گفت اے یوسف فرمان میشود و خلق ہلاک خواہ شد و خواہد مرد
 تو ہر روز بر سر قصر خود بر اے و ہلکی خلق ہر انچہ تا آنجا ہر شہر بعد از ان ہرقصہ
 از روستے خود بر گیر تا خلق روستے ترا ببینند از شہر روستے یسے ہر وقتے ہر چہ را بہتر یوسف
 بعد از ان بہتر یوسف بچیان کرد و قصص انبیا مسطور است کہ بچان ہر چہ کہ گزشتہ کہ

کہ ایشان را طعام و آب حاجت نمیشد چنان در دیدن روسی یوسف مستغرق می بودند
بعد از آن خوابه ذکر الله بالجیر چشم پر آب کرد فرمود کہ ابل سلوک درین باب قوی می شوید
کہ در دیدن صورت مهتر یوسف هفت شبانروز خلق را طعام و شراب یا دخی آمد و میوش
می شدند فردا قیامت کہ بر مسلمان دیدار خود تجلی کن عجب مدارید کہ بقادیر ارسال در یک
تجلی افتاده باشند بعد از آن فرمود آن زمان کہ مهتر یعقوب علیه السلام پورا خواستی غسل بد
صد هزار پرده بگرد هسته یوسف بستے تا نظر کسی نفیض چشم زخم بدو نرسد و آن زمان کہ بر
کاروانیان فروخته شد وقتی بر چشمه آب رسیدند مهتر یوسف را فرمود در میان
آب سروتن بشو مهتر یوسف علیه السلام میان آب درآمد بگریست کہ الهی یکر و زان بود
کہ پدرم مهتر یعقوب آن زمان کہ مرا غسل بدادی تا پرده بستی غسل ندادی و این
زمان کہ در آب میروم جانوران آبی تمام اعضا من خواهند دید همین کہ این سخن بگفت
مهتر جبریل را فرمان شد کہ برو سراپچه از نور گرد و بر گرد او درون آب زن تا جانور
آبی کسے اورا نہ بیند آنگاه خوابه ذکر الله بالجیر چشم پر آب کرد و بگریست کہ هر غوغی را
خوار است و هر خواری را غرت نیست همین کہ خوابه ذکر الله بالجیر این نواید تمام کرد بر فراست
درون رفت بنده و خلق باز گفت الحمد لله علی ذلک بتاریخ روز پنجشنبه بستم ماه مذکور
سنہ المذکور سخن مذکور مهتر اسماعیل صلوات الله و سلامه علیہ و انبیاء دیگر افتاده بود
دولت پایسوس حاصل شد مولانا شمس الدین سجیو و مولانا برهان الدین غریب و غریزان
دیگر بخدمت حاضر بودند بر لفظ مبارک راند کہ چون مهتر اسماعیل علیه السلام تولد شد
مهتر ابراهیم علیه السلام شکرانه آن پسر تولد شده مر خدا ایرا
غوجل دو گانه نماز گذارد و پنهان جبریل علیه السلام فرو آمد گفت یا ابراهیم این پسر
کہ در خانه تو آمدہ است پیغامبر مرسل شود و از حد مهتر ابراهیم بشا و شد بعد از آن پرسید
یا انخی جبریل از پشت این پیچ پیغامبرے باشد گفت خیر مهتر ابراهیم دن تنگ شد

کہ از پشت یکے ہفتا و ہزار پنجا مہر پیدا کرد و از پشت دیگرے ہیچ پنجا مہری نہ و حال
 بار دوم بہتر جبریل علیہ السلام فرمود آمد گفت یا ابراہیم فرمان میشود کہ از پشت این
 پنجا مہری برون آریم کہ نام دے محمد الرسول اللہ است و او پنجا مہر آخر الزمان باشد
 پس اے ابراہیم اگر او بنودے مالک خود را اشکارا نمی گردانیم پس او فرزندان
 اسمعیل باشد بعد از ان فرمود کہ آن روز بہتر ابراہیم اسمعیل را خواست تا قربان کند
 دست و پا و بستہ بنحو است کار و در خلق اورا ندانند اسمعیل گفت اے مخدوم اگر دست و پا
 من بندہ نیکو باشد ابراہیم گفت چرا گفت از ان کہ در وقت کار و راندن من
 دست و پا نہ نرم و آن موجب بیفوانی باشد میان انبیا شرمندہ مانیم در روز قیامت
 گویند در محبت صادق بنود بعد از ان فرمود آن روز کہ بر سر بہتر ذکر یا اے
 راند ذکر خواست کہ تا فریاد کند فرمان شد اے ذکر یا فریاد کردے نامت از جریدہ
 انبیا پاک کروانیم بعد از ان سخن در دعائے افتادہ بود بر لفظ مبارک راند کہ
 خون بہتر آدم علیہ السلام دعا کرد و آمرزش خواست فرمان آمد یا آدم تا بر محمد صلی
 بگویی دعائے جوابت شود انگاہ چون بر رسول علیہ السلام صلوات گفت اجابت
 قوله تعالی قلتمنی آدم من ربہ کلمات فتاب علیہ مفسران چنین گویند فیصلۃ
 علی البنی الامی پس اے درویش ہر گاہ کہ دعا برین شرائط موجودند جب اجابت
 شد چنانچہ حدیث مشہورست و کلام اللہ مسطور است ادعویٰ استجب لکم ان الذین یزکون
 عن عبادتی سید خلون چہم و اخین و اللہ ولی الاجابت و الاستجابۃ بعد از ان محالین
 حکایت فرمود کہ روزے در روزگار شیخ ہر اب مرید سے از مریدان او در سفر رفتہ
 بود مدت شست سال در مسافری بود چون باز آمد شیخ گفت چہا رسیدے گفت تا قیسم
 رسیدم گفت ہیچ خبر پر سیدے کہ مرد کیت و نیم مرد کیت گفت پر سیدم مرد او باشد
 کہ کردے دست در پیش برادر بند و نیم مرد آن باشد کہ در ہوا بہ پرو و سجاد ہ

بروے آب اندازد نماز کند آنگاہ فرمود کہ وقتے خواجہ حسن بصری رحمۃ اللہ علیہ و رابعہ
 بصری رحمۃ اللہ علیہا بر سر و جلہ رسید خواجہ حسن بر فور مصلے بر آب انداخت در نماز شد
 رابعہ سجودہ در ہوا انداخت در نماز شد یہین کہ خواجہ حسن بصری سلام نماز بد ا و رابعہ
 را ندید سر بالا کرد و رابعہ مشغول در نماز یافت گفت اے رابعہ این چہیت گفت اے حسن آن چہیت
 اگر بر آب رو خسی باشی اگر در ہوا پری نگسی باشی دل بدست آرتا کسی باشی آنگاہ فرمود کہ وقتے
 بزرگی بود کہ با خضر علیہ السلام ملاقات کرد بہتر خضر علیہ السلام فرمود کہ وقتے نشیندہ ام
 از خواجہ با نیزید بسطامی قدس اللہ سرہ الغریز کہ با خضر من ظن انہ خیر من کلکب علیہ الصلوٰۃ
 گفت ہر کہ گمان برد از مسلمانان کہ او بہتر از سگ است مصلحت نیست صحبت داشتن با آنکس خواجہ
 درین فواید بود با نگماز بر آمد خواجہ مشغول شد بندہ و خلق باز گشتند الحمد للہ علی ذاک بتاریخ
 روز و شبہ پنجم ماہ شوال سنہ الذی کورد دولت مایوس حاصل شد مولانا شمس الدین و
 مولانا فخر الدین زراوی و امیر حسن علامہ سنجر و غزیران باہل صفہ بخدمت حاضر بود و
 سخن در ذکر بہتر داود علیہ السلام و انبیاء و دیگر افتادہ بود بر لفظ مبارک را ند کہ بہتر داود
 علیہ السلام صحف خویش مطالعہ میکرد کہ انبیاء بلا تا باز و خواستہ اند و بدان صبر کرد ہ
 بنا بران بہتر داود ہر شبے در مناجات بلا را بار و میخواست جبرئیل علیہ السلام بیامد
 و گفت یا داود بلا میخواستی اما طاقت نخواستی آورد و ہر یا بہتر داود این خطاب می شد
 چنانچہ بر سر مصلحت نشسته بود زبور میخواند فرمان آمد کہ یا بہتر داود بلا را خواہی ساخته باش
 کہ اسروزان روز بہت کہ بلا بر تو منزل گردد الغرض بہتر داود زبور مطالعہ میکرد
 جانوری دید چنانچہ کہ وقتے ندیدہ بود بیامد پیش بہتر داود و بنشست نظر مبارک بہتر
 داود و ہر جانور افتاد گفت اگر این جانور ہر اے سلیمان بگیرم نیکو باشد از مصلحت
 زبور ہا و دنبالہ او کرد او از پیش پدید برنا و دان رفت بنشست بہتر داود نیز برنا
 رفت ازینجا بالابام فرود آمد قضا را زن اوریا نشتر می شست نظرافا و ہر سایہ بہتر داود

گفت سبحان اللہ کسے رانوی بدین مقدار باشد جمال او چگونه خواهد بود و لہ از عشق در
 ہتہر داو و افتاد قرارش برفت تا آن زمان کہ او ریا را ہمہ نامہ کرد از عہد قضا و ریا آنجا ببرد
 چون مدتی بگذشت ہرن او ریا پیغام فرستاد کہ ترا در نکاح آرم او نیز قبول کرد و بنکاح خود
 آورد بعد از ان مدتی برین برآمد و زوے بر مسند قضا نشسته بود حکم میان خلق میکرد
 پچنان دو مرد و چوکان بیامدند گفتند یا داؤد دین مردیست کہ نو دہنہ میش دارد
 من یک میش دارم این مرد آن میش من برور سجدہ است این رو باشد یا نہ ہتہر
 داؤد گفت رو نباشد او از ان بآزبندہ کہ تو برو ظلم کردہ ہمین مقدار حکم کرد از پیش مرد
 ناپیدا شدند ہتہر داؤد از مسند قضا برخاست کہ آری این خطاب مراست کہ با وجود
 نو دہنہ زن زن او ریا در نکاح آورد و من این مجار و باشد در خانہ آمد فرزند او و داع کرد و ہر
 صحرا رفت سجدہ ہا و دو بیت سال بدین یک دلت بگست انگاہ فرمان آمد کہ یا داؤد چو مگر
 گفت این چشم ناویدنے دید اکنون عذر این ہم از جن ہم میخواہم کہ چرا ناویدنے دید رہہ چشم بر نہی
 نشدی خانہ خراب پس خانہ کہ شد خراب از کردہ چشم تہمچین گویند کہ چندان بگست کہ گوشت
 و پوست رخسار مبارک او بر پرید انگاہ فرمان آمد یا داؤد تو بہ تو قبول کنم اگر او ریا از تو
 خشنود و باشد برخواست ہتہر داؤد و آنجا آمد کہ او ریا کشته شدہ بود و بر سر ان چاہ آمد او از دان
 کہ یا او ریا تو از من خشنود ہستی او از بر آمد آری فرمان شد کہ داؤد تو پرسیدن بیدانی
 اما ہمچنین پس کہ یا او ریا من بقصد ترا فرستادہ بودم اگر گشتہ شوی من قوم ترا در نکاح آرم اکنون
 بر تو آمدہ ام تو خشنودی یا نہ ہتہر داؤد و اندیشہ پیش افتاد العرض چون وقت تو بہ او آمد
 حق تعالی او ریا را مہربان گماشت آواز داد یا داؤد از تو خشنود و شکر تعالی ان خواہد
 ذکر اللہ بالخییر لفظ مبارک راند ہر وقت کہ ہتہر داؤد زبور خواندی از حد الحان خوش داشت
 از غایت خوبی الحان او ان مقدار جانوران کہ در ہوا بودند ہمہ بر سر او سایہ کردند
 و از خوبی الحان او ہمہ پہوش گشتندی بعد از ان فرمود کہ چون نقل ہتہر داؤد نزدیک

رسید جبریل علیہ السلام صحیفہ از کاغذ حری آورد و در آن صحیفہ بیت مسئلہ نبشته بود و ندیا و رد
و بردست مہتر داد و داد گفت یاد او و فرمان میشود ہر پسرے کہ از آن تو این مسئلہ
جواب دہد انگشتی ملک بدو دہ پس مہتر داد و بر حکم فرمان جملہ پسرانرا پیش خود طلبید ہر یکے
را از آن بیت مسئلہ پرسید بحکس نتوانست کہ جواب دہد ہمین کہ نوبت بہتر سلیمان صلیواتہ اللہ
علیہ رسید از مہتر داد و علیہ السلام ہر بیت مسئلہ پرسید ہمہ را جواب داد اگاہ خواجہ ذکر کنند
بالخر بر لفظ مبارک راند کہ آری چون در ازل ملک سلیمان نبشہ بودند و مغرزداشتنہ
اگاہ این مسائل را جواب داد اگاہ ثانیان ملک شد اما اسے درویش چگونہ ملکی یافت کہ
نہ پیش از و آچنان ملک کسے را داد و ہ بودند و نہ بعد از و کسے را داد و نہ بعد از ان فرمود
حق سبحانہ و تعالیٰ مہتر سلیمان را الہام داد و کہ زبان جملہ پرندگان و چونندگان فرمیدند
و ہمہ فرمان او بودند و تا آنجا کہ شیاطین و جن انس ہمہ در حکم فرمان مہتر سلیمان بودند و سلیمان
تختے بود و دوازده ہزار نبی اسیر سل بران نبشتند و باد را در فرمان او گردانیدہ بودند ہر جا کہ
خواستی مہتر سلیمان علیہ السلام برآید تخت را تا مسافت یکماہ بہ برو و شاہگاہ باز آوردی و در
مطبخ ہفتاد ہزار سیرنگ بر باغ شد می پیدہ کسے کہ شمارند ادبدا کا درویش خود آہ زمان چیز
تناول کردی کہ نذیل بروست خود یافتی و در بازار فرو کردی خود بدان افطار کردی با درویشان
و شہاد مسجدا گشتی و از درویشان دعا خواہ چون خواجہ ذکر اللہ بالخر این فتاویٰ تمام کرد
مشغول شد بندہ وقت باز گشتند الحمد للہ علی ذالک بتاریخ روز شنبہ سبت پنجم ماہ
شوال دولت پایوس حاصل گشت غریزان اہل صفہ مثل مولانا شمس الدین بک و مولانا ہرمان الدین بک
و مولانا فرخ الدین زراوی ہمہ حاضر بودند بر لفظ مبارک راند آن شب کہ مہتر موسیٰ علیہ السلام در یک
آمد یعنی تولد شد فرعون بعین خفتہ بود و بلزید پیدا شد حمد ندیمان و حکیمانرا طلب کرد و گفت بہینہ
کسے غفل ملک من از و باشد این زمان پیدا شد سہت یا نہ چو حکیمان و ندیمان مل زدند گفتند ہمین
زمان پیدا شدہ است و در ان زمان فرعون و ایگان را کماشتہ بود کہ در خانہ کسے کہ فرزند برآید

خبر کنند تا اورا ہلاک کنم ہمیں کہ ہنرموسے را درون تنور انداختند چون کسان فرعون بعین
در آمدن بیج خبر یافتند برخواستند برون رفتند ہمیشہ ہنرموسے چون تنور بدید چه بیند کہ آتش
سروگشته است بوتا نے شدہ است و ہنرموسے علیہ السلام نگشت خود کو ملکید بعد از ان در درجے
بغلطانیدند مادر موسے کو آسمان کرد کہ اٹھی موسیٰ را بتوسیر دم ہمیشہ موسے را
بگفت بہ برو در روئیل روان کن ہمیشہ ہنرموسے بیاد و بر سر روئیل با ستاد و گفت بہ خدا
سیر دم درون روئیل نداشت خود باز گشت آن درجک بفراں حق سبحانہ نگاہ عبرہ کنان بزر
قصر فرعون بعین سید فرعون وزن او آسیہ برد و بالا و قصر شستہ بودند نظر ایشان بران درجک افتاد
آسیہ گفت فرعون یہ میں درجک می آید دین چه خواهد بود فرعون ملاحظہ را طلبید گفت کہ برو
و آن درجک را بیارید چون آن درجک را بیارید و درند پیش فرعون نہادند چون باز کردند دیدند
سیر کے درخوبی او ہمتا بنود ہر دو نگشت در دمان گرفتہ می چشید و شیرازان می آمد بقتہ
کن فیکون ہمیں کہ فرعون آن بدید بر خود لرزید گفت اے آسیہ این فرزند نیکو نیست با آنکہ ہدیت
امانیاد ستید آسیہ گفت اے نادان خدا مارا فرزند می نداد اے ہمیں را بجا فرزند پر دم
از حقے باشد الخضر ایگان ستاند ہنرموسے را می پروند بانہار نماز و راحت بعد از ان
خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود اے درویش تا بدانی کہ خواست فرعون دین نبود آن کس را
کہ از ملک او خلل پذیرد اورا ہلاک کند و او حکمت خدا و غرور جل نہیںدانت کہ این شخص ہم
در کنار او خواهند پرور بعد از ان فرمود کہ در قصص انبیاء نشہ دیدہ ام چون ہنرموسے ہمارا
شد روز آسیہ در کنار فرعون بعین داد فرعون را ریش دراز بود و چنانچہ رسم خوردگان باشد
ہر بار بر ریش او دست می برد و میگرفت و موینبانند چنانکہ اعضا فرعون در چشم می آید اگر
بر آسیہ گفت یا آسیہ بن سیرک نیکو نیست ریش من چنان بگرفت و موینبانند کہ تمامی اعضا در من ریزہ
شدہ است آسیہ گفت یا فرعون رسم کدو کا لست کہ با محاسن پدران بازی کنند و اگر استخوانیاری
بہین یکشت پزیر و یکشت پز آتش پیارند ہر دو پیش موسے نہادند گفتند اگر دانا خواهد بود

جانب طشت زرد دست خواهد انداخت ہتر پنچواست کہ جانب طشت از دست انداز و جبریل علیہ السلام
 را فرمان شد دست موسی بگرفت جانب طشت آتش انداخت آنگاہ آسیہ گفت تو میگفتی کہ نیکویت دیدی
 کہ کو دوکان چہ و اندا گاہ دل فرعون تلی شد الخضر پنچہ سال عمر بہ پانزدہ سال کم کشید باحمیل زرین
 برپت تازی سوار گشتی خلق و ارکان دولت دنیال او پنچہ روز و بار میگذشت مرد از قوم فرعون
 و را باوار سوگند فرعون بخورد کہ بخدا او ہتر سو پدید آید چہ سوگند است کہ تو میجو گفت سوگند پدر تو کہ خدا
 او ہر فرعون ہتر سو دست او بر آورد و چنان بزد کہ جاخت مثل این چنین گویند کہ چندین ک
 را از ہزار این سخن بگشت کہ خدا او نیست خدا کسی است کہ ما را شمارا و زمین و آسمان میافریدہ است
 این خبر فرعون میرسد ہر بار پیش آسیہ گلہ میکرد کہ من میگویم کہ نیکویت از و ظل ملک من باشد آسیہ
 بغد رفع میکرد و الغرض روز فرعون بر تخت نشستہ بود باو دادہ خلق میآمدند سجدہ میکردند موسی
 پیش بود چون خلق را میدید کہ سجدہ میکنند نمیپسندید منع میکرد کہ سجدہ خدای را واجبست آسیہ
 چون بدید کہ فرعون موسی را خواهد گشت گفت ازین شہر برو تا آن زمان کہ رواد رسالت
 پوشی آگاہ بیگم ہتر موسی بر حکم آسیہ در جہان نہاد رسید آنجا کہ ہتر شعیب بود علیہ السلام در صحرا
 دختران ہتر شعیب کو سفندان میپندید چاہے بود کہ بران جاہ دگو بود و مانند نفر آدمی صحیح نمیشدند
 از ان کشیدند و سوگند کردند کہ پسند ابر سر آچاہ القادہ و ان صدمہ نہ ہتر موسی آنجا رسید
 دختران ہتر شعیب را پرسیدند کہ گویند ان را چو آب نمیدہی گفت باجر ک حال چنین است
 ہر روز ہتر موسی دلو فرو بہشت آب میرون آوردہ بدو پیش آن سہ دلو برون آورد گویند ان
 ہتر شعیب آب سیراب خوردن ہمچنین کہ در خانہ آمدند ہتر شعیب چون شکہا گویند ان
 سیراب دید گفت لے دختران امروز گویند ان سیراب شدہ اند گفتند اے پدر
 آری امروز مرد رسیدہ است کہ تنہا سہ دلو برون آوردہ ہتر شعیب گفت او ان
 مردی است کہ در کتاب خواندہ بودیم کہ موسی پیدا شود بروید طلب کنید بیارید
 ہر گوار ایشان بیامد ہتر موسی علیہ السلام را طلب کرد ہتر موسی گفت عقب شد

جانب راہ خانہ منگے انداز تا من و دوم بدین طریق در خانہ ہتھر شعیب آمد ہتھر شعیب بر خاست
 موسے را در کنار گرفت بنواخت ہمان دختر اورا نکاح کرد بدو انگاہ حق سبحانہ تقابل ہتھر موسے
 علیہ السلام را پیغامبری داد و در واد بر رسالت و برادر کرد ہتھر جبریل فرود آمد گفت فرمان شود
 کہ بر فرعون برو فرمان رسان تا بتواقر آرد و بخدا ایمان آرد ہتھر موسے علیہ السلام حکم فرمان
 از خدمت ہتھر شعیب علیہ السلام باز گشت در مصر آمد بر والدہ ہمیشہ و برادران خود و مارون یکجا شد
 بعد آن بنیاد فرعون را فرمان خدا عزوجل رسانید کہ یا فرعون من پیغامبر خدا یم و تو بندہ خدا ایمان
 آرد بر رسالت من قرار کن تا از عذاب بری و گرنہ بلار اساختہ باشی بہین کہ این فرمان ہتھر موسے
 فرعون رسانیدند فرعون برخاست درون برفت بر آسپہ گفت کہ دیدی آن ہمہ بلباب من تو کروی
 اگر ما اورا نمی پروردیم این زما و از کجا دھو پیغمبری کرد گفت حکم خداے را کسے تواند کہ بگرداند تو ان
 صبر باید کرد تا چہ پیدا شود انگاہ خواجہ ذکر اللہ بانجیر فرمود کہ چندین مجزرہ کہ موسے علیہ السلام
 بفرعون نمود آن بد بخت لعین سچ نوع ایمان نیاد و اما چندین ہزار کس از بنی اسرائیل بآن
 روز ایمان آوردند چون مجزرہ پیغامبر سے بدیدند بعد ہ چون بنی اسرائیلیان قوت گرفتند
 ہتھر موسے تقویت یافت حق تعالی فرعون را مقہور کرد موسے دعا کردی حق اجابت کرد
 بعد از ان فرمود علماء تفسیر بنویسند چون حق تقا خواست فرعون را غرق کند ہتھر موسے
 علیہ السلام با دوازده بنی اسرائیل از مصر برون آمد علماء چہین روایت کردہ اند ان روز
 ہفتاد ہزار سوار بود فرعون لعین ہمہ بر اسپان تازی ہما و مردین ساز و سر و خسارہ ایشان
 و بیابا عل و ہر اسپے را طوق زرین در گردن موہ چشم پادہ پیش فرعون ہمہ رفتند چون آفتاب
 برآمد ہتھر موسے بر کنارہ دریا رسید بنی اسرائیلیان سپاہ فرعون را دیدند بے عد و تیغہا
 کشیدہ و شعلے آفتاب بران تیغہا تافت ہمہ بگرد فرعون و بنی اسرائیلیان ہتھر
 موسے درآمدند کہ پیغامبر خداے اینک سپاہ فرعون رسید از پیش و پس آہند اگر دشمن
 شمر کنند ہم اکنون از ما کسے زندہ نماند ہتھر موسے علیہ السلام و علم کرد و خدا بر ابیا کی بخواند

اللهم لك الحمد واليك المنة وانت المستعان ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم پس حق تعالی
 بہتر ہوئے وحی کر دے کہ اے موسیٰ عصا بردار دست دار تو برویا بنرید موسیٰ عصا بردار دست بردار
 زو بقدرت خدا تعالیٰ آن دریا از ہر جا پارہ گشت و تنگاہ پیدا شد و دوازده کوی از قصر
 دریا پیدا آمد و از چپ و راست گروہ گروہ میگذاشت چنانکہ در کلام اللہ مستور و او حیثا الے
 موسیٰ ن اضرب بعصاک البحر فانقلب فکان کل فرق کا الطود العظیم کسچنان کہ طوق زنند
 و طاقہا را سراند سر آرند چنان آب دریا پارہ شدہ از چپ و راست و از زیر و زبر سراند
 سر آورد و طاق زدہ دوازده کوی پیدا فرمائی ہر کوی دو فرنگ کسچہ ہر کوی علیہ السلام
 بنی اسرائیلیان را گفت فرود روید اند کوہا بنی اسرائیلیان گفتند اے پیغامبر خدا ہزار
 سلامت کہ آب دریا در زمین ایستادہ است و قصر دریا تر شدہ است و غلاب نشہ انیان در
 غلاب فرو شوند چگونه بتوانیم گذشت خدا تعالیٰ آفتاب را فرمان داد تا تابہ در سخا بن
 خشاک کہ شخص ہزار مرد بودند از بنی اسرائیلیان چو در میانہ در رسیدند بہتر موسیٰ علیہ السلام را رسیدند
 اے پیغامبر خدا اندرین را پیرویم پدر ان دو دوستان مانہو بیتہ و نیتہ اند کہ حال است
 و ما از احوال ایشان نیدانیم ہمہ غرق شدہ باشند و یا گشتہ شدہ باشند از دست لشکر فرعون
 موسیٰ گفت پیچ غم مدارید و غم باشد کہ ایشان سلامت اند پس خدا تعالیٰ موسیٰ وحی کرد تا
 بعضی چپ و راست اشارت کند چون بعضی اشارت کرد در چہا پیدا شد چنانکہ پیش چنان
 در چپ و راست ہر یکے مرد و ستان خود را میدیدند میرفتند چون بنی اسرائیلیان از دریا
 برون آمدند موسیٰ علیہ السلام باز گشت خواست تا عصا بردار و نڈتا ان ہم بقرار خود
 باز آید تا سپاہ فرعون ایشان را در نیابد حق تعالیٰ موسیٰ وحی کرد علیہ السلام کہ اے موسیٰ
 تو برو دریا را چنان بگذار اترک البحر ہوا چون فرعون بر لب دریا رسید دریا شکاف
 دید و بنی اسرائیلیان ہمہ سلامت گذشتہ فرعون روی سوی قوم خود کرد کہ
 بینید دریا از وہم من چگونه شکافتہ شدہ است و آب چگونه گروہ گروہ شدہ است

واندر سواری رفت و قعر دریا پیدا آید و راه باز کشاده تا بگذریم و بندگان گریخته خود را بگیم
 و پنهان بر لب دریا بایستاد و بانگ کرد گفت انار بکم الای علی منم خداے بزرگ شاهمه خاصگان
 من ایدایشان فرود آمدند و پیش او سجدہ کردند مہتر موسے درون دریا بود و پنهان جبریل
 علیہ السلام درون دریا پیش فرعون برآمد و دیان ابلق نشسته با عمامہ سیاہ اصحاب
 تورات چنین گویند آن روز اندر سپاہ فرعون بادیان بنو دگر آنکہ بروے جبریل علیہ السلام
 سوار بود و مانگے بکرانان بانگ اسپ فرعون در آمد و بدریا فرو شد اسپ فرعون بودے
 مادیان بیافت از جابرجست ہر چند فرعون خواست کہ اسپ را نگاہ دارد نتوانست نگاہ داشت
 و شرم کرد و فرشتگان از چپ و راست در آمدند سپاہ او را بردند کہ بروید از پس مہتر موسے
 علیہ السلام و بنی اسرائیلان در آمدند و لشکر مہوریم درون دریا شد از حق تعالی برویا
 خطاب شد دریا بر ہم زد جملہ سپاہ او را فرو برد یک آدمی را از قوم فرعون زندہ نگذاشت
 انگاہ خواجہ ذکر اند بالآخر چشم پر آب کرد و فرمود کہ اے درویش تا بدانی قہر باری تعالی
 چنین کند کہ با فرعون کرد او را آنیکت و نابود کرد ہمین خواجہ درین نواید رسید بانگ نماز آید
 خواجہ مشغول شد بندہ و خلق باز گشتند الحمد للہ علی ذالک بتاریخ روز ششم ہجری
 ذی الحجہ سنہ المذکور دولت پایہیں حاصل شد پنج نفر درویش از خاندان چشتیہ و شیخ
 بھاوالدین غزنوی و مولانا جلال الدین و مولانا عموالدین مذکور و برادران ایشان
 حاضر بودند سخن در ذکر عیسی علیہ السلام و انبیاء دیگر افتادہ بود بر لفظ مبارک راند
 کہ آن روز کہ حق سبحانہ تعالی مہتر عیسی علیہ السلام را در دنیا آورد و مریم پاریہ صاحبہ
 عنصا و پتیانہا از ترس یہودان رفتہ پنهان شد قضا را آنروز کہ ایشان را در روز
 خواہد گرفت بفضل و الجلال مہتر عیسی علیہ السلام ہزا دیچکس آنجا بنود بخیر پروردگار
 عالم آنحضرت آب بنود پابزد چشمہ آب پیدا شد ہمہ ان روز خود را و مہتر عیسی را
 در کنار گرفت نشست پنهان ماجرانہ اد کہ مریم پسرا و پدر نہ رفتند بہ مہتر زکریا

علیہ السلام خبر ساندند ہتھر ذکر یا علیہ السلام یہود انرا مانع شد کہ خدا ماخذ است کہ یزید را
 پس پید آوید ہتھر ذکر یا بایشان در نصیحت و پند بود ایشان شنوا بنو و ہر چہ از زبان
 ایشان بیرون مے آمد میگفتند چنانچہ ہر ہتھر ذکر یا جبریل علیہ السلام فرود آمد گفت یا زکریا
 ایشان را پیش آن کودکی بہ بر تمہ را جواب ایشان بگو ہتھر ذکر یا ہچنان کرد ترسیان
 و نصہ انیان را جمع کرد ہر مہم روان کرد چون بیامدند گفتند اے کودکی تو کیستے
 حق تعالی ہتھر عیسیٰ را فرمان داد گفت اے ترسیان دانا و آگاہ باشید کہ بندہ
 خدایم و آفریدگار است و من پیغامبر ویم و مبارکم و عیسیٰ روح اللہ ام کہ خدا تعالی
 مرا بے پدر آفریدہ است و او قدرت ہمہ چیز را دارد ہمین کہ ہتھر عیسیٰ السلام از گھوارہ
 این سخن بگفت آخر و ز چند ہزار ترسیان مسلمان شدند آنگاہ خواجہ ذکر اللہ بالحق
 فرمود کہ ہتھر عیسیٰ السلام بزرگ شد و در رسالت پوشید جبریل علیہ السلام فرود آمد
 فرما ساند کہ این کافران و یہودان را دعوت کن و بخداست بخوان تا ایمان آرند
 ہتھر عیسیٰ علیہ السلام ہر روز ہچنان میکرد و معجزہ می نمود و سنگد لان شنوا یہود و ندبہم
 بازی می آوردند کہ نیکو سحر آموختہ بعد از ان ترسیان دانا یکجا شدند کہ یا عیسیٰ
 اگر تو مردہ را زنده کنی ما بتو ایمان آریم در حال ہتھر جبریل فرود آمد گفت یا عیسیٰ فرمان
 میشود این معجزہ تست بگو تا مردہ را بیاورند دعا کن تا زنده گردد و ہتھر عیسیٰ علیہ السلام
 ہچنان کرد جملہ ترسیان حاضر شدند مردہ را بیاوردند عیسیٰ علیہ السلام دو گانہ بگذار
 سر بسجہ نہاد دعا کرد حق تعالی آن مردہ را زنده کرد گفت لا الہ الا اللہ عیسیٰ روح اللہ
 بعضے را اسلام روزے بود مسلمان شدند بعضے گفتند کہ نیکو سحر آموختہ بعد از ان
 فرمود کہ چون ہتھر عیسیٰ علیہ السلام را خوانستند تا بر آسمان برند ہتھر جبریل علیہ السلام
 فرود آمد ہتھر عیسیٰ علیہ السلام گرفت تا چہارم آسمان رسید فرمان آمد
 کہ ہمین جا بدارید کہ آلایش دنیا با خود دارد و ماشا و کلا کہ ہرگز باریا بد بعد از ان

حکایت مهتر خضر علیه السلام فرمود که حق تعالی اوراحیات ابدی داده است سبب آن بود
 که هر یک از انبیاء و اولیاء گذشته را دیده است و به بند و امروز اولیاء که باشند اول
 ایشان را مشاهده کند عجایب و قدرت حق تماشا کند شرح آنرا بر اولیاء و خدا بگوید خاص
 از برای این معنی حیات ابدی داده اند و در آب آتش اگر داند تا غیب را دستگیری
 نماید همین که خواجہ ذکر اللہ بالخیر فواید تمام فرمود بانگ نماز بر آواز مشغول شد بمده
 و خلق باز گشتند الحمد للہ علی ذلک بتاریخ ہر دہم ماہ محرم روز جمعہ بعد نماز
 سنہ تسعین و شتہ ماتہ دولت پایوس محل شد مولانا فخر الدین زراوی و مولانا شمس الدین
 و مولانا شہاب الدین غزیران دیگر خدمت حاضر بودند سخن در ذکر مہتر لوط صلوات اللہ
 سلامہ علیہ افتادہ بود بر لفظ مبارک را ند کہ او پیغامبر بود ترس کا ہمیشہ در عبادت خدا بود
 و یکرمانے بے یاد حق خالی نشدنی چنانچہ قوم او لوطت کردن گرفتند بدترین طایفہ
 این قوم اند آنگاہ فرمود کہ قصص انبیاء شتہ دیدہ ام کہ چون فساد ما سے قوم
 لوط بسیار شدہ این دو خصلت در ایشان ظاہر شدہ آن نیست اول می خوردند دوم باہر
 محل پوشیدند سیوم مرد با مرد بندہ کردند چہارم سیراہن خبیث پوشیدند پنجم غولک کمان
 ساختند ششم کبوتر بازی کردند ششم غیبت کردند ششم سبزو دھا و منہ کی کوچہ بکوچہ گردیدند
 ہم دیدن یکدیگر عورات را تصرف کردند و ہم بالوط پیغامبر را بری کردند بعد از آن
 چون خصلت در ایشان پیدا شد حق تعالی از آسمان سنگ بر ایشان بارید و زمین را
 فرمان شد تا ایشان را فرود برد و بعد از آن خواجہ ذکر اللہ بالخیر لفظ مبارک را کہ زمانہ
 عبد اللہ سعود روایت کردہ است کہ رسول علیہ السلام فرمودہ است کہ اگر کسی
 ازین خیراتان من زیادت کنند و آن نیست زن با زن بندہ کشد آنگاہ فرمود در تفسیر
 دیدہ ام چو این زمانہ آید و این فعلها در وجود آید نزدیک بود کہ از آسمان سنگ بار و زمین
 فرود برد ایشان را ہمین کہ خواجہ ذکر اللہ بالخیر این فواید تمام کرد مشغول شدند

و خلق دیگر باز گشتند الحمد لله على ذلك بتاریخ پنجم ماه صفر ختم الله بالخير والظفر
 رویش پنجم ماه صفر ختم الله بالخير والظفر افتاده بود دولت پایوس
 حاصل شد مولانا پیران الدین غریب و مولانا سید الدین بیک و غیران دیگر خدمت حاضر بود
 بر لفظ مبارک راند که گران ثابیت ماه صفر هر بلائی که در دنیا تا فرد می شود در ماه صفر می شود
 و آثار چشمه دید به اسم که حق سبحانه و تعالی در جلگی سال یک و بیست و چهار هزار بلا منزل
 میگرداند پس سلسله در پیش مردم را می باید در دعا و نماز باشد تا در امان و عصمت خدا بود
 پس از آن ملازم آن فرمود که رسول الله علیه السلام فرموده است هر که بشارت دهد
 بر ختم ماه صفر رحمت افتاده بود و هم رسول علیه السلام در اجرت حق پیوست آنگاه سخن در سلوک
 افتاده بود و خواجگان رحمت الله علیهم اجمعین فرمودند که در سلوک پانزده مرتبه است
 پنجم مرتبه از آن خانه کشف است و کرامت پس هر که خود را هم درین پنجم مرتبه که آن خانه کشف
 است کشف کند هم در ده مرتبه دیگر نرسد بعد از آن فرمود که در راه سلوک سالک را می باید
 چون پنجم مرتبه برسد خود را کشف نکند تا در پائین ضلالت نیفتد و در مرتبه دیگر تواند رسید
 و الا نه بعد از آن فرمود که شیخ بجا والدین زکریا قدس الله سره العزیز و شیخ
 الاسلام فرید الحق والدین رحمت الله علیه رحمت و اسعته هر دو بزرگوار یکجا بودند و حق این
 بر سر آید رسیدند شبان و خوف بند و آن آنجا از حد غالب بود و همارا راه می افتاد
 خدمت شیخ الاسلام فرید الحق والدین گریه میکرد و میگفتند که در آب کشتی نه که بگذریم
 در راه زمان در آیند مار ابله کفند این نوع نیکو نیست بر فور شیخ الاسلام پائے در آب
 نهاد بگذشت و کنار رفت استاؤ شد شیخ الاسلام بجا والدین زکریا الیتاده ماند شیخ
 الاسلام فرمود درین محل نیکوست که از خیم بر ماند اما در محل دیگر کشف نیکو نیست خدمت شیخ
 بجا والدین زکریا چون این بشنید در خاطر ایشان پسندید افتاده بر فور پائے در آب نهاد
 گذار شد آنگاه خواجه ذکر الله بالخير فرمود که خود را کشف کردن نیک بود اما در محل و غیر

و غیر محل دست نیست اینکه حضرت شیخ الاسلام فرمود در محل تمام بود بعد از ان حکایت مہتر
 جبریل قناده علیہ السلام را پرسیدند کہ عرق تو چر اسپید است گفت زیرا کہ خدا تعالی مرا از
 کافور آفریدہ است حق تعالی مرا فرستاد کہ تو برو خواجہ عالم را بیاورد و پیادہم حضرت سالت خفته بود بر سر
 مبارک ایشان بایتادم فرمان حضرت رسید جبریل ہوشیار باشد تا اورا بیدار کنی بم
 سحرمت تمام بر کف پای مہر عالمیان بوسہ دادم بیدار شد بعد از ان فرمان شد کہ ی
 جبریل سیصد ہزار سال است کہ ماترا آفریدہ ام از کافور و حکمت آن بود تا آن وقت تو بر
 کف پای مصطفیٰ اللہ علیہ وسلم بوسہ دے و سر تو از کافور است و کافور سرد باشد
 چون سردی بکف رسد بیدار شود انگاہ خواجہ فرمود از اینجا معلوم ہے شود کہ جبریل
 از کافور است بعد از ان سخن در رد و ہو خواجہ انبیا القادری علیہ السلام کہ راہد کہ آن
 شب کہ رسول علیہ السلام را معراج شد فرمود فرشتہ دیدم کہ
 پانصد ہزار دہن و ہر ہر دہان پانصد ہزار زبان پس آن فرشتہ فرخندہ را
 غروب جل منخواند و بر حضرت رسالت و رود و میفرستاد بمعنی دیگر گفت یا جبریل آن کہ راہ فرشتہ
 گفت ہر گاہ را بویید و بر تو صلوٰۃ بفرستد حق تعالی ثواب تسبیح آن فرشتہ بدان بندہ دے
 و از تو اہلے دیگر محروم نگذار و بعد از ان فرمود کہ نبشتہ دیدم ہر کہ در مجلس
 گل نہد و خمر خورد و سیم باشد کہ ایمانش برود کہ گل جزو لیت از انبرای محمد و اللہ علیہ وسلم و آن
 استحقاق کردن باشد و ہر کہ قرآن خواند و داند و خمر خورد و بیشک در حدیث است کہ ایمان
 او بر بعد از ان بزرگ باغ و جاہ بود پرسید یونس را علیہ السلام در آب داودن
 حکمت بود فرمود کہ آتش غیبت عشق دروے افتادہ بود ہر کہ در آتش عشق افتد آتش
 تابو و سبب آن بود کہ اورا در آب انداختہ ہمین کہ درین حکایت رسید کہ ہر کہ در آتش
 مشغول شد بندہ و خلق باز گشتند الحمد للہ علی ذلک بتاریخ ششم ہجری ۱۰۰۰ و اول ہجری
 سنہ الذکور دولت پایوں حاصل شد مولانا محمد الدین مذکور و مولانا شمس الدین

و مولانا برهان الدین غریب و چند نفر درویش آمده بودند و بخدمت حاضر بودند سخن در ذکر
 خواجه کائنات محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم می رفت و صحابہ کرم اور عنوان اللہ
 علیہم اجمعین بر لفظ مبارک راند که آن شب که حضرت رستا تولد شد عجم پیغمبر ابو طالب در خوا
 دید که گوی از آسمان شمع فرو آمده است در خانه عبد اللہ پدر مصطفی پس از جملہ اقرباء ایشان
 آنرا که اسلام روزی بود چراغی آوردند و از آن شمع میسوختند و در خانه خود میبردند
 همین که رسول علیہ السلام تولد شد آمنہ مادر رسول علیہ السلام تنہا بود و در خانه چراغی
 نہ تھا می خانه روشن شد و جملہ ملکوت و جہان پیدا شدند و در آسمان سیر سجده نہادند
 کہ آہی رحمتہ عالمیان و جہان آمد الغرض از آن قتیکہ در زمین افتاد ہر کجا کہ تہی بود نگونداشت
 همین کہ جد مصطفی صلی اللہ علیہ وسلم عبد المطلب چون این معاینہ کرد سرفور برخاست در خانه
 عبد اللہ آمد دست ہر در زد کہ در باز کنی چون در باز کردند درون آمد مصطفی را بیدار
 کنار گرفت و گفت کہ این پیغمبر است ما در انجیل خواندہ بودیم چنان ابو طالب آمد و بانہار
 باروی بوسید و بوسہ بر سر و دہم نہاد و گفت اگر فرمان شود و من پسری نہ دارم برادر زادہ
 خود را پسہ و نرم اقربا راضی شدند کہ نیکو باشد الغرض در ہر دو شانہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ
 وسلم تھلیم نور نوشتہ بودند اشہدان لا الہ الا اللہ وحدہ لا شریک لہ و اشہدان محمد عبیدہ
 و رسولہ و در میان دو کتف ہر نبوت پیدا آمد و اسے روایہ کرد این شب کہ اورا چہودان
 بیدار چندین کسان درون با خداوند محمد ایمان آوردند بعد از آن شیخ الاسلام
 فرمود کہ در حجرہ کہ رسول علیہ السلام زادند تا این زمان ہر کہ در آن حجرہ در رود و از
 بوسے عطر معطر شدہ بیرون آید تا یکہفتہ بوسے خوش از بوسے نزد بعد از آن فرمود کہ
 چون رسول صلی اللہ علیہ وسلم چہار سالہ شد در درمیان کو دکان بازی میگرد جبریل علیہ السلام
 را فرمان شد کہ برو محمد را میان کو دکان برگیر فلان بستر و سینہ مبارک او بشکاف انجیم
 درون بہشت عطر بایت است بیار الا لیش از شکم او دور کن ہمہ از مشک و عنبر بر کن پس چنان کہ

ہر کجا کہ خوشبوئے بود از ان پشت بیاورد و پانجا گذاشت بعد از ان بر خط مبارک را ند
کہ درویش آفتاب و ماستاب را کہ نومی بینی از انوار خواجہ کائنات بخش یافته اند بعد از ان
فرمود کہ اے درویش ہر چہ در پشت از دار و دخت و جز آن حق تعالیٰ آفریدہ است بران نام
پاک محمد بنشتہ اند و ایشانرا فرماست تا قیامتہ ہمین نام محمد بزبان میرانند و میگویند و بیج
جا در آسمان و زمین نیست از حجاب عظمتہ تلویش عظیم کہ برو نام محمد بنشتہ اند بعد از ان
فرمود اے درویش چون رسول صلی اللہ علیہ وسلم برابر ابو طالب و سفر تجارت رفتند ابرا
حق تعالیٰ فرمان دادے تا آنجا کہ رسول کو و علیہ السلام برابر ابو طالب را ہمہ سایہ کرد
و در خبر دیگر آمدہ است کہ رسول را بجزہ بود ہمان مقدار کہ پیش دیدی ہمان در عقب دید
و ہر چہ در بیداری بشنید و در خواب ہمان شنیدی بعد از ان فرمود کہ اے درویش
حق تعالیٰ قسم راندہ است میان جملہ ملکوت کہ محسن و جلال بن اگر محمد بودی ملک خود را
اشکارا نیکو دم بعد از ان فرمود کہ اے درویش فردا قیامت حضرت خوت ہمان
کند کہ محمد گوید زیرا کہ اورا حبیب خواندہ پس محبت این اقتضا کند از اوطاع محبت است
بعد از ان فرمود کہ آن روز کہ ہتر عیسیٰ علیہ السلام خواست کہ زندہ کند فرمان شد
یا عیسیٰ علیہ السلام نام محمد بزبان ابرا مردہ بدم حق تعالیٰ ہر کت نام محمد مردہ را زندہ
کرد اند بعد از ان فرمود و فتح امیر المومنین عثمان رضی اللہ عنہ ماہی از بازار آوردہ
ہر چند خواستند کہ آن ماہی را بریان کنند تا بچہ میرم نمایند بچان رسول علیہ السلام باز فرمود
فرمان شد کہ آن ماہی را پیش آرند چون آن ماہی را پیش رسول علیہ السلام آوردند
رسول صلی اللہ علیہ وسلم از او پرسید کہ اے ماہی از کجائے کہ تو بریان نمی شوی و آتش بر تو
کار نمی کند حق تعالیٰ آن ماہی را زبان داد و گفت یا رسول اللہ در زمین و آسمان
بودم طایفہ را دیدم صاحب تجارت و جہاز سوار شدہ بودند ایشان درویش دریا دور
میگفتند آواز ان درویش را گوش من افتاد من نیز خواقت ایشان ہر تو و درویش

حق برکت درود تو بن آتش عرام گردانید آگاہ خواجہ ذکر اللہ با تیر چشم پر آب کرد بگرست
گفت الہی ہر کہ یکبار بر خواجہ عالمیان درود میفرستد آتش را بروی عرام میدارند کیسکہ
از شام تا روز و نوبت و مستغفرت و درواری بعد از ان فرمود کہ مہتر حبیل علیہ السلام
روزے بخد مت رسول صلی اللہ علیہ وسلم پیامد و گفت یابنی اللہ چندین خدمت کہ ترا میکنم
از برای آنکہ فرداے قیامت مرا مرز بشن خواہی و فراموش نکنی کہ من چاکری خانہ آل تو بسیارم
بعد از ان فرمود مہتر داؤد علیہ السلام برید حبیل در آسمان فرشتگان کدام چیز مشغول
می باشند گفت یاد او و از ان روز باز کہ جملہ ملکوت را بیا مرزید بر و خطاب شدہ است
کہ نام محمد آخر الزمان بر زبان خود جاری دارید و دوستی او در دل گیرید و اگر دوستی
او در دل نگیرید و شفیع شما نام محمد نباشد از جریدہ ملکی شما مغرول گردانم بعد از ان فرمود
کہ حق سبحانہ و تعالیٰ تو بہ مہتر داؤد را علیہ السلام چون خواست کہ قبول کند فرمان آمد
یاد او و نام محمد را علیہ السلام بدر گاہ غت من شفیع آرتا تو بہ قبول کنم آگاہ فرمود
کہ آری بدین صوت ما را معلوم شد کہ ہر چہ در آفرینش خدا تعالیٰ است ہمہ طفیل محمد است
بعد از ان حکایت امیر المؤمنین ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ افتاد خواجہ ذکر اللہ بالحق
بر لفظ مبارک را نذاول کسی کہ ایمان آورد ابو بکر صدیق بود آنچنان بود کہ چون
رسالت بر محمد علیہ السلام مقرر شد بد و گفت ابو بکر گو کہ من پیامبر خدا یم و خدا یکواست
بر فور ابو بکر صدیق گفت صدقت یا رسول اللہ صدق و آثم بر ول و بر بان کہ پیامبر
حق و خداے تعالیٰ یکواست و جز او دیگر نیست در حال ایمان آورد مسلمان شد
بعد از ان ہم از بزرگی ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ حکا فرمود کہ در راس میگذشت
در زیر مبارک ایشان مورچہ آمد بود آہ کرد از درد آہ مورچہ صدیق با تاد و پارت برد
چہ بیند کہ مورچہ می طپید چون برگرفت بمرد بر فور روے سوا آسمان کرد و مورچہ را برگرفت
نہاد و گفت الہی اگر مقدار موے ابو بکر را در حضرت تو بار است بحرست آن موے این

مورچہ رازندہ گردان ہنوز نیکو این سخن نگفتہ بود کہ آن مورچہ زندہ شد بعد از ان
ہم از بزرگی ایشان حکایت دیگر فرمود کہ روزی امیر المومنین ابو بکر صدیق رضی اللہ
عنه محاسن مبارک خویش را شاہد میکرد و یکتا محاسن مبارک جدا شدہ بود با دبر در گورستان
چہودان انداخت صد و سہ روز خدا سے تعالیٰ ببرکت موئے سپید ابو بکر عقوبت از ان
گورستان فرمان داد و برداشتند بعد از ان فرمود وقتی کہ امیر المومنین ابو بکر صدیق
رضی اللہ عنه نماز گذاردی ہفتاد ہزار فرشتہ ہا مقرب در نظارہ نماز او بودند و بدین
خضوع و خشوع میگذازد ہر وقتی کہ گفتی اللہ لرزہ در اعضا و ہفتاد ہزار فرشتہ افتاد و
از سبت گفتن کہ او گھنٹے بعد از ان فرمود چون امیر المومنین ابو بکر صدیق رضی اللہ
عنه نماز بگذاردی برخواستے پیامدی در آستانہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم سر راست
حضرت رسالت پناہ ہے ہا وہ جمانہ چون رسول علیہ السلام اور آبدیدہ در کنار گھنٹے یا ابو بکر
چراپگاہ می آئی گفت یا رسول کسے کہ اول دیدار ترا بہ بیند من شہم بعد از ان رسول
علیہ السلام گھنٹے بر خیز کہ بجدای و جلال و عظمتہ خدا کہ از روشانی محاسن تو تا تحت الشری
می بینم بعد از ان فرمود کہ رسول علیہ السلام را رستے بودے کہ ہر شب ماہ رمضان
چھار بار غار خود را برابر کردی حسن حسین را نیز در محبت ایشان در صحرا مدینہ ہر فتی
مناجات کردی از برائے آمرزش امتان خود چون آغوش شدی بہتر جبریل علیہ
السلام فرود آمدے گھنٹے یا محمد صبر بر کن فرمان میشود کہ از برکت یکتا رموے سپید
ابو بکر صدیق رضی اللہ عنه ہزار ہزار کس از امت تو از آتش دوزخ آزا و گردانید
انگاہ فرمود کہ ہر بار کہ رسول علیہ السلام در صحرا مدینہ مناجات ہر فتی این خطاب
آمد می ہر اے عظمت کو سپید ابو بکر صدیق رضی اللہ عنه ہزار ہزار امتان
تو را از آتش دوزخ آزا و گردانیدیم بعد از ان فرمود کہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم
در حجرہ عایشہ بود رضی اللہ عنہا حکایت امیر المومنین ابو بکر صدیق رضی اللہ عنه

میرفت آنکا رسول علیہ السلام بر لفظ مبارک راند کہ اے عایشہ ترا از بزرگی پدیت
 خیر نے گفت بے یار رسول اللہ فرمود اے عایشہ نام پدیت بر قرص آفتاب نبشتہ اند آنرا
 کہ آفتاب بر بالائے حاتم کعبہ برے آید آنجا ایستادہ شدہ میگوید کہ بیچ مقامے بالاتر
 ازین نیست ازینجا نگذیم ہمین کہ ایستادہ میشد و میرود پس فرشتگان کہ برو موکل اند
 سو گند بنام پدیت سید ہند کہ حرمت آن نام بر روی تست کہ بگذری پس از برکت
 نام پدیت از آنجا میگذرد و بعد از آن بہدین محل فرمود روزے امیر المومنین ^{سخن بزرگی} عمر خطاب
 رضی اللہ عنہ از بزرگی صدیق اکبر سوال کردند فرمود کہ مرا از ہر نباشد کہ از بزرگی
 او شمع حکایت تو انہم کرد اما در مناجات امروز ساہبا باشد کہ میگویم کہ کاشکے از موی او
 چندین ہزار عاصی را بخوابند بخشد بعد از آن امیر المومنین ^{سخن بزرگی} عمر خطاب رضی اللہ
 عنہ افتاد بر لفظ مبارک راند آنروز کہ حق تعالیٰ اورا اسلام روزے کردہ بود پیش
 جہودان برخواست گشت کہ اگر محمد را زندہ دست پشت بستہ نیارم چہ گویند
 کہ گفت اگر بسیارے مالک مدینہ مسلم داریم پس عمر این دعویٰ کرد و بر اسب سوار شد روان
 کرد قصار گذار او ہر دم ہمیشہ افتاد او کلام اللہ میخواند سورہ طہ رسید بود عمر بر در
 بایستاد و ہوش و گوش خود متعلق بدان آواز کلام اللہ داشت چون وقت درآمدہ بود
 در عمر سماع کلام اللہ گرفت ذوقی و وجدی در عمر پیدا شد نعرہ ہر دو در را
 بکشا و درون آمد ہمیشہ را بکفت راست بگو چہ میخواندی او منکر بود و چون تیغ
 برون آورد کہ چہ میخواندی اگر شناسے ترا بکشم ہمین کہ ہمیشہ این بدید بر فور گفت
 کتابی کہ بر محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرود آمد است آنرا میخواندم عمر گفت
 مرا بدہ تا من نیز بخوانم کہ از شنیدن آواز او دونہ من در لرزہ است گفت
 اے عمر تو ہنوز بلیدی بوسے بتان از توے آید تا پیش محمد نروی و بندگی اقرار کنی فرقہ
 خطا بر سورۃ پارہ نکستی ہرگز نتوانی کلام اللہ بر دست گیری ہمین کہ ہمیشہ اورا این سخن گفت

عمر فرمود اے ہمیشہ مرا پیش محمد برتایا امان آرم گفت بدین نوع تو انم فرمود بل چگونه کنم
گفت انجامیہ چارگی و عاجزی شکستگی می باید رفتہ باشد قبول کند گفت ہمیشہ بدین سن کہ برای
محمد میرم تا دستہا او پس پشت کنم و بیارم لطف بکن دستہا مرا پس پشت بہ بند و پیش
خواجہ دنیا و آخرت بر بگویندہ گر خجہ از حضرت صدیت و از حضرت توبہ آوردم بکرم قبول
کن ہمیشہ او چنانچہ عمر فرمود همچنان کرد پیش رسول اللہ علیہ السلام آورد و خلق کہ در
حضرت ایشان بود برخاست دستہائے عمر باز کرد و بنواخت ہمان زمان جبرئیل علیہ السلام
بیامد وحی آورد گفت فرمان میشود یا محمد بر عمر اسمی کردیم زود باد اسلام عرض کن تا سلمان
شود بعد از ان فرمود کہ چون عمر اسلام آورد با نگناز آشکارا شد درون غاری با نگناز
میگفتند یا لاء مسجد گفتن گرفتند اسلام را قوت شد بعد از ان فرمود کہ در تنبیہ
ابو الیث بنشتہ دیدام کہ رسول علیہ السلام فرمودہ است اگر فردا عقیامت مرا پسند
کہ حضرت چہ تھ آورده و را نجا کہ عظمہ و فضل عمر است رضی اللہ عنہ دست بکرم برسم کہ
یارب عمر را آورده ام انگاہ فرمود کہ عدل و انصاف آن بود کہ او بر پیر خود بر سریشہ
زیر درہ گشت و این قصہ معروفست و آبخنان بود کہ ابو شحمہ شرابیہ بخورد و زنا
کرده بیاورد و ندیش مسجد مدینہ رسول علیہ السلام و اصحابہ حاضر بودند فرمودند کہ
ہشتاد درہ بزنند ہمین کہ ہشتاد درہ بزدند ابو شحمہ ہلاک شد و ہر دوازده درہ باقی
ماندہ بود بعد مردن دہ درہ بزدند بعد از ان خواجہ چشم پر آب کرد فرمود کہ الحمد للہ
او از آتش دوزخ خلاص شد ہم در شب اولی او را بخواب دیدند کہ جامہ سبز پوشیدہ
میخرامد گفت کہ خدا سے رحمتہ کند بر پید من کہ مرا از عذاب دوزخ برآیند انگاہ
خواجہ ذکر اللہ بالخیر فرمود کہ عدل بین بود کہ امیر المؤمنین عمر کرد بعد از ان حکایت امیر المؤمنین
عثمان عفان رضی اللہ عنہ فرمود امیر المؤمنین عثمان ہم یار غار بود و ہمسم داماد رسول
خبر کرد و بر لفظ مبارک راند کہ اگر مرا صد دختر بود سے عثمان نکاح کردہ میدادے

زیرا کہ اسمانیان و زمینیان بد و خیر میکنند آنگاہ فرمود آن مالی کہ امیر المومنین عثمان را
 بود میان اصحابہ کس نبود از حد سخنی بود و چنانچہ در خبر است از رسول صلی اللہ علیہ وسلم
 کہ وقتے پیش رسول علیہ السلام آمد گفت یا رسول اللہ از بس مال غابر شدہ ام
 و ستے از کار ماطاعتہ یازمی مانم رسول علیہ السلام دعا کند تا مال من کم شود بہین کہ
 رسول علیہ السلام خواست کہ دعا کند جبریل علیہ السلام فرود آمد گفت یا رسول اللہ فرما
 میشو و زنیہار در باب عثمان این دعا کنی کہ ہر چند از مال خود بمصرف می رساند مال او را
 زیادہ میکردانم آنگاہ فرمود کہ وقتے حضرت رسالت پناہ را امیر المومنین عثمان عفان
 رضی اللہ عنہ با صحابہ مکرمہ بر آفاط طلبید ہر چند کہ رسم میزبانی و شرط آن بود بجائے
 آورد بعد از طعام پیش رسول علیہ السلام دست پیش کرد بایت و در سو زمین آورد
 عرضداشت کرد کہ رسول خدا سے از مسجدنا کلبہ این درویش کہ آمدہ است ہفتاد گام میشود
 پس اسے یاران گواہ باشید کہ ہر گام رسول خدا کہ گذاردہ است یک یک بردہ ازاد
 کردم بہین کہ خواجہ عثمان این بار در رسول علیہ السلام در پانچ دعا کرد کہ مطلوب و مینی حاصل شد
 آنگاہ فرمود کہ روزے امیر المومنین عثمان عفان رضی اللہ عنہ جانب کینز کے دست دراز کرد
 بود درخواست کہ تصرف کند لظہر محمد دوم زادہ خاتون قیامتہ دختر رسول صلی اللہ علیہ وسلم ہر افتاد
 از رشک چادر بر سر کرد و تجرہ رسول علیہ السلام آمد گریہ کنان و حال جبر پیش رسول
 علیہ السلام گفت رسول علیہ السلام بہین کہ این بشنیدہ گفت آخر روز فردا قیامتہ روتو
 نہ بینم اگر تو زفتے و عثمان را خشنود نکنی عثمان از شرمندگی حیران آیتادہ بود کہ این بیان
 چہ فرمان خواہد شد چون رسول علیہ السلام بروختہ خود این جواب گفت بہین کہ آمدہ بود
 باز گشتہ پیامد در پام عثمان افتاد امیر المومنین عثمان تہجد کند گفت یا بنت رسول اللہ
 این چہ کرم ست کہ بر من میکنی گفت من چہ کنم کہ خواجہ عالم بہین فرمود عثمان این سخن
 بشنید برخواست سیصد کینز سریہ بود ہمہ را بر سر ام کلثوم ازاد کرد آنگاہ فرمود

کہ فردا قیامت عثمان را چند درجہ دہند کہ جملہ انبیاء صرت برند کہ اسے کاشکے ما عثمان ہو بودیم
 بعد از ان حکایت امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ و کرم اللہ وجہہ فائدہ کہ در خبر از رسول علیہ السلام
 کہ در حربی کہ انبیاء گذشتہ در محو ماندند و حصار نمی توانستند کہ بتانند حق تعالی صورت امیر المومنین
 علی را پیدا میکرد و آنحضرت میشد بعد از ان فرمود کہ وقتے امیر المومنین علی رضی اللہ
 عنہ در جنگ غولے بیابانی در مانده بود و چنان نصرہ نبرد کہ در سہفت طبق آسمان وزمین لرزہ
 می افتاد و آن نصرہ در مدینہ در گوشہ رسول علیہ السلام رسید و زبان جبرئیل علیہ السلام میامد
 و سورہ اخلاص میاورد و گفت یا رسول اللہ فرمان میشود کہ این سورہ بر علی بفرست
 تا کار بستہ در حصار غول بیابانی فتح کند رسول علیہ السلام بچنان خبر امیر المومنین علی
 کرم اللہ وجہہ آن روز و آن شب سورہ اخلاص را بکار برد کہ رسول فرمودہ بود حصار غول
 بیابانی فتح کرد و انگاہ فرمود کہ ہتھرو او علیہ السلام چون خواستہ زورہ ببا فداسن بردست
 ہتھرو او و گرفتے و نام امیر المومنین علی بر زبان راندی حق تعالی این را بردست
 ہتھرو او و نرم گردانیدہی ہیچو موم شدی بعد از ان فرمود کہ در جمع رسول علیہ السلام
 سلمان فارسی و امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ حاضر بود و
 امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ را رسم بود و پائیران طہیت کردی چنانچہ سنگ گیزہ
 خورد ہر بار بدست میگرفت و ہر سلمان میفرستاد چون سلمان تنگ آمد و روئے
 سوسے امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ کہ وقت شرم نداری کہ ہر من سنگ پیفرسی
 آخر من ترا بازی برکتف کنانیدہم امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ را دستور آمد بانگ
 ہر سلمان زد و گفت من چہ یا وکنم اما تو یا وکن ورفلان بیابان ترا نہ دست شیر را گنایندہ
 و آن چنان بود کہ وقتے در آیام سفر سلمان بردست شیر گرفتار شدہ بود حق تعالی
 صورت امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ پیدا کرد و او را از دہن شیر باز گرفت گفت بچنین
 است بعد از ان فرمود کہ امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ رسول اللہ علیہ وسلم

با جملگی اصحاب برائے افطار طلبیدہ بود چون وقت افطار شد امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ درین
 تفکر بود کہ رسول علیہ السلام از مسجد تا خانہ من کہ آمدہ است ہنزدہ گام میشود و من ہنزدہ گام
 کہ از او کنم عثمان ہفتاد ہنزدہ از او کردہ است ہمدین محل بود کہ ہتر جبریل علیہ السلام فرود آمد
 گفت یا رسول اللہ شما از مسجد تا در خانہ امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ بر ہنزدہ گام تو
 ہنزدہ ہنزدہ عالم را از آتش دوزخ خلاص دادیم بعد از ان فرمود رقدا سے نبشتہ دیدہ ام
 کہ حق تعالیٰ برائے مومنان در بہشت چہا جوئے آب شیر و خمر و انگبین فریدہ است انگاہ فرمود
 مثل ابو بکر چون آبست و من الہار گل شے می و مثل عمر چون شیر است گوشت شیر نخوردنہ بالہ
 قوت نگیرد بس سلام نیز کہ بباید و قوت گرفت از عمر و مثل عثمان چون خمر است کہ حرب
 از قوت افرید غازی را و مثل امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ چون غسل است کہ حق تعالیٰ
 شفا ہادہ است در میان مبارزان و حق تعالیٰ در بہشت چہا آفریدہ چون سبیل
 و زنجیل و ریح و کافور چنانکہ در کلام اللہ فرمان میشود و عیناً لیشرب بہا عباد اللہ
 یفجر و بہا تعبیر و عیناً لیشرب بہا المقربون و عیناً بہا تسبیح بعد از ان فرمود
 کہ اے درویش بندائی این چہار کلمہ از عین بہت چنانچہ عشق ابو بکر و عثمان و علی
 پس لیل کنند کہ از ان چہار چشمہ نصیب آنرا بود کہ این چہار یار گزیدہ را دوست
 دار و انگاہ فرمود کہ در خبر است از رسول صلی اللہ علیہ وسلم ان اللہ اختار اصحاب
 علی العالمین سکو المومنین و المرسلین اختار من اصحابی و لعبت فجلہم اربعاً و ہم ابو بکر و عثمان
 و علی یعنی بدرستی و راستی خدا برگزید اصحاب مرا و از ان اختیار کرد چہار تن را کہ برگزیدہ
 ترین یا مانند یکم از ان ابو بکر و عمر و عثمان چہارم علی رضی اللہ عنہم اجمعین بعد از ان
 فرمود کہ رسول اللہ علیہ السلام حق فرام کرد امت مرا نزدیک خویش فرام کند صدیقان را
 یا ابو بکر صدیق پس در روند در بہشت و امر معروف کنند گان را جمع کنند با عمر و اہل شرم
 با عثمان و اہل سخا و نیکو فویان را با امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ اہل علم با معاویہ و اہل

رضی اللہ عنہم اجمعین بعد ازاں فرمود کہ رسول علیہ السلام فرمود کہ بدرستی و راستی
 کہ خدائے تعالیٰ پیغامبران را از درختان پراکنده بیافرید و مرا و علی از یک درخت
 پس من سر ام و علی شاخ آن و حسن و حسین میوه آن و اولاد و اتباع ایشان برگها و آن پس بر که
 تعلق کند شاخ از شاخها و آن را بپایش یابد و ونج دیگر فرمود چون امیر المومنین علی رضی اللہ
 عنہ در شکم مادر بود هر وقت که مادرش پیش بت رفتی و خواستی که سرفرو و آرو چنان امیر المومنین
 علی رضی اللہ عنہ در شکم سرب را آوردی که مادرش نتوانست پیش بت سرفرو آوردن بعد از آن
 حکایت در بندگی مادر پدر اقا و بر لفظ مبارک راند که اے درویش شفقت و رحمت مادر و پدر
 رحمت خدائے تعالیٰ است و قهر مادر پدر قهر باری تعالیٰ است از فرزند سی که مادر پدر خشنود
 نیست خدائے هم خشنود نیست انگاه ۵ بعدین محل فرمود کہ در خبر است از رسول علیہ السلام
 ہر کہ در وقت در ماندگی و ہر جائے کہ در ماند پس بر در گاہ حضرت بے نیاز مادر و پدر خود را
 شفیع آرد تا آن ہم خدا یغاث از پیش بر دواز ان در ماندگی نجات دہد چنانچہ در آثار او ایام
 ہشتہ دیدہ ام کہ وقتے بزرگی از بزرگان در گورستان بگذشت و از فرج و فرج از گورستان شہید
 پس این بزرگ بر ان گورستان بایستاد و چون نظر کرد صاحب قبری را عذاب سخت میکرد و نہ شخص
 از دست عذاب فریاد میکرد یا اماہ یا اماہ آن بزرگ چون این فریاد بشنید دست بدعا برد
 کہ یا رب پشتہ خاک ازین گور دور شود تا او را بہ بنیم کہ کیست حق تعالیٰ پشتہ خاک از او برگرفت
 ان بزرگ اورا معائنہ بدید کہ عذاب سخت مینمود کہ او بہمان سخن میگفت پس ان بزرگ
 بدو گفت کہ اے مرد نام مادر چہ گیری نام حق بگو باشد کہ ترا خلاص دہند ان مرد گفت
 اے بزرگ من مادر دارم در حیات ہر بار کہ بہ سخن مبتلا می شدم نام مادر خود ہر زبان
 می آورد و مہرا از ان نجات میشد این زمان ہم پرسم قدیم است باشد کہ این عذاب
 ہم خلاص یا ہم بہن کہ این سخن گفت حق تعالیٰ در زمان از عذاب برگرفت اورا در کار
 مادر او گردانید انگاہ ۵ خواجہ ذکر اللہ یا نجی چون حکایت تمام کرد چشم پر آب کرد فرمود

از پیچین است نام گرفتن با و پیر عزمت داشت به ایشان فرزند آمرزیده گردید پس
 غشوقت آن فرزند که حق ما و پیر بجا آورد و دوزخ از آن تجاوز نکند که بهشت زیر قدم ما
 و پیر است انگاه سخن در آن افتاد که طعام و آب تارک الصلوة نماید داد و بر لفظ مبارک
 راند که بخین است در حدیث نهشته وین ام که من اعان تارک الصلوة و لو بقمه او بشریته
 فقد قتل الانبیاء اولهم آدم اخرهم محمد الرسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یعنی هر که یاری کند
 در باب بی نماز بقیه یا بی بس بدستی و راستی که کشته باشد پیغامبران را از آدم تا محمد صلی
 علیہ وسلم که خواجه فواید تمام کرد با نگماز برآمد خواجه مشغول شد خلق و بنده بازگشت الحمد للہ
 علی ذلک بتاریخ روز چهارشنبه بیستم ماه جمادی الاول سخن در ذکر اہل سلوک و پیر
 افتاده بود دولت پاموس حاصل شد مولانا شمس الدین بھلی و مولانا فخر الدین زیادی
 و مولانا و برهان الدین غریب و غیران دیگر خدمت حاضر بودند بر لفظ مبارک راند بعضی
 مشایخ طبقات سلوک را صد مرتبه نهادند از آن بقتد ہم در مرتبه کشف کند عبادت
 مرتبه دیگر نیاید پس مرد کامل و ست که خود را دین مرتبه بقتد ہم کشف نکند چون مرتبه صد
 برسد اگر بکند و ابا شد اما خواجه بایزید سبطانی و شاه شجاع کرمانی پنجاه مرتبه در سلوک
 نهاده اند از آن ده مرتبه کشف و کرامات هر که در مرتبه دهم برسد نزدیک ایشان
 تواند که کرامت مکاشفه نماید اما نزدیک خواجه گان چشت پانزده مرتبه در سلوک نهاده
 از آن پنجم مرتبه کشف و کرامت اگر در پنجم مرتبه کشف کند در ده دیگر نرسد ولیکن مرد کامل
 او که چون پانزدهم مرتبه برسد هم کشف نکند همین که خواجه ذکر اللہ با نخیر درین سخن رسید
 مولانا شمس الدین سجی عرض داشت کرد که مشایخی که پیش ازین بوده اند ایشان مرتبه سلوک
 از حد زیادت نهاده اند چگونه است که مشایخ چشت در اندک مرتبه خانه کشف و کرامت
 نهاده و نعمت بے مجاہدہ حاصل تفاوت حال از کجا شد خواجه ذکر اللہ با نخیر فرمود
 که آری پیچین است اما انبیاء پیشین که پیش از رسول صلی اللہ علیہ وسلم بوده اند

ہزارکان سال عمر ایشان بود و مجلیہ ایشان بر اندازہ عمر ایشان بود و نعمت اندک اما
چون دولت کو کہ رسول علیہ السلام پیدا شد اگر نعمت و محضرہ رسول علیہ السلام رسید
پس خواہگان مانیز چون مشایخ آخرین بودند نعمتی کہ در ایشان نداشتند بودند و عجب است گفتہ میشود
کہ اگر مشایخ پیشین از تلو از نعمت بودند با ما مجاہدہ نیست و ان مجاہدہ کہ اولیا مقدم داشتند مشایخ
ما را نبود اما نعمت و کرامت بی اندازہ روا باشد کہ باندک مرتبہ سلوک بحکایت برسند
انگاہ ہمدین محل فرمود کہ وقتے پیش خواجہ قطب الدین مود و وحشی رحمۃ اللہ واسعہ
حکایت سلوک میرفت خدمت خواجہ قطب الدین فرمود کہ در راہ سلوک مرد کامل
اوست کہ چون در خانہ پانزدہم برسد کہ آن خانہ ولایت است اگر نفس بر مردہ زند
نفرمان خداے خود بل آن مردہ زندہ گردد و خواجہ قطب الدین رحمۃ اللہ علیہ ہم دین
سخن بود کہ زالی گریہ کنان و گلہ کنان بیامد کہ اے شیخ فریاد رس کہ با و شاہ شہر
پسر مواییگناہ بر سر داز کردہ است اے خواجہ داد من بدہ ہمین کہ خواجہ این بھنید
بر فور با جملگی اصحاب بر خواست عصا بردست گرفت پیش خواجہ در عقب اصحاب روان شد
ہمین کہ آن زالی آنجا رسید کہ پیشش را بر دار کردہ بودند خواجہ نمود خواجہ نزدیک
دار شد گردن آن جوان را بر گرفت روئے سو آسمان کرد کہ الہی اگر این را بیگناہ بردار
کردہ اند بقدرت خود زندہ گردان یمنوز خواجہ نیکو این سخن نگفتہ بود کہ آن جوان
زندہ شد از دار فرو آمد و روان گشت انگاہ خواجہ روئے سوئے خلق کرد فرمود
کہ حکایت مرد ہمین مقدار است چون مرد بدین مقام برسد بیش عظمت او سمی ندانند
مگر خداے تعالیٰ بعد از ان سخن درویشی افتاد بر لفظ مبارک راند کہ آنروز کہ
رسول صلی علیہ وسلم درویشی اختیار کردہ بہتر جبرئیل علیہ السلام را فرمان شد
تا ہر دو عالم بخد مت آور در رسول علیہ السلام ہر دو عالم را نظر کرد اما متحققان گویند
اول نظر مبارک بر دنیا افتاد دنیا فخر کرد کہ بفر رسول علیہ السلام مشرف گشتم

انگاہ در عالم فقر نظر کرد رسول از دنیا دست برداشت فقر اختیار کرد بعد از آن
فرمان آمد که یا رسول اللہ ما دنیا تر بحساب میدهم قبول فرمائی رسول علیہ السلام فرمود
آری من دنیا پشت پایے زدم با اختیار فقر قبول کردم بعد از آن خواجہ فرمود کہ شیخ
طبقات بعد از اصل شہرند کہ با وجود دنیا کہ بدین کجاست مرکب فقر اختیار کند اما اگر درویش
باشد و تارک دنیا آن عجب نیست کہ موجود دنیا و اسباب دنیا را تارک باشد و ہمہ وقت
تجربہ ورز و بعد از آن فرمود کہ شنیدہ ام از زبان مبارک شیخ الاسلام فرید الحق
والدین رحمۃ اللہ علیہ کہ درویشی ہفتاد ہزار مرتبہ است و نختین مقام و مرتبہ درویشی است
چون در مقام نختین ثابت آمد اگر او نظر فرماید میکند تا تحت الشرا بہ بیند و اگر در آسمان
نظر کند تا عرش عظیم بہ بیند و این احتمال مرتبہ نختین است اما درویش ہفتاد ہزار
رسیدہ است روح او برود اعطت کبریا است و این سخن در وہم و فہم کسے ننگ خدا از عقل سیر
است بعد از آن فرمود کہ چنانچہ مرتبہ درویشی ہفتاد ہزار عالم برتر است درویشی از
ہفتاد ہزار عالم واقف نیست خبر ازین ندارد او خود درویشیت اما نختین تفاوت نباشد
یعنی آنچه در آن عالم است بگردانند مرتبہ اول چون سر در مراقبہ کند گردانند ہزار
عالم بگردان چون باز آید خود را ہم بر سجادہ یابد و این عجایب پیش مسلمانان بگویم
انگاہ خواجہ چشم پر آب کرد فرمود کہ اگر مایہ عمر را شباب کو بگردی اما چون مایہ حیات
ثبات ندارد ہمین مقدار درویشی را بند است انگاہ فرمود اگر درویش در عالم دنیا بنود
ہزار بلا در عالم منزل شدی زیرا کہ در عہد موسیٰ حق تعالی ہتر موسیٰ علیہ السلام
را خطاب کردہ بود اے موسیٰ ہر جا کہ درویشان اند رحمت و مغفرت ما آنجا است
انگاہ خواجہ ذکر اللہ بالجبر بر لفظ مبارک را ند کہ اے درویش چون درویشان بیند
کہ ہمچو پو شاہ گردان شوند حقیقت بدانند کہ در آن شہر بلا منزل گردان انگاہ خواجہ
ذکر اللہ بالجبر فرمود کہ در ایام ماضیہ درویشی در کجرات رسید در ایام و کجرات ہر سال بلا منزل شد و کجرات

ان روزهندوان بیشتر بودند و مسلمانان کمتر الغرض دیگر است بلا و قحط و بامنزل شدی
چندین هزار خلق بمردی از ان روز باز که آن درویش در ان مقام برسد حق تعالی
از برکت آن درویش در ان لایح و با و بلا آنجا نشد خلق آنجا تبعث ماند که این از کجاست که خلق این
دیوار این بار از و بلاء و بلا سلامت ماند و امان یافت و آنجا از حد باکیاست بود
گفت تفحص کنید که درین شهر غریب رسیده باشد چون تفحص کردیم چنان بود که آن درویش
بود پیش آن را کردند این را درویش را بتعظیم تمام نواخت آن درویش گفت موجب این
نواخت من از کجاست را گفت اے خواجه این شهر هر سال به بلا مبتلا شدی اما سال
از برکت آمدن شما و با نشد آن درویش گفت که آری همچنین است در شهر که درویش
صاحب نعمت در آید بدان شهر بلا نباشد و مرگ نشود از برکت قدم او دفع گردد و آنگاه
فرمود از ان تاریخ تا این روز بلا و بلاء از کجاست برفت آنگاه خواجه ذکر الله بالتخیر فرمود
پس اے درویش تا بدانی قدم درویشان در شهر نیکی باشد اما درویش باید حق درویشی
بجا آرد تا در حمایت او در آید و گرنه در شهر اے که درویشان امان کنند کاذب باشند
حقیقت بدان در ان شهر هیچ رختی نباشد آنگاه سخن در اسلام افتاد بر لفظ مبارک
که اے درویش نام اسلام گرفتن از حد است اما کار اسلام کردن سخت دشوار است
بعد از ان فرمود که خواجه بانی پیدای طامی قدس الله سره العزیز افتاد سال نفس را
بجایده گشت چنانچه دیکان سال سی سال نفس را آب نداد و مجایده داشت پسیدند
که این مجایده که بر نفس خود نیاید گفت ازین سبب که مرا مسلمان میگویند چون مسلمان
باشم چه باشد که حق مسلمانی بجایارم آنگاه فرمود که وقتی یهودان پرسیدند
که شما چه میگویند گفتند ازین خبر که آنکه اگر مسلمانی نیست که شما می کنید ما ازین مسلمانی ننگ داریم و اگر خود مسلمان
ما تو انیم کرد پس مسلمان هر چه شویم همین که خواجه درین فواید خواجه قطب الدین نور
و شیخ برهان الدین غریب برابر قوالان درآمدند خواجه بر خواست ایستاده شد هر کس

است که خواجه بانی پیدای طامی

از اینگان روبرو زمین آور و فرمان شد کہ بشنید بنشینند حکایت سلوک میرفت و سماع
 بہ لفظ مبارک راند کہ سماع ہمین شنیدنی است شنوندی باید کہ بشنیدن سماع مستمع باشد
 ہر چہ گویندہ بگوید بشنود گوش و پوش بدن متعلق دارد تا وجہ دروید آید چون
 آن شخص صاحب درو بود اما آنکس صاحب درو نیست اگر صد ہزار انواع از اسرار دوست
 بشنود حاشا و کلام کہ در و اثر شود اگر گاہ فرمود وقتی خدمت شیخ الاسلام فرید الحق
 والدین قدس اللہ سرہ العزیز حاضر بودم از لفظ دربار ایشان شنیدم کہ وقتی خواجہ
 قطب الدین وقاصی حمید الدین ناگوری خواجہ شمس الدین ترک و مولانا علاء الدین
 کرمانی و شیخ محمود موزہ و وزیر کجا بودند وقتی باراحت بود سماع در خانقاہ ایشان در وادند
 ہمہ یک بیت چنان در گرفت کہ ہر یکے ازین بزرگان از مقام بر جہتند و رقص شدند
 سہ روز و شب در رقص بودند و ہزار خوش داشتند اگر گاہ خواجہ ذکر اللہ بالآخر
 چشم پر آب کہ سماع ^{گفت} این طور بزرگان می شنیدند بعد از ان ہمدین محل شیخ عثمان سیاح
 بر پایے خاست روے بر زمین آور و گفت اگر فرمان باشد گویندگان حاضر اند خیرے
 بگویند خواجہ ذکر اللہ بالآخر فرمود زہی سعادت ہمین کہ خواجہ این فرمود گویندگان
 سماع در وادند ہم در بیت اول بودند کہ خدمت خواجہ شیخ عثمان سیاح و شیخ حسین
 و غیران دیگر از مقام بر جہتند در رقص شدند چنان ہمدوش شدند کہ از ہوش
 در قلم نیاید کہ بیان کنند از صد چاشت تا نماز شام در رقص بودند بعد از ان
 فروداشت کردند ہر کسے در مقام خود قرار گرفت خواجہ صوف سرمای شیخ عثمان
 عطا کرد و کلام خاصہ بندہ یافت مثلین ہر کسے بخشش شد روزے باراحت بود
 و قصیدہ این بود کہ گویندگان میگفتند غزل ہزار سختی اگر بر من آید آسائنت کہ دوستی
 و ارادت ہزار خیر است سفر دراز نباشد بیار طالب دوست کہ خار دست محب گل
 و ریاضت کہ اگر تو چور کنی جو نیست و دیدار است کہ اگر تو داع ہنی داع نیست درمانت

نه آب روے کہ کفر بمن بخوای ریخت به مخالفت نکنم آن کنم که فرماست به عقل من عجب آید صواب
گویا نراه که دل بدست تو دادن خلاف فرماست به کمان برند که در باغ عشق شعله را به
نظر بسبب ز نخلدان واریاست به الحمد للہ علی ذلک بتاریخ روز یکشنبه ستم ماه
جمادی الاخر سنه در ذکر اسرار عشق افتاده بود دولت پایوس حاصل شد مولانا شمس الدین
یحیی و مولانا فخر الدین زراوی و مولانا بزبان الدین غریب و بردارم امیر حسن
علاء سنجرى بخدمت حاضر بودند بوظیفه مبارک راند که براس اسرار و انوار مولی
حاصله وسیع می باید که در و سرار دوست مسکن گیرد زیرا که چون نخستین انوار دوست
در دل بن کس تجلی گردد پس و انوار درون حاصله تواند داشت و آنرا بیرون دهد
بس یاقی ستر دیگر نباشد انگاه فرمود که اے درویش در راه سلوک مروت کامل است
که اگر از عالم انوار دوست چیر بد و تلبد باید که بیرون دهد زیرا که سرکی از سرار
مولی است پس هر که آنرا کشف کند بر طریق نواجیه منصور علاج سرپا دهد انگاه
فرمود وقتی بزرگی به بزرگی نامه نوشت که چه گویی مریت که بیک قدح محبت از دست
میشود آن بزرگ جواب نوشت که این سخن هست که نوشته که یخ قوی نیست و سست
حاصله است که بیک قدح محبت از دست میشود اما آن مروت است که دریا مانع ازل و ابد
مینوشد و دل من فرید میگردد بار دیگر این بر کسی ننویس که در میان اهل سلوک شرمند
گردی بعد از آن فرمود که در اسرار نبشته دیده ام که در راه سلوک صادق
کسی است که هر چه در عالم از اسرار بلا و خبر آن بد و نازل میگردد در آن صابر و راضی
میباشد چنانچه در کلام اللہ فرمان میشود ربنا فرغ علينا صبراً و ثبتنا قدرنا
والفرنا علی القوم الکافین انگاه فرمود اے عزیزان این رتبه را مفسران و شیخ
بر صابران بلا نسبت کرده اند در و ایشان ایشانند که در بلا و دوست صبر میکنند
انگاه فرمود که عاشق درین راه دوست که حضور دمی و غیبت دمی یکسانیت دارد

اگر در حضورت بمان جالست و اگر در غیبت است بمان حال است بہمہ حال در ہوا وصال کیا
می باید بود اما در راہ سلوک کامل دست کہ اگر با خلق مشغول است با دوست مشغول است و ہر چہ بد
رسانہ بیچ بر خود گاہ ندارد آگاہ فرمود کہ خواجہ عبداللہ سہیل تہتری رحمۃ اللہ
علیہ جامی نیشہ است کہ کلاہ چہار خانہ دارد اول اسرار و الوار است دوم خانہ محبت
و توکل است سیدوم خانہ عشق و اشتیاق است و چہارم خانہ رضا و موافقت بعد از ان
فرمود کہ اسے غزیر حق این کس کلاہ چہار ترکی کہ پیوستہ شد این چہار چیز در ترک او مرکب است
پس ترک اول اسرار است و ثوار چہر اباید کہ مردم ازین نعمت محروم دارد و چون پوش
پرا بود حق او بگذار بعد از ان فرمود کہ قاضی حمید الدین ناگوری قدس اللہ سرہ العزیز
فرمودہ است کہ طاہیہ مونس دوست است و در ہمہ عشق مرکب پس دین راہ عبادت کہ است
کہ قدر طاہیہ بدانند و انرا انشاء ایشانست در طاہیہ حیلہ عشق و شوقست ہمہ اسرار حال است
میشود و عشق او شوقست ہمہ آگاہ فرمود کہ شیندہ ام از زبان شیخ لاہلا م قطب الدین
بختیار اوشی قدس اللہ سرہ العزیز را رسم بود اگر صند و یا دوست نفر آدمی ارادت بخند
بیامدند ہمہ را طاہیہ بدای و این سخن بعد از دادن بگفتی کہ ہر کہ حق کلاہ نخواہد
گذارد ہر سنت پیران نخواہد رفت بمان طاہیہ سزا او خواہد کرد اما غزیر تا بدافع
یک برزگی ایشان ہمین بود ہر کرا خدمت ایشان طاہیہ بدادندی ہیچ وقت او از ان مقام
برنگشتی از برکت نظر مبارک ایشان آگاہ فرمود کہ اسے در ویش طاہیہ سزا اہل طاہیہ
نیکو میکنند اما ایشان نمود اند کہ این است از کجاست ہر کہ حق طاہیہ بگذارد او را ہر گز اثر
لی و دہتی در دنیا و آخرت نرسد ہمین کہ خواجہ بدین حرف رسید بانکماز گفتند خواجہ مشغول
شد بندہ و خلق باز گشتند الحمد للہ علی ذلک بتاریخ روز شنبہ دہم شعبان سنہ
الحد کورد دولت پایوس حاصل شد سخن در سلوک و فضیلہ ماہ شعبان افتادہ بود مولانا
شمس الدین بچہ و مولانا فخر الدین زراوی و مولانا می برمان الدین غریب و عزیزان دیگر

در دبر لفظ مبارک را اند که ماه شعبان ماه وسوست صلوات الله علیه وسلم که در
 مبارک یکبار درود گوید حق تعالی ثواب هزار یکی در نامه اعمال او بنویسد و در آن ماه
 شهر رسول علیه السلام باشد بعد از آن فرمود که در شب هجرت پیامبر زنده گردید
 آنرا از آن آید و در پیروز او هم سحر را بیوم شهر خوار را چهارم بر آن روز جمعه را
 پنجم تا آنکه صلوات را ششم از آن ششم و طری را ششم و مرغ گوی را نهم غایت آن حد از آن ششم است
 اگر بعد از آن فرمود که هر روز که باید در آن شب از جمله مناهی و در آن شب در وقت
 رانته تا ربع باشد که درین شب همه را بیاید و در آن شب است تا ازین سعادت محروم
 نگردد بعد از آن سخن در عارفان افتاد بر آنکه اگر آنکه خواجه مفید است اگر دیگر
 را همه نفس است که در دنیا و در گور و در حشر است اما نفس دنیا کرکب و در آن و
 غلمان و در آن اما نفس بیسایه است و در آن با آن مصداحت در گور است که در شرح
 لکنی است از دنیا و خلق رشته باشد از و اما نفس دیگر که در شست و در آخر وقت با خود
 خویش صحبت کرده باشد و لا تحسین الدین قتلوا فی سبیل الله امواتا اولیاء الله
 بعد از آن فرمود آن خواجه مشهور عارفان چون پیاپی است آب و خاک را
 و آنکه چون باد است با خوشه را ببرد و معنی دیگر معنی است که هرگز بپای آلود
 نکند رد و جمله آلودگی را ببرد و خود را خوش نشود و آنکه در هر گز آنکه آلودگی را
 آنکه چون خاک است هر چه بنویسد و هیچ صایع نکند بلکه هر وزن کند و در آن
 چیز را بسوزد و خود را بسوزد و هیچ توفیق در نماید پیر سید که عارفان را در آن
 میرا گفت این خطاب بر رسول است صلوات الله علیه وسلم و در آن
 در طریقت کشد از و فارغ باشی که حساب او بر است خواجه درین حرف
 خواجه حاضر بود و گلا ۱۲ میکرد خواجه ذکر الله بر لفظ مبارک را اند بگوید
 آن هر دو در آن

اما شوی را بر زن دستی تمام است بر آداب چند خیر است اگر او نکند شاید که او را
 اول بر نماز دوم بر امر معروف یعنی فرمان برداری سیوم بر رحم بیستن اگر
 و شوی را مبتلای کند بزند و بر بخاند و گرنشود سخن باز کند و جامه جل کند چنان در کلام الله عزوجل
 میشود واللہ تعالیٰ تخافون نشوز من فخطوین و ابجروہن فی المضاجع واضربواہن
 ولیکن زن را باید کالای شوی را نیکو نگاہ دارد و هیچ چیز بے دستوری شوی بر نگیرد
 و پنهان نکند و ندید و شکست بخشد و بر کالا شوی دست نهد و پس آن حق شوی بر زن
 است اما دیگر بر زن هیچ واجب نیست ان کار را بر حکم فتوے و شریعت نان بخت و دوک رستن
 و کلا بہ کردن و جامہ دوختن و فرزند را شیر دادن مثل این کار واجب است اگر نکند مرگ
 را نشاید کہ او را تنگ بفرماید کہ چیزی بکند پیش او واجب است کہ ہمہ اسباب معاش ساخته
 دارد و مزدور گیر و یا خدمتکار حاصل کند تا آن ہمہ کار را بکند کہ زن حرام است اگر بکند
 مردے باشد و هیچ وجہ واجب نیست بعد از ان فرمود اگر از راه مروت بکند
 بہ سنت امیر المؤمنین فاطمہ رضی اللہ عنہا رفتہ باشد و خود را در قیامت از شفاعت
 مخدومہ روز محشر محروم نکند انگاہ سخن در انصاف افتاده بود بر لفظ مبارک را
 کہ وقت سلطنت محمود غزنوی انا را الدبر بانه را خواب نمی آمد ہر بار کہ سر بالین خواب
 می نہاد کہ مگر خواب آید نمی آمد چنانچہ فرمود کہ بروید پیش درہ بیند کہ داند حاجت
 باشد کہ از سبب او خواب از من بردہ اند طلب کنند چند کرت پیش درہ رفتند
 ندیدند انگاہ خود بر خواستہ سیرون آمد پیش در مسجد بود چون سردرون مسی
 دید گوشہ مسجد مردی را کہ سر سجده نہادہ میگردد کہ آہی داد از محمود بستان سلطان
 اورا در کنار گرفت کہ من چہ انصافی بر تو کردم مرا بیا مان کہ وقت
 خیز کردہ از کجا این بجز مگانہ گفت در شہرت
 اند و فساد مگانہ اگر

اورا معذرت فراوان کرد و گفت آن شرم که بر من در خانه تو آید مرا به زمین تا فرود
 انصاف رساند از آن زمان حکایت گذشته سر در روزی که آن ستم در پیشگاه پادشاه
 آن مرد آمد بشارت منسوب به آن پادشاه را چنانکه در سلطنت خود و بزرگان و بزرگان
 کرد برابر او در خانه او بر رفت فرمود چنانچه بکشتن آید و در خانه او در آمد و سر من
 سپرد بیرون انداخت پس فرمود که چرا بر کن سلطان شخص را بدید گفت الحمد لله
 نگاه فرمود چیزی طعام دادی آن مرد در آن زمان با پرده چند از طعام را داشت
 پیش سلطان آورد آنرا بخورد و شکر خدا بگفت خواست روان شود آن مرد گفت حال
 این حال باز باید نمود سلطان فرمود آنرا که در اندام گفت که چرا بر کن سلطان
 که از فرزندان دید از آن زمان به شد و مرا شکر خدا بگفت از آن زمان که
 بعد از آن که چرا بر کن سلطان آمد که می بینم که پادشاه را در آن زمان که
 و از شهر بانیست شکر خدا بگفت که الحمد لله که در آن زمان که
 و آن طعام که بلیدم رسیده بود و هم از آن روز به بعد که این ستم در پیشگاه
 چون از آن زمان با انصاف رسانیدم آنجا که بر کار شکر خدا بگفت که الحمد لله
 پیرایه کرده و ماو برست گفت آری انصاف پیشین بود و بعد از آن که پادشاه را
 چه گویم که انصاف را در آن روز درین زمان نهادند و چه می بینم که پادشاه را
 با نگینا برآمد و حاجه مشغول شد بنده باز گشت الحمد لله که در آن زمان که
 از و هم که در آن زمان که در آن زمان که در آن زمان که در آن زمان که
 افتاده بود دولت پادشاه من شد و لایق است که در آن زمان که
 غریب و غریزان دیگر بخدمت حاضر بودند و بخت آن زمان که در آن زمان که
 حضرت قلیب الدین بختیار را و شکر خدا بگفت که الحمد لله که در آن زمان که
 بر زمین آورد آنرا که در آن زمان که در آن زمان که در آن زمان که

ماه مبارک رمضان بعد از نماز عشاء را بر ابرام زد و از آتش دوزخ خلاص دید بعد از آن
فرمود که چون این کس از نماز تراویح فارغ شود و نماز نهم را افران می شود و با کعبه حاجت بر سر آن بند
نما کنند و در خیمه دیگر از رسول الله علیه وسلم آمده است که چون مرد از نماز تراویح فارغ می شود و گوئی از
مادر زاده شده است و بنر ایکی در نامه اعمال او بنویسند بعد و حرفی که در نماز خوانده باشد یک سحر را در
پدیند و هر کتبی که شک بنام آن بنده بنا کنند بعد از آن فرمود که ای درویش این ماه غنمت است
این کس را که در ذکر مشغول شد بجز بجزی و قرآن خواندند چندانکه بعد هر حرفی از قرآن خوانده باشد ده بار
او را ثواب بنویسند از نگاه فرمود که امام عظیم شریعت یعنی دین ماه و دهم هر شیء طیفه کرده بود و چنانچه
نیم است ختم شدیم بعد از آن فرمود که خواجه طلب الدین فرمود و در ختم شدیم در شهر نور و یکبار
سیر در چهار ختم و دو سواره طیفه کرده بود و چنانچه در پای صدر دست و دهم شدی نگاه فرمود
نام مردم خواهد بود و بنشیند عشاء و کلامی شاید در سر بعد از آن فرمود که شیخ الاسلام فرید الحق والدین
در شب ماه رمضان تراویح و دهم سیر تا آخر ختم شدیم شیخ الاسلام بنشیند کرد و نگاه خواجه ذکرا الله و دین بود
که حضرت خوا با او بر آن در آن سماع در داد و ندیجبرد و آغاز سماع در خانه شیخ عثمان سماع چنان گرفت که
نور قفس می شد و از کوشش میوش گفتند چنانچه از خود میزدند داشتند دیده بودند و شدید از شیخ عثمان عطا شد و
بنده یافت روز بار خد بود و ابیات این بود که گویند آن گفتند و عرض آن مطلب از کجاست که گفت نام
خواجه جامه راه کنم من بنیلم و دست بدلی زنده می شود و باید وفا یار و جار قص می کند بسماع کلام دست و تان
صور باز نیاید بنویشتن و هر کوفت او هست ز شربت بجام دوست بعد از آن فرمود که همیشه دوستی انبیا
در دل هر مردی تر از عید و بنر سال است پس مردم می باید که در ذکر ایشان بسیار حرف کنند نگاه فرمود که
تاریخ در زمین فرمود پس که چهار هزارین ربه از غایت آن زمین برسدند که تا کتبت و تمام کرد که در آن
فت از قوم من که در آن سال در آن زمان و که هاشم با پدر بد که تمام در دست و در آن زمین فرمود و در بنر
آنکه خواجه سیر کرد که این شیخ می رود از سخن است دشمنی که با خدا آبرو کند نام گرفتن بهتر موسی
که می باید موسی که خیمه عثمان تمام فرمود و در دل دارد و میاد که هرگز او را در آتش و دوزخ ختم

و این کس را که در ذکر مشغول شد بجز بجزی و قرآن خواندند چندانکه بعد هر حرفی از قرآن خوانده باشد ده بار او را ثواب بنویسند از نگاه فرمود که امام عظیم شریعت یعنی دین ماه و دهم هر شیء طیفه کرده بود و چنانچه نیم است ختم شدیم بعد از آن فرمود که خواجه طلب الدین فرمود و در ختم شدیم در شهر نور و یکبار سیر در چهار ختم و دو سواره طیفه کرده بود و چنانچه در پای صدر دست و دهم شدی نگاه فرمود نام مردم خواهد بود و بنشیند عشاء و کلامی شاید در سر بعد از آن فرمود که شیخ الاسلام فرید الحق والدین در شب ماه رمضان تراویح و دهم سیر تا آخر ختم شدیم شیخ الاسلام بنشیند کرد و نگاه خواجه ذکرا الله و دین بود که حضرت خوا با او بر آن در آن سماع در داد و ندیجبرد و آغاز سماع در خانه شیخ عثمان سماع چنان گرفت که نور قفس می شد و از کوشش میوش گفتند چنانچه از خود میزدند داشتند دیده بودند و شدید از شیخ عثمان عطا شد و بنده یافت روز بار خد بود و ابیات این بود که گویند آن گفتند و عرض آن مطلب از کجاست که گفت نام خواجه جامه راه کنم من بنیلم و دست بدلی زنده می شود و باید وفا یار و جار قص می کند بسماع کلام دست و تان صور باز نیاید بنویشتن و هر کوفت او هست ز شربت بجام دوست بعد از آن فرمود که همیشه دوستی انبیا در دل هر مردی تر از عید و بنر سال است پس مردم می باید که در ذکر ایشان بسیار حرف کنند نگاه فرمود که تاریخ در زمین فرمود پس که چهار هزارین ربه از غایت آن زمین برسدند که تا کتبت و تمام کرد که در آن فت از قوم من که در آن سال در آن زمان و که هاشم با پدر بد که تمام در دست و در آن زمین فرمود و در بنر آنکه خواجه سیر کرد که این شیخ می رود از سخن است دشمنی که با خدا آبرو کند نام گرفتن بهتر موسی که می باید موسی که خیمه عثمان تمام فرمود و در دل دارد و میاد که هرگز او را در آتش و دوزخ ختم

و این کس را که در ذکر مشغول شد بجز بجزی و قرآن خواندند چندانکه بعد هر حرفی از قرآن خوانده باشد ده بار او را ثواب بنویسند از نگاه فرمود که امام عظیم شریعت یعنی دین ماه و دهم هر شیء طیفه کرده بود و چنانچه نیم است ختم شدیم بعد از آن فرمود که خواجه طلب الدین فرمود و در ختم شدیم در شهر نور و یکبار سیر در چهار ختم و دو سواره طیفه کرده بود و چنانچه در پای صدر دست و دهم شدی نگاه فرمود نام مردم خواهد بود و بنشیند عشاء و کلامی شاید در سر بعد از آن فرمود که شیخ الاسلام فرید الحق والدین در شب ماه رمضان تراویح و دهم سیر تا آخر ختم شدیم شیخ الاسلام بنشیند کرد و نگاه خواجه ذکرا الله و دین بود که حضرت خوا با او بر آن در آن سماع در داد و ندیجبرد و آغاز سماع در خانه شیخ عثمان سماع چنان گرفت که نور قفس می شد و از کوشش میوش گفتند چنانچه از خود میزدند داشتند دیده بودند و شدید از شیخ عثمان عطا شد و بنده یافت روز بار خد بود و ابیات این بود که گویند آن گفتند و عرض آن مطلب از کجاست که گفت نام خواجه جامه راه کنم من بنیلم و دست بدلی زنده می شود و باید وفا یار و جار قص می کند بسماع کلام دست و تان صور باز نیاید بنویشتن و هر کوفت او هست ز شربت بجام دوست بعد از آن فرمود که همیشه دوستی انبیا در دل هر مردی تر از عید و بنر سال است پس مردم می باید که در ذکر ایشان بسیار حرف کنند نگاه فرمود که تاریخ در زمین فرمود پس که چهار هزارین ربه از غایت آن زمین برسدند که تا کتبت و تمام کرد که در آن فت از قوم من که در آن سال در آن زمان و که هاشم با پدر بد که تمام در دست و در آن زمین فرمود و در بنر آنکه خواجه سیر کرد که این شیخ می رود از سخن است دشمنی که با خدا آبرو کند نام گرفتن بهتر موسی که می باید موسی که خیمه عثمان تمام فرمود و در دل دارد و میاد که هرگز او را در آتش و دوزخ ختم

۱۲۰۰
 ۱۲۰۱
 ۱۲۰۲
 ۱۲۰۳
 ۱۲۰۴
 ۱۲۰۵
 ۱۲۰۶
 ۱۲۰۷
 ۱۲۰۸
 ۱۲۰۹
 ۱۲۱۰
 ۱۲۱۱
 ۱۲۱۲
 ۱۲۱۳
 ۱۲۱۴
 ۱۲۱۵
 ۱۲۱۶
 ۱۲۱۷
 ۱۲۱۸
 ۱۲۱۹
 ۱۲۲۰
 ۱۲۲۱
 ۱۲۲۲
 ۱۲۲۳
 ۱۲۲۴
 ۱۲۲۵
 ۱۲۲۶
 ۱۲۲۷
 ۱۲۲۸
 ۱۲۲۹
 ۱۲۳۰
 ۱۲۳۱
 ۱۲۳۲
 ۱۲۳۳
 ۱۲۳۴
 ۱۲۳۵
 ۱۲۳۶
 ۱۲۳۷
 ۱۲۳۸
 ۱۲۳۹
 ۱۲۴۰
 ۱۲۴۱
 ۱۲۴۲
 ۱۲۴۳
 ۱۲۴۴
 ۱۲۴۵
 ۱۲۴۶
 ۱۲۴۷
 ۱۲۴۸
 ۱۲۴۹
 ۱۲۵۰
 ۱۲۵۱
 ۱۲۵۲
 ۱۲۵۳
 ۱۲۵۴
 ۱۲۵۵
 ۱۲۵۶
 ۱۲۵۷
 ۱۲۵۸
 ۱۲۵۹
 ۱۲۶۰
 ۱۲۶۱
 ۱۲۶۲
 ۱۲۶۳
 ۱۲۶۴
 ۱۲۶۵
 ۱۲۶۶
 ۱۲۶۷
 ۱۲۶۸
 ۱۲۶۹
 ۱۲۷۰
 ۱۲۷۱
 ۱۲۷۲
 ۱۲۷۳
 ۱۲۷۴
 ۱۲۷۵
 ۱۲۷۶
 ۱۲۷۷
 ۱۲۷۸
 ۱۲۷۹
 ۱۲۸۰
 ۱۲۸۱
 ۱۲۸۲
 ۱۲۸۳
 ۱۲۸۴
 ۱۲۸۵
 ۱۲۸۶
 ۱۲۸۷
 ۱۲۸۸
 ۱۲۸۹
 ۱۲۹۰
 ۱۲۹۱
 ۱۲۹۲
 ۱۲۹۳
 ۱۲۹۴
 ۱۲۹۵
 ۱۲۹۶
 ۱۲۹۷
 ۱۲۹۸
 ۱۲۹۹
 ۱۳۰۰

تاریخ: ۱۳۹۱/۱۲/۲۵

